Др. Петро Мірчук

РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ЗМАГ за УССД.

(Хто такі "бандерівці", "мельниківці", "двійкарі".)

ТОМ I

Др. Петро Мірчук

РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ЗМАГ за УССД.

(Хто такі ''бандерівці'', ''мельниківці'', ''двійкарі''.)

ТОМ I

diasporiana.org.ua

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ
Ню Йорк — Торонто — Лондон.....1985

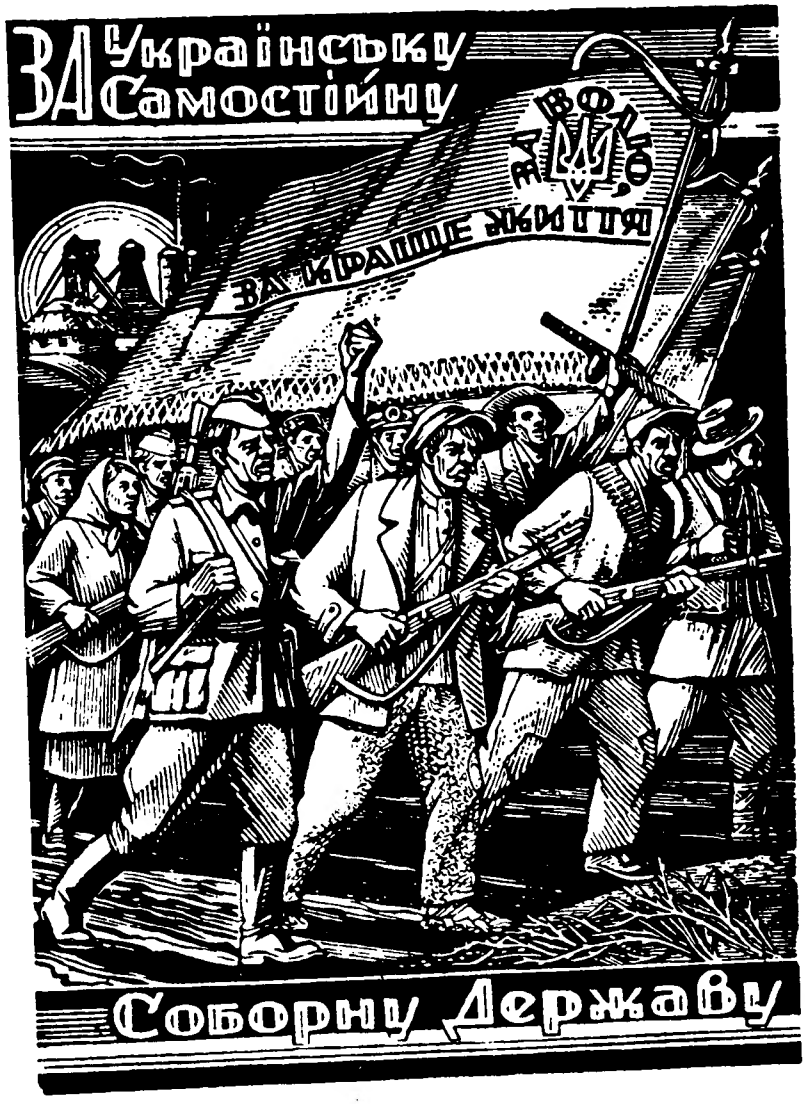

Дереворит Ніла Хасевича-"Бей-Зота", члена ОУН і УПА.

ВІД АВТОРА.

На одному з дискусійних вечорів про українсько-жидівські взаємини "панеліст" проф.Л.Ш. висловив заввагу: "Найвищий час, щоб хтось із українців опрацював і видав відверту відповідь усім тим жидівським українофобам, що вперто знеславлюють українців, щоб показати усім нашу правду і забріханість українофобів. І найвищий теж час, щоб хтось із "бандерівців" опрацював і видав відверту відповідь тим "своїм" бандерофобам, які залюбки знеславлюють бандерівців, щоб показати усім правду про те, хто такі "бандерівці", а хто ті, що їх знеславлюють і чому вони це роблять.

Я сприйняв ту заввагу як особистий визов мені. Приймаючи той визов, я постановив опрацювати й видати наперед три праці про українсько-жидівські взаємини, а тоді взятися до праці над роз'ясненням подій внутрі української спільноти і головне внутрі Організації Українських Націоналістів напередодні, в час і після Другої Світової Війни. Але нова, несподівана хвиля демаґоґічних знеславлювань бандерівців проводом організації мельниківців з ясною метою розбити й занархізувати політичне і громадське життя українців на чужині змусила мене переставити черговість праці і по виданні першої праці про жидівсько-українські взаємини взятися невідкладно до опрацювання і видання книги про те, що діялося "поза кулісами" у внутрішньо українському житті, особливо, внутрі ОУН. Тільки по закінченню цього, я повернуся до докінчення першої тематики.

Ця моя праця п.з. "У РЕВОЛЮЦІЙНОМУ ЗМАГУ ЗА УССД" запланована не як ще один додаток до полеміки на тему бандерівці-мельниківці, що ведеться вже поверх сорок років, а як річеве зіставлення фактів, які викликали появу "бандерівців" і "мельниківців" та про те, що робили одні і другі в часі другої світової війни і після неї, як теж про появу "третьої ОУН" прозваної "двійка."

Чи така праця потрібна? На кожному кроці чується, що така праця не лише потрібна, але давно вже конечна. Насамперед для документування історичних подій як матеріал для істориків дослідників тієї доби нашої історії, бо ж ідеться про дію підпільної організації, закуліси дії якої залишаються невідомими для невтаємничених, а недобитки втаємничених вимирають, забираючи з собою в могилу відо-

мі лише їм важливі інформації. А далі- для оборони правди й для оздоровлення нездорової атмосфери в політичному і громадському житті українців на чужині.

Після війни Провід "бандерівців", тобто дійсної ОУН, довгий час - на мою думку задовгий - намагався не виявляти неславних дій окремих українських груп чи одиниць, щоб не давати тим змогу нашим національним ворогам перекидати ту неславу на весь український нарід. Сьогодні таке застереження вже більш не актуальне. Нашим ворогам вже на основі німецьких документів відоме усе. Невідомим залишається багато важливого для нас лише самим українцям, загалові української спільноти. А їй, - як ми вже згадали, - сказати це врешті конечно.

Окреслення "бандерівці" і "мельниківці" зродилося в 1940-1941 роках. Але суть того, що опісля прозвано "бандерівщина" і "мельниківщина" зродилось вже при народженню ОУН і, хоч і не видно для стороннього ока, розвивалося весь час дії ОУН. Тому, щоб зрозуміти правильно те явище, конечно проаналізувати ґенезу і процес постання ОУН, а поскільки Українська Військова Організація стала складовою частиною ОУН, то й УВО.

Ненависники бандерівців типу З.Книша безсовісно підсувають сфабриковану ними провокацію, нібито "розкол в ОУН" 1940-1941рр. це ворожа, може німецька, може большевицька робота, виконана зручно руками бандерівців. А один із "невтральних" українських еміграційних журналістів, пишучи в "Свободі" /7 жовтня 1983/ про українсько-жидівські взаємини вплів туди ні-з-цього, ні-з-того поучання українцям: "Хіба ж не через заздрість стався розкол в ОУН? Адже програму обидві вітки мають тотожну. Але один із провідників, видно, ніяк не міг погодитися, що не він, а хтось інший має - очолити організацію".

Інтелегентній людині, що знає правду, ясно, що перше твердження це свідома провокація З.Книша і його послідовників, а друге це продукт прикрої іґнорації. Завданням цієї праці є, власне, внести жмут світла для вияснення цього питання.

ДО ДЖЕРЕЛ

В половині дев'ятнадцятого століття, в час найважчого поневолення українського народу, з'явився пророк національного відродження України- Тарас Шевченко. Син кріпака, він вийшов з простолюддя, яке, хоч закріпощене й позбавлене освіти, плекало в своїй душі велич Нашої Правди - свідомість рівности й братерства всіх синів українського народу у своїй вільній Державі. У своїх історичних поемах Шевченко пригадав славні сторінки минулого України.А в своїх політичних поемах Тарас Шевченко у поетичній формі виложив політичну програму, яку український нарід мусить здійснити, щоб знову зажити вільним, гідним життям.

В поемі "Сон" Шевченко поставив перед очі українцям відкриту правду про важке положення України і про його причини: Україна - багата й чудова країна, прямо рай на землі. Але в ній безперервно чути гіркий плач українського народу, закутого в кайдани Москвою. Це вона, Москва, знищила козацтво і на козацьких кістках збудувала свою столицю Петербург. Це вона, Москва, закріпостила вільних раніше українських селян, а українську інтелігенцію або винищила, або перетворила в "дядьків атєчества чужого", в нікчемних підніжків Москви. Сама Московщина гидка з своїм деспотичним ладом пониження кожної людини. Спасителем України буде "цар правди і волі", борець за відновлення волі України, який сьогодні хоч в'язень в кайданах у сибірській тюрмі, не гнеться, а прямо, гордо держить голову, свідомий величі ідеї, за яку бореться.

В містерії "Великий Льох" Шевченко засуджує кожну співпрацю української людини з московським поневолювачем України. І того з українців, хто активно причиняється до розбудови Московщини як Російської імперії, і того, хто помагає московському наїзникові, не усвідомлюючи собі, що він помагає катові України, і навіть того, хто по-дитячому захоплюється уявною величчю Московщини.

В "Посланню" Шевченко насамперед пригадує своїм землякам "в Україні і не в Україні сущим", що тільки "В своїй хаті своя правда і сила і воля!", тобто, що першим завданням кожної української людини є боротися за відновлення своєї вільної Української Держави, бо тільки в ній українська

людина буде господарем у своїй хаті і тільки у вільній Українській Державі зможе український нарід ладнати своє життя в усіх ділянках по своїй уподобі. В ґеніяльній формі Шевченко уточнює поняття української нації: це живі, усі ті, що живуть сьогодні в Україні, чи поза Україною, мертві, ті що творили духовість українського народу, його культуру, його традицію, і ненароджені, ті що прийдуть після нас, для яких ми, живущі, мусимо зберегти надбання наших предків і додати свій позитивний вклад. Усі українці - брати. Тому мусять усі, багаті і бідні, освічені й мало освічені, "старші" і "молодші", обнятися по-братньому у спільному змагу за те, щоб наша мати Україна, тепер заплакана в кайданах, знову усміхнулася у своїй хаті, самостійній Українській Державі.

В "Заповіті" Тарас Шевченко вказує українцям шлях боротьби: "Вставайте, кайдани порвіте, і вражою злою кров'ю волю окропіте!" Отже - шлях революції, шлях збройної боротьби, в якій здобуту волю України конечно окропити ворожою злою і своєю чистою кров'ю.

Ідеї Тараса Шевченка ясні, величні, пориваючі. Вони сколихували душею кожного сучасника Шевченка і їхніх нащадків. Але залякані могучістю царської Росії тодішні українські інтелігенти, що повинні були стати провідниками революційної боротьби за відновлення самостійности України, були неспроможні прийняти їх як політичну програму дії. Вони сприймали їх тільки як поетичні мрії, захоплюючі, але нездійснимі. Вони вважали можливим, реальним, тільки "українофільство", зберігання українських традицій, головне у формі наукових праць з ділянки етнографії, та "хлопоманства", праці над освітою простолюддя.

Щойно в 1891 році гурт українських студентів під проводом Миколи Міхновського, вшановуючи пам'ять Шевченка у тридцятиліття його смерти на його могилі у Каневі, прийняв постанову прийняти ідеї Шевченка як політичну програму дії українських патріотів і боротися за їхні здійснення. Для цього створено таємне "Братство Тарасівців". По ліквідації його царською поліцією, в 1900 році М.Міхновський схоплює ідеї Шевченка як програму першої української політичної партії "РУП—Українська Революційна Партія", і публікує окремою брошурою п.з. "Самостійна Україна".

"Вставайте, кайдани порвіте!"

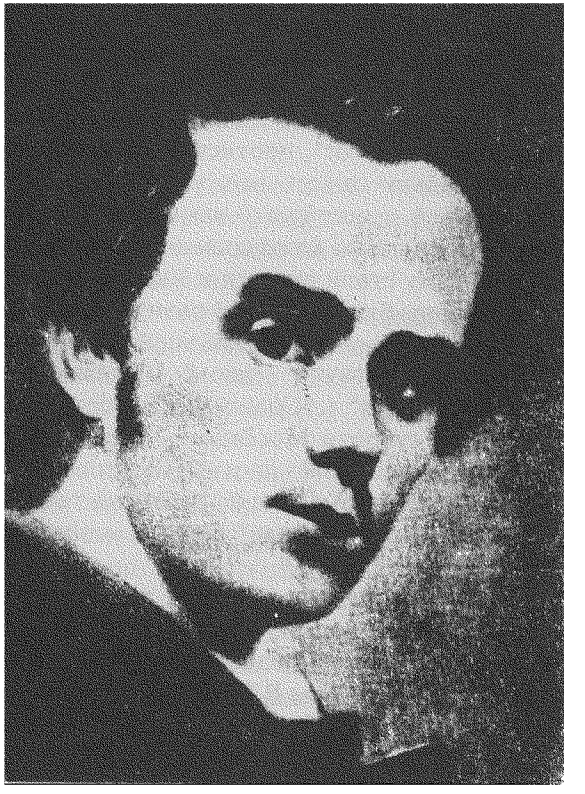

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.
**9 березня 1814 - †10 березня 1861.*

Політичні ідеї Тараса Шевченка, подані в його політичних поемах, стали основою ідеології новітнього українського націоналізму, зокрема ОУН, а його політичні кличі напрямними дії українського визвольного руху.

Та в час виступу Шевченка в західній Европі народжується комуністична теорія Маркса. Баламутні кличі про "класову боротьбу" і "всесвітню єдність пролетаріяту" продістаються через Московщину в Україну, приймаючи відразу московську імперіалістичну інтерпретацію "єдности пролетаріяту" як нерозривної єдности московського й українського "працюючого люду" під проводом, очевидно, московського "старшого брата." Тарас Шевченко рішуче засудив комуністичні кличі як несені в Україну "з чужого поля великих слів велику силу і більш нічого!", протиставлячи кличам класової боротьби національну єдність всіх українців, а кличам боротьби за "світовий пролетаріат"-вимогу боротьби за волю України. Але марксистські кличі соціалізму як першого етапу маршу до комунізму стали ширити в Україні російські соціалістичні партії, приваблюючи в свої ряди й українських недоуків, що згодом оформилися організаційно в ніби - окрем "українські " соціялістичні партії "Соціял-Демократів, "Соціял-Революціонерів" і "Соціял-Федералістів". Шлях для їхнього сервілізму супроти Москви як "старшого брата" серед української інтелігенції промостив університетський професор Михайло Драгоманів своїми анархістичними кличами про "свободу кожної громади" в одній, неподільній, демократичній Росії.

Так напередодні Першої Світової війни оформилися в Україні дві політичні сили: українські самостійники-націоналісти під проводом Миколи Міхновського і "українські" соціалістичні партії під проводом В.Винниченка і товаришів.

8 березня 1917 року у Петрограді, тодішній столиці царсько-російської імперії, вибухла революція. По кількох днях революційних конвульсій царсько-російська імперія перестала існувати. Із рук українського народу по віках важкої московської неволі спали кайдани. Зникли московські караули, відчинилися тюремні ворота, воля України вийшла з тюрми.

На першу вістку про ті події у Києві створено з ініціятиви самостійницької Української Народної Партії та націоналістичної організації Братства Самостійників під проводом др. Миколи Міхновського Українську Центральну Раду. Діючі тоді українські соціялістичні партії створили кілька днів пізніше свою Центральну Раду. Клич єдности всіх діючих українських політичних сил скоро довів до обєднання обох рад і

22 березня 1917 р. появилася відозва до всего українського народу об'єднаної Української Центральної Ради. Почалися бурхливі дні відродження народу. Четвертим Універсалом з датою 22 січня 1918 р. проголошено Україну вільною, ні від кого незалежною республікою.

Але, "Встоятись не було сили." По чотирьох роках важкої боротьби Україна опинилася знову в неволі: Наддніпрянщина в московській, західна Україна в польській, Буковина з Басарабією в румунській, а Закарпаття приєднано до Чехословаччини.

Згадані слова тужливої пісні "Встоятись не було сили" проголошено історіософічним висновком подій в Україні 1917-1920 років і його ще й сьогодні дехто вперто повторює як виправдання невдач.

Але, молоде покоління українських патріотів, зокрема в західній Україні, під польською окупацією, цього твердження не прийняло. Воно почало уважливо,критично аналізувати кожний фраґмент подій того часу і в висліді того прийшло до зовсім іншого висновку.

"Встоятись не було сил"? "Не було свого війська"? "Замала була свідомість народних мас"? "Народ не розумів як слід потреби своєї держави"? - Неправда! Тодішня преса звітувала, що напр. у Петербурзі, тодішній столиці московської імперії, відбулася 23 березня 1917 р. велика маніфестація українців із участю понад 20.000 людей, між ними й багато українців-солдатів російської армії. І усі вони, солдати, українські робітники і навіть кубанські козаки, що їхали на чолі походу у червоних козацьких жупанах, демонстрували під синьожовтими прапорами. Те саме було в Москві. 29 березня 1917 року відбулося у Києві "Свято Свободи" під час якого вулицями Києва пройшли десятки тисяч українських демонстрантів під синьо-жовтими прапорами і траспарентами, на яких виднілися кличі: "Хай живе вільна Україна!", "Хай живе самостійна Уураїна!" Такі надсподівано многолюдні демонстрації українських мас і українських солдатів російської армії під синьо-жовтими прапорами і кличами "За вільну, самостійну Україну!" відбулися тоді, як звітувала тогочасна преса, теж у Харкові, Полтаві, Одесі, Чернігові й усіх інших містах України. Значить, національна свідомість в українських масах була. Тому навіть один із комуністичних вожаків в Украї-

ні, Петровський, у своїй книзі "Революція і контрреволюція в Україні" признає: "Величезні маси українського народу зауважили в лютневій революції 1917 року перш всего освободження від страхіть н а ц і о н а л ь н о г о гнету".

Не було своєї армії? Таке твердження це теж безсоромне фальшування історичної правди. Ось факти: Вже 19 березня 1917 р. відбулося в Києві з ініціятиви Миколи Міхновського перше українське "Підготовче Віче" з участю 211 військовиків. 22 березня відбулися перші "Збори українських офіцерів і солдатів". 29 березня 1917 р. відбулася "Ширша Військова Нарада залоги Києва й околиць." На всіх тих нарадах було схвалено резолюцію: "Негайно приступити до організування власної національної армії, яко могутньої своєї сили, без якої не можна й помислити про здобуття повної волі України." 18 травня відбувся в Києві "ПЕРШИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ З'ЇЗД," в якому взяло участь 700 делегатів, що репрезентували поверх півтора мільона українських вояків у російській армії. В днях 18-23 червня 1917 р. відбувся в Києві "Другий Всеукраїнський З'їзд " 2.500 делегатів, що репрезентували 1,732.444 українських вояків. На обох з'їздах усі представники поверх півтора мільйона українських вояків зголошували готовність усіх тих вояків станути зі зброєю в руках на сторожі волі України й захищати її своїми грудьми. І якщо б тільки одного із п'ятнадцяти, найкращого, було вибрано стати вояком української армії, то легко можна було зорганізувати вже в перших місяцях революції стотисячну українську армію високої вартости. Перші кроки в тому були зроблені. В першій половині Микола Міхновський зорганізував "Перший Український Козачий ім. гетьмана Богдана Хмельницького полк" силою трьох тисяч бійців, а скоро після того "Український Полк ім. Полуботка." Але все це було в зародку знищено. Хто це зробив: білі, червоні, чи ще якоїсь краски москалі? Ні! Ту злочинну роботу виконали "українські" товариші соціялісти В.Винниченко, Микола Порш, що глумом долі стали у проводі Центральної Ради, перший як голова Генерального Секретаріяту Української Центральної Ради, другий як секретар військових справ, та всі інші їхні партійні товариші—Мартос, Паливода, Феденко й інші, однаково "соціялісти-демократи," як і "соціялісти-революціонери" та соціялісти-федера-

МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ
**1873 - †3 травня 1924*

Микола Міхновський народився /весною?/ 1873 р. в селі Турівці, Прилуцького повіту, на Полтавщині, в родині священика. На Київському університеті закінчив дипломом правничі студії і працював адвокатом.

В 1891 р. Микола Міхновський як молодий студент зорганізував поїздку вибраного гуртка однодумців на могилу Тараса Шевченка в 30-ту річницю смерти Ґенія України і там об'єднав їх присягою у таємне "Братство Тарасівців" для здійснювання ідей і кличів Шевченка. Це була перша українська націоналістична організація з виразним кличем

привернення укераїнському народові волі у власній самостійній державі.

В лютому 1900 р. за почином Миколи Міхновського основано Українську Революційну Партію, в скороченню РПУ, яка прийняла за свою програму доповідь Міхновського, видану опісля окремою брошурою п.з. "Самостійна Україна", з гостро поставленою вимогою здійснення клича "Одна, Єдина, Нероздільна, Вільна, Самостійна Україна від Карпат по Кавказ!"Коли РУП опанували соціялісти, Міхновський творить Українську Народну Партію, УНП, для поширення націоналістичних ідей і кличів. Микола Міхновський був тим, хто висловлені в поетичній формі політичні ідеї і кличі Шевченка оформив у політичну програму дії державно-самостійницького українського націоналістичного Руху.

В 1917-20 рр. завзятий організатор української армії, був трагічним оборонцем ідеї державної самостійности українського народу перед "своїми таки", українськими соціялістами, руїнниками української державности.

Загинув Микола Міхновський з рук московського ҐПУ 3 травня 1924 р. у Києві.

лісти." Бо всі вони вважали вимогу повної самостійности України, "відокремлення від Росії"-"ножем у спину всеросійської революції." У своїх споминах п.з. "Відродження нації" Винниченко відкрито признається:

" Ми (тобто українські соціялісти) - стали частиною - органічною, активною, живою, охочою частиною - одного цілого. Всякий сепаратизм, всяке відокремлення себе від революційної Росії здавалося смішним, абсурдним, безглуздим... Ні про якякий сепаратизм, самостійність навіть мови не могло бути... Ми навіть уважали небезпечною для революції ідею сепаратизму, бо вона могла розбити революційні сили всієї Росії." (т.І, ст. 43-44).

А ес-ер (соціял-революціонер) А.Заливчий демаґоґічно піддержував свого товариша ес-дека (соціял-демократа) на Українському Селянському З'їзді в Києві:

"Наша демократія пропаде і землі ми не дістанемо, якщо установимо незалежність нашої республіки".

Микола Міхновський вже при об'єднанню Центральної Ради в один репрезентативний провід українського народу ставив рішучу вимогу негайного проголошення повної державної незалежности України і творення української армії для - оборони кордонів Української Самостійної Держави перед білими й червоними москалями й іншими ворогами України. Українські соціялісти підступно погоджувалися на те. Але, як тільки керівництво Центральною Радою опинилося в їхніх руках,[1] вони всіми зусиллями повернули працю Ради проти вимог Міхновського, а за збереження державної єдности з Московщиною. Згідно з тим, у виготовленому Винниченком Першому Універсалі Центральної Ради 23 червня 1917 р. проголошено:

"Хай буде Україна вільною. **Не відділяючись від усієї Росії, не розриваючи з державою російською.**" Те саме в Другім універсалі Центральної Ради:

"Ми, Центральна Українська Рада, стоячи, як все, за тим, щоб ***не відривати України від Росії,*** та щоб разом з усіми народами змагати до піднесення й розвитку ***цілої Росії*** та єдности її демократичних сил, з задоволенням приймаємо заклик правительства до єдности. Ми рішуче відкидаємо спроби самочинного здійснування автономії України до всеросійських установчих зборів".

Про волю України в Другім Універсалі Центральної Ради вже ні слова.

Свого рабського сервілізму супроти Росії явної ворожости до державної самостійности українського народу не змінили соціялістичні керівники Центральної Ради й тоді, коли в Росії до влади прийшли большевики. Коли на різних військових з'їздах все рішучіше ставлено вимогу негайного проголо-

---

1) При творенню "Генерального Секретаріяту Центральної Ради", що повинен був бути урядом Української Держави, соціялісти скористали з більшостн соціялістів в УЦР, на засіданні 28 червня 1917 р. прнзиачили туди на 9 членів 5 соціял-демократів, 2 соціял-революціонерів, 1 з ТУП, одного безпартійного. М.Міхновського , ні нікого іншого з українських самостійннків-націоналістів до складу Генерального Секретаріяту Української Центральної Ради не допущено!

шення повної державної самостійности України, Ґенеральний Секретаріят Центральної Ради видав 16 листопада 1917 р. відозву, заявляючи:

"Всі чутки і розмови про сепаратизм, про відокремлення від Росії - або контреволюційна провокація, або звичайна обивательська неосвідомленність. Центральна Рада і Ґенеральний Секретаріят твердо і виразно заявили, що Україна має бути в складі Федеративної Республіки Російської".

У тому протисамостійницькому дусі було проголошено 19 листопада 1917 р. й Третій Універсал Центральної Ради:

"Од нині Україна стає Українською Народною Республікою. ***Не одриваючись від республіки російської*** і зберігаючи єдність її, ми твердо станемо на нашій землі, щоб силами нашими помогти всій Росії".

Тобто: по формі ніби українська республіка, а на ділі далі частина Росії. Точно така "Українська Республіка", як є сьогодні у московських кайданах СССР. Так пройшло десять місяців неповторних можливостей. Українські народні маси, українське селянство, українські вояки російської армії вимагали дійсної державної самостійности України, а керований "українськими" соціялістами на чолі з В.Винниченком "Ґенеральний Секретаріят Центральної Ради", як свідчить сам Винниченко, обстоював вперто те саме:автономна Україна в федеративній Росії.

Свою вперту відмову проголосити повну самостійність України виправдували соціялістичні керівники Ґенерального Секретаріяту Центральної Ради фактом, що в Києві далі урядував начальник київської військової округи як представник російського уряду, спираючись на московські військові залоги. Тому українські самостійники під проводом М.Міхновського постановили показати, що московська небезпека це фікція. Ніччю з 17 на 18 липня 1917 р. полк. "Полуботківців" вирушив зі своїх касарень, роззброїв московські залоги й опанував весь Київ. Повідомлений про це Винниченко заявив "Полуботківцям", що він сповнить вимогу проголошення самостійности України і візвав їх скласти зброю й повернутися до касарень. Вони послухали наказу Голови Ґенерального Секретаріяту

ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ.
**14 червня 1891 - †23 травня 1938.*

ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ, *син народнього учителя, народився 14 червня 1891 р. в селі Зашків біля Львова. По закінченню ґімназії у Львові,студіював право на Львівському університеті. В часі студій брав живу участь у громадському і політичному житті і був одним із ініціяторів заложення Українських Січових Стрільців.Але з вибухом війни, його як старшину австрийської армії мобілізовано, у висліді польських інтриґ його приділено не до військової формації Українських Січових Стрільців, як він домагався, а до мадярських частин. В бою на Маківці мадярська частина здалася і Коновалець попав у російський полон.*

На вістку про революцію в Росії Коновалець продіставсь до Києва і тут, після важкої боротьби з українськими со-

ціялістичними керівниками Центральної Ради, що змагали до знищення всякої військової сили, заснував з галичан і буковинців військову формацію "Січові Стрільці". Під командою полк. Коновальця ця військова формація виступила збройно в обороні Четвертого Універсалу й опісля стала найкращою частиною і ядром армії УНР.

Після невдачі збройних змагань Коновалець опинився на еміграції. З його ініціятиви постала в липні 1920 р. для продовжування боротьби проти окупантів України "Українська Військова Організація", яка обрала його своїм Начальним Командантом.

На початку 1929 р. заходи полк. Коновальця об'єднати УВО й усі існуючі тоді українські націоналістичні організації закінчилися успішно створенням єдиної Організації Українських Націоналістів. Перший установчий Великий Збір ОУН, відомий під назвою "Віденський Конґрес", обрав одноголосно полк. Коновальця Головою Проводу ОУН і на тому пості він залишався аж до своєї смерти. Загинув він 23 травня 1938 р. у Ротердамі, Голяндія, розірваний "пекельною машиною", підсуненою йому провокатором московського ҐПУ.

Центральної Ради. Винниченко казав звільнити роззброєні московські залоги й повернути їм зброю. Тоді москалі роззброїли "Полуботківців", їх усіх заарештовано і під караулом московського війська відставлено на російський фронт. Вслід за ними вислано на фронт теж полк "Богданівців". А окремо заарештовано М.Міхновського і теж відставлено до російської частини на румунський фронт.

Тепер узявся Винниченко із своїми партійними товаришами до ліквідування українських військових частин. "Не своєї армії нам соціял-демократам і всім щирим демократам треба, а знищення всяких постійних армій",—писав він. Секретарем Військових Справ був тоді Симон Петлюра, член партії соціял-демократів. Бачучи злочинну роботу "українських" соціялістів він зрезиґнував з того посту і виступив із партії. Його місце зайняв Микола Порш, "права рука" Винниченка. Він відразу видав наказ призначити на всі командні пости в українських військових частинах тільки членів соціялістичної партії.

Фахових старшин як нечленів соціялістичної партії звільнено. До кожної частини вислано "політрука" соціялістичної партії з дорученням демаґоґічною пропагандою розкладати військові частини.

І врешті—в половині січня 1918 р. рішенням Центральної Ради і виконним розпорядком секретаря Військових Справ з дня 17 січня 1918 року про демобілізацію всіх українських військових частин нанесено смертельний удар плянові перетворити всі українізовані частини російської армії зі сотнями тисяч вояків в Українську Армію, збройне рам'я Української Держави. До всіх касарень вислано партійних "інструкторів", які демаґоґічно намовляли всіх українських вояків вертатися чимскорше домів, бо там роздають земельку і якщо він припізниться то для нього вже нічого не залишиться. Отак не ворог, а "своя" Центральна Рада в руках соціялістів зліквідувала в зародку українську армію. Це сталося після того, як 17 грудня 1917 р. большевицька "Рада Народних Комісарів" передала Українській Центральній Раді ультиматум з вимогою повної капітуляції, а вслід за тим червона московська орда під командою Муравйова посунула в Україну, щоб "на штиках московських солдатів понести в Україну комунізм", тобто - московське панування в новій масці.

Щойно переляканий маревом потопи кровожадних московсько-большевицьких орд соціялістичний Генеральний Секретаріят Центральної Ради постановив шукати рятунку у відклику до національних почувань українських мас і Четвертим Універсалом з датою 22 січня 1918 р. ніччю з 24 на 25 січня проголосив Україну вільною, Самостійною Державою.

Це була перемога ідеї самостійности України. Але вона, на жаль, прийшла дійсно запізно. Тоді української армії вже дійсно не було. На щастя залишився ще в Києві ненарушеним курінь Січових Стрільців під командою полк. Євгена Коновальця, який здушив комуністичне повстання в самому Києві й уможливив евакуацію українського уряду з Києва. Для спинення московської орди, що йшла на Київ, замість тисяч загартованих в боях українських бійців вислано тепер—триста молоденьких студентів, зорганізованих в останній хвилині як Студентська Сотня Січових Стрільців, що під Крутами віддали своє юне життя в нерівному бою.

Всі оті моменти визвольних змагань українського народу

дуже уважливо аналізували молоді українські патріоти. На цьому тлі вони бачили велич ідей Тараса Шевченка, популяризованих як політичну програму дії др. Миколою Міхновським та злочинність політично неграмотних і до решти задурманених демаґоґією інтернаціонального соціялізму В.Винниченка і його партійних товаришів. Вони з глибоким пієтизмом приймали ідеї Шевченка й Міхновського як єдиноправильний шлях до привернення волі українському народові і з погордою засуджували Винниченка і всіх "українських" соціялістів як руїнників української державности, як тих, за помилки яких заплатив український нарід мільйонами жертв.

Критична аналіза Визвольних Змагань 1917-20 років виявляла, що обвинувачення народних мас у незрілості, в байдужості до національних справ, в неохоті ставати до боротьби за волю України і подавання цього як причини невдач є злочинним перекрученням історичної правди з метою скинення відповідальности з дійсних винуватців. Широкі маси українського народу стояли своєю свідомістю на висоті. Трагедією було те, що провід державного будівництва в тому періоді опинився не в руках українських націоналістів під проводом М.Міхновського, будівничих української державности, а в руках "українських" соціялістів, впертих руїнників української державности. Як же ж інакше була б виглядала історія українського народу, коли б не Четвертим Універсалом 22 січня 1918 р., але першим Універсалом у березні 1917 р. було, як цього вимагав провідник українських націоналістів М.Міхновський, проголошено повну державну самостійність України і Перший Військовий З'їзд були б використали не винниченки для того, щоб здеорієнтувати патріотичне українське вояцтво демаґоґічними кличами про єдність працюючого люду всієї Росії і щоб клич самостійности України підмінювати єхидно кличем "автономії в єдності з Росією", але будівничі української державности для негайного формування із півтора-мільйонової маси всього українського вояцтва хоча б стотисячної української армії!

І ще одну науку дала аналіза тих подій: осторогу перед неправильним розумінням клича єдности. У березні 1917 р. здавалося, що з'єднання самостійницької "Української Центральної Ради" із соціялістичною "Центральною Радою" в одну є величезним досягненням на шляху до спільної боротьби за волю України. А скоро показалося, що все це було джере-

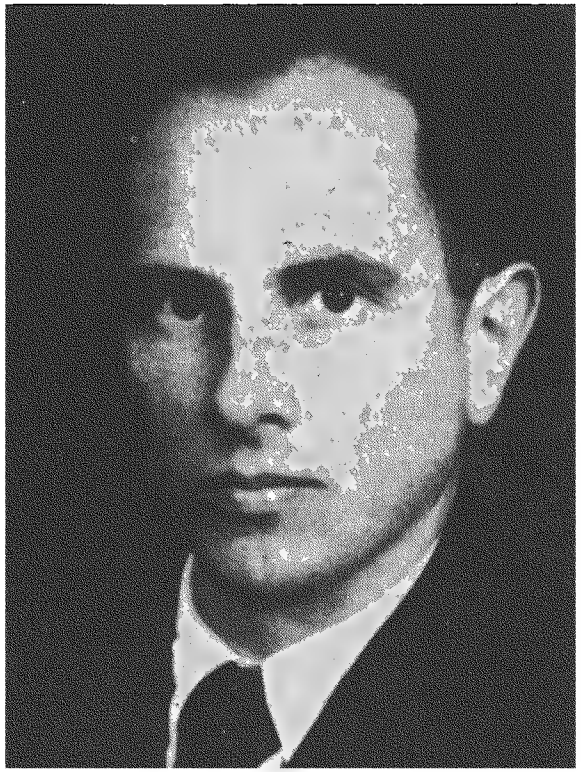

СТЕПАН БАНДЕРА.
**1 січня 1909р. - †15 жовтня 1959.*

СТЕПАН БАНДЕРА народився 1 січня 1909 р. в селі Угринів Старий, пов. Калуш, де його батько о.Андрій був українським католицьким парохом. Степан закінчив ґімназію в Стрию, а опісля агрономічні студії на Львівському університеті.

17-літнім юнаком став він членом таємної Організації Вищих Кляс Українських Ґімназій і після матури членом Союзу Української Націоналістичної Молоді, а одночасно Української Військової Організації. Коли в лютому 1929 р. постала ОУН, Степан Бандера став одним із перших її членів в Україні.

На початку 1933 р. Степан Бандера перебрав пост Крайового Провідника ОУН. Під проводом Бандери ОУН розгорнула широку дію на всіх ділянках. У зв'язку з успішним атентатом ОУН на польського міністра Пєрацького в 1934 році Бандера був засуджений як Крайовий Провідник ОУН на кару смерти, замінену на досмертну тюрму. Надзвичайно геройська постава Бандери у часі слідства й на судових процесах у Варшаві і Львові вкрила славою не тільки його, а цілу ОУН і здобула пошану для боротьби ОУН за волю України теж серед чужинців.

По виході з тюрми по розвалі Польщі в вересні 1939 р. Бандера очолив процес очищення проводу ОУН від опортуністів, що намагалися прив'язати ОУН до чужого воза. Другий Великий Збір ОУН у квітні 1941 р., по усуненню Андрія Мельника з ОУН, вибрав Степана Бандеру Головою Проводу ОУН. На тому пості Степан Бандера залишився аж до своєї смерти. Під його проводом ОУН повернулася на шлях безкомпромісової боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу проти всіх окупантів. З його ініціятиви 30 червня 1941 р. ОУН, як організатор і керівник визвольної боротьби українського народу, проголосила відновлення Української Держави, а для її оборони створено Українську Повстанську Армію.

Тому, хоч весь час німецької окупації України Степан Бандера пробув у німецькому концлагері, а опісля опинився на еміграції, його визнали усі ідейним провідником всієї визвольної боротьби українського народу проти гітлерівських і проти московських окупантів України у час Другої Світової Війни і після неї. І для своїх, і для чужих ім'я "бандерівець" стало повним пошани окресленням незламного борця за волю України проти кожного окупанта.

15 жовтня 1959 р. Степан Бандера загинув у Мюнхені від спеціяльно спрепарованого пострілу отруйного газу на доручення головного проводу московського КҐБ.

лом трагедії України. Без того поєднання, самостійницька УЦРада під проводом М.Міхновського була б нестримно повела український нарід прямим шляхом до великої мети, до закріплення нашої Правди у своїй хаті, у своїй самостійній Українській Державі.

Так родилася й оформлювалася ідеологія новітнього українського націоналізму.

Приймаючи цю ідеологію новітнього українського націоналізму за свою, українська молодь, зокрема українські студенти в Західній Україні, почали творити таємні націоналістичні організації для підготови до боротьби за успішне завершення того, що не пощастило їхнім батькам і старшим братам. Серед старших учнів ґімназій постають "Організації Вищих Кляс Українських Ґімназій", а серед студентів університетів "Група Української Державницької Молоді", що об'єднуються в "Союз Української Націоналістичної Молоді". Провідну ролю в них відіграли: Степан Охримович, Богдан Кравців, Іван Ґабрусевич, Степан Ленкавський, Роман Шухевич, Зенон Коссак, Олекса Гасин, Степан Бандера, Дмитро Грицай, Василь Сидор, Іван Равлик, Володимир Янів, Богдан Підгайний, Михайло Колодзінський, Осип Тюшка, Дмитро Штикало, Ярослав Старух, Омелян Грабець, Ростислав Волошин, Дмитро Мирон, Іван Климів. Ті, що їх у 1940 році прозвано "Бандерівцями".

УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ — У.В.О

Складовою частиною ОУН вже при творенню ОУН стала теж Українська Військова Організація, УВО, тому - як я згадав у вступі, - для зрозуміння дальших подій в ОУН конечно розглянути коротенько і структуру та дію УВО.

Українська Військова Організація, УВО, почала діяти в 1920 р. Її виникнення і її характер були протилежними до постання і характеру згаданих вище націоналістичних організацій, зокрема Союзу Української Націоналістичної Молоді. Вони були вже в зародку і в розвою ставали все виразніше ідеологічно-політичними організаціями з дуже ясним обличчям, не анґажуючись глибше у бойову діяльність. Українська Військова Організація навпаки: від самих початків оформлювалася і діяла як революційно-бойова організація мілітарного характеру. Ідеологічно-політичні питання свідомо залишено на боці і тільки згодом, коли вони таки стали гостро перед організацією, пробувано звужувати у їх важливості. Згідно з

таким принципом, членами УВО стали особи різних партійних поглядів, члени різних політичних партій. Основним завданням була революційна боротьба проти польського окупанта. Тому в складі Начальної Команди УВО в перших роках її дії ми бачимо полк. Євгена Коновальця, ініціятора й Начального Команданта УВО, який вже в час Визвольних Змагань 1917-20 років на пості команданта Січових Стрільців виявив себе чітко оформленим українським націоналістом теж провідних членів УНДО, Соціял-Радикальної Партії, гетьманців і навіть радянофілів. Але конфронтація поглядів таки прийшла в УВО досить скоро і то з несподіваної сторони. Полк. Коновалець був безкомпромісовим соборником і вимагав, щоб такий характер мала ціла УВО. Але в 1923 році в ході конфлікту між еміграційними керівниками наддніпрянської УНР і др. Є.Петрушевичем, як диктатором Західно-Української Республіки, Петрушевич поставив вимогу, щоб УВО стала виключно галицько-українською організацією і підпорядкувала себе екзильному урядові ЗУНР. Коновалець тому рішуче спротивився. Тим більше, що Петрушевич почав загравати з большевицьким "урядом України", щоб дістати піддержку у боротьбі проти польського окупанта Галичини. На вирішній нараді Команди УВО полк. Коновальця переголосовано. Супроти цього, Коновалець зрезиґнував з посту Команданта і з членства в УВО. Начальну Команду УВО перебрала "Політ-Колегія" ЗУНР з от. Я.Селезінкою на чолі, а Крайовим Командантом УВО став полк. Андрій Мельник. На вимогу др. Петрушевича, як диктатора ЗУНР, полк. Мельник створив в УВО відділ розвідки під командою О. Думина. Весною 1924 року польська поліція розкрила розвідочну групу УВО, Ольгу Басарабову, зв'язкову УВО, в якої знайдено документи розвідки, поляки в ході слідства закатували її на смерть, полк. Мельника й інших провідних членів УВО заарештовано й засуджено на різні терміни тюрми.

Такий удар по УВО у зв'язку з діяльністю її протипольської розвідки для потреб диктатора ЗУНР викликав невдоволення членства УВО. На заклик членства Є.Коновалець повернувся в 1924 р. на пост Начального Команданта УВО, зірвав залежність від уряду ЗУНР і привернув соборницький характер УВО. В УВО проведено чистку. Усіх совєтофілів з Думиним на чолі усунено з УВО.

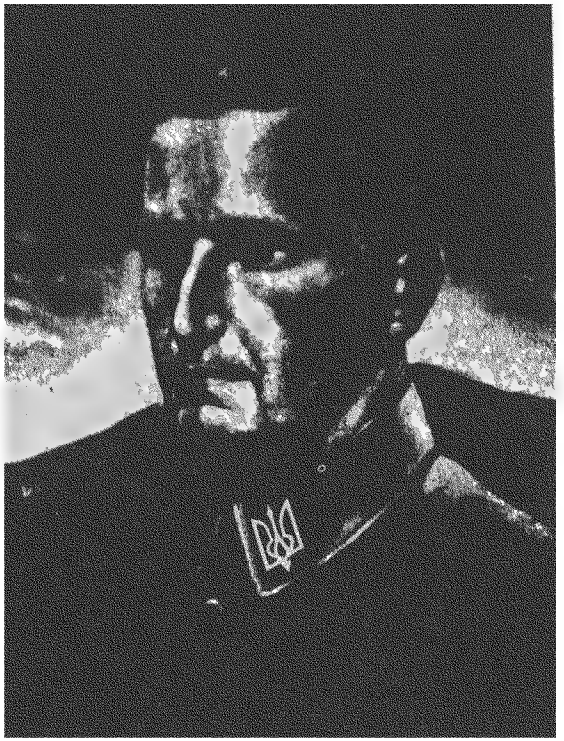

РОМАН ШУХЕВИЧ.
**7 липня 1907 - †5 березня 1950.*

РОМАН ШУХЕВИЧ народився 7 липня 1907 р. в місті Краковець, Галичина, де його батько був суддею. Ґімназію закінчив у Львові, а університетські студії на Львівській політехніці. В 1928-29 рр. закінчив у польській армії старшинську школу, а опісля спеціяльні курси для військових старшин у Німеччині.

Як член УВО Шухевич виконав у 1926 р. голосний атентат на польського куратора Собінського у Львові.

В 1929 р. Шухевич вступає до ОУН як один із перших її членів, займаючи там довший час пост бойового референта Крайової Екзекутиви ОУН. В 1934 році попадає до концлагеру в Березі Картузькій, а з нього до польської тюрми.

В 1938-39 рр. приймає активну участь в організуванні "Карпатської Січі" та в керівництві нею. В 1939-40 рр. він Референт Зв'язку з Українськими Землями в СССР, в 1940-41 роках Крайовий Провідник на Західних Окраїнах Українських Земель і член Революційного Проводу ОУН. В 1941 р. організує й очолює Український Леґіон.

В травні 1943 р. рішенням Проводу ОУН Шухевич стає Головою Бюра Проводу ОУН. В серпні 1943 р. Третій Великий Збір ОУН затверджує його на тому пості. Коли по виході з тюрми Степан Бандера повернувся на пост провідника ОУН, Романа Шухевича під псевдом Тур обняв пост Голови Проводу ОУН на Українських Землях.

В 1943 р. Шухевич обіймає пост Головного Командира УПА під псевдом Ґен. Тарас Чупринка.

В липні 1944 р. Великий Збір Української Визвольної Ради обрав Романа Шухевича /псевдо Лозовський/ Головою Генерального Секретаріяту УГВР.

Як Головний Командир УПА /ґен. Тарвс Чупринка/, Голова Проводу ОУН на Українських Землях /Тур/ і Голова Ген. Секретаріяту УГВР /Лозовський/ Роман Шухевич в періоді 1943-1950 рр. керує визвольно-революційною боротьбою багатотисячної УПА, широкого підпілля ОУН та мільйонових мас українського народу проти німецько-гітлерівських та московсько-большевицьких окупантів.

5 березня 1950 р. Роман Шухевич загинув у бою з загоном НКВД у Білогорщі біля Львова.

Своєю шороко розгорненою бойовою діяльністю УВО здобула собі широкий розголос і глибокий авторитет серед українців. Але гуртування в УВО людей різних ідейно-політичних поглядів відбивалося некорисно на УВО. Тому Коновалець, повернувшись на пост Начального Команданта, почав надавати УВО все виразніший характер н а ц і о н а л і с т и ч н о ї бойової організації. У висліді цього, з УВО почали відходити члени ненаціоналістичних українських партій. В час творення ОУН той процес ще не був закінчений.

Все ж, бойова діяльність УВО була доповненням до ідеологічно-політичної діяльности Союзу Української Націоналістичної Молоді. Тому всі згадані провідні члени

СУНМ і багато інших стали одночасно членами УВО. Так один із провідних членів Союзу Української Націоналістичної Молоді, Роман Шухевич, 19-літній студент політехніки, був тим бойовиком УВО, що виконав атентат на польського куратора Собінського у Львові 19 жовтня 1926 року.

ПУН—ПРОВІД УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ.

Є дві форми творення нової організації і її проводу. Перший - ініціятивний гурт творить нову організацію і вона згідно з прийнятими нею її статутом вибирає свій провід. Другий-ініціятивна група вважає себе відразу проводом і творить свою організацію починаючи згори вниз.

Провід Організації Українських Націоналістів постав інакше. І це дуже сильно заважило на історії ОУН.

Конечність створення єдиної організації виринула тому, що в другій половині 20-тих років нашого століття діяли на українських землях окремо дві націоналістичні організації - ідеологічно-політична, Союз Української Націоналістичної Молоді, і революційно-бойова, Українська Військова Організація - УВО, а на чужині теж націоналістична Група Української Національної Молоді і Леґія Українських Націоналістів. Природно виплила потреба координації дій і співпраці тих націоналістичних організацій. З цією метою відбулася 3-7 листопада 1927 р. Перша Конференція Українських Націоналістів в Берліні і Друга 8-9 квітня 1928 р. в Празі. Вже на першій Конференції вибрано Провід Українських Націоналістів,ПУН, зложений з трьох членів на чолі з полк. Євгеном Коновальцем і з доповненням його новими членами на Першому Конґресі Українських Націоналістів у Відні в днях 28 січня до 3 лютого 1929 р. постав провід створеної тоді Організації Українських Націоналістів, ОУН, як злиття в одну усіх існуючих тоді українських націоналістичних організацій.

І створення первісного ПУН, і доповнення його на Першому Конґресі не було вибором найкращих, в оцінці членства, членів новоствореної ОУН, але вислідом домовлення з проводом організації, що мали влитися в ОУН.До цього, Край, основна база майбутньої дії ОУН, не брався в тому до уваги, бо члени ОУН на терені під ворожою окупацією мусіли бути строго законспіровані, а члени ПУН діяли відкрито.

ваний у зв'язку з убивством Пєрацького і як член КЕ ОУН засуджений у Львівському процесі ОУН в 1936 р. на 5 років тюрми. По виході з тюрми, виїхав 1937 р. за кордон і став членом ПУН з дорученням Коновальця підготовити Другий Великий Збір ОУН.

1940 р. став членом Революційного Проводу ОУН і на Другому Великому Зборі 1941 обраний членом Проводу ОУН. 30 червня 1941 Національні Збори у Львові, проголосивши Відновлення Української Держави, обрали Ярослава Стецька головою Державного Правління. Заарештований німецькими властями, пробув у німецькому концлагері до кінця 1944 р. Після війни, оформив постанови Конференції Поневолених Народів Східньої Европи й Азії, що відбулася в Україні 21-22 листопада 1943 р., створенням Антибольшевицького Бльоку Народів, АБН. Обраний тоді головою АБН, залишається на тому пості досі. Співосновник і член проводу "Европейської Ради Свободи" і "Світової Антикомуністичної Ліги".

Голова Проводу Закордонних Частин ОУН /ЗЧ ОУН/, обраний на 4-ому Великому Зборі ОУН в 1968 р. Головою Проводу ОУН. Орг. псевдонім "Карбович".

Автор праці "30 червня 1941" /вид 1967/ та різних політичних і програмових праць і статтей, міщених у журналі "Визвольний Шлях", "Шлях Перемоги", "Гомін України", "АБН-Коресподенс" /англомовний/ та інших.

Члени Екзекутиви ОУН, недавні члени СУНМ і УВО, це були молоді студенти. УВО мала стати тільки бойовою референтурою ОУН і ціла бувша Крайова Команда УВО мала організаційно підчинитися Бойовому Референтові Крайової Екзекутиви ОУН, що ним став Зенон Коссак, а по відході з польського війська - Роман Шухевич. Вони оба, недавні провідні члени СУНМ, були одночасно випробуваними бойовиками УВО. Все ж тільки 22-літніми студентами, а в Команді УВО були колишні старшини українських армій 1917-20-тих років.Тому вони висунули вимогу, що або Крайовою Екзекутивою ОУН стане Крайова Команда УВО, або щоб УВО бодай ще деякий час продовжувала своє існування. Для проведення злиття було призначено Крайовим Командантом Сеника на місце заарештованого Р.Сушка. Якраз тоді суджено Романа Барановського, тодішнього бойового референта УВО

і рішенням суду УВО усунено Барановського з УВО. Це облегшувало з'єднання бойової референтури УВО з бойовою референтурою ОУН. Але Сеник призначив нового бойового референта УВО, Романа Біду, а по його арешті у зв'язку з атентатом на "Тарґі Всходнє" у вересні 1929 р. Зиновія Книша, який почав розбудовувати УВО як зовсім самостійну.

Для ліквідування того конфлікту відбулася Конференція ОУН-УВО в травні 1930 р. у Львові, і друга в червні 1930 р. у Празі. У висліді тих конференцій полк. Коновалець призначив сот. Юліяна Головінського Крайовим Провідником ОУН і одночасно Крайовим Командантом УВО. Р.Сушка і О. Сеника кооптовано до ПУН і вони залишилися на постійно за кордоном.

Ю.Головінський провів остаточне злиття УВО й ОУН в Галичині. При цій нагоді він провів випробування референтур завданнями, зберігаючи їх в таємниці одну перед одною. Бойовим Референтом ОУН залишився Роман Шухевич. Щодо УВО, то — як свідчить З.Книш - "Залишиться тільки дві-три боївки, вся решта мусить...взятися за серйозну політичну працю". Провідником таких "двох-трьох" боївок УВО Головінський призначив З.Книша. Про свою роботу на тому пості З.Книш пише дуже обширно у своїх споминах кількома наворотами.

Першим завданням, яке Головінський дав Книшеві, було виконати замах на комісара польської поліції у Львові Чеховського, як кару за тортурування ним українських політичних в'язнів. Книш уложив плян і запропонував на виконавця - Романа Барановського. Барановський,-пише у своїх споминах Книш,- звернувся до Книша з жалями, що йому сталася кривда, його суджено несправедливо і він знову хоче повернутися до УВО й доказати свою вірність і беззастережну відданість УВО. Книш прийняв заяву Барановського і, як нагоду регабілітації, передав йому доручення застрілити Чеховського. Книш пише про це:

"До помочі дано Рибакові /Барановському/ одного бойовика...Устійнено день, приготовано комунікати Крайової УВО, Дубик /Головінський/, Ренс /Книш/ та ще дехто роз'їхалися зо Львова виробляти собі алібі.Але минає день,

два, три - газети не приносять ніякої вістки...Повертаються усі до Львова - Рибак виправдується: першого дня Чеховський їхав автом, другого дня ішов у товаристві декількох осіб, третього дня Рибак заспав і спізнився, четвертого почав обмірковувати інший плян." Плян "спух". Головінський доручив Книшеві, щоб він виконав атентат сам. Але з цього нічого не вийшло, бо - пише Книш - Чеховський "виїхав на урльоп". Чому Книш не виконав атентату, коли Чеховський повернувся з відпустки, Книш не пише.

Пізніше те завдання передано для виконання Бойовій Референтурі ОУН. Бойовий референт ОУН Роман Шухевич підготовив атентат і бойовик Юрко Березинський, студент політехніки, вранці 22 березня 1932 р. застрілив Чеховського.Підготова і виконання атентату були так справно виконані, що польській поліції ніколи не вдалося викрити ні організатора, ні виконавця атентату.

Черговим дорученням Головінського Книшеві як провідникові боївки УВО /який далі вважав себе бойовим референтом Крайової Команди УВО/ було підготовити і виконати експропріяцію в Бориславщині. Книш узявся до цього з розмахом. Кілька місяців, - пише він, - "була дбайливо підготовлювана експропріяція...Призначені були найкращі і випробувані бойовики".І - знову нічого з того не вийшло.Дорученої бойової акції Книш не виконав. Чому? Бо, -пише він,- в Дрогобиччині хтось кинув петарду до дому польського "Сокола" і це насторожило польську поліцію в цілій Дрогобиччині.

І це завдання перейшло опісля на бойового референта ОУН. 31 липня 1931 р. бойовики ОУН виконали надзвичайно вдало напад на "Банк Людови" в Бориславі. А 8 серпня бойовики ОУН виконали вдалий напад на пошту у недалекому від Борислава Трускавці. Два тижні пізніше бойовики ОУН застрілили поліційного агента Буксу. Виконавців польська поліція ніколи не викрила.

Третім бойовим завданням для Книша було виконати атентат на большевицький консулят у Львові. Книш виготовив плян, заанґажовано кілька бойовиків УВО, виготовлено бомбу, що мала бути залишена непомітно в будинку больше-

СТЕПАН ЛЕНКАВСЬКИЙ.
****6 липня 1904 - † 30 жовтня 1977.***

СТЕПАН ЛЕНКАВСЬКИЙ, син українсько-католицького священника, народився 6 липня 1904 р. в с. Угорники, Станіславського повіту. По закінченню ґімназії у Станіславові, студіював філософію на Львівському Університеті

В ґімназії був членом таємної "Організації Вищих Кляс Українських Ґімназій". Переїхавши на студії до Львова, став членом проводу "Союзу Української Націоналістичної Молоді" і як її представник брав участь у Першому Конґресі Українських Націоналістів. Там мав доповідь на ідеологічні теми і був співавтором ідеологічних постанов Конґресу. Автор "Декалогу Українського Націоналіста", що обов'язував кож-

ного члена ОУН. В 1932 р. засуджений як "конґресівець" на 4 роки тюрми. В 1940 р. член Революційного Проводу ОУН: за те Андрій Мельник як голова ПУН засудив С.Ленкавського разом з іншими членами Проводу на кару смерти, але ПУН не знайшов нікого, хто б виконав присуд.

В 1941 р. арештований ґестапом і засланий до концлагеру в Авшвіці.

Після смерти Степана Бандери перебрав пост провідника ЗЧ ОУН і затверджений 6-тою Конференцією ЗЧ ОУН в 1963 р., пробув на тому пості до 1968 р.

Хоч важко підірваний на здоровлю, працював далі безперервно як ідеолог і член Проводу ОУН. Помер у Мюнхені 30 жовтня 1977 року.

вицького консуляту. Але, напередодні виконання пляну поліція перевела загадкове арештування всіх причетних до пляну, крім самого Книша. 12 бойовиків УВО засуджено рік пізніше у зв'язку з тим невиконаним пляном.

І цей плян бойової акції передано пізніше бойовому референтові ОУН. 22 жовтня 1933 р. бойовик ОУН Микола Лемик застрілив у совєтськім консуляті у Львові спеціяльного інспектора НКВД Майлова і добровільно віддав себе в руки поліції, щоб на суді вияснити причину атентату.

Черговим завданням бойової акції, що його Головінський дав був перед своєю смертю Книшеві, як провідникові боївки УВО і, в таємниці одне від одного, Бойовій Референтурі ОУН, були напади на поштові амбулянси.

Ціллю цієї акції сот. Ю.Головінського, повторюємо, було випробувати в дії боєздатність і виконність доручень двох сіток: УВО й ОУН і вибрати найкращих бойовиків з обох для створення з них однієї бойової референтури ОУН. При цьому мусіло теж виявитися, хто краще надається на керівника цієї важливої референтури: Зиновій Книш, зі своїми співробітниками, чи Роман Шухевич зі своїми. Головінський поставив обох кандидатів на пост керівника бойової референтури ОУН, на особливо строгий іспит, тому поруч уточнених завдань дав обом змогу виявити власну ініціятиву в бойових "екс"-ах.

28 жовтня в ліску коло Белзця п'ять бойовиків ОУН із бойовим референтом ОУН, Зеноном Коссаком, виконали експропріяційний напад на поштовий віз. Поліцай, що конвоював віз із грішми, був важко поранений, візник, що пробував втекти з возом, вбитий. Весь вантаж грошей забрано. Організатора нападу й виконавців поліція ніколи не викрила.

Зовсім інакший перебіг і наслідки мав переведений Книшем напад на поштовий віз під Бібркою. Ту акцію Книш описує дуже драматично в кількох своїх брошурах, представляючи акцію як небувалий в історії УВО й ОУН героїчний чин. А насправді - це була одна з найбільших невдач, особливо болюча наслідками. 30 липня 1930 р. під Бібркою в лісі чотирьох бойовиків УВО під проводом Книша виконали напад на поштовий віз. Поліцая вбито. Але тоді Книш і інші розгубилися. Бойовик Гриць Пісецький при виході з лісу попав на поліційну стежу, що за час блукання бойовиків в лісі встигла приїхати під ліс, був важко поранений і дострілився. Три інші втекли. Але скоро всі три були арештовані. Поліція все знала. Як? Книш кинув підозріння на учасника нападу Максимюка. Щойно три роки пізніше, як суджено Романа Барановського, Барановський признався, що від червня 1928 р. він був платним агентом польської поліції і, довідавшись від Книша про всі подробиці нападу під Бібркою, подав все те поліції. Тоді стало ясно, чому Барановський не виконав замаху на комісара Чеховського, свого шефа, чому поліція "несподівано" виарештувала всіх тих, що під проводом Книша мали виконати атентат на большевицький консулят. Книш зробив агента польської поліції Романа Барановського своїм заступником в УВО, виявляв йому все, що знав про дію і пляни УВО, а Барановський продавав всі ті відомості польській поліції.

Але вже й без того наслідки нездарности Книша в нападі під Бібркою були жахливі: Бойовик Пісецький загинув. Книш дозволив Пісецькому прийти на бойову акцію у пластовім однострою й у висліді того увесь Пласт розв'язано як організацію повязану з УВО.

Найжахливішим і найболючішим для ОУН-УВО було те, що Книш виявив Барановському призначення Головінського Крайовим Провідником ОУН і Крайовим Командантом УВО. Діставши ту інформацію від Барановського, поліція

заарештувала Головінського і 30 жовтня 1930 р. без суду повезла його в ліс під Бібркою і застрілила.

Отакі то були "бойові подвиги " Зиновія Книша як члена УВО і такі жахливі наслідки його нездарности і його дітвацького "папляння", тобто злочинне виявлювання організаційних таємниць Романові Барановському, платному агентові польської поліції. Тому коли він попав у тюрму, українські політв'язні відсахнулися від нього. Його не прийнято до громади українських політичних в'язнів. Одні підозрювали його, що він був спільником Барановського, другі, що з дурноти зломав вимогу "Декалогу" ОУН "Про справу не говори, з ким можна, але з ким треба" і ради самохвальства виявив польському агентові важливі організаційні справи, усі вважали його винним у смерті Пісецького і в дозволі Пісецькому прийти на бойову акцію у пластовім однострої. А він був певний , що всі визнають його за напад під Бібркою найбільшим бойовиком в історії УВО! Це викликало в нього нервове потрясення і він став морально-психічним калікою на всю решту його життя. Відсидівши чотири роки присуду, Книш до ОУН не повернувся. Зрештою він вважав, що аж до свого арешту він був членом УВО, а не ОУН, а УВО в 1934 р. вже не існувала. У його душі накипіла патологічна заздрість і ненависть до всіх членів ОУН, що виявилися успішними бойовиками , особливо ж до Бойової Референтури КЕ ОУН, 1929-30-тих років. Нагоду вилляти на когось ту свою патологічну заздрість, ненависть і жадобу помсти він знайшов щойно у 1940 році, й опісля, у зв'язку з конфліктом в ОУН.

Барановському виявив Книш теж ролю в ОУН З.Пеленського і Богдана Кравціва. Тому у "Бібрецькому процесі" судили теж їх і засуджено на три роки тюрми кожного.

За таку важливу прислугу польська поліція і польський суд відповідно нагородили Книша. Польська поліція стосувала тоді жорстокі тортури супроти українських політичних в'язнів так, що ПУН і Начальна Команда УВО внесли були протестний меморіял до Ліги Об'єднаних Націй. Але З.Книша, організатора нападу під Бібркою, поліція зовсім не тортурувала. У своїх споминах він пише про це:

"Господь урятував мене від тортур... Приперли мене до му-

ІВАН ҐАБРУСЕВИЧ.
**1902 - †16 травня 1944 р.*

ІВАН ҐАБРУСЕВИЧ народився в 1902 р. в селі Бібреччині, де його батько був парохом. Після матури закінчив університетські студії у Львові. Провідний член Союзу Української Націоналістичної Молоді, був поруч Б.Кравціва і Степана Охримовича одним із перших організаторів ОУН в Україні, референтом юнацтва в першій Крайовій Екзекутиві ОУН. Редактор підпільного журналу "ЮНАК" і "ЮНАЦТВО", автор статтей на ідеологічні теми в "Сурмі" та "Розбудові Нації". Співорганізатор широко розгорненої саботажної акції ОУН в 1930 р. В 1931/32 рр. Ґабрусевич під псевдом "Джон" був Крайовим Провідником ОУН. В берез-

ні 1932 р. був арештований і коли по трьох місяцях його звільнено, виїхав за кордон, де став керівником "Української Пресової Служби" та видань ОУН, а згодом членом ПУН, під псевдом "Іртен".

Як речник крайової ОУН і як недавній Крайовий Провідник ОУН, Ґабрусевич попав у конфлікт з Ярославом Барановським, який використовував свій пост члена ПУН для того, щоб передавані Ґабрусевичем вимоги Краю усунути Барановського з ПУН представляти полк. Коновальцеві як якусь "змову крайовиків" проти Коновальця.

Ґобрусевич відіграв важливу ролю в акції усунення Барановського з ОУН, створенню Революційного Проводу ОУН і підготові Другого Великого Збору ОУН весною 1941 р., на якому його обрано членом Проводу ОУН.

В червні 1941 р. Ґестапо заарештувало Ґабрусевича - "Іртена" й перевезло до концлагеру в Саксенгавзені, де він загинув 16 травня 1944 р.

ру так, що я приготовлявся до тортур. Нащастя скінчилося тим, що Чеховський серед лайок і прокльонів ударив мене кілька разів по обличчі та сказав "забрати того драня, бо мені ригати хочеться, коли дивлюся на нього".[1)]

Ясно, що тортурувати Книша не було найменшої потреби, бо ж він без тортур виспівав поліційному агентові Барановському все, що знав про УВО й ОУН. А суд засудив учасників нападу Юрія Дачишина -"Кришталя" на кару смерти з заміною на 20 літ тюрми і Миколу Максимюка-"Коха" на 15 літ тюрми, а Зиновія Книша-"Ренса", організатора й керівника нападу, лише на 6 років тюрми.

На судовому процесі проти Романа Барановського осінню 1933 р. з зізнань самого Барановського стало відомо, що він став провноплатним агентом польської поліції в червні 1929 року, Зиновій Книш був його заступником на пості бойового референта УВО в 1928 р., а в 1929-30 рр. Книш став бойовим референтом, а Барановський йог заступником. Книш виявляв Барановському всі таємниці УВО. Тому опінія про Книша в очах членів і нечленів УВО й ОУН стала крайньо негативною.

---

1) З.Книш. "Дрижить підземний гук". стр. 262 і 263.

РОМАН БАРАНОВСЬКИЙ — ЧОРНИЙ ДУХ У.В.О.

За весь час існування Української Військової Організації, УВО, ніхто не завдав їй такого дошкульного удару, як Роман Барановський. В площині моральній, політичній і організаційній. Його юдину роботу як провокатора і агента польської поліції внутрі УВО він виявив сам на судовому процесі у Самборі в вересні-жовтні 1933 р., коли УВО вже повністю зіллялася з ОУН в єдину ОУН, тому його часто називають "нурець польської поліції в ОУН". В дійсності він ніколи членом ОУН не був. Але афера Романа Барановського мала сильний вплив теж на події в ОУН, то конечно хоч коротко її згадати.

Роман Барановський народився 1904 р. Його батько о.Володимир був українсько-католицьким парохом у Темерівцях, а опісля в Дорогові біля Калуша. Мати Мальвіна польського походження. Разом з молодшим братом Ярославом стали в 1924 році членами УВО. Тодішній бойовий референт сотн. Головінський вибрав їх обох на членів "Летючої Бриґади", тобто дванадцятки бойовиків, що під командою Головінського виконували експропріяційні напади на поштові амбулянси. Після нападу на поштовий амбулянс під Калушем у листопаді 1925 р. обидва попали в руки польської поліції і були засуджені на два і півроку тюрми. По двох роках Романа звільнено передчасно з тюрми з огляду на його здоров'я. Він повернувся до праці в УВО. Весною 1928 р. Роман Барановський - "Рибак" став бойовим референтом Крайової Команди УВО, що її тоді очолював полк. Роман Сушко. Помічником Барановського став Зиновій Книш.

Але поведінка Барановського після його виходу з тюрми стала дивною. Він почав вперто ширити інтриґи внутрі Крайової Команди УВО, а далі виникло й підозріння щодо його зустрічей з поліцією. Тоді підозрілим стало і його передчасне звільнення з тюрми. При кінці 1928 р. його викликано до Праги на суд УВО і рішенням Крайової Команди УВО з червня 1929 р. Романа Барановського усунено з УВО "тому, що він затратив ті моральні вартості, які члени УВО мусіли

---

1)З. Книш. "Дрижить Підземний Гук".стр. 262 і 263

2) З. Книш. "Дух, що тіло рве до бою". стр. 107

мати в своєму характері." Ясно, що після такого рішення не могло бути й мови про його прийняття до створеної якраз тоді ОУН.

Згідно з законами УВО, з моментом усунення Барановського з УВО усі зв'язки членів УВО з ним мусіли бути негайно зірвані й ніхто з членів УВО не смів ні словом говорити з ним на теми УВО й ОУН. Але З.Книш зломав організаційну дисципліну і перебравши пост бойового референта УВО не зірвав зв'язків з Барановським, а навпаки, намагався задержати його в сітці УВО й інформував його про всі таємниці УВО.

Щойно на судовому процесі проти Романа Барановського в Самборі в 1933 р. підсудний, зізнаючи весь час по-польськи, виявив, що вже в тюрмі він нав'язав співпрацю з польською поліцією, а від червня 1929 р. став постійним агентом польської поліції з платнею 200 зл. місячно і додатковою винагородою за спеціальну прислугу /напр. за допомогу у зловленні З.Коссака Барановський дістав від поліції 1.500 зл./ Чому ж він став перед польським судом?

На службу польської поліції проти українського підпілля Барановський став тоді, коли ще був бойовим референтом УВО. Та скоро після того його усунено з УВО, а до ОУН ніколи не прийнято. Боючись втратити свою вартість в оцінці поліції, Барановський того їй не сказав. Навпаки, він твердив, що він і далі є не тільки бойовим референтом УВО, але й бойовим референтом ОУН. Дістаючи від Книша вичерпні інформації про УВО, він викликав враження, що це й справді так. Але інформацій про дію ОУН бракувало, бо Книш і сам в ОУН не був, а члени КЕ ОУН, особливо бойові референти ОУН З.Коссак і Р.Шухевич дуже строго зберігали вимоги конспірації й навіть не прозрадили Книшеві своєї ролі в ОУН. Це припечатало Барановського як провокатора. Йому бракувало інформацій про ОУН, а й ті, що їх діставав від Книша чи інших знайомих з УВО, виявлялися невірні. Так наприклад бомбовий атентат на "Тарґі Всходнє" мав виконати сам Роман Шухевич. Про це довідався Барановський і повідомив поліцію, яка й звернула всю свою увагу на Шухевича. Цю особливу опіку поліції Шухевич завважив, тому його заступив в атентаті Р.Біда. Барановський про це не знав, то й не міг повідомити поліцію. Дальше стеження за Шухевичем відвернуло

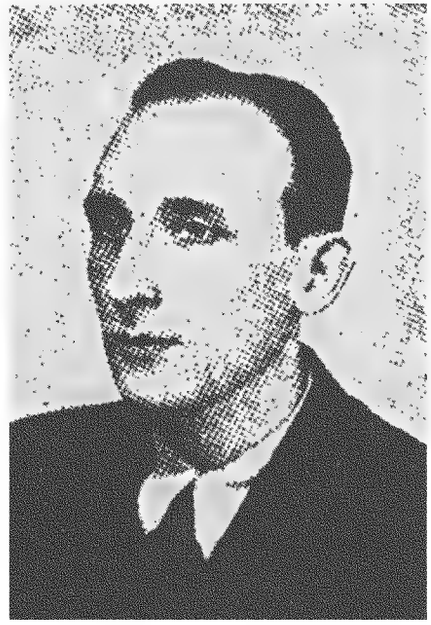

МИРОСЛАВ ТУРАШ.
**26 лютого 1910 р. - загинув весною 1939 р.*

МИРОСЛАВ ТУРАШ народився 26 лютого 1910 р. в Ніжанковичах п. Перемишль. До ґімназії ходив у Перемишлі, а закінчив її у Дрогобичі. Студії права закінчив на Львівському університеті.

Провідник "Пласту" й "Сокола", Тураш став членом ОУН в 1929 р. Був повітовим Провідником ОУН Дрогобиччини й опісля Окружним Провідником ОУН Стрийщини.

Коли в лютому 1939 р. Л.Ребет під тиском висловленого йому членами КЕ ОУН недовір'я уступив з посту Крайового Провідника ОУН, той пост перебрав Мирослав Тураш,

під псевдом "Грабовський". Політика Мельника-Барановського відносно подій на Закарпаттю в 1938-39 рр. викликала гостре невдоволення серед членства ОУН в Україні і В.Тураш-"Грабовський" як Крайовий Провідник ОУН подався за кордон з доручення КЕ ОУН, щоб представити полк. Мельникові як Голові ПУН погляди всіх членів ОУН в Україні. У Празі й у Відні Тураш зустрівся з А.Мельником і Я.Барановським і склав перед ними рішучий протест всієї ОУН в Україні проти нав'язування ОУН Я.Барановським і А.Мельником орієнтації на гітлерівську Німеччину. Йому доручено повернутися в Україну і ждати на виклик на наради ПУН і новий Великий Збір ОУН. Тураш вибрався в поворотну дорогу і ... всякий слід по ньому загинув. Л.Ребет у своїх споминах "Світла і тіні ОУН" висловлює підозріння, що Тураш як Крайовий Провідник ОУН впав жертвою "залізної руки", тобто загинув з рук боївки ОУН на наказ члена ПУН Ярослава Барановського, зв'язкового з Краєм, за апробатою Голови ПУН, полк. Андрія Мельника.

увагу від дійсного виконавця атентату. Наслідком того було перше недовір'я поліції до Барановського. Унешкідливлення плянованого атентату УВО на комісара Чеховського, поліційного зверхника Барановського, та виявлення й видача пляну атентату на совєтський консулят, виявлення учасників нападу на поштовий амбулянс під Бібркою, видання на смерть Крайового Команданта УВО й Крайового Провідника ОУН, сотн.Головінського, видача й допомога у зловленню З.Коссака та виявлення учасників Конґресу ОУН, привернули довір'я поліції до Барановського. Та по заарештуванню З.Книша,бойова референтура УВО перестала існувати й уся бойова діяльність українського підпілля перейшла до ОУН. Туди Барановський доступу не мав. Не стало й Книша, який помагав би діставати хоч частинно інформації про ОУН від тих колишніх членів УВО, що включилися в ОУН і все ще мали довір'я до Книша.А Роман Шухевич, бойовий референт ОУН, і З.Коссак, зразу бойовий, потім організаційний референт КЕ ОУН, зберігали так строго конспірацію, що Барановський і Книш навіть не розкрили ніколи хто є бойовим і організаційним референтом Крайової Екзекутиви ОУН.

Тепер провокаційно-агентурна праця Барановського стала безвиглядною. Бойовики ОУН виконали, крім згаданих, ще кілька нападів на поштові амбулянси: 31 липня 1931 р. під Бірчою, а другий під Печеніжином; 12 лютого 1931 р. в Гаях біля Львова бойовики ОУН вбили команданта поліції у відплату за його жорстокості супроти українського населення в час "пацифікації"; за те саме застрілено в Товстолузі, Тернопільщина, команданта польського "Стшельца" Брилька, а в Ковалівці, п. Бучач, "стшельца" Кузмінського. Виконавців тих акцій поліція не викрила, а Барановський ніяких інформацій дати не міг.

29 серпня 1931 р. у Трускавці з рук бойовиків ОУН загинув польський посол і міністеріяльний співробітник на протиукраїнському відтинку Тадеуш Голуфко. Викрити виконавців атентату поліція не змогла. А Барановський ані не попередив поліцію про плянований атентат, ані після атентату ніяких інформацій дати не вмів. Навпаки, він ще й заплутав справу. З.Коссак, організаційний референт КЕ ОУН, жив у Дрогобичі. Довідавшись про приїзд Голуфка до Трускавця, він приїхав до Львова і в трійку з тодішнім Крайовим Провідником ОУН І.Ґабрусевичем і бойовим референтом Р.Шухевичем вирішили виконати атентат на Голуфка. Барановський якось завважив приїзд Коссака до Львова і його зустрічі з провідними членами ОУН і повідомив поліцію, що ОУН щось приготовляє в Дрогобиччині, тому треба стежити за Коссаком. Діставши таку інформацію, поліція просто заарештувала Коссака. Але він встиг уже передати наказ і атентат виконано якраз у тому часі, коли Коссак був у тюрмі. В такій ситуації поліція мусіла звільнити Коссака. По виході з тюрми Коссак крився. Тоді Барановський вияснив поліції, що хоч Коссак сам був у тюрмі, як атентат виконано, то він про все знає, тому його треба ще раз арештувати і на слідстві тортурувати, поки не виявить усього. А що Коссак крився і поліція не могла його знайти, то Барановський викликав Коссака на стрічу, бо, мовляв, він теж криється перед поліцією, і завів у поліційну пастку. За це одержав від поліції додаткових 1.500 зл. Але Коссак на допитах нічого не виявив і Барановсьвий нічого не "винюхав". Це викликало дуже сильне підозріння в поліції щодо ролі Барановського.

І ось 22 березня 1932 р. ранком бойовик ОУН вбив комі-

сара поліції Чеховського, що був зверхником Барановського. І знову - Барановський ані не попередив, ані ніяких інформацій щодо цього атентату дати не міг. Поліції було всього того забагато. Тим більше , що Барановський далі впевняв,що він і далі є бойовим референтом УВО й ОУН. Як же міг бойовий референт Крайової Команди УВО і Крайової Екзекутиви ОУН нічого не знати ані про підготовку атентатів, ані про те,хто це їх виконав? Поліція прийшла до висновку що Барановський вдавав співробітника поліції як висланий командою УВО для того, щоб впроваджувати в блуд поліцію фальшивими інформаціями. Барановського заарештовано і засуджено на 10 років тюрми. Під фальшивим прізвищем його вислано до важкої тюрми "На Святім Хресті" і він там по кількох роках помер.

Коли сам Барановський на судовій розправі в подробицях оповів про свою юдину роботу, то окремою заявою в українській пресі його виреклись його батько і його мати. Але його молодший брат Ярослав, що перебував тоді у Празі й Берліні як член ПУН, відмовився виректись свого брата-Юди. Ця вперта відмова викликала дуже погане враження серед членства УВО й ОУН і кинула першу тінь підозріння проти нього самого.

Зиновій Книш у своїх споминах багато разів згадує Романа Барановського і його юдину роботу та свої часті зустрічі з ним. Але намагається представити все так, нібито він завжди ставився до Барановського - "Рибака" з упередженням, підозріваючи його у співпраці з поліцією. У книжці "Дух, що тіло рве до бою", стр.129, Книш описує візиту Барановського у Книша зараз після призначення Головінського Крайовим Командантом УВО і Крайовим Провідником ОУН із впертим намаганням щось розвідати і твердить:

"Скінчилося на тому, що Ренс /Книш/ з гарячої крови витріскав Рибака /Барановського/ по фізіономії і викинув за двері в супроводі копняка із загрозою, на другий раз ще більш грунтовно з ним розправитись."

І на диво, після такої "культурної" поведінки Книша зі своїм недавнім організаційним зверхником на пості Бойового Референта Крайової Команди УВО ані Барановський не образився, ані Зиновій Книш не зірвав з ним контакту, а навпаки, зараз після того доручив йому виконати атентат на Чеховського, й далі часто з ним зустрічався.

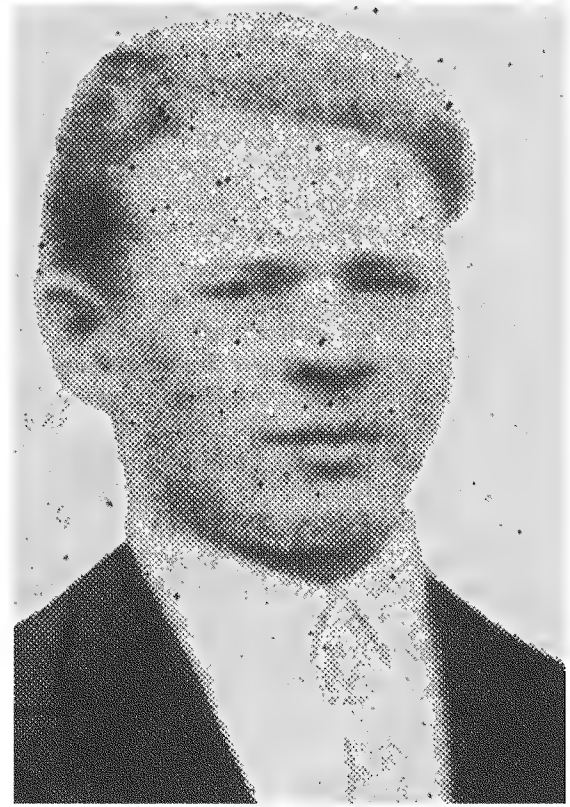

ВОЛОДИМИР ТИМЧІЙ.
****1913 р. -†1940 р.***

***ВОЛОДИМИР ТИМЧІЙ**, син малоземельних селян, народився 1913 р. в селі Грабовець біля Стрия. По закінченню Гімназії в Стрию почав студії на філософічному відділі Львівського Університету.*

Від 1930 р. член Юнацтва ОУН.По матурі в 1932 р. як дійсний член увійшов до складу Повітової, а згодом до Окружної й Крайової Екзекутиви ОУН. Одночасно був визначним організатором молодечих, просвітянських та економічних організацій та установ у Стрийщині. В'язень польських тюрм і двома наворотами польського концтабору в Березі Картузькій.

Літом 1939 р., коли тодішний Крайовий Провідник ОУН, М. Тураш, загинув при повороті зі зустрічі з полк. Мельником у Відні до Краю, В.Тимчій, організаційний референт КЕ ОУН, перебрав пост Крайового Провідника ОУН. Коли в обличчі большевицької навали Барановський як зв'язковий ПУН з Краєм передав наказ ПУН полк.Мельника розв'язати ОУН на теренах окупованих большевиками, Крайова Екзекутива ОУН, очолена В.Тимчієм - "Лопатинським", відкинула той наказ і замість розв'язувати ОУН, приступила до реорганізації й поширення ОУН на всі землі України. Сітка ОУН охопила й центральні та східні землі.

Весною 1940 р. В.Тимчій - "Лопатинський" прибув з трьома іншими членами Крайової Екзекутиви ОУН до Кракова для роз'яснення стану в ПУН. В імені всієї ОУН в Україні вони взяли участь в акції спротиву провідного активу ОУН проти накидуваній ОУН Я.Барановським і А.Мельником орієнтації на гітлерівську Німеччину і в усуненні А.Мельника й Я.Барановського за ті намагання з ОУН. Повертаючись в Україну, В.Тимчій-"Лопатинський" після переходу кордону попав зі своєю групою на сильний відділ НКВД. Вистрілявши в бою всі набої, Тимчій з товаришами розірвали себе гранатами, щоб не попасти живими в руки НКВД.

Нехотячи, Книш розкриває таємницю "всипи" справи Бібрки. Після нападу Книш виїхав до Калуша і, здавалося, поліція його й не підозріватиме.

"Несподівано...з'явився в мене знову Роман Барановський...Пересидів у мене ціле пополудне." А вечером, після відходу Барановського,"тільки я роздягнувся і ліг у ліжко - чути грюкіт у браму. Сестра зійшла вниз і відчинила - до хати ввійшов поліцист з місцевої поліції."[1] Книша арештовано. Бо засліплений чванькуватістю він, Книш, виявив уже Барановському все:хто і як виконав напад на поштовий амбулянс під Бібркою. Барановський відразу передав усе поліції.

Свою розповідь про Романа Барановського Книш закінчує провокаційним твердженням: "Щойно через три роки стала відома трагедія бойового реферату ОУН."[2]

---

1) З. Книш. "Дрижить підземний Гук", стр. 178

2) З.Книш. "Дух, що тіло рве до бою", стр. 134.

Ця провокація з метою принизити авторитет ОУН сперта на свідомій неправді Книша, бо ж він сам найкраще знав, що Роман Барановський, як і сам Зиновій Книш, ніколи членами ОУН не були. До того в "Бюлетені КЕ ОУН на ЗУЗ" і в "Розбудові Нації" у зв'язку з судовим процесом Романа Барановського був оголошений спеціяльний "Комунікат ОУН", в якому було ясно стверджено:

"2. До ОУН Роман Барановський ніколи не належав."

Шануючи правду, Книш повинен був засвідчити, що афера Романа Барановського була дійсно глибокою трагедією Бойової Референтури Крайової Команди УВО, Української Військової Організації, керівником якої (так званої референтури)був тоді - Зиновій Книш, - джерело інформацій для Барановського.

МОГУТНІЙ РОЗМАХ ПРАЦІ ОУН.

Труднощі злиття в єдину ОУН, що виникли в Галичині, про які згадано, стосувалися спротиву "старих" членів УВО, в основному членів Крайової команди УВО. В ході перших вісім літ дії УВО, велика частина "старих" членів сама відійшла з УВО із-за розбіжности політичних поглядів. На їх місце приходили "молоді", які в другій половині 1920-тих років становили вже велику більшість. А вони майже поголовно будучи членами УВО були одночасно й членами Союзу Української Націоналістичної Молоді. Тому для них проблема УВО-ОУН не існувала.Теоретичну постановку злиття УВО і Союзу У.Н.М. вони відразу виконали практично й ОУН на Західно-Українських Землях відразу розгорнула ідеологічну, політичну й бойову дію одночасно.

Тим більше, що й персональний склад першої Крайової Екзекутиви ОУН на ЗУЗ поповнили повністю недавні провідні члени Союзу У.Н.М. Спроби ПУН дати ті пости "старим" членам УВО не вдалися. Полк. А.Мельник, якому пропоновано пост Крайового Провідника ОУН заздалегідь рішуче відмовився. По виході з тюрми він цілком відсунувся від будь-яких зв'язків з УВО, тому й від участи в Першому Конґресі Українських Націоналістів в 1929 р., на якому ство-

---

1) "Розбудова Нації",чч. 11-12, листопад-грудень 1933, стр. 297

рено ОУН, полк. А.Мельник відмовився. Послідовно відмовився він взяти пропонований ПУН-ом пост Крайового Провідника ОУН і взагалі мати якийсь контакт з ОУН. Так поступили й інші "старі" члени УВО. Єдиним виїмком був сот. Юліян Головінський, Крайовий Командант УВО в 1926-27 роках, що в червні 1930 р. погодився перебрати пост Крайового Провідника ОУН і одночасно Крайового Команданта УВО, щоб перевести остаточне влиття УВО в Галичині в ОУН. На нещастя Зиновій Книш виявив призначення сот. Ю.Головінського на ті пости провокаторові Романові Барановському, який за юдині гроші видав Головінського польській поліції на смерть. Від куль польської поліції загинув сот. Ю.Головінський вже на четвертому місяці своєї праці на пості керівника ОУН і УВО на Західних Українських Землях.

Першим Крайовим провідником ОУН на ЗУЗ[1)] після невдачі з кандидатурою Зенона Пеленського став Богдан Кравців, до того часу голова Союзу Української Націоналістичної Молоді. Від червня до жовтня 1930 р. на тому пості був сот. Ю.Головінський, після його загибелі від жовтня 1930 до квітня 1931 р. Степан Охримович, від травня до липня 1931 року др. Степан Нижанківський, від липня 1931 р. до березня 1932 р. Іван Габрусевич - "Джон", а від квітня 1932 р. до грудня 1932 р. Богдан Кордюк - "Дік". В січні 1933 року пост Крайового Провідника перебрав фактично Степан Бандера , якого в липні 1933 р. полк. Коновалець затвердив на тому пості. Крайові Провідники аж надто часто мінялися: сот. Головінський, Степан Охримович і Степан Нижанківський загинули, Іван Ґабрусевич і Богдан Кордюк виїхали за кордон. Часто попадали до тюрми і інші провідні члени ОУН. Але праця не переривалася. Як уже згадано, Роман Барановський і джерело його інформацій, Зиновій Книш, членами ОУН, ні раніше членами молодечого Союзу Української Націоналістичної Молоді, ніколи не були, тому й нічого від них про ОУН польська поліція довідатись не змогла. До вершин дійшла праця ОУН на всіх відтинках в час, коли Крайовим Провідником став Степан Бандера.

Ідеологічна, політична й громадська праця, що її вели раніше члени Союзу Укаїнської Націоналістичної Молоді

---

1) ЗУЗ — Західні Українські Землі, теренн України, окуповані Польщею.

ЗЕНЯ ЛЕВИЦЬКА.
****1914 р. - загинула весною 1940 р.***

ЗЕНЯ ЛЕВИЦЬКА народилася в 1914 р. в Даляві пов. Дрогобич, де її батько о. Юрій Левицький був парохом. У 1919 р. о. Юрій помер, осиротивши восьмеро дітей.

Зеня ходила до ґімназії в Дрогобичі, а коли польська влада розв'язала ту українську ґімназію, перенеслася до школи сестер Василіянок у Львові. Як член ОУН, Зеня Левицька працювала серед робітничої молоді і за те була арештована польською владою в 1938 р.

По окупації Західньої України большевиками, Зеня Левицька стала референткою жіночого сектора українського

робітництва в Крайовій Екзекутиві ОУН, очоленій В. Тимчієм-"Лопатинським" і одночасно була зв'язковою ОУН з закордоном. Як зв'язковий ОУН з закордоном їй нераз приходилося дивитися смерті в вічі при переході хороненого большевицькими заставами кордону біля Сяноку.

На початку 1940 р. вона прибула в групі Крайового Провідника ОУН В. Тимчія "Лопатинського" до Кракова. При розмовах з ПУН-ом вона репрезентувала думку й становище жіночого сектора ОУН в Україні.

Повертаючись з частиною групи Тимчія, Зеня Левицька по переході кордону загинула разом з іншими в бою з загоном НКВД, розірвавши себе гранатою.

проводились безперервно далі в рамцях ОУН. Вона скріпилася революційно-бойовим духом ОУН. Принципом праці ОУН на тому відтинку стало: унапрямлювати ту працю в націоналістичному дусі. Не опановувати, але унапрямлювати. Тому на пости голів "Просвіти", "Рідної Школи", "Сокола", кооператив і навіть студентських громад висувано чесного не-членаОУН,а член ОУН, призначений унапрямлювати працю даного товариства чи організації, займав пост секретаря, або організаційного референта з дорученням здобути собі там своєю працею авторитет так, щоб не якісь накази, але його заслужений авторитет заставляли інших вести працю у вказаному ним напрямку.

Продовженням, а не початком, була від самого існування ОУН в Україні й бойова дія Крайової Екзекутиви ОУН, бо всі члени її до створення ОУН були одночасно членами Союзу Української Націоналістичної Молоді і УВО. Так,наприклад, Бойовий Референт КЕ ОУН, Роман Шухевич як член УВО, ще три роки перед створенням ОУН, бравурно виконав один із найголосніших актів УВО - вбивство куратора Собінського в 1926 р. А помічником Шухевича в тому атентаті був Богдан Підгайний, теж член УВО, що від початку існування ОУН став її членом, а згодом бойовим референтом КЕ ОУН.

Теоретичний ідеологічно-політичний вишкіл членів доповнено дієвою заправою: участю кожного члена у масових акціях проти польських окупантів. Такими, насамперед, були щорічні масові демонстрації в річницю Листопадового Зриву, та з інших нагод. Другою такою акцією був культ могил - зеленосвяточні панахиди на могилах поляглих воїнів УСС, Української Галицької Армії та впавших бойовиків УВО й ОУН. Тому, що могили цього роду героїв були лише в більших містах Західньої України, ОУН ввела з ініціятиви Степана Бандери масовий культ могили Невідомого Героя - відправлювання панахиди в час Зелених Свят на для цього висипаній в кожнім селі "Могилі Героїв". Вивішування при тому українського національного прапора, ставлення Тризуба поруч хреста та співання українського національного гимну і бойової пісні "Не пора!" приводило завжди до зударів з польською поліцією і тим гартувало широкі маси в революційній настанові проти польських окупантів. При кінці грудня 1932 р. ця акція виявилася так, що коли відбувалася екзекуція бойовиків ОУН Біласа і Данилишина, в усіх церквах Західньої України дзвонили дзвони, а наступного дня учні українських ґімназій носили на грудях чорну стяжку жалоби.

Щоб втягнути масово в боротьбу проти польського окупанта,проведено в 1933 р. з ініціятиви Степана Бандери, крайового провідника ОУН, шкільну акцію. У той сам день по всіх селах Галичини, а частинно й Волині і Полісся, дітвора народних шкіл запротестувала проти польщення українських шкіл. Сітка ОУН розліпила на мурах шкільного будинку, громадського будинку, читальні, кооперативи,летючки ОУН з роз'ясненням злочинности польської окупаційної влади - намагання перетворити українські школи в польські, із закликом до всього українського населення до спротиву. Із кляс повикидувано польські герби та портрети польського президента. Масові арешти шкільної дітвори помагали активізації мас у революційній боротьбі.

Посилено ідеологічний вишкіл членства. Ідеологічний референт КЕ ОУН Степан Ленкавський уложив "Декалог Українського Націоналіста"і "Дванадцять Прикмет Українського Націоналіста",Зенон Коссак уложив "Сорок чотири Правила Життя Українського Націоналіста", Осип Мащак, член КЕ ОУН, а після арешту Степана Бандери Крайовий Провідник ОУН, уложив "Молитву Українського Націоналіста",Степан Охримович уложив "Присягу Українського Націоналіста". На підставі цього, у висліді систематичних вишколів всіх членів, вироблявся світогляд і характер членів ОУН.

Умасовлено теж революційну дію. Весною 1930 року переведено з великим успіхом по всій Галичині с а б о т а ж н у а к ц і ю як голосний протест проти колонізування Західньої України польськими зайдами. Ночами скрізь палали будинки польських колоністів і скирти польських дідичів. Польська пацифікація, що нею польський уряд здавлював саботажну акцію, скомпромітувала Польщу в очах всього культурного світу, коли варварські знущання польських садистів стали предметом розгляду скарг українців у Лізі Націй. А в серцях всього українського населення ті акції закріплювали свідомість поневолення й конечности боротьби за визволення. Керував саботажною акцією бойовий референт КЕ ОУН Роман Шухевич - "Дзвін" у тісній співпраці з тодішнім Крайовим Провідником ОУН Іваном Габрусевичем - "Джоном" та іншими членами КЕ ОУН, зокрема орг. референтом Зеноном Коссаком.[1)]

Впарі з тим продовжувано виконання "ексів", тобто нападів на поштові амбулянси й станиці для відібраних грошей, що їх польський окупант награбував в українського населення. Крім згадуваних вже нападів на поштові амбулянси в 1930-тих роках виконано успішний напад на поштовий амбулянс 31 липня 1931 р. під Печиніжином, того ж дня під Бірчою, тоді ж на "Банк Людови" в Бориславі, 8 серпня на поштовий уряд у Трускавці, врешті, 30 листопада 1932 року голосний напад на поштовий уряд в Городку Ягайлонськім, що його епілогом була судова розправа і екзекуція бойовиків Біласа і Данилишина.

Доповненням "ексів", нападів на поштові уряди й амбулянси, були в бойовій ділянці ОУН політичні атентати на видних представників польської влади.

---

1) Зиновій Книш у своїх писаннях з однієї сторони чваниться, наче б то його небувалий геройський /на ділі невдалий/ напад на поштовий амбулянс під Бібркою був "гаслом до спалаху саботажної акції", - забуваючи, що той напад відбувся 30 липня 1930 р., а саботажна акція почалася весною 1930р., - а з другої сторони засуджує акцію як шкідливу і безвідповідальну "забаву дітваків у революцію".Така оцінка Книша саботажної акції це хуліганський вибрик заздрісного псевдобойовика. Провід ОУН і Начальна Команда УВО у своїх комунікатах відмітила ту акцію з признанням як великий політичний успіх міцної сітки українського революційного підпілля.

ІВАН КЛИМІВ — "ЛЕГЕНДА".
**1909 р. - †4 грудня 1942 р.*

ІВАН КЛИМІВ, селянський син, народився 1909 р. в селі Сілець Белзький, пов. Сокаль. По закінченню Ґімназії в Сокалі почав студії на Львівському університеті, але часті арешти перервали його студії і він повністю віддався праці в ОУН, членом якої став у 1929 р. В час польської "пацифікації" в 1930 р. польські варвари жахливо збили схопленого Івана Климова і вважаючи його мертвим кинули на очах батьків у студню. Але вирятуваний Іван пережив це. В 1935-1936 рр. був в'язнем польського концтабору в Березі Картузькій, а в 1937 р. його засуджено у Луцьку на 10 років тюрми. Розвал Польщі у вересні 1939 р. приніс йому волю.

Весною 1940 р. Іван Климів повернувся в Україну на доручення Революційного Проводу ОУН, очоленого Степаном Бандерою і як Крайовий Провідник ОУН під псевдом "Євген ЛЕҐЕНДА" став керівником всієї революційно-визвольної боротьби проти червоно-московських окупантів. В липні 1941 р., коли німці заарештували членів Тимчасового Державного Правління України, Климів -"Леґенда" як Крайовий Провідник ОУН видав заклик до всіх українців ставати до збройної боротьби так проти большевицьких, як і проти нових, гітлерівських окупантів України. Ґестапо проголосило спеціяльну нагороду за його схоплення і він весь час перебував у підпіллю. В грудні 1942 р. провідний член мельниківської організації "Утьо" Соколовський заманув Климова - "Леґенду" на розмову про взаємини між ОУН і організацією полк. А.Мельника і видав у руки захованих ґестапівців. В часі переслухань, в яких "Утьо" Соколовський брав участь не лиш як перекладач, але й як кат, відомий ґестапівський садист Вірзінґ закатував Івана Климова -"Леґенду" на смерть.

Згідно зі свідченнями одних співв'язнів Климів -"Леґенда" загинув 4-го, згідно з твердженням інших 14 грудня 1942 року.

---

29 серпня 1931 р. бойовики ОУН вбили в Трускавці біля Дрогобича Тадеуша Голуфку, польського посла, керівника "Східного Відділу" у міністерстві внутрішніх справ і спеціяльного дорадника головної команди польської поліції. А найважніше - автора спеціяльного модерного пляну "на знищенє Русі", тобто плянового, послідовно здійснюваного повного спольщення наперед Галичини, а тоді Полісся і Волині. Основною тезою того пляну було, що окуповані Польщею українські землі мають залишитися на завжди невід'ємною частиною Польщі. Польщення тих українських земель мало проходити двома методами: поліційним - безоглядним винищуванням ОУН і всяких проявів українського самостійництва й соборництва, і політичним злиттям українських організацій і установ з польськими в одно: русько-польську" Просвіту, "русько-польську" кооперацію, "русько-польські" спортивні товариства із плеканням у них капітулянських поглядів, що "русіні" це частина польського народу і тому, нібито, мають рівні права. Щоб приспати настороження українців, Голуфко голосно реклямував себе прихильником Української Держави - на схід від Збруча, на Наддніпрянщині. Наскільки підступною й успішною була та єхидна політика Голуфка свідчить факт, що близьким співробітником Голуфка став відомий український журналіст Іван Кедрин-Рудницький, який ще й сьогодні намагається представити Голуфка великим прихильником українців.

Оцю політику хитрого перетворення західних українців у польське племя "русінуф" пробували поляки вже на початку 1920-тих років. За співпрацю у здійснюванню того, бойовики УВО застрілили 15 жовтня 1922 р. українського журналіста Сидора Твердохліба. Тепер ОУН стала на становищі, що "треба карати тих, хто вживає наркотики, але насамперед треба гостро покарати того, хто продає наркотики". Згідно з цим, замість застрілити таких як редактор Кедрин-Рудницький, бойовики ОУН застрілили "продавця наркотиків" - Тадеуша Голуфка.[1)]

22 березня 1932 року бойовик ОУН вбив у Львові підкомісара польської поліції Чеховського за те, що він садистично катував у слідстві українських політичних в'язнів. Вбивство підготовив бойовий референт ОУН Роман Шухевич, а виконав бойовик ОУН Юрко Березинський. Ні організатора, ні виконавця атентату польська поліція ніколи не викрила.

Врешті, 15 червня 1934 року бойовик ОУН вбив на вулиці Варшави польського міністра внутрішніх справ ґен. Броніслава Пєрацького, що як шеф польської поліції був відповідальний за "пацифікацію", створення концлагеря в Березі Картузькій та, найважливіше, за вбивство сот. Юліяна Головінського.

Степан Бандера, як Крайовий Провідник ОУН, звернув увагу й на боротьбу проти московсько-большевицьких окупантів Наддніпрянської України. Пропагандивно, пересилано на Наддіпрянщину самостійницьку літературу, а

1) Докладніше про цю справу: Петро Мірчук. Нарис Історії ОУН, т.1,стр.277-285, і Петро Мірчук. Справа вбнвства Т.Голуфка. "Внзвольний Шлях" ч. 1, січень 1977р.,ч. 2, лютий 1977р.і ч. 3, березень 1977р.

в Західній Україні поведено госту боротьбу проти радянофільства. А коли в 1933 р. прийшли вістки про зорганізований Москвою голод, Бандера дав наказ виконати демонстративний атентат на совєтський консулят. На "Львівському Процесі" сам Бандера зізнав про те:

"Я особисто дав наказ Лемикові і подав йому мотиви й інструкції. Ми знали, що большевики будуть у фальшивому світлі представляти те вбивство і тому ми вирішили, що Лемик має віддатися в руки поліції й не стріляти до неї і таким чином дати спроможність зробити судову розправу."

22 жовтня 1933 р. Микола Лемик виконав наказ. Судова розправа і зізнання Лемика викликали голосний відгомін по всьому світі, звертаючи загальну увагу на злочинну політику московських окупантів супроти українського народу.

Величезне значення для дальшої дії ОУН мало рішення Степана Бандери у м а с о в и т и ОУН, втягнути до ОУН теж селян і робітників, поширити сітку ОУН теж на всі села. Ця акція почалась вже тоді, як Бандера був пропагандивним референтом КЕ ОУН. Союз Української Націоналістичної Молоді охоплював у своїх рядах лише українських студентів. І в УВО стосовано своєрідну "елітарність". Тому на початках творення ОУН перенесено було це й до ОУН. З ініціятиви Степана Бандери постановлено зорганізувати п'ятку або трійку ОУН теж у кожнім українськім селі. Завдяки тому ОУН опанувала весь терен Західньої України не лише ідейно-політичними впливами, але й організаційно.

Дуже високий рівень національної свідомости, ідейности, патріотизму і готовости на більші жертви для справи визволення України з неволі задемонстрували на польському суді два молоді селянські юнаки Василь Білас і Дмитро Данилишин, що увіковічили символ бойового патріотизму членів ОУН. Подібних їм виростила ОУН тисячі.

ВАРШАВСЬКИЙ ПРОЦЕС І "АРХІВ СЕНИКА"

15 червня 1934 р. бойовик ОУН Гриць Мацейко - "Гонта" на вулиці Варшави застрілив польського міністра внутрішніх справ ґен. Броніслава Пєрацького, вирвався з кільця поліційної погоні і по якомусь часі перейшов нелегально за кордон. Знайдена в залишеному Мацейком плащі

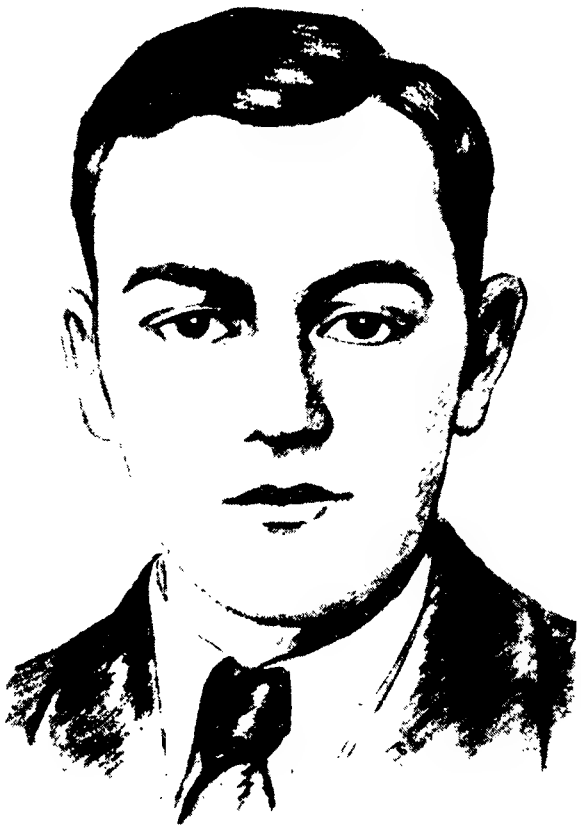

МИКОЛА ЛЕМИК.
**4 квітня 1915 р. - †загинув у жовтні 1941 р.*

МИКОЛА ЛЕМИК, син незаможніх селян, народився 4 квітня 1915 р. в селі Соловії, пов. Перемишляни. Важко пробиваючись в життю, він закінчив ґімназію у Львові і почав студії на природничому відділі університету у Львові. В вищих клясах ґімназії був членом Юнацтва ОУН, по матурі зголосився до бойової референтури ОУН. Коли осінню 1933 р. Крайовий Провідник Степан Бандера постановив запротестувати перед світом проти варварського винищування Москвою шляхом штучного голоду мільйонів українських селян і Роман Шухевич, бойовий референт КЕ

ОУН розглядався за бойовиком, що добровільно піде на смерть, Микола Лемик зголосився виконати це. 23 травня 1933 р. Лемик застрілив у большевицькому конзуляті високого члена ҐПУ і згідно з наказом добровільно віддався в руки польської поліції, щоб на суді виявити світові причини у ціль того атентату. Польський суд засудив його на кару смерти, але з огляду на його неповнолітність замінив це на досмертну тюрму. Розвал Польщі приніс йому волю.

Коли почалася німецько-московська війна в 1941 р., Микола Лемик під псевдом "Сенишин" повів на Центральні і Східні українські землі середню Похідну Групу ОУН. Він дійшов до Миргорода і там зорганізував Окружний Провід ОУН.

Обставини маршу Похідних Груп ОУН на схід ілюструє згадка Миколи Климишина, провідника Північної Похідної Групи ОУН, про зустріч з Лемиком:

"Мені, - каже Лемик, - /т.зн. провідний член мельниківської організації і співробітник Ґестапо сотн. Сулятицький/ здесяткував групу. Під Староконстантиновом і в Шепетівці впало стільки людей, що можна б ними вести великі бої."

В жовтні 1941 р. Сулятицький показав Ґестапові Миколу Лемика, що йшов у товаристві чотирьох членів ОУН. Заалярмовані Ґестапівці окружили їх і в бою з тічнею Ґестапівців Микола Лемик і його товариші загинули.

синьо-жовта стяжка виявила поліції, що атентат був ділом українців. Зрештою, в найближчому числі "Бюлетені КЕ ОУН" /ч. 4, 1934р./ було подано відкрито, що атентат був актом ОУН.

Поліція перевела масові арешти. В Кракові в арештованого студента хемії Ярослава Карпинця знайдено рештки матеріялу, з якого була зроблена бомба, залишена під час втечі Мацейком. Все ж, в перших місяцях слідства поліція не могла викрити організаторів і виконавців атентату. Всі арештовані видержували всі методи слідства і нічого не виявляли. Та по кількох місяцях нагло прийшло заломання кількох членів КЕ ОУН: інж. Богдан Підгайний, Іван Малюца, Роман Мигаль і Ярослав Макарушка почали "сипати", признаючись до членства в ОУН і виявляючи подробиці атентату на Пєрацького та багато інших таємниць ОУН. Що сталося?

Зразу українські адвокати подали, а на судовій розправі офіційно виявлено, що осінню 1934 року до рук польської поліції і судових властей попав якимось дивом т. зв. "Архів Сеника" - 418 оригіналів і 2055 копій організаційних документів УВО й ОУН, звітів, протоколів, фінансових зіставлень ПУН тощо. Про даних членів УВО й ОУН у всіх тих документах подано інформації під їхніми організаційними псевдами. Але поліція довідавшись з тих документів про факти, дати, місце акцій чи інших дій УВО й ОУН, сконструювала "зізнання" Бандери, Підгайного та інших і на слідстві сказала, що дані члени КЕ ОУН вже до всього призналися, тому немає потреби переслухуваному далі не признаватися. Поліційний підступ вдався. Зловився на те Малюца, Підгайний, а далі й Мигаль і Макарушка і не стямились, як при підтверджуванню поданих поліцією фактів розкрили, хто за яким псевдом криється.

Першим похопився, що йдеться про провокацію, Степан Бандера. Він сам далі заперечував будь-яку свою участь в ОУН, і на дні миски, в якій по черзі давали в'язням зупу, вишкрябав голкою осторогу іншим. Але вже було запізно. Із документів "Архіву Сеника", підтверджених і доповнених зізнаннями здезорієнтованих Підгайного, Малюци, Мигаля й ще декого, все вже було слідчим відомо.

Яким способом усі ті документи УВО й ОУН дісталися до рук польської поліції, не вияснено переконливо й до сьогодні. Відповідальним за всі ті документи був член ПУН і Начальної Команди УВО Омелян Сеник, тому звалася та збірка "Архів Сеника". Але тому, що Сеник часто виїздив до Америки й інших країн, фактично зберігав той архів Ярослав Барановський. Польські слідчі подали на Варшавськім процесі, що всі ті документи забрала чеська поліція при арештах і обшуках у членів ОУН О.Сеника, В.Забавського, Я.Барановського, В.Мартинця, О.Чучкевича, Д.Равича і Є.Кульчицького осінню 1933 і весною 1934 р., а літом 1934 р. передала все польському урядові. Але це аж надто неймовірне. Чому важливий таємний архів Начальної Команди УВО й ПУН переховувало частинами аж сім членів УВО-ОУН, чому частина документів була передана польським властям в оригіналі, а поверх дві тисячі в фотографічних копіях, чому дані члени, в яких чеська поліція забрала важливі документи ОУН,

якщо б це була правда, не поінформували про це відразу ПУН, щоб було устійнено, що могло попасти до рук ворога і щоб негайно остерегти про це Крайову Екзекутиву ОУН, чому частину документів було забрано чеською поліцією в членів ОУН в 1933 р., а частину в 1934 р. і все передано польським властям щойно літом 1934 р. - цих питань ніхто ніколи не вияснив. Навпаки, згадані члени ОУН кожний про себе запевняли, що в нього чеська поліція ніколи нічого не взяла.[1)]

В часі від 18 листопада 1935 р. до 13 січня 1936 р. відбувся в Варшаві голосний процес проти 12 членів ОУН із Степаном Бандерою як Крайовим Провідником ОУН у зв'язку з убивством міністра Пєрацького. Весь перебіг процесу мав сензаційний характер, про нього писала широко не тільки вся польська преса, але й всі більші закордонні щоденники.

Головні обвинувачені - Степан Бандера, Микола Лебедь, Дарія Гнатківська, Микола Климишин, Ярослав Карпинець, Катря Зарицька мимо жорстокого слідства до вини не призналися, нікого й нічого з організаційних таємниць не виявили. На суді відмовились зізнавати по-польськи. Легендарно тверда постава Миколи Климишина, який під час жорстоких допитів в часі півтора-річного слідства, і на судовій розправі відповідав на усі питання:"Відмовляю зізнань", заімпонувала навіть польському прокураторові. Коли Климишин на суді заявив своє тверде "Відмовляю зізнань", прокуратор встрянув зі своєю заввагою: "Підсудний Климишин не даром має псевдо в ОУН "Непоборний".Степан Бандера заявив, що польський суд не має права судити українців, що на лаві підсудних повинен сісти польський уряд. Йому пресідник відбирав слово, а поліція виносила зі залі.Свідки теж відмовлялися говорити по-польськи і здоровили підсудних окликом "Слава Україні", за що суд карав їх темницею.

---

1)В 1940-41 р., студіюючи в Празі, я був членом комісії, що з доручення Революційного Проводу ОУН досліджувала цю справу серед колишніх членів чеського уряду. Помічником у тому був нам др. Юськів, українець, чеський суддя, особисто знайомий з кол. чеськими достойниками. Дотичні кол. урядовці поліції й уряду ЧСР рішуче заперечили будь-яку їх участь у справі "архіву Сеннка". Чеська поліція ніяких документів в українців ніколи не конфіскувала, полякам не видавала й видати не могла, бо між Польщею і ЧСР був тоді гострий спір за "Заользя".-Автор.

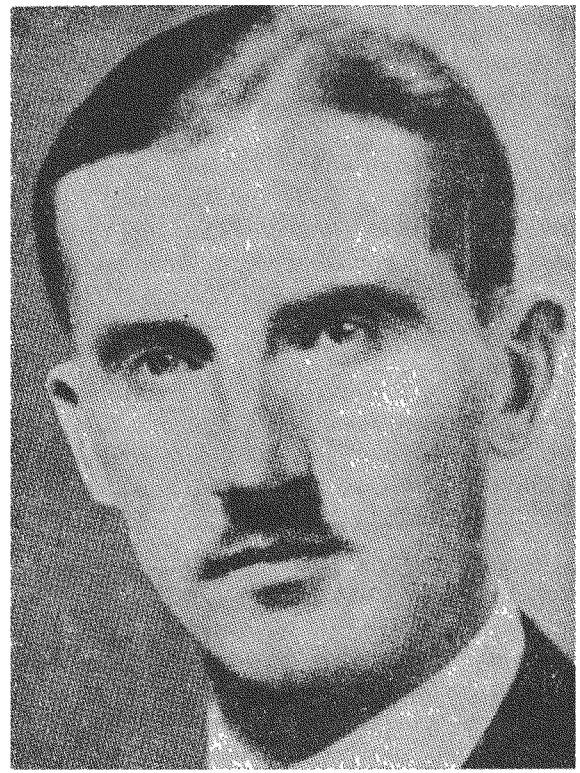

ДМИТРО МИРОН — "ОРЛИК".
**5 листопада 1911 р. - †25 липня 1942 р.*

МИРОН ОРЛИК, син муляра, народився 5 листопада 1911 р. в селі Рай, пов. Бережани. По закінченню Гімназії в Бережанах почав студії на Львівському університеті, але арешти й засуд перервали його студії.

Член ОУН від 1929 р. У 1931 р. став заступником референта юнацтва в КЕ ОУН і співредактором підпільного "Юнака". В 1933 р. засуджений на сім років тюрми, вийшов на волю в 1938 р. і став членом КЕ ОУН як ідеологічний референт під псевдом "Орлик". В 1940 році по загибелі В.Тимчія - "Лопатинського" на доручення Революційного Проводу

ОУН перейшов з Кракова в Україну і під псевдом "Роберт" перебрав пост Крайового Провідника ОУН. Висмикнувшись з рук КҐБ, він повернувся за кордон, де працював на ідеологічному відтинку під псевдом "Орлик". Опрацював книгу "Ідея і Чин України", керував підготовою Другого Великого Збору ОУН.

В 1942 р. по переході кордону попав у руки ґестапа, але завдяки допомозі друзів з ОУН зумів втекти з тюрми. По арештуванню провідника Північної Похідної Групи, Миколи Климишина, Мирон-"Орлик" перебрав його пост, дійшов до Києва і там зорганізував Крайовий Провід ОУН на Центральних Землях України, обнявши сам пост Крайового Провідника.

25 липня 1942 р. у Києві Мирон наткнувся на ґестапо, що хотіло його арештувати і в перестрілці загинув. Провокатора, що видав Мирона ґестапові, застрілив коротко після того у Києві Василь Сидор, пізніший полковник УПА.

Така гідна постава членів ОУН викликала навіть у поляків подив і пошану. Польська газета "Вядомосці Літерацке" /ч.50, Варшава, 15 грудня 1935 р./ писала:

"Ті люди вбили, бажаючи служити справі свого народу. Ми не думаємо, що таким способом вони їй добре служили. Успішно служать вони їй щойно тепер: три четвертини польської преси, що протягом сімнадцяти років не хотіла знати слова "український", протягом цих трьох тижнів навчилася цього слова і вже його не забудуть. А люди, які не писале інакше, як про "гайдамаків", сьогодні соромляться того баналу про "понурий вигляд" цих людей. 17 років товкмачили нам, що поширювання навіть з допомогою насильства, на окраїнах польської мови є рівнозначним із поширюванням польськости, защіплювання любови до Польщі. А ось тут ці люди,хоч знають польську мову, не хочуть говорити по-польськи. Їхня ненависть до польської держави, до польського міністра, публіциста і поліцая поширилась на польську мову. Вчили нас, що ціла та "Україна" є штучним витвором, яка зникне з останніми слідами австрійської держави, твором якої вона була. А тим часом - це та "Україна", що своєю ненавистю до нас бухає сьогодні сильніше, ніж за тих давніх, неспокійних часів, коли-то Січинський убив був намісника Потоцького".

Трьох підсудних, Степана Бандеру, Миколу Лебедя, і Ярослава Карпинця,засуджено на кару смерти, Климишина і Підгайного на досмертну тюрму, Дарію Гнатківську на 15 років тюрми, Малюцу і Качмарського по 12 років, Зарицьку на 8 років,Рака і Чорнія по 7 років тюрми. Засуджені на кару смерти прийняли присуд окликом "Хай живе Україна".[1)]

Доповненням Варшавського процесу був Львівський процес Степана Бандери і товаришів, що відбувся у Львові в травні - червні 1936 р. Львівський процес був ще гіднішою презентацією українського революційного руху перед своїм і чужим громадянством, бо на цьому процесі навіть Малюца, Мигаль і Підгайний не "сипали", а навпаки, відкликали свої попередні зізнання і засудили їх як такі, що негідні поступування українського націоналіста.

У Львові польський суд дозволив усім підсудним говорити тільки по-українськи. А що вже було виявлено склад Крайової Екзекутиви ОУН, то Бандера виступив на Львівськім процесі як Крайовий Провідник ОУН і вияснив усе те, що вважав потрібним знати і всім українцям, і польським окупантам української землі. Вже першого дня, коли Бандеру впроваджено на залю розправ останнім, всі підсудні встали, за ними й усі оборонці, спантеличені судді і прокурор та члени лави присяглих теж усі встали, а підсудні привітали Бандеру голосним "Слава Україні!" Це зробило потрясаюче враження на всіх присутніх, враження, що тривало не тільки весь час процесу. "Останнє слово" С.Бандери як обвинуваченого польська цензура строго обкроїла так, що тільки уривки були дозволені для друку в українській та польській пресі. Та в окресленню процесу і чужинецька, і навіть польська преса писала , щп на лаві обвинувачених в дійсності сиділи не Степан Бандера, Крайовий Провідник ОУН, і 22 його товаришів, провідних членів ОУН, а польський прокурор і польський суддя як репрезентанти польських поневолювачів українського народу. Перед усіми стояв Степан Бандера, Крайовий провідник ОУН, не як малий ростом, худощавий юнак, а як моральний велет, незламний духом.

---

1) Пізніше у внсліді переговорів українськнх послів з польськнм урядом, кару смертн замінено всім трьом засудженим на досмертну тюрму.

У своїм слові, часто перериванім прокурором, Бандера заявив:

"Прокурор сказав, що на лаві підсудних засідає гурт українських терористів та їхній штаб. Хочу сказати, що ми, члени ОУН не є терористи. ОУН огортає своєю акцією всі ділянки національного життя... Ми стоїмо на становищі, що обов'язком кожного українця є підпорядкувати свої особисті справи і ціле своє життя інтересам і добру нації... ОУН у своїй програмі відкидає орієнтацію на кого-небудь".

Мужньо звучало "останнє слово" й інших підсудних.

"Я не хочу боронити своєї особистої волі, хоч яка вона для мене цінна, - сказав Володимир Янів, політичний референт КЕ, тому, що я визнав той світогляд, який знає боротьбу, який розуміє, що в боротьбі є перемога й невдачі на шляху до реалізації моєї віри... Моє становище випливало з великої віри, передусім віри в українську націю, в її право до життя суверенного, самостійного, з віри в післанництво української нації... Я вважаю, що коли ми є кість від кости, кров від крови української спільноти, так і українська суспільність буде духом від нашого духа".

"Я визнаю, - сказав Ярослав Стецько, ідеологічний референт КЕ, - що українська держава існує, потенціяльно в серцях українського народу".

"За мету свого життя вважаю лише службу Україні,- заявив Осип Мащак, що після арешту Бандери був Крайовим Провідником ОУН,- Україна була і є для мене такою величною, такою святою, що для неї не лише жити, але й умерти є замало".

Вдалий атентат на польського міністра Пєрацького і гідна постава на Варшавськім і на Львівськім процесах Крайового Провідника і членів КЕ й інших членів Організації Українських Націоналістів були величезним успіхом боротьби й небувало міцним моральним і політичним досягненням . Вони піднесли високо авторитет ОУН серед своїх і серед чужих. Але, незамітно для стороннього ока, вони відкрили дуже грізну щілину внутрі Організації: аферу "Архіву Сеника". Провідним членам ОУН в Краю із Степаном Бандерою на чолі стало ясно, що в середині ПУН звила собі кубло ворожа агентура. Дві з половиною тисячі важливих, таємних документів ОУН і УВО передав у руки польської поліції хтось із

членів, а щонайменше-близьких співробітників ПУН. Під оглядом організаційної дисципліни, формально, відповідальним мусів бути Сеник, член ПУН, бо йому було доручено зберігати архів. Але, було відомо, що він з огляду на свої часті виїзди передав зберігання архіву членові ПУН - Ярославові Барановському, Виходить - Барановський!

Таке підозріння передали з тюрми, після процесів, засуджені до ПУН-у. Скерування підозріння на Ярослава Барановського було підкріплене ствердженнями Бандери і Климишина, що польська прокуратура диспонувала теж відомостями про кілька розмов, які Бандера і Климишин, кожний іншим разом, мали з Ярославом Барановським як зв'язковим ПУН із Краєм, а про які, як ствердили українські адвокати, що мали доступ до всіх судових документів, не було найменшої згадки в документах "архіву Сеника". Виходить, - були передані польській поліції додатково. Підозріння були передані з тюрми тодішньому крайовому провідникові ОУН, Л.Ребетові, а він мав передати їх до ПУН. Ребет у своїх споминах "Світла та тіні ОУН" підтверджує одержання тих підозрінь. Але, каже він, трудність була в тому, що власне Барановський був зв'язковим з Краєм, а кур'єркою зв'язку ПУН з Краєм була Нуся Чемеринська, наречена, а згодом дружина Я.Барановського, отже зрозуміло, що всякі підозріння з Краю проти Барановського вона передавала Барановському. Чому Ребет сам не поїхав за кордон у так важливій справі, щоб особисто передати підозріння полк. Коновальцеві і з ним особисто обговорити всю справу, невідомо. Цього Ребет ніколи не вияснив.

В кожному разі, таємнича справа "архіву Сеника" внесла грізну розколину між ОУН в Краю і ПУН-ом і викликала серйозне недовір'я крайовиків до ПУН, особливо ж до члена ПУН Ярослава Барановського. Чи підозріння до Барановського дійшли коли до відома самого Коновальця, не відомо. Ребет передав компетентним членам в Краю, що "справа розглядається." Але те "розглядання" так і залишилося таємницею.

Ситуація ускладнилася, коли Барановський призначив Крайовим Провідником ОУН Лева Ребета. Після арешту й засуду Бандери й майже всіх членів його Крайової Екзекутиви і масових вивозів підозрілих у членстві ОУН до концлаге-

ря в Березі Картузькій, настали в сітці ОУН в Краю прориви й перебої. Призначений наступником Бандери на пості Крайового Провідника Осип Мащак дуже скоро теж попав до тюрми.

По арештуванню Мащака з Краю були передані пропоновані кандидатури на опорожнений пост Крайового Провідника. Між ними не було Лева Ребета. Навпаки, проти Ребета були передані обвинувачення в недопустимому в ОУН інтриґанстві проти його уявних конкурентів. Несподівано, замість вибрання одного з запропонованих Краєм кандидатів, зв'язкова Чемеринська привезла літом 1935 р. призначення Барановським на пост Крайового Провідника - Лева Ребета. Таке призначення викликало додаткову атмосферу недовір'я провідних членів в Краю і до Барановського, і до Ребета. Коли в наслідок частинної амнестії почали виходити з тюрем і з концлагеря ув'язнені визначні члени - Шухевич, Грицай, Коссак і інші, вони відмовились включитися в сітку, очолену Ребетом, якого на пост Крайового Провідника призначив Ярослав Барановський. Недовір'я Краю до ПУН-у зростало. Ребет, перебравши з доручення Я.Барановського пост Крайового Провідника ОУН, відразу припинив зовсім бойову роботу, що була так широко розгорнена до того часу, зокрема під керівництвом С.Бандери і Романа Шухевича. Припинено з доручення Ребета теж усякі військові вишколи членів ОУН в Краю. Ребет у своїх споминах вияснює це так:

"Як головне завдання поставлено було ціль мережі підготову до збройного виступу на випадок війни."

На чому мала полягати та "підготова до збройного виступу", коли всякі військові вишколи в ОУН були повністю здержані, Ребет не вияснює. Провідні раніше члени ОУН, що пробували інтервеніювати, попадали відразу в небезпечний конфлікт з Ребетом і мусіли виїхати за кордон. Так перебралися нелегально за кордон Роман Шухевич, Зенон Коссак, Олекса Гасин, Євген Врецьона, Гриць Барабаш, щоб у безпосередній зустрічі з ПУН-ом ліквідувати шкідливий конфлікт.

Додотковим алярмом небезпечно-нездорових відносин в ОУН після призначення Крайовим Провідником ОУН Лева Ребета була таємнича афера "ОУН-Зов".

Коли Л.Ребета призначив Барановський Крайовим Провідником, трьох повітових провідників ОУН: львівський - Михайло Копач, миколаївський Андрій Данчевський і стрийський Петро Мірчук і референт жіночої сітки Марійка Ковалюк - відмовилися підпорядкуватися Ребетові, поки не дістануть повідомлення, що їхню скаргу проти Ребета ПУН одержав і розглянув. Копач не спинився на тому, продовжуючи працю ОУН у Львівщині по-давньому, він при співпраці Повітової Екзекутиви ОУН Львівщини Володимира Мельника і Юліяна Дмитерка видав циклостилевий журнальчик "Зов" з обвинуваченням, що нова Крайова Екзекутива ОУН це "паничики, що ведуть ОУН до самоліквідації." Ребет і його заступник, бойовий референт КЕ Микола Бігун постановили зліквідувати цей "бунт" "залізною рукою". Вони обвинуватили трьох згаданих повітових провідників і Марійку Ковалюк у створенні конкуренційної до ОУН підпільної організації "ОУН-Зов" і видали на всіх них присуд смерти. Згідно з таким наказом Ребета-Бігуна, бойовик В.Герета застрілив М.Ковача і М.Ковалюківну. Вбивство А.Данчевського тоді не вдалося, бо Данчевський роззброїв бойовика, що мав його застрілити, а Осип Грицак остеріг П.Мірчука заздалегідь і зажадав доказів вини, яка б виправдувала найвищий вимір кари.[1] Мірчук передав сітку Стрийщини і бойової референтури Стрийської Округи і виїхав зі Стрийщини на працю в видавництві І.Тиктора. Данчевський за порадою того ж О.Грицака теж передав сітку ОУН в Миколаївщині і справу обох "знято". Володимир Мельник і Юліян Дмитерко далі відмовлялися включитися в сітку, очолену Л.Ребетом і домагалися, щоб ПУН прослідив цю справу і регабілітував Ковалюківну і Копача, а притягнув до організаційної відповідальності Ребета і Бігуна. Тому згідно з наказом Ребета Н. Мельник загинув 28 червня 1935 р. від кулі бойовика ОУН. Атентат на Дмитерка не вдався тому що Дмитерко роззброїв атентатчика.

Такий показ "твердої руки" внутрі ОУН, небувалий в історії УВО-ОУН, провів Л.Ребет при піддержці свого заступника М.Бігуна в той час, коли видав був строгу заборону

---

1)Осип Грицак перед покликанням його на пост референта розвідки в КЕ ОУН був співробітником П.Мірчука в Повітовій Екзекутиві ОУН Стрийщини і другом А.Данчевського з "Пласту".Тому зберігав далі повне організаційне довір'я до обох і щиру особисту приязнь.

виконувати атентати на будь-якого представника польської адміністрації. Таке полагодження справи "ОУН-Зов" Ребет виправдував твердженням, що М.Копач провокатор польської поліції, бо хоч був раніше арештований, тепер не був вивезений до Берези Картузької. /П.Мірчука і А.Данчевського Ребет обвинувати в тому, що після вбивства Копача, Ковалюківної і Мельника вони перебрали провід "ОУН-Зов"і ту організацію розбудовують./ Але той сам закид і той сам аргумент, що його вжив Ребет проти Копача, Копач, а пізніше інші члени ОУН піднесли проти Ребета:[1]Перед 1935 р. Ребет був два рази суджений як член ОУН, а однак його ані до Берези ніколи не вислано, ані в рр.1935-1939, коли він був Крайовим Провідником ОУН ніколи не був арештований, хоч в тому часі проходили на ЗУЗ найбільш масові арешти.[2] Робив це все сам, чи в порозумінню з Барановським?

Але інтервенції Шухевича, Коссака, Гасина в ПУН не вдалися. Барановський вперто відмовлявся розглядати ці справи, висловлюючи повне довір'я до Л.Ребета.

Роз'яснення загадки, чому прповідним членам ОУН з Краю так важко було добитися до полк. Коновальця, дає коротка, але дуже багатомовна інформація, що її подає З.Книш у своїй книжці "Розбрат", стр.311: "Говорив О.Сеник - "Гриб" про справу першого бунту, ще проти сл.п. Євгена Коновальця в 1935 році і про те, як усю справу перед Головою Проводу розкрив Ярослав Барановський."З цього виходить ясно, що передавані з Краю до ПУН вимоги притягнути Барановського до відповідальности за "Архів Сеника", висунені проти Барановського підозріння і спротив Краю проти призначення Барановським Ребета на пост Крайового Провідника Барановський представив Коновальцеві і членам ПУН як...викритий ним, Барановським, бунт проти Коновальця!Завдяки такій провокації Барановський мав змогу як референт зв'язку з Краєм паралізувати всі акції Краю проти нього, як, нібито, бунтарські акції проти Коновальця. (Книш додержує кроку в такому крайньо неморальному перекрученню правди і в своїх писаннях теж представляє згадані акції Краю проти Барановського в 1935 р. як "перший бунт Бандери,-проти Коновальця" затаюючи факт, що в 1935 році Бандера вже другий рік сидів у слідчій тюрмі у зв'язку з убивством Пєрацького з перспективою щонайменше досмертної тюрми "завдяки" документам ОУН з "Архіву Сеника" переданого полякам.

Врешті Шухевичеві вдалося сконтактуватися з полк. Коновальцем, який поставився до справи дуже серйозно і доручив провести докладне слідство. Ребета і Данчевського як свідка викликано за кордон. Але Данчевського при переводженню організаційним зв'язком у Карпатах застрілено - як пізніше виявилося, на наказ Ребета. Несподівана загибіль полк. Коновальця в травні 1938 р. перервала дослідження, а Барановський визнав дальший розгляд непотрібним. Обвинувачений у вбивстві ідейних членів ОУН - Ковалюківної, Копача, Мельника і Данчевського і намаганому вбивстві Мірчука і Дмитерка, Ребет на доручення Барановського залишився далі на пості Крайового Провідника ОУН аж до початку лютого 1939 р. /Цікаво, що зараз по резигнації Ребета з того посту він і його дружина були арештовані./

СМЕРТЬ Полк. ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ.

23 травня 1938 р. українською спільнотою потрясла трагічна вістка, що в Роттердамі,в Голяндії, загинув від підсуненої провокатором большевицького ГПУ бомби полк. Євген Коновалець, колишній командир Січових Стрільців, Начальний Командант УВО і Голова Проводу ОУН...

Сьогодні вже відомо з большевицького комунікату про нагородження орденом спеціальних заслуг Кіндрата Полуведька, що це він, той Кіндрат Полуведько, був організатором вбивства полк. Коновальця. Він з'явився у Фінляндії на початку 1930-тих років як український політ-в'язень, втікач із Соловків, включився в життя української громади, став допи-

---

1) Моє з'ясування цієї справи в "Нарисі Історії ОУН",т.1,голова редколегії проф. С.Ленкавський без мого відома перередагував згідно з "вияснениям" Л.Ребета, "щоб ие завогнюватн конфлікту із "двійкою". Вважаю, що внявлення афери "ОУН-Зов" у правднвому світлі коиечие, щоб розуміти повніше поведінку Л.Ребетаі М.Бігуна.

2) У своїх спомииах Ребет признає: "Далі перебувати на пості я не міг...Мгр. Тураш під час одної наради сказав, що людей охоплює паніка тому, що я, як виявлений перед поліцією трн роки тому, досі не арештований і що дехто побоюється, чи за цим ие криється якась провокація".

сувачем "Розбудови Нації" і скоро здобув собі таке довір'я в ПУН, що став представником і зв'язковим ОУН на Фінляндію. Його помічниками були: Василь Хомяк, колишній старшина Січових Стрільців, що залишився після Визвольних Змагань в УССР, і присланий з УССР як зв'язковий підпільної сітки ОУН "Павлусь", що став виконавцем атентату на Коновальця. Зараз по атентаті Полуведько зник і тому на нього як співорганізатора вбивства ніяке підозріння не впало. Підозріння в перших днях скеровувалось проти окремих членів ПУН, особливо Барановського як співучасника трагедії. Онацький пише:

"Про всі справи точно знав лише Барановський, який бачився з Павлом раз сам, без полковника, в Бельгії, у вересні тисяча дев'ятсот тридцять сьомого року." [1)]

Барановський зізнає, що це він повідомив полк. Коновальця про приїзд "Павла" до Роттердаму і передав настирливе домагання Павла особисто зустрітися з полковником. Коновалець прийняв виклик і доручив Барановському приїхати до Роттердаму з певною сумою грошей, що мали бути передані Павлові на працю сітки ОУН в УССР. Барановський приїхав, але...п'ять годин після вбивства Коновальця. Коли тільки він прибув до умовленого готелю, його заарештувала голяндська поліція. Але Барановський відмовив зізнань. Щойно другого дня після обіду, коли він побачив у шпиталі тіло вбитого Коновальця, Барановський виявив, хто вбитий і що атентат мусів виконати "Павлусь", що приїхав совєтським кораблем, тому треба "Павлуся" заарештувати. Та це вже було запізно. Совєтський корабель з "Павлусем" вже відплив.

Виринуло питання: Чому Барановський не виїхав до Роттердаму наперед, щоб приготовити і бути присутнім при зустрічі Коновальця з "Павлусем"? Чому він прибув до Роттердаму аж п'ять годин після умовленого часу, коли Коновалець мав зустріти "Павлуся"? Чому Барановський, заарештований голяндською поліцією цілу добу, не дав поліції ніяких вияснень і цим уможливив "Павлусеві" втечу? Ці питання не знайшли відповіді ніколи.

---

1) Є.Онацький."Шляхом на Роттердам".Буенос Айрес, 1983. стр.105

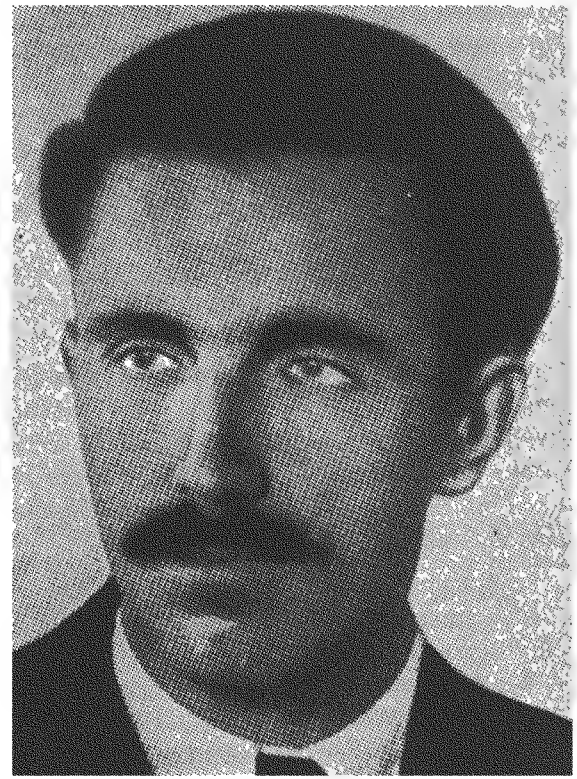

ДМИТРО ГРИЦАЙ — Ґен. "ПЕРЕБИЙНІС".
****1907 р. - †загинув восени 1945 р.***

ДМИТРО ГРИЦАЙ, селянський син, народився 1907 р. в Дорожеві, пов. Самбір. Ґімназію закінчив у Самборі, університетські студії на філософічному факультеті Львівського університету. У польськім війську закінчив старшинську школу, а пізніше вищі військові курси в Німеччині.

Член УВО, а від 1929 р. член ОУН. Від 1933 р. військовий референт Крайової Екзекутиви ОУН. Коли в 1934 р. польська влада створила концентраційний табір в Березі Картузькій, Грицай попав туди як один з перших і перебув там повних два роки. В 1939 році його знову арештовано й заслано до того табору, з якого вийшов по розвалі Польщі.

В 1940-41 рр. член Революційного Проводу ОУН. Учасник Другого Великого Збору у Кракові, на якому його обрано членом Проводу ОУН. Шеф створеного на тому Зборі Крайового Військового Штабу ОУН. Весною 1943 р. попав у руки ґестапо, де став жертвою садистичних тортур. Півмертвого його і Старуха визволила боївка ОУН.

Підлікувавшись, Грицай став Шефом Штабу УПА під псевдом ґен. "Перебийніс."

Восени 1945 р. Дмитро Грицай і член Проводу Дмитро Маївський одержали від Проводу ОУН, УГВР і Головного Командування УПА доручення перейти кордон і сконтактуватися зі Степаном Бандерою, що перебував тоді в Німеччині, для офіційного передання Бандері в імені Проводу ОУН посту Провідника всієї ОУН. Але при переході чесько-німецького кордону вони попали в руки НКВД. Коли в тюрмі при допитах Грицай побачив, що його розконспіровано, він закінчив життя самогубством.

Дуже цікаву заввагу про особу Барановського подав у звіті поліційного слідства комісар Росбах:Ярослав Барановський - каже він - був найбільш довіреною особою полк. Коновальця і тому він припускає, що Ярослав Барановський буде наслідником Коновальця на пості Провідника ОУН.[1)]

Смерть Коновальця була безмежно болючим ударом для ОУН. Вона обезголовила ОУН не тільки формально, але й дієво. Коновалець керував цілою ОУН в усіх ділянках її і користувався безграничним авторитетом в усіх членів ОУН та пошаною у противників і ворогів ОУН.

Формально існував весь час ПУН, Провід Українських Націоналістів, створений на Першій Коференції Українських Націоналістів у листопаді 1927 р. і поширений на Першому Конгресі Українських Націоналістів 2 лютого 1929 р. як Провід ОУН.Але як уже було згадано, ПУН покладених на нього сподівань ніяк не виправдав.Механічність творення ПУН і припадковість добору членів ПУН виявилися шкідливими дуже скоро. Зараз по Конґресі виявилося конечним ізолювати

---

1) Я.Кутько. "Пекельна машина в Роттердамі". Детройт,1952.Ч.1.ст.56

від праці в Організації членів ПУН Л.Костарева і П.Кожевникова і передати Судові ОУН на розгляд обвинувачення їх в агентурності і, врешті, згідно з присудом Суду усунути обох не тільки з ПУН, але взагалі з ОУН. Др. Дмитро Демчук із здоровельних причин став зовсім неактивним. Доктор Вассіян повернувся до Галичини, де у висліді виявлення Романом Барановським польській поліції учасників Конґресу ОУН був арештований і засуджений у вересні 1932 р. на 4 роки тюрми. По виході з тюрми активної участи в ОУН не брав. Дмитро Андрієвський, референт зовнішньої політики, людина з інтелектом і високим рівнем політичного вироблення, але людина надто чуттєва, надто вразлива в особистих амбіціях і з перебільшеними претенсіями, попадав раз-по-раз в конфлікти з іншими членами ПУН, а врешті і з Коновальцем;практичного змислу не мав і ніякого апарату праці зорганізувати не вмів. Тому хоч членом ПУН залишався, ніякої роботи не вів. Володимир Мартинець рухливий і здібний редактор, але надто напастливий, тому важкий до співпраці й ограничувався до редагування видань УВО- ОУН. Генерал М.Капустянський, полк.Роман Сушко, полк. Ріко Ярий і ген. Віктор Курманович займалися виключно військовими справами і до організаційних і політичних справ ОУН не мішалися. Сотн. Омельян Сеник був занятий постійними поїздками до Америки й Канади тому повірений йому для збереження архів УВО-ОУН з таємними організаційними документами він передав до завідування Ярославові Барановському, хоч формвльно архів далі звався "Архів Сеника".

Найважливішу ролю в ПУН повинен був відіграти полк. Микола Сціборський, колишній старшина армії УНР. Вибраний до першого складу ПУН, Сціборський став після створення ОУН заступником полк. Коновальця як Голови ПУН і організаційним референтом ПУН. Але йому вже на початку 1934 р. підірвала довір'я у провідних членів "Історія з Іваном Івановичем", що, коротко, виглядала так:

27 січня 1934 р. до Сціборського у Парижі зайшов якийсь мужчина, що представився як "Іван Іванович", що, нібито, приїхав як лікар із УССР до Інституту Пастера в Парижі на лікарську практику. Він передав Сціборському листи від його сестри, в яких вона благала брата повернутися в Україну, де він матиме чудову нагоду свобідно працювати для українсь-

кого народу. В розмові "Іван Іванович" признався, що він член большевицької ЧК /тодішня назва КҐБ/ і має доручення совєтського уряду й компартії намовити Сціборського до повороту в Україну. Сціборський поінформував про все це Коновальця, від якого дістав таку відповідь:

"Всю ту подію вважаю якоюсь містерією...На кожний випадок, треба вам в першу чергу за всяку ціну старатися прослідити, хто саме той Іван Іванович. Зробити це найкраще було б, висилаючи когось до Пастерівського Інституту з завданням провірити, чи направду якийсь осібняк із Великої України там практикує"

Не відомо чому, того не зроблено. Але на вимогу самого Сціборського справу розглядав суд ОУН, а сам Сціборський виїхав на довший час з Парижу.Суд виправдав Сціборського, визнавши будьяке підозріння супроти Сціборського в контактах з совєтським урядом безпідставним. Все ж таки, тінь непевности залишилася.

Сціборський передає Коновальцеві опінію Івана Івановича про членів ПУН так:"Андрієвський - інтелеґентський суб'єкт з містичними шуканнями. В практиці - ніщо. Мартинець - пильний працівник. Обмежений. Нічого не видумає і не дасть більшого. Богун /Кушнір/ "отставной человєк" /т. зн. нездібний до праці/. Онацький - нічого собі як публіцист. Капустянський - людина безхребетна. Піде туди, хто більше дасть. Сушко - типовий офіцер, нічого собою не уявляє".

Пристрасний оборонець ПУН-у З.Книш теж признає припадковість добору членів ПУН: Вони "не були зіграні зі собою, об'єднані тільки спільною ідеологією і політичною плятформою, не мали часу пізнати себе в праці, випробувати в небезпеці...Що інше було дискутувати теоретично в принципових політичних справах, а що інше рішати про речі, де важилося людське життя та й не одне." [1] А про окремих членів ПУН той же З.Книш пише:

"Ґен. Микола Капустянський: Поважана й люблена усі-

---

1) Є.Онацький. "Шляхом на Роттердам". Стр17-35.

2) Тамже. Цікаво, що Іван Іванович не згадує Ярослава Барановського. Це зроджує підозріння, чи не була ця ціла афера інтриґою Барановського, щоб кинути підозріння на Сціборського і підірвати довір'я до нього.

3) З. Книш. "Дрижить підземний гук". стр. 119-120.

ОЛЕКСА ГАСИН** - полк. **"ЛИЦАР"
****8 липня 1907 р. - †31 січня 1949 р.***

ОЛЕКСА ГАСИН, селянський син, народився 8 липня 1907 р. в с. Конюхів біля Стрия. Ґімназію закінчив у Стрию, а інженерні студії на Львівській політехніці.

Член УВО, від 1939 р. член ОУН, близький співробітник Степана Охримовича, а пізніше Степана Бандери. У польськім війську закінчив старшинську школу й зайняв між усіма курсантами друге місце тому, що перше не хотіли йому признати, бо він українець. Дійсний організатор сітки ОУН у Стрийщині, тому кількакратно попадав до польської тюрми і двома наворотами до Берези Картузької.

Був військовим референтом КЕ ОУН. Але, попавши в конфлікт з Л.Ребетом, виїхав нелегально за кордон і там з доручення полк. Коновальця працював у військовому штабі ОУН. Автор військових підручників. Член Революційного Проводу ОУН й учасник Другого Великого Збору ОУН. В 1942 р. попав у руки Ґестапо. Визволений боївкою ОУН, став організатором Української Народної Самооборони, що з постанням УПА переіменувалася на "УПА-Захід." Член Крайового Штабу ОУН і Головного Військового Штабу УПА, а від січня 1946 р. до своєї смерти Шеф Штабу УПА, під псевдом полк. "Лицар."

31 січня 1949 р. Олекса Гасин - полк. "Лицар" загинув на вулиці Львова в бою з тічнею НКВД.

ми людина, старша вже віком. Його ділянка праці- військові справи...Від 1920 р. постійно перебував за кордоном...Інженер - економіст Микола Сціборський: Людина колосальної енергії, здібна і працьовита, але теж увесь на еміграції...Омелян Сеник: Дуже добрий нав'язувати перші контакти, але виконувати справи за нього мусіли інші, для того йому бракувало відчуття систематичности. Інженер-економіст Володимир Мартинець: Редактор...На еміграції від 1925 р...ніяких контактів з молодняком ОУН...і через те без ніякої можливости впливати на події.Др. Олег Кандиба-Ольжич, наймолодший з усіх. Учений археолог і поет. Культурний референт ПУН. На еміграції перебував від свого двадцятого року життя, зовсім необізнаний з крайовими справами. Знайомі і контакти в нього тільки через тих членів ОУН, що студіювали в Празі або в Подєбрадах.Др. Юліян Вассіян: Великий праведник і криштально-чесна людина, але наскрізь позбавлена практичного змислу, зовсім непорадний в житті. Ґен. Віктор Курманович: Людина мало обізнана з політичними справами, фаховий військовик. Вірно стояв при ПУН. Професор Євген Онацький: Шанований у колах наддніпрянської еміграції. Від 1919 р. жив безперебійно в Італії, тільки з преси знав про крайові справи, ніяких контактів і знайомств з членами ОУН в нього немає. Інженер-архітект Дмитро Андрієвський: Блискучий публіцист... Одначе він теж вийшов на еміграцію в 1920 році і безперервно від того

часу проживав за границею, відгук крайового життя доходив до нього тільки з преси та з оповідань самовидців, з революційним підпіллям майже не було в нього стичности. Др. Сидір Чучман: Фінансовий референт ПУН. Ані фінансового, ані тим більше політичного хисту в нього не було ніякого, щонайвище міг він бути хіба касиром, що виплачує гроші і приймає розписки. Др. Ярослав Барановський: Секретар ПУН. Довгі роки зв'язковий ПУН з Краєм. Добрий організатор, але ніяк не вмів з'єднувати собі людей, майже не мав приятелів. "Такий був склад ПУН".[1)]

Так, такий був склад ПУН. То й не диво, що наймолодший між ними всіми Барановський зайняв найважливіші пости секретаря і зв'язку з Краєм і зміг безконтрольно вести свою акцію. Кожну скаргу проти нього, кожне застереження з Краю Барановський представляв ПУН-ові і Коновальцеві як "бунт" проти полк. Коновальця і йому всі члени ПУН вірили.

Не диво, що навіть чужинець, сторонній від усіх справ ОУН і ПУН, комісар голяндської поліції Росбах, що вів слідство у справі вбивства Коновальця, вже по кількох розмовах з Барановським висловив погляд, що Ярослав Барановський буде наслідником вбитого полк. Коновальця на пості Провідника ОУН.[2)]

Коновалець бачив трагічний добір членів ПУН і намагався "відмолодити" ПУН, тобто кооптувати до ПУН молодих і згодом заступити старих молодими. В тому пляні були кооптовані до ПУН Іван Габрусевич, Ярослав Стецько, Олег Кандиба-Ольжич, Чемеринський. Але це сталося щойно коротко перед несподіваною загибиллю Коновальця. Кооптовані не вспіли ще здобути собі авторитет у давніх членів.

Після смерти полк. Коновальця ані Барановський, ані ніхто інший із членів ПУН, ані сам Сціборський не піднесли як обов'язуючого факту те, що установчий Конґрес Українських Націоналістів вибрав заступником Коновальця на пості Голови Проводу ОУН інж. М. Сціборського. Тому по смерти полк. Коновальця він, Сціборський повинен був перебра-

---

1) З.Книш. "Розбрат". стр.137-144.

2) Я.Кутько. "Пекельна машина в Роттердамі". 1,стр. 56.

ти опорожнений пост. Барановський вів себе як голова ПУН і виглядало, що він думає залишитися на тому пості.

Схарактеризовані вище "старі" члени ПУН ніяких застережень проти цього не мали. Але такій можливості рішуче спротивилися "молоді" члени ПУН, провідні раніше члени ОУН в Краю, співробітники "Пресової Служби" в Берліні В.Стахів, Б.Кордюк, і члени військового центру Р.Шухевич, М.Колодзінський, З.Коссак, інж. Є.Врецьона:Гурт визначних членів ОУН, що організували й керували боротьбою ОУН в Краю, а тепер опинилися в Німеччині, Австрії, або Чехословаччині, гурт, що його Барановський, а за ним опісля Книш окреслили як "ядро опозиції". Це ж вони в останніх роках перед смертю Коновальця домагалися усунення Барановського з ПУН і поставлення перед суд ОУН за видачу полякам "Архіву Сеника", за таємну співпрацю з польською поліцією, за настановлення проти волі ОУН в Краю Л.Ребета Крайовим Провідником ОУН.

З того гурту вийшла думка, що опорожнений пост Провідника ОУН повинен перебрати широко відомий недавній Крайовий Провідник Степан Бандера, який від перших днів існування ОУН, а раніше УВО, виростав у праці й боротьбі ОУН проти польських окупантів, організував ту боротьбу і керував нею, піднявши дію ОУН на вершини організаційно, морально і політично. Бандера перебував тоді у польській тюрмі, засуджений на досмертну кару. Тому й висунено в червні 1938 р. плян викрасти Бандеру з польської тюрми. Проєкт апробовано і Роман Шухевич узявся здійснювати його.

Широку вичерпну розповідь про плян викрадення Бандери з тюрми подає З.Книш у своїй книжці "Розбрат" /стр.43-68/, додавши свідомо фальшивий висновок. Підготовити втечу з тюрми мав Степан Куспісь, що відбуваючи кару 5 літ тюрми за участь у нападі на пошту в Городку, сидів у тюрмі у Вронках, де сидів теж С.Бандера, і знав добре польських сторожів тієї тюрми.

"І от одного дня - оповідає Куспісь-"Терен"- в червні 1938 р. прийшов до мене мій тодішній зв'язковий до ОУН Іван Равлик, лишив мені кличку і заповів, що в дуже важливій справі зголоситься до мене хтось на неї. Чоловік, що прийшов на ту кличку, був ніхто інший тільки добре мені

ВАСИЛЬ СИДОР - полк. "ШЕЛЕСТ".
****1911 - † 17 квітня 1949.***

ВАСИЛЬ СИДОР, селянський син, народився 1911 р. в Сокальщині. По закінченні середньої освіти почав студії на Львівськім університеті, але арешти й тюрми не дали змоги закінчити їх. У польськім війську був студентом старшинської школи, але перед закінченням у висліді гострого політичного конфлікту з командантом школи його усунено зі школи. Свою військову освіту доповнив Сидор на спеціяльних старшинських курсах ОУН в Німеччині.

Член ОУН від її початків, в 1936 р. член Крайової Екзекутиви ОУН на Північно-Західних Землях. Багатократний в'язень польських тюрем, в 1938-39 рр. "староста" - тобто провідник всіх українських політв'язнів у Львівській тюрмі "Бригідки". В 1939-40 рр., в час большевицької окупації Західньої України, залишається в Краю як військовий референт

Крайової Екзекутиви ОУН. Вирвавшись з рук НКВД за кордон, стає членом Військового Штабу ОУН, а по створенню Дружин Українських Націоналістів командантом одної із сотень ДУН.

В 1942-43 рр. у співпраці з Романом Шухевичем бере активну участь у переформуванню "Самооборонних Кущів ОУН" у єдину УПА й стає шефом штабу УПА-Північ, а згодом командиром УПА-Захід під псевдом полк. "Шелест."

В 1943 р. Третій Великий Збір ОУН обрав Сидора, псевдо "Конрад", членом Головної Ради ОУН. Від 1947 р. він під псевдом "Зов" Головний Суддя ОУН та Крайовий Провідник ОУН в Карпатському Краю.

Загинув Василь Сидор - полк. "Шелест", 'Конрад", "Зов" - 17 квітня 1949 р. в бою з загонами НКВД в Перегінському районі, Станиславівської /Івано-Франківської/ області.

знаний Роман Шухевич". Уложений спільно плян полягав на підкупленню тюремних ключників, які мали помогти у втечі. Потрібні на те гроші мав передати Куспісеві Равлик. Куспісь сконтактувався зі знаними йому особисто ключниками і ті погодилися за умовлену ціну зорганізувати втечу Бандери з тюрми. Тому , що Шухевич приїхав з Краю нелегально і зараз повернувся за кордон, виконання пляну перебрав тодішній Крайовий Провідник Лев Ребет. Втеча була приготована на 4 серпня 1938 р. Потрібні на те гроші склав фінансовому ПУН у Данціґу полк. Макогін і їх перебрав зв'язковий з Краєм Барановський, щоб через Ребета передати Куспісеві.

"І тут саме починається найдурніша історія,-оповідає Куспісь,- коли вже все було готове, - ні сіло ні впало, довідуюся від Равлика, що все відкликано, втечі не буде."

В останні хвилини - Равлик замість одержати від Ребета гроші, одержав організаційне доручення: Відкликати все, втечі не буде! Бо, мовляв, ПУН підозріває, що співпраця ключників є польською провокацією для того, щоб при нагоді симульованої втечі Бандеру застрілити.

Хто і чому вирішив про такий кінець пляну? Барановський, Ребет, чи оба до спілки? Ребет тоді і в своїх споминах скидає все на Барановського. Барановський ніколи перед ніким звіту про те не давав. Сяк, чи так, плян визволити Степана Бандеру з тюрми, щоб він перебрав пост Голови Проводу ОУН, спаралізовано. Тим більше,що вкоротці поляки про плян якось довідалися,- Куспісь думає, що один із ключників по-п'яному виявив справу - поліція арештувала ключників і Куспіся. Це насторожило польську владу і сторожову охорону Бандери скріплено.

Щойно тоді, десять тижнів від смерти Коновальця, Барановський нагло пригадав собі, що справа наслідства Коновальця дуже проста: Коновалець ще перед смертю залишив Барановському[1] усний заповіт, що в випадку його смерти,пост Провідника ОУН по нім має перебрати полк. Андрій Мельник!

Відкриття Барановського передав ПУН-ові Омелян Сеник. ПУН прийняв це до відома як правду, Мельника повідомлено про це, він переїхав за кордон і 11 жовтня 1938 р.[2] склав перед "Вужчим Проводом ОУН", що його становили Барановський, Сеник і Ярий,приречення як новий Голова Проводу ОУН.

Призначення полк. Андрія Мельника Головою Проводу ОУН зустрілося відразу зі спротивом Краю і згаданого гурту провідних членів ОУН за кордоном. Причини цього були такі:

Насамперед поставлено в сумнів само існування якогось таємничого усного , "строго засекреченого", даного єдиному Барановському, заповіту про наслідство.Устрій ОУН такого права Голови Проводу визначувати самому свого наслідника не передбачує. Таке призначення заперечує факт, що на Конґресі було вибрано заступником, і тим самим наслідником Провідника ОУН Сціборського. Якесь спеціальне, усне призначення Коновальцем когось іншого мусіло б бути наперед, ще за життя Коновальця, апробоване ПУН-ом, а для безпеки Мельника, що жив у Галичині - зберігане під

---

1) Зразу Барановський твердив, що це йому Коновалець залишив той таємний усний заповіт. Згодом змінив це так, що, властиво, Коновалець залишив той заповіт усно Сеникові, а Сеник передав у таємниці йому, Барановському.

2) Мельник в "ОУН 1929-1954", стр. 29, подає цю дату як 12 жовтня 1938 року.

Та в час виступу Шевченка в західній Европі народжується комуністична теорія Маркса. Баламутні кличі про "класову боротьбу" і "всесвітню єдність пролетаріяту" продістаються через Московщину в Україну, приймаючи відразу московську імперіалістичну інтерпретацію "єдности пролетаріяту" як нерозривної єдности московського й українського "працюючого люду" під проводом, очевидно, московського "старшого брата." Тарас Шевченко рішуче засудив комуністичні кличі як несені в Україну "з чужого поля великих слів велику силу і більш нічого!", протиставлячи кличам класової боротьби національну єдність всіх українців, а кличам боротьби за "світовий пролетаріат"-вимогу боротьби за волю України. Але марксистські кличі соціалізму як першого етапу маршу до комунізму стали ширити в Україні російські соціалістичні партії, приваблюючи в свої ряди й українських недоуків, що згодом оформилися організаційно в ніби - окремі "українські " соціялістичні партії "Соціял-Демократів," "Соціял-Революціонерів" і "Соціял-Федералістів". Шлях для їхнього сервілізму супроти Москви як "старшого брата" серед української інтелігенції промостив університетський професор Михайло Драгоманів своїми анархістичними кличами про "свободу кожної громади" в одній, неподільній, демократичній Росії.

Так напередодні Першої Світової війни оформилися в Україні дві політичні сили: українські самостійники-націоналісти під проводом Миколи Міхновського і "українські" соціалістичні партії під проводом В.Винниченка і товаришів.

8 березня 1917 року у Петрограді, тодішній столиці царсько-російської імперії, вибухла революція. По кількох днях революційних конвульсій царсько-російська імперія перестала існувати. Із рук українського народу по віках важкої московської неволі спали кайдани. Зникли московські караули, відчинилися тюремні ворота, воля України вийшла з тюрми.

На першу вістку про ті події у Києві створено з ініціятиви самостійницької Української Народної Партії та націоналістичної організації Братства Самостійників під проводом др. Миколи Міхновського Українську Центральну Раду. Діючі тоді українські соціялістичні партії створили кілька днів пізніше свою Центральну Раду. Клич єдности всіх діючих українських політичних сил скоро довів до обєднання обох рад і

22 березня 1917 р. появилася відозва до всего українського народу об'єднаної Української Центральної Ради. Почалися бурхливі дні відродження народу. Четвертим Універсалом з датою 22 січня 1918 р. проголошено Україну вільною, ні від кого незалежною республікою.

Але, "Встоятись не було сили." По чотирьох роках важкої боротьби Україна опинилася знову в неволі: Наддніпрянщина в московській, західна Україна в польській, Буковина з Басарабією в румунській, а Закарпаття приєднано до Чехословаччини.

Згадані слова тужливої пісні "Встоятись не було сили" проголошено історіософічним висновком подій в Україні 1917-1920 років і його ще й сьогодні дехто вперто повторює як виправдання невдач.

Але, молоде покоління українських патріотів, зокрема в західній Україні, під польською окупацією, цього твердження не прийняло. Воно почало уважливо,критично аналізувати кожний фраґмент подій того часу і в висліді того прийшло дозовсім іншого висновку.

"Встоятись не було сил"? "Не було свого війська"? "Замала була свідомість народних мас"? "Народ не розумів як слід потреби своєї держави"? - Неправда! Тодішня преса звітувала, що напр. у Петербурзі, тодішній столиці московської імперії, відбулася 23 березня 1917 р. велика маніфестація українців із участю понад 20.000 людей, між ними й багато українців-солдатів російської армії. І усі вони, солдати, українські робітники і навіть кубанські козаки, що їхали на чолі походу у червоних козацьких жупанах, демонстрували під синьожовтими прапорами. Те саме було в Москві. 29 березня 1917 року відбулося у Києві "Свято Свободи" під час якого вулицями Києва пройшли десятки тисяч українських демонстрантів під синьо-жовтими прапорами і траспарентами, на яких виднілися кличі: "Хай живе вільна Україна!", "Хай живе самостійна Уураїна!" Такі надсподівано многолюдні демонстрації українських мас і українських солдатів російської армії під синьо-жовтими прапорами і кличами "За вільну, самостійну Україну!" відбулися тоді, як звітувала тогочасна преса, теж у Харкові, Полтаві, Одесі, Чернігові й усіх інших містах України. Значить, національна свідомість в українських масах була. Тому навіть один із комуністичних вожаків в Украї-

псевдом кандидата і, тільки після апробати, виявлення псевда могло бути передано трьом /а не одному!/ найбільш довіреним членам ПУН. То чому само призначення своїм наслідником А.Мельника у випадку своєї смерти мав би Коновалець у строгій таємниці передати одному тільки Барановському, а не бодай "Вужчому Проводові ОУН", що складався з трьох членів ПУН? Врешті, чому ж Барановський не виявив такого заповіту Коновальця зараз після похорону Коновальця, на якому був присутній і полк. Мельник? Чому аж десять тижнів по смерти Коновальця Барановський пригадав собі таку преважливу справу?

А по суті: чому саме Мельник мав стати Головою Проводу ОУН? Адже він не то членом ПУН, але й членом ОУН ніколи не був. По виході з тюрми в 1928 р. він став завідателем маєтку митр. Шептицького, до УВО не повернувся як розконспірований, на Конгресі Українських Націоналістів, на якому створено ОУН і вибрано Провід ОУН, не був і членом ОУН ніколи не став. Що ж такого мало б рішати, що він, нечлен ОУН, не орієнтуючись у праці ОУН, /персональних проблемах/, умовинах дії ОУН, мав би нагло перебирати в свої руки п р о в і д цілої ОУН? Посвоячення? /Дружина Мельника була рідною сестрою дружини Коновальця/. Абсурд, бо це була б недопустима в ОУН корупція. Колишня співпраця в УВО? Та ж вона власне відчужила їх, а не зблизила:Коли в переломовий для УВО момент стало до вирішення питання підпорядкувати УВО екзильному урядові ЗУНР під проводом др. Петрушевича, зірвавши з урядом УНР і з принципом соборництва, чи зберігати соборництво й відмовитись від "галичанства", вони обидва, Євген Коновалець і Андрій Мельник, різко розійшлися. Коновалець рішуче спротивився звуженню дії УВО до терену Галичини й підчиненню УВО екзильному галицькому урядові і коли його переголосовано на нараді в Оліві, він виступив з УВО і повернувся щойно коли Команда УВО завернулася на соборницьке становище. А Мельник навпаки, голосував за підпорядкування УВО урядові Петрушевича і коли ця концепція перемогла, обняв пост Крайового Команданта УВО, підчиненого військовому міністрові ЗУНР. Коновалець повернувся до УВО щойно коли Мельник попав до тюрми і його, Мельника, розуміння ролі УВО провалилося. А по виході з тюрми,

РОМАН КЛЯЧКІВСЬКИЙ — ПОЛК. "КЛИМ САВУР".
? - загинув 12 листопада 1944 р.

РОМАН КЛЯЧКІВСЬКИЙ, син незаможних селян, родився на Волині, але виростав у Галичині. Здобувши середню освіту, мусів заробляти на життя працею в українській кооперації. Абсольвент польської військової школи.

В ряди ОУН вступив ще юнаком. В 1941 р. попав у руки НКВД і в голосному процесі 59-тьох у Львові був засуджений на кару смерти. Але в момент вибуху німецько-большевицької війни був вивезений до Бердичева і там чудом врятувався від виконання присуду.

Зимою 1941-42 рр. Роман Клячківський обіймає пост Крайового Провідника ОУН на Північно-Західних Землях /т.

зн. Волинь і Полісся/, де відіграв важливу ролю в організуванню перших відділів УПА та розбудові УПА на Поліссю й Волині і став першим Командиром УПА /Північ/ під псевдом полк. "Клим Савур".

12 листопада 1944 р. Роман Клячківський - "Клим Савур" - загинув геройською смертю в бою з військами НКВД біля Оржівських хуторів, Клеванського району, Рівенської области.

згідно із свідченням його самого, "прийшлося із-за обставин з року на рік відкладати безпосередній наш контакт, нашу зустріч.Прийшло до неї щойно літом 1937 року,"- у Щирбськім Озері в Чехословаччині. Тоді, каже Мельник, Коновалець, широко з'ясувавши роботу ОУН, "запропонував мені виїхати закордон і стати його заступником в ОУН ". Мельник, - пише він далі в 1954 році,- на пропозицію Коновальця згодився. Але... пройшов цілий рік і Мельник чомусь за кордон не виїхав і нічогісінько в цій справі ніхто з членів від Коновальця не чув. І рік пізніше, коли Мельник був на похороні Коновальця, ані Барановський не представив його членам ПУН як того, кого Коновалець, нібито, призначив був на свого наслідника на пості Провідника ОУН, ані сам Мельник нікому з членів ПУН ні словом про щось такого не згадав. Навпаки, у своїм спомині про полк. Сушка Мельник подає: Коли він, Мельник, відвідав Сушка в його мешкані, "полковник ...добував всіх можливих аргументів, щоб переконати мене, щоб я залишився закордоном." То, якщо Барановський мав заповіт Коновальця щодо Мельника і Барановський передав його Мельникові особисто, на похороні Коновальця, то чому Мельник не виявив Сушкові, своєму щирому приятелеві, з яким мав працювати в ПУН, що його не треба переконувати, бо він скоро приїде за кордон і перебере пост Провідника ОУН? Логічно виходить, що фрагмент пропозиції Коновальця Мельникові стати його заступником в ПУН це дороблена авторами книги "ОУН 1929-1954" вставка:в дійсновті особиста зустріч Коновальця з

---

1) ОУН 1927-1954. На чужині 1954. стр.21.

2) Там же, стр.39.

Мельником в 1937 р. і їх розмови до ніякого зговорення не довели, оба вони залишилися далі на різних позиціях щодо ОУН, тому Мельник за кордон не виїхав, та й ще два місяці по смерти Коновальця виїзджати не збирався.

В Краю, по виході з тюрми, Мельник включився в католицький рух і став головою католицької організації молоді "Орли", члени і провід якої ставилися аж надто холодно до ОУН, і до українського націоналістичного руху взагалі.Ілюстрацією того був гострий конфлікт щодо імпрези "Українська Молодь Христові" в 1933 р. між ОУН і Мельником як організатором імпрези

Крайова Екзекутива ОУН на ЗУЗ, повідомлена про призначення полк. Андрія Мельника Провідником ОУН, склала офіційно на руки Барановського протест проти того призначення.

ДВІ КОНЦЕПЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЇ ОУН.

Зі сказаного досі виходило б, що ядром і найважливішою проблемою конфлікту внутрі Організації Українських Націоналістів була аж надто контроверсійна особа Ярослава Барановського. Так воно виглядало усім головне в час найбільшого розгару конфлікту; так ще й досі загально думають і пишуть. А тим часом воно зовсім не так. Основною проблемою конфлікту і "розбрату" в ОУН було-котру із двох концепцій політичної дії ОУН має провід ОУН і ціла ОУН прийняти за свою і її реалізувати у назріваючому на очах міжнародному конфлікті: Як бути українському народові у грядучій світовій хуртовині, яким шляхом мусить повести його ОУН як провідна політична сила.

Після першої Світової Війни очі всіх українців звертались на Німеччину як ту, що скривджена Версальським договором, виступить проти існуючого політичного стану в Європі і почне другу Світову війну. Це було зовсім логічне. Ревізіоністичні змагання Німеччини мусіли звернутися проти Польщі, а грізна небезпека большевицької Москви, яка не скривала своїх плянів зробити Німеччину комуністичною країною і в дальшому сателітом СССР, скеровувала Німеччину й проти СССР. Значить-проти обох смертельних ворогів України, поневолювачів українського народу. Німеччина являла-

ся природним союзником українців. Небезпеки зі сторони Німеччини для України не видно було, бо ж між Німеччиною і Україною були Польща і Чехословаччина. А економічно-агрікультурна в основі Україна і промислова в основі Німеччина природно доповнюють себе. Тому орієнтація українців на Німеччину була зовсім оправданою, логічною.

Але,так було тільки до часу, коли до влади в Німеччині прийшов Гітлер зі своєю партією. Гітлерівські політичні пляни, хоч і як скривані, зродили сумніви щодо правильности пронімецької орієнтації українців. Гітлерівські політичні пляни виходили далеко поза відібрання відрізаних Версальським договором частин Німеччини, а згадки про "лєбенсравм", нові простори для німецького народу і відгребання клича про "дранґ нах остен", марш на схід, мусіли насторожити кожного думаючого українця. Орієнтація на Німеччину, очолену тепер гітлерівською партією, мусіла підлягати глибокій ревізії. Для обізнаних із ситуацією внутрі Німеччини було видно, що від моменту перебрання влади Гітлером зарисувався конфлікт між гітлерівською партією і німецькою армією, точніше комадою німецької армії. Команда німецької армії далі піддержувала німецьку вимогу повернення втрачених німцями теренів, але боялася гітлерівського авнтюристичного "маршу на схід" для здобуття нових "життєвих просторів" як теренів колонізації німцями.

В відношенню до українців і до питання України вищі старшини німецької армії стояли далі на респектуванню Німеччиною Берестейського договору про незалежність Української Держави.

У такій ситуації продовжування співпраці українців з німецькою армією було виправдане й доцільне. Але в відношенню до гітлерівської партії й опанованого нею німецького гітлерівського уряду конечною була якнайбільша обережність.

ОУН в Краю задеклярувала своє становище в такій ситуації дуже виразно устами Крайового Провідника Степана Бандери на Львівському процесі в 1936 році: В випадку воєнного конфлікту ОУН не стане ніколи причіпкою до котрогось воза, а вестиме власну політику, подиктовану інтересами українського народу. Практично це значить, що ОУН не сміє стати знаряддям у руках сторонньої сили, а мусить лише ви-

ОМЕЛЯН ГРАБЕЦЬ — Полк. "БАТЬКО".
****1909 р. - †загинув 10 червня 1944 р.***

ОМЕЛЯН ГРАБЕЦЬ, селянський син, народився 1909 р. в Чесанові на галицько-волинськім пограниччю. По закінченню Ґімназії студіював право на Львівському університеті.

Вихованок сот. Юліяна Головінського, Грабець був членом УВО й опісля ОУН від її оснування. Абсольвент польської старшинської школи. Провідний організатор українського спорту, організатор і керівник демонстрацій і сутичок з польською поліцією у Львові, політ-в'язень польських тюрем і коннцтабору в Березі Картузькій. В 1939 р. по розвалі Польщі повертається з польської тюрми "Бригідки" у

Львові у Чесанівщину і тут стає керівником підпільного зв'язку ОУН в Краю і за кордоном. Одночасно керує розбудовою сітки ОУН на Холмщині.

В 1941 р. стає членом Головного Військового Штабу ОУН, а по переході на Центральні Землі України стає Провідником Центральної Округи ОУН на Східно-Українських Землях.

В 1943 р. з моментом зорганізування УПА-Південь Грабець, під псевдом полк. "Батько", стає Командиром УПА-Південь.

Омелян Грабець - полк. "Батько" - загинув 10 червня 1944 р. в бою з фронтовими частинами НКВД на Вінниччині.

користовувати сторонні сили і данну ситуацію так, як це є в інтересі української справи і достосувати їх до власних плянів ОУН, а ніколи не достосовувати пляни ОУН до чужих інтересів . На тому становищі стали усі "крайовики", тобто недавні провідні члени ОУН в Краю, що опинилися в Німеччині, в відношенню до Німеччини. Значить співпраця з німецькими військовими кругами, які респектують Берестейський договір про повну самостійність Української Держави, і жодної співпраці з гітлерівським урядом і гітлерівською партією, доки вони не задеклярують ясно, що вони теж щиро визнають і визнаватимуть Берестейський договір.

На цьому становищі стояв весь час незмінно й полк. Коновалець. На такому становищі стояв теж полк. Ріко Ярий, член Вужчого Проводу ОУН, референт військових зв'язків і Тереновий Провідник Німеччини. Він весь час удержував близькі зв'язки з вищими старшинами німецької й австрійської армій і одночасно оминав будь яких зв'язків з гітлерівською партією й гітлерівським урядом, особливо з гестапом.

Несподівано на протилежному становищі став Ярослав Барановський. Формально він не повинен був мати ніякого відношення до терену Австрії й Німеччини та до ставлення ПУН до Німеччини. Але, будучи секретарем ПУН, він легко переступив ті межі організаційної структури ОУН. Він відкрив між високими старшинами ґестапо німця з прізвищем Барановскі, який був командантом концлагеру в

---

1) Це був СС-Оберфюрер Герман Барановськи.

Саксенгавзен,а пізніше займав інші керівні становища, і через нього нав'язав близький контакт з ґестапом і чинниками гітлерівської партії й гітлерівського уряду, що плянували й проводили політику відносно сходу Европи. Вислідом тих контактів була концепція Барановського щодо відношення ОУН до Німеччини, що звучала так: Немає найменьшого сумніву , що гітлерівська Німеччина в скорому часі зліквідує Польщу й СССР і запанує над цілою Европою. Керівником "Третього Райху" є фюрер Гітлер і він рішатиме про долю цілої Европи і кожного европейського народу. Всякий спротив його плянам і його волі буде безпощадно зломаний. Тому українці мусять підчинитися волі Гітлера і щирою співпрацею з гітлерівською Німеччиною заслужити собі в Гітлера створення Української Держави. Коротко, казав Барановський, Україну ми мусимо заслужити собі в Гітлера.

Зрозуміло, що у зв'язку з цим мусіло прийти до гострого конфлікту між Барановським і полк. Ярим. По-перше, ізза теренових компетенцій: Ярий був провідником ОУН німецького терену і Барановський не смів мішатися до українсько-німецьких справ. А далі, ще безмірно важливіше,по суті, питання відношення ОУН до нової гітлерівської Німеччини. Зрозуміло, що ці питання були дискутовані тільки "нагорі" в гурті найбільш втаємничених провідних членів ОУН. Виявлення того було б мало наслідком-негайне виарештування ґестапом і заслання до концтаборів усіх тих членів ОУН, що виступають проти концепції Барановського, тобто проти співпраці й покірности супроти Гітлера і кожного гітлерівця.

Коновалець стояв весь час ясно і незмінно на з'ясованих вище позиціях. Тому згідно з тим, він перебував не в Берліні, а в Швайцарії, а коли швайцарський уряд змусив його опустити Швайцарію, рішуче відкинув пропозицію німців переїхати до Берліну і переїхав до Риму. Тому аж до смерти Коновальця концепція Барановського "Україну треба заслужити собі в Гітлера" залишилася тільки концепцією Барановського і хоч вона смакувала декотрим "старим" членам ПУН, ніхто з них голосно Барановського в тому не піддержував.

Ситуація круто змінилася, коли Коновалець несподівано загинув, а Вождем ОУН став полк. Андрій Мельник. Вже в перших днях показалося, що Мельник, людина чесна і щирий патріот, але в політичних справах не визнається, тим більше

у внутрішних відносинах ОУН, ясної думки не має, хиткий і - в усьому сперся безкритично й безастережно на Барановського, бо ж йому й завдячував пост Вождя. Беззастережно прийняв він і політичну концепцію Барановського у відношенні ОУН до Німеччини як обов'язуючу в дії ОУН. Така постава Мельника від перших днів перебрання посту Провідника ОУН дуже загострила взаємини між Барановським і згаданим гуртом "крайовиків" і, особливо, між Барановським і полк.Ярим.

Полк. Ярий і Ярослав Стецько, що по виїзді за кордон в 1937 р. став з доручення Коновальця членом ПУН, пробували відтягнути полк. Мельника і від капітулянтської пронімецької концепції Барановського, і від впливів Барановського. Ярий пропонував, щоб Мельник, так як раніше Коновалець, виїхав сам до Швайцарії, на невтральний ґрунт, а в Німеччині з одної сторони і в Англії й Америці з другої діяли представники Проводу ОУН. Зогляду на те, що дотогочасний представник ПУН в Англії інж. Євген Ляхович виїхав до ЗСА, Стецько запропонував, що він, Стецько, переїде до Англії, щоб діяти як представник ПУН. Але Мельник під впливом Барановського обі пропозиції рішуче відкинув. Йому, мовляв, як Вождеві ОУН, треба бути в Німеччині, щоб могти кожної хвилі контактуватися безпосередно з німецьким урядом, а контакти ПУН з Англією шкідливі, бо викличуть недовір'я до ПУН у німецьких чинників.

Обидві ті спроби згадує і потверджує їх Книш у своїх писаннях. Очевидно, перекручуючи ціль тих спроб і висміваючи їх. Ярий,-"вияснює" Книш, - хотів позбутися Мельника з Німеччини як конкурента, а пропозиція виїзду Стецька як представника ПУН до Англії це, в Книша, дітвацька уява, що він, Стецько, не знаючи зовсім ні Англії, ні її справ, ні англійської мови, зможе безпосередньо переговорювати з Черчілем в справах України.[1)]

Андрій Мельник як Вождь ОУН ставав все виразніше безвольною фігуркою в руках згаданого грача Ярослава Барановського, що вперто і послідовно змагав до прив'язання ОУН до гітлерівського воза і беззастережного підчинення ОУН гітлерівським чинникам.

.....

1) З. Книш. Розбрат, ст. 112-113.

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА — КОНФРОНТАЦІЯ ДВОХ КОНЦЕПЦІЙ ОУН.

Конфронтація двох протилежних політичних концепцій, як повинна ОУН і весь український нарід поставитися до Німеччини у грядучих подіях, прийшла в дії ОУН несподівано скоро. Вона прийшла у зв'язку з подіями в Карпатській Україні.

Карпатська Україна була від найдавніших часів невід'ємною частиною України. Але в 1340 р. поляки і мадяри спільними силами напали на Галицьке князівство і по десяти роках важкої боротьби, поляки окупували Галиччину, а мадяри закарпатську частину Галицької Руси. Вважаючи ту захоплену ними частину України частиною Мадярщини, мадяри назвали її "Підкарпатська Русь", або Мадярська Русь". Під такою назвою українське Закарпаття стало згодом частиною Австрійсько-мадярської імперії.

Після першої світової війни, коли та імперія перестала існувати,"Підкарпатська Русь" стала частиною Чехо-Словацької Республіки. Згідно з міжнародним договором, Підкарпатська Русь мала одержати широку автономію. Але чехи не спішилися виконати те зобов'язання.

Живучи від половини 14-го століття у мадярській неволі, українці Закарпаття не брали участі у визвольній боротьбі періоду Козаччини, не були частиною Українсько-Козацької Держави і тому не пройшли процесу відродження із заміною національного імені "Русь" і "русин" на "Україна" і "українці". Тримаючись міцно своєї нації, вони завзято зберігали своє національне ім'я з-перед окупації Мадярщиною- "Русь" і "русин". Тому намагання горстки свідомої місцевої інтелегенції та українських емігрантів з Галиччини й Наддніпрянщини після першої світової війни,так сказати б,переставити автохтонів Закарпаття з періоду Русі в період боротьби 20-го століття за вільну Україну, зустрічалися з важким опором самих "русинів". Через те й успіхи їхньої двадцятирічної праці були болючо малі.

І враз - прийшла осінь 1938 р. Гітлерівська Німеччина забрала від чехів Судети і скоро після того проголосила Чехословаччину німецьким "Протекторатом". Чехословацька Республіка почала розпадатися.

Ці бурхливі події зачепили й "Підкарпатську Русь" як частину Чехословацької Республіки. Чехія піддалася під німецький протекторат. Словаччина проголосила свою незалежність. Що повинно було статися з українським Закарпаттям?

Вже на початку тих бурхливих подій в ЧСР представники Підкарпаття зголосили в Празі вимогу, що при перебудові Чехословацької Республіки "Підкарпатська Русь" мусить дістати такі самі права, як Словаччина. Центральний уряд ЧСР поступився і 11 жовтня 1938 р. призначив окремий місцевий уряд для "Підкарпатської Руси". З того ж приводу того ж дня "Перша Українська /Руська/ Центральна Рада" окремим універсалом повідомила про те, що Підкарпатська Русь стала автономною країною Чехословацької Республіки зі своїм окремим урядом.

Українські націоналісти, і на Закарпаттю, і поза Закарпаттям, прийняли той маніфест як відповідник до Третього Універсалу в Києві в 1917 р. і вірили, що дальші події приведуть до проголошення в Ужгороді відповідника до Четвертого Універсалу 1918 р., тобто до проголошення Закарпаття дійсно самостійною "Карпатською Україною"

Досвід 1917-1920 років повчав і пригадував, що на сторожі державної незалежности мусить стояти своя збройна сила. Тому українські націоналісти взялись відразу творити збройну силу Закарпаття. Вже 4 вересня 1938 р. була створена парамілітарна організація молоді "Українська Національна Оборона", яка в листопаді переіменувалася на "Організацію Національної Оборони - Карпатська Січ", популярно - "Карпатська Січ". Головою Карпатської Січі вибрано Дмитра Климпуша, його заступником Івана Рогача, зв'язковим уряду до Карпатської Січі став др. Степан Росоха. До Військового Штабу призначено полк. Миколу Аркаса і полк. Гната Стефанова.

Творення Карпатської Січі як збройної сили викликало сильний відгомін теж далеко поза межами Закарпаття, тому на Закарпаття почали прибувати боєздатні члени ОУН з інших теренів України, особливо із сусідньої Галичини. Трьох із них, полк. Михайло Колодзінський, пор. Зенон Коссак і пор. Роман Щухевич стали відразу не тільки членами Штабу, але дійсними командирами Карпатської Січі.

МИХАЙЛО КОЛОДЗІНСЬКИЙ.
****1902 - †березень 1939***

МИХАЙЛО КОЛОДЗІНСЬКИЙ народився 1902 року на Гуцульщині. Батьки селяни. По закінченню Гімназії в Коломиї студіював право на Львівському університеті. При породі у шпиталі його охрестив римо-католицький священик, то його як римо-католика й студента університету приділено до старшинської школи, яку він закінчив з відзначенням. Вищі військові курси закінчив за кордоном.

Від 1925 р. член УВО. Одночасно член Союзу Української Націоналістичної Молоді, а від лютого 1939 р. член ОУН. В 1929-32 рр. він був військовим референтом Крайової Екзекутиви ОУН і проводив таємні військові вишколи виб-

раних членів ОУН. В січні 1932 р. його арештовано й засуджено на один рік тюрми. По виході з тюрми Колодзінський виїхав за кордон і там працював у військовому штабі ПУН.

Осінню 1938 р. Колодзінський перейшов на Закарпаття і тут відразу взявся за організування Карпатської Січі як військової частини. Коли над Карпатською Україною нависла грізна небезпека мадярської інвазії і ПУН очолений полк. А. Мельником, підкоряючись вимогам Гітлера, намагався запобігти збройному спротивові мадярам, Михайло Колодзінський, прийнявши псевдо полк. Гузар, разом з Зеноном Коссаком і Романом Шухевичем перебрали командування Карпатської Січі і повели її в геройський бій. При кінці березня або в квітні 1939 р. полк. Колодзінський - "Гузар" загинув у бою з мадярськими наїздниками.

ПУН мав уже давніше окремий військовий штаб, членами якого були: ген. Курманович, ген. Капустянський, полк. Сушко, полк. Сціборський, пполк. Колосовський, сотн. Сеник і сотн. Ярий.Диспонували вони поважним числом старшин і підстаршин, що були членами ОУН. Співпрацювали з ПУН-ом: ген. Петрів, ген. Омелянович-Павленко, ген. Сальський, ген.Удовиченко, ген. Сварика. Члени ОУН були переконані, що ПУН вишле бодай частину з них в Карпатську Україну, щоб організувати, вишколювати і повести в бій відділи Карпатської Січі проти мадярських імперіялістів, що все нахабніще зголошували свої апетити на Карпатську Україну.

На диво - того не сталося. Якраз навпаки: вже під кінець 1938 р. Ярослав Барановський як зв'язковий з Краєм передав Крайовій Екзекутиві ОУН на Західно-Українських Землях наказ ПУН: строгу заборону членам ОУН в Галичині й на Волині переходити на Закарпаття, а тим, що вже були на Закарпаттю, наказ виїхати з Закарпаття. Виправданням такого наказу було твердження, що Польща готується з Мадярщиною напасти на Закарпаття і виявлена присутність в Капатській Січі галичан і волиняків, громадян Польщі, використає Польща як оправдання своєї інтервенції. Тогочасний Крайовий Провідник ОУН на ЗУЗ Л.Ребет передав цей наказ ПУН організаційним шляхом в низи ОУН на ЗУЗ. Це викликало

---

1) "ОУН 1929-1954" /вид. ПУН/ 1954, стр. 130

замішання і розгубленість в рядах ОУН. В загальному воно спинило масовий перехід членів ОУН з Галичини на Закарпаття, а ті, що не послухали того наказу ПУН, приймали на Закарпаттю інше прізвище. Не підчинилися тому наказові ті, що вже були на Закарпаттю. Тому М.Колодзінський став "полк. Гузар", З.Коссак - "чет. Тарнавський",Юрко Лопатинський- "пор. Калина", Р.Шухевич- "чет. Щука", Гриць Барабаш - "чет. Чорний", Іван Бутковський - "пор. Гуцул" і т. п.[1] Незадовольняючись таким "трюком", зміною прізвища галичан, членів "Карпатської Січі", ПУН прислав до Ужгороду як свого представника О.Ольжича з різким наказом Колодзінському, Шухевичеві і Коссакові - негайно залишити Карпатську Січ і виїхати з Закарпаття, а одержаний наказ ПУН сейчас передати до виконання всім галичанам, що стали в ряди Карпатської Січі. Згадані три галичани - Колодзінський-"Гузар", Коссак-"Тарнавський", і Шухевич-"Щука" рішуче відмовились виконати той наказ ПУН-у у відношенні до них самих і відмовились передати його організаційним зв"язком ОУН підлеглим їм членам ОУН, що стали в ряди Карпатської Січі, прибувши з Галичини або Волині.У висліді такого приголомшуючого становища ПУН Карпатська Січ під командою полк. Колодзінського-"Гузара", пор. Шухевича-"Щуки" і пор. Коссака-"Тарнавського" стала "нелегальною" не тільки в очах центральної влади ЧСР, яка домагалася розпущення її як військової частини, але і в оцінці та в плянах ПУН-у, що його очолював Вождь Андрій Мельник, а керував ним фактично Ярослав Барановський.

В листопаді 1938 р., як тільки Карпатська Січ почала організуватися як військова формація, стало ясно, що центральний чеський уряд не передасть січовикам зброю, що її мала чеська армія на Закарпаттю. Тому полк. Колодзінський випрацював разом з іншими провідними членами ОУН плян озброєння Січі українськими силами. Базою людського матеріялу мали стати колишні старшини й підстаршини УГА, армії УНР і Січових Стрільців, а фінансової допомоги українські фінансові й економічні установи в Галичині, та фінансові пожертви українців у ЗСА й Канаді. Зброю годила-

---

1) Тому деякі історики Закарпаття помилково представляють галичанина Михайла Колодзінського, що прийняв ім'я "Гузар", як буковинця М.Гузара, що прийняв псевдо "Колодзінський".

ся продати Румунія, яка боялася, що скоре захоплення мадярами Закарпаття заохотить їх забрати в Румунії Семигород. Цей плян було передано ПУН-ові для аналізи й затвердження. ПУН апробати на цей плян не дав, створюючи важку і прикру атмосфери непевности.

А події розвивалися скоро. 2 листопада 1938 р. Віденським Арбітражом Німеччина і Італія признали Мадярщині Ужгород і Мукачів, і Мадярщина спішно ті два головні міста Закарпаття окупувала. Мариво наїзду мадярської орди на решту території Закарпаття стало очевидним.

На початку 1939 р. до Хусту прибув знову Ольжич як післанець ПУН-у. Поставивши як член ПУН-у Колодзінського, Шухевича і Коссака пред собою на "струнко", він передав їм " гостру догану за організаційну несубординацію", а після того додав від себе:

"Це я передав офіційно від ПУН. А як український націоналіст, від себе, я висловлюю вам мою найглибшу пошану і подив як правдивим націоналістам-революціонерам!" Урядові /ще федеративної/ Карпатської України Барановський передав становище ПУН-у:Українська справа залежна від волі фюрера Гітлера. Ми не сміємо противитись його плянам, але лояльно співпрацювати з німецьким урядом, щоб заслужити собі в Гітлера Україну. Закарпаття фюрер обіцяв мадярам. З огляду на інтереси всієї України, треба без спротиву пожертвувати Закарпаття.Тим більше, що який небудь збройний спротив українців - зовсім безвиглядний.[1)]

14 березня 1939 р. президент Чехословаччини Гаха прийняв ультимат Гітлера і піддав Чехію під "протекторат" Німеччини. Федерація ЧСР перестала існувати. Словаччина проголосила повну незалежність Славацької держави.

15 березня 1939 р. сойм Карпатської України проголосив Закарпаття зовсім незалежною, самостійною державою, що прийняла назву КАРПАТСЬКА УКРАЇНА.

Але 10 березня 1939р. підготова Мадярщини до інвазії на Карпатську Україну стала очевидною. А Карпатська Січ як армія Карпатської України залишалася далі без зброї, без фі-

---

1) Вичерпні інформації про всі ті події подали авторові у дружніх розмовах учасники і керівнники боротьби Карпатської Січі: Роман Шухевич, Іван Бутковський, Олекса Гасин, Гриць Барабаш /старший/, Євген Врецьона.

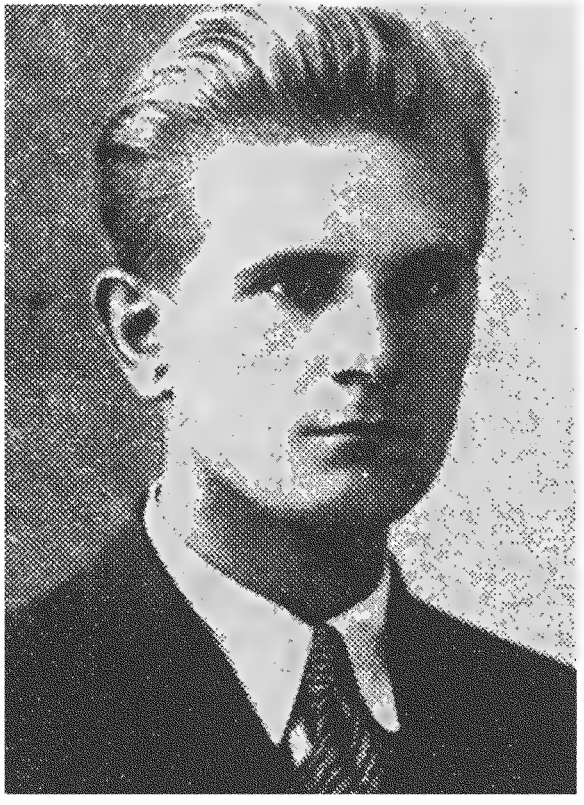

ЗЕНОН КОССАК.
**1 квітня 1907 р. - †березень 1939 р.*

ЗЕНОН КОССАК, син коваля, народився в Дрогобичі 1 квітня 1907 р. По закінченню ґімназії в Дрогобичі студіював право на Львівськім університеті.

Покликаний до польського війська закінчив старшинську школу, а згодом закінчив спеціяльні військові курси для старшин в Данціґу й Німеччині.

Вже в ґімназії був провідним членом "Пласту" і робітництва в Дрогобиччині. Від 1925 р. член УВО й Союзу Української Націоналістичної Молоді, а від 1929 р. член ОУН. Серед українських студентів був широко відомим своїми до-

повідями та статтями на ідеологічно-політичні теми в студетських виданнях та в підпільних виданнях УВО й ОУН. В ОУН зразу бойовий, а опісля організаційний референт Крайової Екзекутиви ОУН. Організатор бойових акцій ОУН в Дрогобиччині та зокрема вдалого атентату на польського посла Голуфка.

У зв'язку з нападом ОУН на пошту в Городку Ягайлонськім поляки поставили його перед Наглий Суд і згодом засудили на сім років тюрми.

По виході з тюрми виїхав за кордон. Осінню 1938 р. переїхав на Закарпаття і поруч Романа Шухевича став помічником полк. Колодзінського в організуванні і вишколі Карпатської Січі, а в час боїв членом Команди Карпатської Січі.

Зенон Коссак як "пор. Тарнавський" загинув в бою з мадярськими наїзниками при кінці березня, або на початку квітня 1939 року.

нансів, потрібних на заплачення зброї, купленої в Румунії, без сподіваних старшин, що мали прибути від ПУН-у і з ГАличчини. Гроші з Америки повинні були прийти до українських банків у Львові. Тому Шухевич спішно перекрався через польський, строго бережений кордон до Львова, щоб вияснити ситуацію. Тут він довідався, що ніякі гроші не прийшли, а колишні старшини, що хотіли піти в Карпатську Україну, одержали інформацію ПУН, щоб не йти, бо в новій ситуації збройна боротьба в обороні Карпатської України безвиглядна і непотрібна. ПУН ані одного із старшин, що були членами ПУН, або військового штабу ПУН, на Закарпаття ніколи не вислав.[1)]

14 березня 1939р. вранці мадярське військо переступило кордони Карпатської України. Новий німецький конзуль Гоффман викликав представника Карпатської Січі, щоб передати німецьку "пораду" скласти зброю і ніякого спротиву мадярській армії не ставити. Команданта Січі Клемпуша не було бо, одержавши доручення ПУН, він виїхав "на свою Гуцульщину",[2)] др. Росоха, зв'язковий уряду до Карпатської Сі-

---

1) Мельниківські оборонці ПУН вияснюють, що ті старшини "не змогли дістатися з Відня на Закарпаття, бо не дістали німецького пашпорту". Таке вияснення компромітує усіх тих старшин. Сотні юнаків зуміли перейти нелегально через дуже сторожений польський кордон з Галичини, а старшиии не відважились перейти нелегально нехоронений кордон з Відня через Словаччну на Закарпаття!

2) П.Стерчо. "Карпато-Українська Держава". Стр.217

чі, як член ОУН підчинився наказові ПУН і поспішно скинув мундур Січі. Тому пішли, як командири Карпатської Січі, полк.Колодзінський і пор. Коссак. На "пораду" Гоффмана капітулювати, Колодзінський відповів:" У словнику українського націоналіста немає слова "капіталювати". Ми можемо впасти в нерівнім бою, але ніколи не капітулюємо!"

У нерівний бій проти мадярських напасників пішла Карпатська Січ під командою полк. Колодзінского, пор. Коссака і пор. Шухевича. Слідом Росохи пішли ще деякі закарпатські члени ОУН, як от ппор. Вайда.[1)] Але решта, найкращі представники Закарпаття, Галиччини й інших земель України пішли сміливо у нерівний бій і своєю горячою кров'ю освятили національно-державне відродження Закарпаття. Кожне село Закарпаття мало в рядах бійців Карпатської Січі своїх представників, тому їхня геройська боротьба в обороні волі Закарпаття як частини єдиної України потрясла всім населенням Закарпаття. Кілька тижднів того геройського змагу перетворили закарпатських "русинів" у свідомих українців.

Ті події на Закарпаттю в 1938/39 рр. виявили гостру розбіжність політичних концепцій між ПУН-ом, що його очолив А.Мельник, а керував ним Я.Барановський і всією ОУН.

---

1) Др. Росоха, Вайда, П.Стерчо, мали на собі мундир січовика тільки для знимки, перед інвазією мадярів. В час боїв нікотрий з них кріса до рук не взяв і ні одного стрілу в обороні Карпатської України не дав. Тому П.Стерчо свою працю "Карпато-Українська Держава", в якій дуже детально подає події на Закарпаттю осінню 1938 р. і весною 1939 р., вриває на початку боїв і ні словом не згадує, хто тимн боями керував. Бо тоді виявилось би, що всі старшини Карпатської Січі, що керували боями, це майбутні "бандерівці" і ні одного між ними майбутнього "мельниківця" і тоді треба б було вияснити, чому це так сталося. Або - свідомо, несовісно фальшуватн історичну правду. У своїй праці Петро Стерчо подає знімок /стр.285/як то "Петро Стерчо маршує" зголошуватись до Карпатської Січі. Дуже можливо, що він справді туди йшов. Але згідно з іиформаціями учасників боїв Карпатської Січі, віи до неї не дійшов і кріса, щоб захищати свою вужчу батьківщину перед мадярською навалою, 20-літній тоді Петро Стерчо до рук не взяв. В обличчі того , твердження П.Стерча /"ОУН 1929-1954" стр. 211/ нібито С.Росоха брав участь "у двомісячній партизанській боротьбі" Карпатської Січі є безсоромним фальшуванням правди і насміхом над правдою.

ДВА НАЦІОНАЛЬНІ ПРАПОРИ.

Збройний спротив Карпатської Січі проти мадярської інвазії,всупереч наказам ПУН, поставив ПУН в дуже незручне положення супроти гітлерівських чинників. Гітлер подарував Закарпаття мадярам і ПУН, слухняно підчиняючись гітлерівській владі Німеччини, мав доручити урядові Карпатської України беззастережну капітуляцію. Чому ж тоді чинити збройний спротив мадярським військам, що йдуть брати Закарпаття як подарунок Гітлера? Чи ПУН пробує не повинуватись гітлерівським наказам?

Для виправдання ПУН перед німцями Барановський видумав хитру штучку: ПУН, мовляв, покірно виконував накази Гітлера, а спротивилася в справі Закарпаття група українців, що хоче бути незалежною від ПУН. Доказом того є...різні національні прапори, один вживаний ПУН-ом, а другий, вживаний тою групою, що не хоче підчинятися ПУН-ові і німцям:одні вживають синьо - жовтий прапор із синьою краскою нагорі,а другі жовтою краскою нагорі. Державну незалежність Закарпаття як "Карпатської України" проголошено під впливом тої групи, що непідчиняється ПУН-ові і тому в Законі ч.1, яким проголошено Карпатську Україну незалежною Державою, у т.5 постановлено:"Барва державного прапору Карпатської України є синя і жовта, при чому барва синя є горішня, а жовта є долішня". А національним прапором України, що обов'язує в ПУН, є навпаки:Жовта краска нагорі, а синя на долі.Так зродилася проблема двох українських національних прапорів.

До того часу ніколи в ОУН не дискутувалася проблема черговости красок на національному прапорі українського народу і ніякої офіційної постанови Проводу ОУН щодо цього не було. На практиці ніхто до того часу на це не звертав уваги, бо основним було:синя і жовта краска. Говорилося і про "синьо - жовтий наш прапор" і про "жовто - блакитний наш прапор", при чому один розумів, що це говориться про черговість красок, як дивитися згори вниз, а другий навпаки, але кожному було ясне, що черговість не важна.Тепер для ПУН, з ініціятиви Ярослава Барановського, це стало принциповим питанням: Ті, що проголосили Закарпаття незалежною державою всупереч бажанням фюрера Гітлера і всупереч дорученням ПУН, ухвалили синю краску нагорі українського прапору, а ПУН, і всі, хто визнає авторитет ПУН, має вживати український національний прапор із жовтою краскою нагорі.

Законодавці Карпатської України ухвалили черговість красок тому, що таку черговість вживали уряди, військо і усі державні установи Української Народної Республіки, Західно Української Республіки та гетьманської Української Держави, значить це історичний, традиційний прапор України. Протилежне чергування це щось нове, введене ПУН-ом. Члени ОУН, що поставились критично до ПУН, очоленого А.Мельником, вияснювали це так: Традиційна черговість красок, синя нагорі, це символ безкомпромісової боротьби за самостійність України; жовта нагорі, це символ опортунізму ПУН з його принципом:"Україну треба собі заслужити у Гітлера".Коли прийшов поділ на "бандерівців" і "мельниківців", перший вживали "бандерівці", а другий, із жовтою краскою на горі, став символом "мельниківщини".[1)]

---

1) Несовісна гра Барановського, апробована ПУН-ом, із переставленням черговости красок українського національного прапору для партійних цілей спричинила була прикре замішання між українцями в час німецької окупації України і серед української політичної еміграції в перших роках після війни, коли то при нагоді українських національних свят пристрасні оборонці одного і другого прапору зривали чи скидали "прапор противника", зневажаючи тим український прапор взагалі. Особливо прикрим було,що мельниківці, використавши свої впливи в молодечій організації "Пласт", ввели були свою черговість красок /жовта зверху/ як прапор, що обов'язує "Пласт" і тим внесли були партійщину й непошаиу до українського національного прапору між українську молодь і дітвору.

Щойно в 1948 р. "Українська Національна Рада" на своїй сесії доручила окремій комісії прослідити основно питання черговости красок українського національного прапору. На підставі свідчень учасників Визвольних Змагань і опінії українських істориків, Комісія ствердила, що як уряд і військо УНР так і ЗУНР та гетьманської Української Держави, і, врешті, уряд Карпатської України вживали український національний прапор "синьо - жовтий" чи "жовто - блакитний" завжди із синьою краскою нагорі. Згідно з тим Українська Національна Рада на своїй Другій Сесії в 1950 році прийняла постанову, що український національний прапор завжди був і має завжди бути з красками синьою і жовтою, при чому барва синя є горішня, а жовта є долішня. Цю постанову було схвалено одноголосно і організація полк. Мельника їй підпорядкувалася. Це й закінчило прикрий епізод "двох національних прапорів".

ПОЛК. АНДРІЙ МЕЛЬНИК РЕЗИҐНУЄ З ПОСТУ ГОЛОВИ ПУН.

В нерівному бою в обороні Карпатської України перед мадярською ордою впали на полі слави полк.Михайло Колодзінський-"Гузар", пор.Зенон Коссак-"Тарнавський" та сотні інших старшин, підстаршин і рядовиків Карпатської Січі. Але багато залишилися в живих: Олекса Гасин-"Лицар" /пізніше Шеф Штабу УПА/. Іван Бутковський-"Гуцул" /пізніше Командир УПА-Захід/, Гриць Барабаш-"Чорний", Євген Врецьона-"Волянський", Юрко Лопатинський-"Калина"/пізніше старшина УПА/ й інші. Роман Шухевич був якраз тоді у Львові як зв'язковий Команди Січ, щоб вияснити справу грошей, що мали бути післані до Львова з Америки й Канади на зброю для Січі і справу приходу в Карпатську Україну колишніх старшин УГА й армії УНР. Створене згаданими причинами замішання в тих справах змусили його бути у Львові довше, як він плянував. Повертаючись і не орієнтуючись в новій ситуації, він по переході кордону попав на мадярську заставу. Володіючи свобідно німецькою мовою, він представив себе мадярам німецьким воєнним кореспондентом, помогла дійсна виказка кореспондента німецької газети в Берліні,яку він мав живучи в Берліні, і він скоро вирвався з мадярських кіхтів. Він став речником тих членів ОУН "крайовиків", недавніх командирів Карпатської Січі, що залишилися живими.

Геройська боротьба Карпатської Січі була велечезним морально-політичним капіталом. Але вона відкрила дуже серйозну розколину між згаданою групою і ПУН-ом, який у час важкої проби виявив себе політичним капітулянтом. Існуюча розколина між "крайовиками" і ПУН-ом Мельника поширилася, конфлікт загострився. "Крайовики", очолені тепер Р.Шухевичем, обвинуватили ПУН у крайньому опортунізмі; у зраді основного принципу дій ОУН вести безкомпромісову боротьбу проти кожного окупанта українєської землі, не прив'язуючи ОУН до нічийого воза; у ганебному підчиненні справи України плянам гітлерівської Німеччини. Загострилося зокрема їхнє домагання негайного усунення Барановського з ПУН, бо кожному стало ясно, що всю ту, компромітуючу ПУН, "політику" веде Ярослав Барановський.

Барановський намагався закрити неславну поставу ПУН у справах Карпатської України загадковим "Актом списаним 21 липня 1939 р. в справі устійнення вжаємовідношення і напрямних співпраці між Проводом Українських Націоналістів і Урядом Карпатської України", який мав викликати в непоінформованих враження , нібито державнотворча праця і геройська збройна боротьба в Карпатській Україні були заслугою ПУН. Але для познайомлених з правдою цей "Акт" являвся тільки нечесним намаганням ПУН-у присвоювати собі чужі заслуги.

Глибоке невдоволення з постави і "політики" ПУН висловили різко і керівники ОУН в Краю. Коротко після подій в Карпатській Україні приїхав на організаційну зустріч з полк. Мельником як головою Проводу ОУН мґр.Мирослав Тураш-"Грабовський", що по резиґнації Л.Ребета в лютому 1939р. став Крайовим Провідником ОУН на ЗУЗ. Зустрівшись із Мельником, Тураш-"Грабовський" передав глибоке розчарування Крайової Екзекутиви ОУН на ЗУЗ поставою ПУН в подіях на Закарпаттю і повторив вимогу КЕ ОУН негайно завісити в членстві ПУН і поставити перед суд ОУН Ярослава Барановського згідно з давніми і новими обвинуваченнями.

Мельник прийняв становище КЕ ОУН, передане Турашем, і всі пропозиції до відома й обіцяв все те розглянути й зробити правильні висновки. Турашеві доручив вертатись до Краю і ждати на виклик на 2-й Великий Збір ОУН, що приготовляється і повинен в найближчому часі відбутися. Тураша перебрав зв'язковий ПУН з Краєм Барановський, щоб організаційним зв'язком переправити його до Краю. І слід по Турашеві пропав. До Краю він ніколи не вернувся ,хоч на пункті в Чехословаччині вибрав свої польські документи. По війні виявлено, що він згинув з рук боївки ОУН "на наказ згори". Хто дав такий наказ? Барановський? Мельник? Ребет?[1] Кожний випадок, коли польська поліція когось

---

[1] В час загибелі Тураша-"Грабовського Л.Ребет був уже, від початку березня 1939 р., в польській тюрмі. Але Тураш мав іти організаційним зв'язковим через Карпати на стрічу з Мельником вже в лютому і тільки події на Закарпаттю припізнили це і він за кордон поїхав через Гданськ. Тому невиключене, що Ребет дав наказ боївці тоді, а виконано це при повороті Тураша кілька місяців пізніше.

численими в протоколі учасниками[1] бракує Крайового Провідника Мирослава Тураша- "Грабовськкого".[2] Виходить, що він пропав раніше.

Як подає протокол Збору, "Збір відкрив Голова ПУН... Вождь покликав на голову ВЗУН Омеляна Грабовського /Сеника/, який призначив до президії Низолу /ген.Капустянського/ і Торка /ген.Курмановича/, а секретарями Зиновія Карбовича /Стецька/ і Половця... Вождь покликує новий ПУН".

Як видно з протоколу, Збір проходив за строго вождівським приципом: Усе по призначенню "згори", вождь покликав, вождь призначив, вождь доручив. Ніякої дискусії, ніякої критики, ніякого розгляду конфліктних проблем не було, бо їх згори не допущено. "На сцені" все те виглядало величаво, імпонуючо. Але "за сценою" було інакше: ніякої розв'язки конфліктових проблем не приніс,а навпаки загострив і скомплікував внутрішній конфлікт. Уповноважненим для підготовки Збору був призначений ще полк. Коновальцем Ярослав Стецько- "Карбович" і він ним був до серпня 1939 р. Але тоді Мельник несподівано призначив "додатково" для технічної підготови й переведення Збору М. Сціборського,залишаючи в руках Стецька змістову частину підготови, а Сціборському передав технічну частину. Значення того виявилося вже на початку Збору, коли Сціборський з намови Барановського не допустив на Збір представника КЕ ОУН на ЗУЗ Лева Зацьного і Романа Шухевича.[3] Не було на Зборі Крайового Провідника ОУН на ЗУЗ[1] Тураша- "Грабовського", що перед тим пропав без вісті. У висліді такого "трюку" на Римськім Другім зборі ОУН не була заступлена ОУН в Краю, ані "крайовики", що недавно творили ОУН на Рідних Землях і нею керували, а опинившись недавно за кордоном, керували, всупереч волі Гітлера й всупереч наказам ПУН, збройною боротьбою в Карпатській Україні. Не переведено на Зборі й персональних змін у ПУН, що їх приобіцяв перевести А. Мельник. Збором всеціло керував "старий" ПУН, а вірніше Ярослав Барановський при беззастережній піддержці Омеляна Сеника і дивній підданості Сціборського. Значить, хоч формально той Збір було прголошено "Другим Великим Збором ОУН", то фактично це був Збір емігрантського ПУН з його найближчими, вибраними співробітниками.

Недопущені на Збір представники Краю і групи еміграційних "крайовиків" склали проти так проведеного Збору протест і поставили в сумнів важність Збору.

Але вже три дні після Римського Збору ОУН почалася Друга Світова війна. Це притупило гостроту внутрішнього конфлікту в ОУН, бо треба було звернути всю увагу на бурхливі події війни, що мусіла захопити й Україну. Для піднесення духа всего членства ОУН приховано внутрішній конфлікт навіть перед загалом власних членів, а подано до відома підмальовану картину величности Збору й нового Голови Проводу ОУН- Вождя полк. Андрія Мельника.

Постава гітлерівської Німеччини відносно Закарпаття повинна була відкрити очі полк. Мельника і цілого ПУН відносно дійсних плянів Гітлера щодо України і цілого Сходу Європи. Але так не сталося. Мельник, а з ним його ПУН /за виїмком Р. Ярого зі "старших" членів і Стецька й Ґабрусевича з нових членів ПУН/ стояли далі незрушно на позиціях концепції Барановського, що "Україну треба собі заслужити в Гітлера", бо Гітлер ставиться позитивно до питання державности України. Гітлер- вияснювали вони- мусів віддати Закарпаття Мадярщині, щоб цим подарком приєднати її до

---

1) П.Мірчук. Нарис Історії ОУН, т.1, ст.575 і З.Книш. Перед походом на схід. ч.І, ст.85.

2) Не мішати псевда "Грабовський", Тураша, із псевдом "Грибівський", Омеляна Сеника.

3) Романа Шухевича і Лева Зацного Барановський не допустив при помочі єхидного трюку: Як зв'язковий з Краєм він доручив обом їм ждати на дальші інструкції щодо поїздки на Конґрес у Відні. Там вони ждали аж до закінчення Конґресу, ніяких дальших інформацій від Барановського не одержавши й не знаючи, що Конґрес вже відбувається в Римі. Щойно по Конґресі вони побачили, як це Барановський "пошив їх у дурні". / П.Мірчук. Нарис Історії ОУН. т.І, ст.574./

1) З.У.З.-Західно-Українські Землі, тобто землі, окуповані по першій світовій війні Польщею. Тільки в 1937-39 рр. ЗУЗ було поділено в організаційній схемі на два окремі Краї: ЗУЗ, Західно-Українські Землі, тобто Галичина і ПЗУЗ, Північно-Західні Землі: Волинь і Полісся.

"Держав Осі", тобто союзу Німеччини й Італії. Карпатська Україна, -мовляв,- це маленький шматочок. який у майбутньому самостійна Українська Держава відбере від Мадярщини.

Першим етапом гітлерівського "Маршу на Схід" мало бути знищення польської держави. Свої пляни Гітлер зберігав у таємниці, Зрештою вони мінялися й еволюціонювали. В тодішній інтерпретації ПУН- Німеччина мала забрати польську частину Польщі і або влучити її цілу в державні рямці "великонімецкої" держави /Ґросдойчлянд"/, або прилучити до Німеччини лише бажані частини, а з решти створити сателітну польську державу під німецькою зверхністю. Українські землі, звільнені зпід Польщі, мають стати самостійною Західно-Українською державою під опікою Великонімеччини.[1]

Під кутом таких фантазій пішла дальша гарячкова праця ПУН. "Питання українського уряду на Західних Землях було в тому часі справді актуальне і його дискутовано в нас на Вужчому ПУН,- подає полк. А. Мельник.[2] Прем'єром передбачений був Омелян Сеник-Грибовський." Миколі Сціборському було доручено опрацювати конституцію Західно-Української Держави. "Сціборський- подає А. Мельник[3] -піднявся цього завдання. Просив звільнити його на три дні від щоденних обов'язків і продовж трьох днів і ночей виготовив цей проект."

Основою української армії мав стати, згідно з пляном ПУН,"Леґіон Сушка". Його зорганізовано в грудні 1938 р. в Австрії; офіційна назва була -В.В.Н.- "Військові Відділи Націоналістів", а що командантом був полк. Роман Сушко, то популярно та частина називалась "Леґіон Сушка". Після події на Закарпаттю до того леґіону включено частину недавніх членів Карпатської Січі, що залишилися в живих. Але в час боїв

---

1) У своїх спомиинах "Перед походом на схід", т.І, ст.100, З.Кииш цитує подану йому в 1953 р. иа письмі інформацію полк. А.Мельник: "Потвердив це становище Канаріс на моїй конференції з иим у Відиі. В приявності полк. Лягузеиа віи ґратулював меиі, а через меие украиицям, щасливого вирішения питання Західиої України, що отримує самостійність."

2) Там же.

3) "ОУН 1929-1952", ст.41.

на Карпатській Україні основну частину леґіону згідно з наказом ПУН на терен Закарпаття не перекинено. Леґіон складався з двох куренів, разом кругло 600 бійців.

З вибухом польсько-німецької війни "Леґіон Сушка," як спеціальна частина німецької армії перейшов через Словаччину до Галичини й дійшов до Самбора. Але скора капітуляція Польщі і захоплення Галичини большевиками змусили Леґіон відступити до Коросна на Лемківщині і тут німецька окупаційна влада вжила його як "Веркшуц", поліційну частину для охорони промислових заведень на окупованих Німеччиною теренах колишньої Польщі.

Усі надії ПУН, лояльною поставою до проводу гітлерівськкої Німеччини ПУН заслужить собі у "вуйка" Гітлера Західно-Українську Державу, трісли як мильна банька. Але й це не вплинуло на ПУН, який далі впевняв членство ОУН, що й цим разом це тільки маневр Гітлера, бо скоро прийде знищення СССР і тоді Гітлер подарує українцям всі українські землі від Тиси по Кавказ для створення української держави. Відчуження ПУН від основних політичних позицій ОУН зросло.

В часі побуту Леґіона Сушка в Галичині трапився важливий для історії конфлікт внутрі ОУН випадок. В Самборі члени Леґіону знайшли поліційний архів, в якому відкрито офіційний документ польської поліції про те , що Ярослав Барановський був інформатором польської поліції. Про це повідомлено полк. А.Мельника, а документ передано спеціяльній комісії трьох відомих українських адвокатів під проводом др. Степана Шухевича для провірки. Комісія ствердила, що документ оригінальний і його зміст свідчить зовсім ясно, що Ярослав Барановський, член ПУН, був інформатором польської поліції.

"ВІДКОЛОВСЯ ДУБ ЗЕЛЕНИЙ ВІД СУХОЇ ГІЛЯЧКИ."

Розвал Польщі в половині вересня 1939 р. приніс ліквідацію всіх польських тюрм і концентраційного табору в Березі Картузькій. Всі українські політичні в'зні вийшли на волю, а перш за все- провідні члени ОУН зі Степаном Бандерою на чолі. Рішучий зудар ОУН, що фактично родилась, росла і далі стояла в боротьбі на Українських Землях,з еміграційним ПУН-ом став неминучим.

Кількість членів ОУН, що опинилася тепер на теренах, окупованих Німеччиною, стала особливо великою. ПУН не передбачував захоплення большевиками Західної України і ніяких інструкцій Крайовій Екзекутиві ОУН на таку евентуальність не дав. Заляканий новою ситуацією, ПУН дав доручення ліквідувати ОУН в Україні,і фактично, і відкритим проголошенням про самоліквідацію ОУН в Україні.

Крайова Екзекутава ОУН, що її очолив заступник пропавшого Тураша, Володимир Тимчій- "Лопатинський", як новий Провідник ОУН в Україні, того наказу ПУН не прийняла. Крайова Екзекутива ОУН постановила вести далі боротьбу проти нового окупанта, але разом з цим доручила всім, хто був розкритий як член ОУН чи то у висліді судових або поліційних доходжень польськими властями, чи в якийсь інший спосіб, іти якнайскоріше за кордон, або відразу переходити в Краю на повне підпілля. Це запобігло жахливій катастрофі, яка була б наступила, якщо б Крайова Екзекутива була виконала дивне доручення ПУН- розв'язати ОУН і залишитися в Україні як звичайні громадяни. Бо ж тоді НКВД був би на підставі польських судових і поліційних документів викрив легко всіх дійсних членів і підозрілих у приналежності до ОУН, скоро виарештувало всіх до одного й фізично зліквідувало.

Згідно з цим дорученням Крайової Екзикутиви ОУН, в Україні залишилася ОУН далі в дії, а кілька тисяч членів ОУН, що були б вже в перших тижднях большевицької окупації західно-українських земель знищені, опинилися на теренах, окупованих Німеччиною. На зверх виглядало, що все те сталося за пляном, що його заздалегідь приготовив Провід ОУН, тобто ПУН. Але провідним членам було відомо, що це зробила Крайова Екзекутива ОУН в останнім моменті, всупереч згубним дорученням зовсім розгубленого ПУН. Абсолютна неспівзвучність еміграційного ПУН з політичними напрямними і з самим характером крайової ОУН, що виявилася часі подій на Закарпаттю, тепер стала вже аж надто очевидною.

Тому вже в перших днях по розвалі Польщі, коли, здавалося, члени ОУН, що вийшли з тюрем, зайняті лікуванням свого здоров'я, а другі влаштовуванням маси втікачів у таборах та організуванням громадського життя, провідні члени

ОУН починають глибоку аналізу основного питання: де ми стоїмо і що нам далі робити? Ми- значить ОУН і, зокрема, Провід ОУН.

Ми згадували вже, що основною проблемою конфлікту внутрі ОУН, а вірніше між ОУН і ПУН, було питання політичного характеру: Яке повинне бути місце ОУН і під її проводом всего українсікого народу у грядучих подіях на українській землі, особливо в відношенню до гітлерівської Німеччини. Але в тогочасній ситуації це умисно приховувано перед стороннім оком. Степан Бандера пише про це:

"Засадничі питання політики Організації в назріваючій тоді загальній ситуації, які перерішили про таку радикальну розв'язку, саме в тому часі і в такій формі - осталися невідомі Невелике лише число членів знало докладніше деталі. Діялося це тому, що найгостріші розходження відносилися до плянів дальшого розвитку революційної боротьби в новій політичній ситуації і до питань політики Організації по відношенні до наявних тоді і назріваючих подій. Пляни Організації в тому відношенні не могли бути розкриті, бо це в значній мірі наражувало б на унеможливлення їх реалізувати. Не можна було викладати таких плянів в обличчі гітлерівської Німеччини, яка свої пляни відносно "сходу" в той час ще приховувала, але вже намагалася впливати на розвиток внутрішньо-українських відносин і сил у бажаному для себе напрямку. Через те треба було актуально найсуттєвіші розходження і сенс доконаних подій залишити тимчасово закритими перед власною суспільністю. Треба було здатися на те, що в грядучих подіях на ділі покажуться суть, зміст і причини конфлікту, та на твердій пробі життя покажеться, де стоїть, якою є і куди прямує правдива ОУН." [1)]

Здавалося, що полк. Мельник зараз по закінченню воєнних дій німецько-польської війни скличе Конференцію ОУН, на якій провідні члени крайових частин, особливо ж недавні члени Крайових Екзекутив ОУН, що опинилися на теренах під німецькою контролею, зустрінуться з Головою Проводу ОУН іусіми членами ПУН, щоб спільно проаналізувати нову

---

1) "СУРМА", ч.18-19, лютий-березень 1950, ст.1-7. Також у С.Бандера. "Перспективи Української Революції", ст.171-189.

Сотник-політвиховник УПА. Автор багатьох статтей на ідеологічні і політичні теми, друкованих у підпільних виданнях в Україні і передрукованих на чужині. Нагороджений Золотим і Срібним Хрестом Заслуги УПА.

Загинув у боротьбі проти російсько-большевицьких окупантів 28 листопада 1950 р. у лісі біля с. Велике Поле, на Львівщині.

В 1968 р. вийшла в ЗСА збірка його творів п.з. "Ідея і Чин" українською і англійською мовами.

На початку січня 1940 року прибув до Кракова з України тодішній Крайовий Провідник ОУН Володимир Тимчій-"Лопатинський" з організаційним референтом КЕ ОУН М. Опришком- "Медведем". Крайова Екзекутива ОУН була поінформована про трагічну розбіжність настанови й плянів дії активу ОУН і ПУН. Крайова Екзекутива ОУН була вже й до того наставлена аж надто критично до ПУН-у із-за виявленого в подіях на Закарпаттю сервілістичного підчинення дій ОУН плянам гітлерівської Німеччини, даної ПУН-ом Крайовій Екзекутиві заборони переходу членів ОУН з Західної України на Закарпаття для збройного спротиву мадярським напасникам та неймовірного наказу ПУН самоліквідувати ОУН на зайнятих большевиками теренах Західної України; із-за потягнень і доручень ПУН-у, що їм Крайова Екзекутива ОУН і ціла ОУН на українських землях не підчинилася. Одержавши тепер алярмуючі повідомлення про загострення конфлікту між активом ОУН за кордоном і ПУН-ом, Крайова Екзекутива постановила вислати за кордон Крайового Провідника й організаційного референта КЕ, щоб шляхом безпосередньої зустрічі з Головою ПУН й іншими членами ПУН і з Бандерою й іншими провідниками активу ОУН збагнути джерело конфлікту й шукати рішучих засобів для оздоровлення відносин у проводі всієї ОУН. Про настанову Тимчія- "Лопатинського" пише З. Книш:

"Ми знаємо, що /Тимчій-"Лопатинський"/ стрінувся з Ярославом Гайвасом у Перемишлі, що мав з ним розмови на тему, як широко розгорнути революційну працю ОУН. В тих розмовах... висказав переконання, що основним недомаганням в ОУН є брак справді кваліфікованого, рішучого й відданого революційній справі Проводу, що теперішній ПУН не відповідає своїм завданням і що такий провід треба щойно організувати." [1)]

Зустріч Крайового Провідника ОУН В. Тимчія- "Лопатинського" і Степана Бандери з Головою Проводу ОУН полк. Андрієм Мельником відбулася в першій половині січня 1940 р. в Римі, де тоді перебував Мельник. Степан Бандера звітує про неї:

"Тодішній Провідник ОУН на Рідних Зеемлях Тимчій - "Лопатинський" і /Степан Бандера/ предложили полк. Андрієві Мельникові як голові ПУН від ОУН в Україні і від провідного революційного активу низку пропозицій, які в одній частині накреслювали плян визвольної боротьби і самостійницької діяльности ОУН в новій ситуації, а в другій частині торкалися організаційно-персональних справ ПУН-у, яких поладнання було конечне, щоб привернути довіря в Організації до Проводу...

"Революційно-визвольну війну ОУН має провадити, кермуючись виключно доцільністю з погляду наших внутрішніх умовин, можливостей і потреб, станом наших сил, положенням большевиків і цілою ситуацією внутрі СССР. Нема підстав для того, щоб у наші пляни вводити розрахунок на зовнішні сили та достроювати свою боротьбу до їх політики. Так само свою закордонну роботу старатись вести всюди однаково, ц і л к о м н е з а л е ж н о ..."

Для збереження незалежности і всесторонности зовнішньої політики і закордонної діяльности націоналістичного

---

1) З.Книш. ст.73-74. Книш твердить, нібито та розмова відбулася тоді, як Тимчій повернувся в Україну по розмові з Мельником. Це очевидне перекручення правди, бо: а/ сам Книш всего кільканадцять років вище подав, що "З якими думками й намірами вийшов Лопатинський /Тимчії/ з тієї зустрічі /з Мельником/ не будемо знати ніколи, він загинув і вже не промовить", отже ясно, що повертаючись в Україну Тимчій з Гайвасом не зустрічався. б/ На ст.83-84 Книш подає текст постанови про усунення Мельника з посту голови Проводу ОУН і створення Революційного Проводу, у якому ясно сказано, що Тимчій-"Лопатинський" як Крайовий Провідник ОУН і інші члени Крайової Екзекутиви ОУН були співавторами тієї постанови з 10 лютого 1940. - свою думку Тимчій сказав виразно.

руху, перевести зараз такі приготування: Андрій Мельник, як Голова ПУН, з частиною Проводу повинен під час війни перебувати в Швайцарії чи іншій невтральній країні, яка має тверду лінію зберегти невтральність у війні між Німеччиною і Західніми Державами. Там треба творити головний закордонний центр визвольного руху, який буде репрезентувати його на міжнародному форумі і , наскільки це буде можливе під час війни, керувати цілою закордонною діяльністю, зв'зувати акції по обидвох сторонах. Рівночасно, не гаючи часу, зараз створити два політично-оперативні закордонні центри, які мають організувати нашу діяльність і провадити політичну акцію згідно з генеральною лінією Організації в комплексах обидвох воюючих сторін.Один такий осередок в Німеччині мав би охоплювати теж усі країни, що знаходяться в її політичній орбіті. А другий осередок у сфері Західніх Держав творити поза Європою, там, де є більша українська еміграція, в Канаді або в ЗДА. Обидві ці центри стараються вдержувати зв'язок з головним центром на невтральному терені,але коли б це було неможливо котромусь з них, він має провадити свою роботу самостійно."

"Рівночасно з тими проєктами поставлено полк.Андрієві Мельникові вимогу упорядкувати справи в самому ПУН, щоб давав ґарантію самотійницької націоналістичної лінії і мав довіря Організації." [1] Як бачимо, Крайовий Провідник ОУН на Українських Землях В.Тимчій- "Лопатинській" і Степан Бандера поставили полк.А.Мельникові в січні 1940 р. в імені всієї ОУН в Україні і в імені організаційного активу поза УССР ті самі вимоги, що їх ставив осінню 1938 р. й весною 1939 р. в імені "крайовиків" Роман Шухевич: Збереження незалежної, самостійницької політики ОУН з рішучим відкиненням підпорядковування дій ОУН плянам гітлерівської Німеччини і належне впорядкування персональних справ у ПУН так, щоб ПУН перетворився у дійсний Провід ОУН сповнений довір'ям всіх членів ОУН.

І, на жаль, з тим самим вислідом. "Проєкти і вимоги,- Андрій Мельник, як Голова ПУН, потрактував так, що аб-

1) Степан Бандера. "В десяту річницю створення Революційного Проводу ОУН." СУРМА, ч.18-19, лютий-березень 1950 і в: С.Баидера "Перспективи Української Революції", ст.171-188.

робучи деякі з них, відкидав якраз ті наймаркантніші, що становили стрижінь цілого пляну..."

"Плян постановки незалежної закордонної діяльности Андрій Мельник відкинув у головних точках. Визнав за непотрібний свій переїзд до іншої, невтральної країни і творення двох других центрів другого ступеня, по обидвох частинах світу, розрізаних західнім фронтом.

"Німеччину /казав Мельник/ трактуємо, як нашого союзника."

ОУН - робить висновок Бандера - не могла зійти зо свого шляху й піти по тій лінії, яку обрав ПУН А.Мельника. Тимчій-"Лопатинський" і я заявили це виразно А.Мельникові, що ОУН піде своїм шляхом."

Щодо вимоги усунення з ПУН і поставлення перед Організаційним Судом Ярослава Барановського, Мельник іцим разом заявив, що тільки Вождь, як керівник всієї визвольної боротьби українського народу і як Голова Проводу ОУН,має компетенції призначити і звільняти членів ПУН і Крайових і Теренових Провідників ОУН, тому й справу Барановського вирішить своєю постановою він, Мельник, Вождь і Голова ПУН-у.

Чому полк. Мельник так рішуче відкидав весь час вимогу усунути з ОУН Ярослава Барановського, аж надто контроверсійного члена, ставлячи збереження Барановського на керівному пості ПУН понад добро цілої яорганізації і цілої української справи, ані сам Мельник, ані ніхто з його оборонців ніколи не вияснили. Логічно насувається, що політична концепція Барановськрго "заслужити собі Україну в Гітлера" підлеглістю гітлерівським плянам щодо України і гітлерівським властям, повністю відповідала настанові Мельника, а безкомпромісової вимоги самостійницької дії ОУН він лякався як такої, що неминуче доведе до зудару ОУН з гітлерівською Німеччиною; а Барановський був лише пропагатором про-німецької політики ОУН, але й тим саме, що мав особисті контакти з гітлерівськими властями. Тому він, Мельник, вважав Барановського незаступимим під тим оглядом.

Так саме розуміли поставу Мельника всі ті провідні члени ОУН, що так довго і безуспішно намагалися прочистити важку атмосферу на верху ОУН, та скерувати ПУН на шлях

власнопідметної, державно-самостійницької дії ОУН. Невдача зустрічі діючого Крайового Провідника ОУН Тимчія-"Лопатинського" і Степана Бандери, леґендарного недавнього Крайового Провідника, з полк. А.Мельником як Головою ПУН була предметом три-тижневих нарад і розважувань провідних "крайовиків," що були творцями ОУН в Україні і керували боротьбою ОУН на Українських Землях, очолених Степаном Бандерою і Володимиром Тимчієм-"Лопатинським,"та ще кількома членами Крайової Екзекутиви ОУН. Вислідом тих розважувань було ствердження, що "старий" ПУН очолений полк. Андрієм Мельником є ідейно і політично зовсім чужий Організації Українських Націоналістів і в дальшому завів би ОУН в провалля коляборації з гітлерівською Німеччиною з необчислимою шкодою і для ОУН, і для всієї визвольної боротьби укаїнського народу. Тому на заключній нараді 10 лютого 1940 р.прийнято однозгідно таку постанаву:

"АКТ З ДНЯ 10 ЛЮТОГО 1940 року."

1. "Фактична керма Організації Українських Націоналістів за кардоном опинилася в руках людей, що зле виконували завдання Проводу Української Національної Революції. Вони не здійснюють її основних напрямних, нехтують націоналістичними методами праці та обов' язуючими революціонерів засадами внутрішньо-організаційного взаємовідношення та співпраці.

2. "Провідний актив Організації Українських Націоналістів, передусім на рідних землях, виступав перед Головою Проводу Українських Націоналістів з ініціятивою зміни цього стану, щоб уможливити здійснення націоналістичних, революційних засад і методів, згідних з актуальними вимогами історичного моменту в цілій діяльності Організації.

3. "Одначе всі зусилля перевести це звичайним організаційним порядком були безуспішні з причини неперебірчивих заходів тих людей, що, прикриваючись волею теперішнього Голови ПУН, намагаються за всяку ціну вдержати владу, захоплену по смерті сл.п. Вождя полк.Євгена Коновальця.

4. "Добро Української Національної Революції вимагає негайного й основного впорядкування тих справ і видвигнення такого Проводу, що цей переломовий час відповість своєму завданню.

5. " Тому на провідний актив Організації спадає відповідальність і обов'язок перебрати ініціятиву та рішення через те, що теперішній Провід Українських Націоналістів, ПУН, опанований деякими членами, чужими нашому рухові, не вив'язується з перебраних на себе обов'язків і завдань.

6. "Свідомі свого обов'язку й історичної відповідальности за чистоту Націоналістичної Ідеї - ми , Провідники та члени Крайових Екзекутив Організації Українських Націоналістів на Західних Землях України та Українських Землях під Німеччиною і провідний актив ОУН - згідно з волею тих націоналістичних кадрів, якими кермуємо, віддаємо керму Організації Українських Націоналістів у руки Степана Бандери і тих, яких він покличе.

7. "Цей видвигнений нами Революційний Провід Організації Українських Націоналістів наділяємо правом і накладаємо на нього обов'язок кермувати Українською Національною Революцією.

"Про нашу правду свідчитиме наша боротьба.

"Постій, 10 лютого 1940 року."

В остаточній нараді в днях 9 і 10 лютого 1940 р., на якій одноголосно прийнято "Акт 10 лютого 1940 року", взяли участь крім Володимира Тимчія-"Лопатинського ", Крайового Провідника ОУН на ЗУЗ і організаційного референта КЕ М.Опришка-"Медведя", теж чотири інші члени тодішньої Крайової Екзекутиви ОУН на ЗУЗ:ідеологічний референт Дмитро Мирон-"Орлик", військовий Володимир Гринів-"Кремінський", бойовик Лев Зацний-"Вік" і референтка жіноцтва Зена Левицька. Крайовим Провідником ОУН на українських землях в Ґенерал-ґубернаторстві був тоді Роман Шухевич. Члени Крайової Екзекутиви поверталися в Україну двома окремими групами. Перша група - Тимчій-"Лопатинський",Опришко-"Медвідь" і З.Левицька по переході кордону наткнулися несподівано на сильну заставу НКВД і в бою загинули. Друга група щасливо дійшла до Львова. Пост Крайового Провідника перебрав Володимир Гринів-"Кремінський". Поповнена нова Крайова Екзекутива ОУН в Україні, поінформована вичерпно прибулими учасниками нарад у Кракові й співавторами "Акту 10 лютого 1940 р." апробува-

ла те рішення, підчиняючись сама і всю керовану нею сітку ОУН Степанові Бандері як новому Провідникові ОУН.

Членами Революційного Проводу ОУН стали:/в поазбучному порядку/

1. Степан Бандера, 2. Олекса Гасин, 3. Дмитро Грицай, 4. Іван Габрусевич, 5. Микола Климишин, 6. Степан Ленкавський, 7. Іван Равлик, 8. Ярослав Стецько, 9. Василь Турковський, 10. Роман Шухевич.

Актом 10 лютого 1940 року усунено ПУН під проводом полк. Андрія Мельника з посту Проводу ОУН і покликано на його місце до дії Революційний Провід ОУН, очолений Степаном Бандерою. Мельник повинен був сам вирішити: визнати те рішення і включитися в дію ОУН, або відійти від ОУН. Фальшивку "устного заповіту полк. Коновальця про призначення А.Мельника Головою Проводу ОУН у випадку смерти Коновальця" викрито вже раніше; "Римський Збір ОУН" опротестовано і визнано його неважним. Стан в Проводі ОУН після смерти Коновальця був провізорією, "тимчасовим безкоролів'ям". В якнайскоршому часі мусів відбутися дійсний Другий Великий Збір ОУН, згідний з постановами Першого Збору і з духом структури і дії ОУН і він мав прочистити організаційний заколот, вибравши нового Провідника ОУН і Провід ОУН /замість ПУН/.

Але Мельник не визнав "Акту 10 лютого 1940 року" легальним і зобов'язуючим його. ПУН розколовся: Ярослав Стецько, Іван Ґабрусевич стали членами Революційного Проводу ОУН, Барановський, Сеник, Сушко, Сціборський, Андрієвський, Онацький, Капустянський, Курманович і Чучман заявили лояльність Мельникові; Ярий довгий час зберігав невтральність, а після остаточного розподілу приєднався до ОУН під проводом Степана Бандери. Ольжич залишався нерішеним до весни 1941 р.

Оприлюднення того стану заставило кожного члена ОУН зайняти своє місце. Із кругло вісім тисяч членів ОУН, що перебували тоді на окупованих німцями теренах, головно в Ґенеральній Ґубернії Польщі, поверх сім тисяч заявилося по стороні Бандери, около п'ятдесять по стороні Мельника, решта залишилася покищо нерішена. На Українських Землях всі члени ОУН,кільканадцять тисяч, стали по стороні Степана Бандери.

В очоленій Бандерою ОУН той епізод історії ОУН прозвано "Чисткою в ОУН".Якщо ж приймати назву інших "Розкол", то подані вище числа повчають, що такий "розкол" треба окреслити народною приповідкою: "Відколовся дуб зелений від зісохлої гилячки". Бо, чи може нормальна людина твердити, що сімнадцять до двадцять тисяч членів Організації в і д к о л о л и с я від пів-сотні?

Правда, в цьому випадку йшлося про зісохлу гилячку на самому верху дуба. А відомо, що коли відломлювати зісохлі гилячки надолі дуба, то ніхто не завважить хоч їх і двадцять відломиш; а коли одну на самому верху, то кожному видно, як ту зісохлу гилячку ломлять і як вона злітає відломана зверху вниз. Але по суті те саме: зелений дуб і зісохла гилячка.

Ми подавали вже раніше характеристику членів ПУН в оцінці їхнього пристрасного оборонця й апологета ПУН - З.Книша. Вона дискваліфікує їх усіх як таких, що не мають кваліфікації стояти у проводі всієї ОУН. Наскільки ж гіршими мусіли вони бути в оцінці не їх противників, бандерівців, але невтральних, критично думаючих людей?

Тепер ми зацитуємо оцінку ПУН як цілости того самого З.Книша.

"Члени ПУН - це були теоретики революції...Перебувавши стільки років /на еміграції/ у розмірно безпечному місці, вони фактично про революцію знали тільки з принагідних контактів з крайовими кур'єрами, на конференціях ОУН у стичності з крайовими делегатами, або зі звітів на засіданні ПУН... Члени ж Революційного Проводу ОУН - це були активісти не тільки по своїй натурі, але силою обставин свого життя. Перебувши кілька літ у підпіллі, просидівши більше чи менше літ по тюрмах і концентраках, вони пройняті були духом легковаження й готовности на особистий риск...

"Члени ПУН зовсім відрізані були від членських кадрів ОУН.../ПУН/ кадрів ОУН не знав і не міг знати, вони закриті перед ним були густою заслоною конспірації і доступ до них відтятий був подвійно: раз через постійне перебування ПУН за границею, а вдруге - конспіративними формами організації, де контакти йшли тільки по кличках.

"Навпаки, Революційний Провід ОУН як своїми довго-

літніми безпосередніми контактами з членством ОУН, так і пізнішими знайомствами з тюрми, опанував сотні і тисячі членів ОУН. Вони знали його не тільки з імени в "Сурмі" чи з заголовку в "Розбудові Нації", вони бачили його між собою в підпільному житті, в акції, в тюрмі. Для них у багатьох випадках кличка була тільки формальністю, бо всі вони знайомі були поміж собою з революційної дії. Кожен член Революційного Проводу ОУН налічував десятки особисто собі знайомих і відданих активістів ОУН...ПУН міг рахувати тільки на знайомі собі особисто одиниці, переважно закордонного активу. Натомість Революційний Провід ОУН в одному ж моменті диспонував сотнями особисто знайомих і тисячами кличками пов'язаних членів...Почавши від 1930 року, ПУН з кожним місяцем утрачав контролю над діяннями ОУН в краю...Навіть не знати, як і коли це сталося, що ПУН став лише неначе дипломатичним представництвом ОУН за кордоном. Він капіталізував політично та використовував пропагандивно за кордоном і серед української еміграції, головно заморської, революційну дію ОУН в краю...Тихо, легко і спроквола ПУН фактично здав свої провідницькі позиції і перейшов на репрезентаційні."

Так ото схарактеризував ПУН з полк. Андрієм Мельником з однієї сторони і Революційний Провід ОУН очолений Степаном Бандерою з другої З.Книш, пристрасний оборонець ПУН і патологічний ненависник ОУН, очоленої Степаном Бандерою. Він признає, що в тому зударі стали проти себе: дійсна ОУН, тисячі "крайовиків", тих, що своєю боротьбою на Рідних Землях творили і становили ОУН зі своїм новим проводом, очоленим С.Бандерою, Проводом, що був еманацією правдивої ОУН, виріс із неї, був при її народженні, творив її, стояв з усіма іншими в боротьбі. І горстка еміграційних теоретиків, що очолена тепер полк. Андрієм Мельником, який до трюку Барановського з "особистим заповітом Коновальця" ніколи членом ОУН не був, з претенсіями керувати багатотисячною армією революційної ОУН. І найтрагічніше, та горстка на шнурку провокатора Барановського хотіла зробити ОУН слухняним слугою гітлерівських поневолювачів України!

---

1) З.Книш. "Розбрат", стр.145-148

Дуже цікаву характеристику двох сторін спору в проводі ОУН подав був журнал гетманців "Нація в Поході" з датою 15 квітня 1939 р. В тому часі Степан Бандера сидів шостий рік у польській тюрмі, одержавши заміну кари смерти на досмертну тюрму. Назва статті "Барановськіяда без маски," автор Роман Тривар.

"Існує властиво дві ОУН: перша - вербована з ідеалістів і передусім краєвиків, друга - вербована з політичних спекулянтів, перебуваюча за кордоном. Той розділ намітився від початків заіснування ОУН; першу ОУН заступили справжні революціонери типу Данилишина, Біласа, Бандери, Лебедя, Гнатківської й інших, другу - каварнянні "революціонери" типу Барановського, Сеника, Капустянського й менших "вожденят". З цим розподілом зв'язані й два відповідні комплекси: націоналізму бойового, що неодмінно закінчується в державництві, й націоналізму в лапках, "вождівського," який закінчується в каварнях, для якого перший націоналізм є лиш тереном для жирування, шкурницьких інтересів, фарасейства й підлоти, а що найважніше варштагом лише легкої наживи. Націоналізм справжніх революціонерів це посв'ята, чин і безіменна смерть; "націоналізм" барановськіяди це перебування здалека від небезпеки, саморекляма і фраза...

"Наївні сподівання зв'язує дехто з ідеалістів із постаттю полк. Андрія Мельника -"Штромана",[1] що прикриває собою руїну й задушливу атмосферу баранівськіяди. Занадто слабий він, щоб міг звести бій з випробуваними "героями закармарків". Керівництво з а к о р д о н н о ї ОУН спочиває й на далі в руках Мафії.

"І ми віримо свято, що правда переможе. Безславно зчезне з українського овиду той ославлений "вождівський націоналізм", а "вожді" повернуться туди, звідки прийшли: в темряву закармарків. Чесний і здоровий елемент у нинішній ОУН, нахабно використовуваний спекулянтами, найде своє місце в єдиному бойовому фронті українського державництва як його конструктивна й авангардна сила."

---

1) "Штроман", /дослівно: "солом'яна людиа"/ це німецька иазва для особи, що тільки вивіскою, за якою криється дійсний власиик чи дійсний керівиик якогось підприємства чи організації.

Ця стаття написана в квітні 1939 р.: тоді, коли у зв'язку з подіями в Карпатській Україні внутрішній конфлікт ОУН між ОУН в краю й "крайовиками" з однієї сторони і Барановським і Мельником та його ПУН-ом з другої став видним вже стороннім. Вона свідчить, що критично й об'єктивно думаючі сторонні спостерігачі вже тоді вміли бачити не лише назріваючий конфлікт, але й дійсні, глибокі причини того конфлікту та його розв'язку.

Особливу вартість для видання оцінки ПУН має ствердження самого творця і провідника ОУН, полк. Євгена Коновальця. У збірнику "Євген Коновалець та його доба" на стор. 671-674 поміщено листа полк. Коновальця до інж. Дмитра Андрієвського, члена ПУН, в якому м.і. Коновалець подає свою оцінку ПУН і звідти ми занотуємо кілька місць:

" Ви ставите себе і ввесь ПУН на котурни дійсного Проводу, яким він ніколи не був і далі не є, і то з різних причин. Ми заініціювали організований націоналістичний рух, ми допомогли йому оформитися, ми даємо йому ще й тепер інєкції, але ми його не ведемо ... Не виключене, що з розвоєм того руху, його провід нам хтось вирве і поведе далі... Молодий націоналістичний рух на зах. землях нас ще толерує, - я певний, одначе, що з його скріпленням і внутрішнім оформленням, він, коли ми не намагатимемось знайти спільну мову, витворить свій власний провід.

"Людям з наскрізь еміграційною психікою ... важко стояти на чолі революційного руху.

"ПУН досі займався організацією еміграції /то безперечно легша справа/. Великої охоти займатися організацією ОУН на українських землях я ні в кого не добачував,.. Поодинокі члени ПУН обмежувалися тільки до загальних порад або до тверджень, що, мовляв, щось треба робити. Ні ясної думки, ні пляну не було. Чи ж можна серед такого роду обставин вимагати від тих, що працюють на займанщинах, спеціяльного пієтизму до того ПУН?

"Між нами, як у розумінні самих завдань ПУН і ОУН взагалі, так і в конкретному переводженні тих завдань існує велична прірва".

Ці ствердження самого творця і Провідника ОУН, плк. Євгена Коновальця, є найбільш переконливим документом, що вже той ПУН "стає на котурни дійсного проводу ОУН, але

він далі ним не є", що між полк. Коновальцем як Провідником ОУН і ОУН на Українських Землях з одної сторони, а еміграційним ПУН-ом "існує величезна прірва" і що у висліді такого стану, ОУН на Українських Землях "з його скріпленням і внутрішнім оформленням ... витворить свій власний провід".

Те, що сталося в ОУН в 1940-41 рр., полк. Євген Коновалець вже в 1932 р. передбачив як логічну конечність, яка мусіла прийти, навіть, якщо б не прийшов був той найважливіший момент, що прийшов по смерти Коновальця, після присвоєння Мельником посту голови проводу ОУН, - намагання запрягти ОУН в найми гітлерівській Німеччині; намагання, заініціонованого Ярославом Барановським, і апробованого Мельником і його ПУН-ом.

СПРОБА ЛІКВІДАЦІЇ КОНФЛІКТУ.

Вислід конфронтації сил ПУН-ну очоленого полк. Андрієм Мельником і Революційного Проводу ОУН очоленого Степаном Бандерою щодо їхніх впливів і симпатій серед всього членства ОУН приголомшив ПУН. Книш признає те приголомшення, але намагається вияснити таку дійсність самою структурою ОУН:

"/Сушко/ мовчав, терпів, давив у собі біль, але не зважився на протиакцію...Не тільки його самого огорнув цей параліч волі, не вільні були від нього інші члени ПУН. На них відбилося довголітнє перебування за кордоном, брак контактів з членством ОУН, нерозуміння психології революціонера, безнастанно напруженого в чинній боротьбі і постійно нараженого на небезпеку. В той час ПУН уже не вів Організації Українських Націоналістів, він тільки репрезентував її.[1)]

У своїй книжці "Розбрат" /стр.89/ Книш гримить чванькувато: "Коли б у тому часі, в тому початковому періоді, націоналістичні кадри обзнайомлені були зо справжніми замірами заговірників, дали б їм такого прочухана, що аж земля за ними закрутилася б!" Але на сторінці 120 цієї ж книжки бойовий Книш признає:"Відозви ПУН не доходять до

1) "Перед походом на схід",II,стр.169.В книжці Книша слова "не вів" і "репрезентував" підкреслено для наголошення особливого значення тієї правди.

членських мас, бо нема кому туди їх допровадити." Бо ,- жаліється Книш ,- і в тій горстці членів ОУН, що залишилася тоді в диспозиції ПУН, що-другий, то скритий бандерівець!

Побачивши дійсну кількість і вартість "кадрів"ПУН, Мельник змінив тон і запропонував переговори. Формально з пропозицією переговорів виступив Осип Бойдуник, тодішній Головний Контрольний ОУН. Від початку конфлікту Бойдуник загравав з обома сторонами, вдаючи перед кожною її прихильника, тому мав доступ до обох сторін і довір'я обох. Мельник прийняв пропозицію Бойдуника як Головного Контрольного ОУН "в ім'я доброї справи" і покликав "Внутрішньо Організаційну Комісію", в склад якої за узгідненням обох сторін ввійшли: Сеник-"Грибівський" і Ярий-"Карпат" від ПУН і від полк. Мельника, і Габрусевич-"Іртен", Ленкавський-"Коваль" і Шухевич-"Щука" від Революційного Проводу ОУН і від Бандери.[1)]

16 червня 1940 р. Внутрішньо-Організаційна Комісія передала Мельникові як Голові ПУН і Бандері як Голові Революційного Проводу ОУН для апробати такі узгіднені всіми членами Комісії рекомендації: [2)]

I. Засадничі справи.

Всі спірні справи правно-формального порядку вирішить компетентний Збір Українських Націоналістів, а саме справи, видвигнені в Комунікаті РП ОУН з дня 8 квітня 1940 року і в виясненнях до того ж Комунікату з дня 1 квітня 1940 року, обіжнику "До членів ОУН" з дня 8 квітня 1940 року як і всі запорядження з одного і з другого боку.

II. Справи переходового стану.

ПУН, що буде сформований після ліквідації внутрішньо-

---

1) Факт, що полк. Андрій Мельнк трн місяці після проголошення особового складу "Революційного Проводу ОУН" прнзначив до Комісії як представннка ПУН і свого особнстого поруч Сеннка якраз Ріка Ярого, свідчнть найкраще про те, що так густо розсипані в усіх пнсаннях Кнпша обвинувачення Ярого у всяких можлнвих злочннах супротн УВО, ОУН й українського народу, є тільки нечеснмн вигадками Кнпша і ганебнм, безпідставнм оклевечуванням Книшем Ріка Ярого.

2. Умнсно цнтуємо за мельнкківською "Білою Кнгою", стр.14-16 так, як подав Кнпш у своїй "Розбрат", стр.133-134.

організаційного конфлікту, покличе до життя окрему Юридичну Комісію, яка видасть опінію щодо всіх спірних справ Організації і ця опінія, проголошена авторитетно, буде обов'язувати тимчасово до часу остаточного її потвердженя Збором Українських Націоналістів.

III. Біжучі справи.

1. З ПУН виходять наступні його члени:Барановський - "Макар", Сеник - "Грибівський" і Чучман - "Степняк".

2. В склад ПУН входить РП ОУН /Революційний Провід ОУН/.

3. Новий переформований ПУН продовжує діяльність та організаційні почини, диктовані вимогами революційної роботи.

4. РП ОУН визнає таке поладнання конфлікту і признає що так переформований ПУН сповнятиме дальше завдання найвищого виконного органу ОУН.

Передумовою поладнання конфлікту вважає Внутрішньо-Організаційна Комісія виконання постанов, з'ясованих у Розділі III.

Дня 14 червня 1940 р."

/Підписи п'ятьох членів Комісії/

Цитуючи цю постанову призначеної полк. Мельником як Головою ПУН "Внутрішньо-Організаційної Комісії", Книш кількома наворотами признає, що її підписали не тільки всі три представники РП ОУН, а від ПУН і особисто від Мельника Ріко Ярий, але й Сеник - "Грибівський".[1)] Значить, сам Сеник визнав , що для добра ОУН і визвольної боротьби йому треба зрезиґнувати з ПУН і погодився на те.

Два дні пізніше Андрій Мельник і Степан Бандера підписали домовлення. [2)]

Скоро після цього Роман Шухевич і Степан Ленкавський виїхали до Берліну, де тоді перебував Мельник, щоб спільно обговорити подробиці зговорення й способи їх здійснення. В

---

1) З.Кнпш. "Розбрат",стр.134, 135 /"положнв під ннм свій підпнс Сеннк-"Грибівський".

2) З.Кнпш пнше про це: "Це було 16 червня 1940 року, добре пам'ятаю цю дату, бо 16 червня - день моїх уроднн". Кнпш заклнкав Сеннка до зліквідування Бандерн і інших "днверсантів". "Запізно", - каже Грнб - "Чому запізно?" - "Сьогодні мн підпнсалн фінальнний Комунікат. Ось він." /"Розбрат",стр.186 і 190/.

половині серпня 1940 р. Мельник мав приїхати до Кракова, щоб особисто керувати здійсненням домовлення: Усунення з ПУН Барановського, Сушка і Чучмана і влиття до ПУН всіх членів Революційного Проводу ОУН на чолі із Степаном Бандерою.

Виглядало, що конфлікт врешті зліквідовано, праця так переорганізованого ПУН піде правильним шляхом згідно з духом революційної ОУН і ПУН стане дійсним Проводом Організації Українських Націоналістів. Не було сумніву, що з викиненням із ПУН Барановського ПУН викине теж на смітник концепцію Барановського "Українську державу треба заслужити собі в Гітлера вірною і щирою підлеглістю усім наказам "вуйка" Гітлера."

На черзі тепер була праця Юридичної Комісії, що її завданням - згідно з домовленням в т.II,- мало бути приготування вирішень питань правного стану в ПУН: Чи Мельник став Головою ПУН згідно з устроєм ОУН на підставі таємничого "усного заповіту Коновальця" і чи такий "заповіт" дійсно існував; чи Римський Великий Збір ОУН був легальний як 2-ий ВЗ ОУН,- і підготова нового Великого Збору ОУН, який буде компетентним усі ті питання вирішити та вибрати Голову Проводу ОУН і членів Проводу ОУН та інших верховних органів ОУН.

Залишилося питання, як до того вирішення конфлікту поставиться Ярослав Барановський, що був фактично керівником ПУН-у. Але практично,- що міг зробити він один проти цілої Організації і одночасно й проти самого ПУН із Андрієм Мельником на чолі? Факт, що і в червні 1940 р. Бандера годився на те, щоб по усуненню Барановського з ОУН Мельник залишався Головою ПУН, свідчить ясно й переконливо про те, що не пост Голови ПУН і не особа Мельника були суттю конфлікту.

АВТОР "РОЗБРАТУ"-у - ЗИНОВІЙ КНИШ.

Літом 1940 року, від половини червня до половини серпня, виглядало, що внутрішній кофлікт на верхах ОУН зліквідований. І тоді власне,- як кажуть галичани: "Дідько приніс" Зиновія Книша. Неждано, ніхто й не спостеріг, звідки це він взявся.

Хто такий Зиновій Книш? Про його роботу до початку другої світової війни була вже мова. Це той нещасний невдаха, в якого бездонну глибінь невдач його "роботи" в УВО "вирівнювала" така ж безгранична височінь особистих амбіцій і претенсій та самохвальби. Він залюбки зве себе завжди "Бойовий Референт Крайової Команди УВО в 1929-30 року" і це загально принято за правду, хоч в дійсности від лютого 1929 р. рішенням Конґресу Українських Націоналістів ціла УВО влилася в єдину ОУН і стала бойовою референтурою ОУН. Значить, окремого бойового референта в УВО вже не було. Залишилися ще лише команданти звен УВО, тобто окремих боївок. Таким командантом звена УВО у Львівщині став був тоді Зиновій Книш, прибравши собі на заступника Романа Барановського, що - як пізніше виявилося - був уже тоді платним провокатором на службі польської поліції. Ми згадували, як то "небувалий бойовик" Книш зводив один за одним внівець бойові накази, що їх тодішній Крайовий Провідник ОУН і одночасно Крайовий Командант УВО сотн. Юліян Головінський давав йому, Книшеві, до виконання. Єдиний виконаний Книшем бойовий чин це був напад на поштовий віз під Бібркою і то - недбало підготовлений і погано виконаний, з трагічними наслідками: Смерть бойовика Гриця Пісецького і розв'язання організації "Пласт" в наслідок того, що Книш дозволив Пісецькому піти на бойову акцію ОУН в пластовому однострої. А найтрагічніше - той "славний конспіратор"[1] Книш як наївний, чванькуватий дітвак, розконспірував перед Барановським Головінського як нового Крайового Провідника ОУН й Крайового Команданта УВО та виявив Барановському зараз по нападі під Бібркою всі подробиці нападу, а Барановський продав польській поліції Головінського на смерть, а всіх учасників нападу під Бібркою на довгі роки тюрми. Тому коли на судовій розправі проти Романа Барановського все те стало відомо, Книша, що відсиджував свій присуд, усунено зі спільноти українських політичних в'язнів і зірвано з ним усякі зв'язки.

По виході з тюрми в літі 1936 року Книш до праці в

1) "Перед походом на схід",т.2,стр.12, Книш подає, що колн в таборі Завберсдорф, Австрія, Ґабрусевнч звернув Книшеві увагу, щоб був обережний з телефоном, Кнниш заднркувато відтяв:"Вн мене конспірації не вчіть, я в тому пнсьмі більш за Вас ученнй!"

українському підпіллю не повернувся. Він пішов на працю в українській кооперації і став наближуватися до партії Дмитра Палієва "Фронт Національної Єдности", що явно ворогувала з ОУН.Тільки воєнні події спинили Книша від формального вступу до партії Палієва.

Вибух німецько-польської війни викликав був між поляками жахливу паніку. Польська поліція кинулась арештувати, кого лише попало з українців, навіть відомих противників ОУН і речників польсько-української співпраці.[1] Зразу слали арештованих до концентраційного табору в Березі Картузькій, а коли комунікація порвалася, то до тюрми у Львові, або просто до тюрми в даній місцевості. Попав тоді до тюрми і Книш, зразу до тюрми в Стрию, а за кілька днів перевезли його до Львова. Тюрми були переповнені, режим загострений. І все таки, на диво, Книш засвідчує: "Побачення я мав щодня , як не з Ренею /своєю дружиною/, то з урядовцем "Центросоюза" Степаном Маґоцьким".[2] Звільняти з тюрми у Львові почали тоді, коли большевицька армія ввійшла на передмістя Львова. Але Книша звільнили, як він подає,[3] вже 11 вересня, коли з тюрми ще йшли транспорти до Берези Картузької. Книш подає теж, що йому навіть у тих трьох тижнях побуту у львівській тюрмі, в час замішання й загостреного режиму, давали в канцелярії тюрми читати газету: привілей, якого ледви чи признавали комусь іншому з українських політичних в'язнів. Чому таке вирізнення?

Коли большевики окупували Галичину, Книш продіставсь на Засяння. Там зустрівся він з масами українських втікачів. "Мене всі знали, як не особисто то з преси" - каже чванькувато Книш. Чому це всі мали знати Книша, чому таке переконання в нього? За час польської окупації Західньої України було багато голосних політичних процесів проти членів ОУН. Найголосніші - це процес проти Біласа і Данилишина в грудні 1932 р., Варшавський процес за вбивство польського

1) Книш пише:"Від Рені, теперішньої моєї дружини, довідався я, що широка хвиля арештувань розлилася по цілому краю, що арештують без розбору людей усяких: і таких, що правдоподібно мають якесь відношення до революційного руху, але й таких, що від нього вже відстали давніше, або ніколи до нього не належали." (Перед походом на схід",т.1,стр.28)

2) Там же,стр.28.

3) Там же,стр.44.

міністра Пєрацького в листопаді 1935-січні 1936 р., Львівський процес у травні-червні 1936 р.Суджених на тих процесах визначних членів ОУН дійсно знали опісля всі українці.Процес, на якому одним з підсудних був Зиновій Книш, у жовтні 1931 р., звався "Процес Кравціва". На ньому суджено двох членів ОУН, учасників Віденського Конґресу Українських Націоналістів, Б.Кравціва і З.Пеленського, та учасників нападу на поштовий амбулянс під Бібркою. З засуджених за справу Бібрки загал українців запам'ятав Юрія Дачишина - "Кришталя", засудженого на кару смерти з заміною опісля на досмертну тюрму. Дачишин держався гідно. Другий підсудний, Микола Максимюк, відмовив зізнань. Книш заперечував свою участь в нападі і в членстві УВО взагалі, тому його і'мя, як і інших тоді суджених, скоро забулося. Це тільки хворобливому еґоцентрикові Книшеві здавалося, що як лише він ввійшов на залю розправ, увага всіх сконцентрувалася на ньому: "Я був найвищий ростом з-поміж усіх підсудних і взагалі робив враження здоровила, для якого бойова робота аж проситься...Навіть кореспондент "Діла" написав, що "на залю входить обвинувачений Книш, здоровий і кремезний мужчина."[1] Книш все ще жив меґальоманним уявленням, що його пост команданта боївки УВО в 1929-30 році був "фундаментом цілої УВО", що він, Книш, був тим, 'на якому властиво спиралася вся його /Сича, тодішнього Крайового Команданта УВО /реальна сила в краю",[2] що він, Книш, був найкращим і єдиним кандидатом на пост бойового референта Крайової Команди УВО, бо він - як сам подає - "мав я бойовий, конспіративний та організаційний досвід"[3] та що його акт під Бібркою це небувалий в історії УВО й ОУН геройський чин, від якого "дрижить підземний гук". Та дійсність була болюче далека від Книшевих уявлень. Не тільки ширший загал українців, але навіть загал членів ОУН Книша не знав, про його "геройські чини" не чував, бо навіть якби він і дійсно був бойовим референтом Крайової Команди УВО, то поза кількома найближчими співробітниками ніхто про це знати не міг. Натомість у зв'язку з виявленням ролі провокатора

1) З.Книш. "Дрижить підземний гук", стр.296.

2) Там же, стр.41.

3) Там же, стр.49.

Романа Барановського провідним членам УВО й ОУН стало відомо, що це Книш був тим, що після усунення Барановського з УВО зробив того провокатора своїм заступником в бойовім відділі УВО й засліплений своєю чванькуватістю й дурнотою виявив польському провокаторові Барановському становище сотн. Головінського в УВО і ОУН та всі подробиці нападу під Бібркою

Тому то вже перша зустріч з дійсністю принесла Книшеві травматичне потрясення. Він був певний, що на Засянню, куди він прийшов, вже жде на нього гінець від ПУН, щоб спішно завести його до ПУН, де його, Книша, привітають усі члени ПУН як найбільшого героя, найславнішого бойовика УВО, а Мельник, Голова ПУН, запросить його до складу ПУН, передаючи йому бойову референтуру ПУН. А замість того - ось що подає сам Книш у своїх споминах "Перед походом на схід" т.І:

"Надїхали Барановський і Бойдуник. У цивільних одягах, з жовтими /!/ перепасками на рукавах, на них якась військова печатка...Обидва приймають мене з холодом і байдуже, неначе бідного свояка."/стр.74/.

"Хоч мав я знайомих серед тих націоналістів, що напливали до Коросна чи то на постійне, чи тільки переходово, то від більшости з них віяло холодом."/стр.163/.

"Хоч я рахувався націоналістом не гіршої масти від інших, був давнім членом УВО а потім ОУН /?/, уже за собою мав більше, як не один з них міг пережити в цілому своєму житті, - мене ніколи не кликали на ніякі засідання, збори й наради, навіть якщо йшлося не про справи політичні, тільки про зовсім буденні, з нашого життя...Я довідувався про те нарівні з іншими хлопцями...Підступив я раз до Кравцева, чому це так мене збоку тримають...Спересердя я досить різко поставив справу, за кого мене тут уважають і яка моя позиція на тому нашому грунті. Кравців зам'явся, видно було, не дуже йому приємно про те говорити, ніяково робив невиразні натяки, що супроти мене є якісь застереження." /стр.175-176/

А в тих саме, "якихсь застереженнях" і була трагічна суть справи Книша.Усі його знайомі, провідні члени УВО і ОУН, знали, що за дітвацьке виявлення організаційних таємниць польському провокаторові Романові Барановському, у

висліді чого загинув сотн. Юліян Головінський, Крайовий Провідник ОУН і Крайовий Командант УВО, а багато членів УВО були засуджені на довгі роки тюрми, Книш повинен був стати перед Революційним Судом ОУН-УВО й одержати найвищий вимір кари. В бурхливих днях початку другої Світової Війни ніхто не виявив охоти виконати це, чи домагатися виконання, тим більше, що формально повинен був домагатися того референт зв'язку з Краєм при ПУН Ярослав Барановський, який сам на домагання Крайової Екзекутиви ОУН повинен був бути притягнений до відповідальности перед Революційним Судом ОУН за співпрацю з польською поліцією. В такій ситуації Книша до відповідальности не притягнено, але й ніхто не хотів мати з ним що-небудь до діла. Це й було причиною того холоду, що його стрічав Книш від усіх своїх знайомих членів УВО-ОУН. Навіть Барановський - жаліється Книш - "тримався від мене здалека, як усі інші." [1)]

Скоро по прибутті до табору українських втікачів у Коросні Книш зустрів члена ПУН полк. Романа Сушка-"Сича". Сушко був командантом українського леґіону "Військові Відділи Націоналістів", що в плянах ПУН мав стати зав'язком української армії, обіцяної Мельникові німецькими військовими кругами Західно-Української Держави. Коли ж Західну Україну зайняли большевики, Сушко примістив леґіон на зайнятих німцями теренах Польщі як військово-поліційні частини охорони фабрик, звані "Веркшуц" та залізничних шляхів, що звалися /ті відділи/ "Баншуц". Сам заанґажувався всеціло в німецькій військовій розвідці. "Приділено Сичеві для зв'язку двох словацьких німців з мотоциклями, радіоапаратами, машинами до писання і повним канцелярійним вирядом",- розповідає Книш. Зустрівши Книша, Сушко заанґажував його до праці у своїм відділі: "Було моїм обов'язком розпитувати /українських втікачів/ про все, що знали і списувати з ними протоколи...Він /Сушко/ вибирав з того, що дати німцям...Я перекладав зазначені місця з моїх протоколів і диктував /це/ по-німецьки до машинки." [2)] Зв'язати Книша з полк. Мельником, чи з кимось з ПУН, Сушко ніколи не виявив охоти. Не схотів взагалі говорити з

---

1) "Перед походом на схід", І,стр.182.

2) там же, стр.123.

Книшем на теми ОУН той сам полк.Сушко - "Сич", про якого Книш пише,[1] що в 1929 р., пропонуючи йому, Книшеві, пост бойового референта в Крайовій Команді ОУН сказав, що кращого кандидата на той пост, як Книш, він в цілій УВО не бачить.

Не виявив найменшого заінтересування Книшем і колишній організаційний зверхник Книша в УВО сот. Омелян Сеник - "Гриб". А коли Сушка перенесли до іншої місцевости то Сушко не тільки не дав Книшеві ніякого зв'язку до ОУН, але й не виявив охоти задержати Книша у своїм бюрі німецької військової розвідки. Залишений на призволяще Книш узявся до ...торгівлі на чорному ринку.[2]

Здавалося, що Книш врешті зрозумів, що йому не місце в ОУН. Він пише про це:

"Коли ви маєте якісь "застереження", майте собі здорові, бо не бути тому, щоб ходив я оправдуватися і впрошуватися до людей, що ще в коротких штанцях бігали, коли я вже стояв у вирі революційної акції." [3]

Але, коли почув і побачив, що його знайомі, недавні українські політичні в'язні, виїзджають на лікування й відпочинок до славної купелевої місцевости Піщани на Словаччині, Книш постановив і собі туди дістатися, хоч сам признає, "що не дуже охоче мене туди брали". Бо й чому мали його брати? Брали ж лише невелику кількість тих, що у висліді довгорічного побуту в тюрмах підупали на здоров'ю і потребували лікування. А Книш ще в половині 1936 року вийшов з тюрми і в 1939 році був всього три тижні в польській тюрмі. Книш ухитрився так, що наперед всунув до гурту, що їхав до Піщан, свою дружину, хоч вона ніколи в тюрмі не сиділа, а як вона заїхала до курорту в Піщанах, то за нею дістався туди на лікування і кріпкий і здоровий Книш. Там

---

1) "Дрнжнть підземнний гук", стр.30.

2) "Перед походом на схід", I,стр.171-173.

3) Там же, I,стр.176.

Запаморочений манією своєї великостн Кннш, виливаючн оці жалі, прнзабув, що всі ті, проти яких він жаліється, - Бойдуник, Сушко, Сеннк, Бараиовськнй, Кравців, - старші від нього і віком, і участю в УВО й ОУН і колн вонн "ще в короткнх штанцятах бігали", то його, Кнниша, ще й на світі не було. То де ж він, Книш, тоді "стояв вже у внрі революційної акції?"

він скоро завважив, що "щось там діється", що "підготовлялися там речі важкі в своїх наслідках - це обдумувався й організаційно підготовлявся пізніший виступ Бандери і товаришів...Мусів знати про це Ярослав Барановський, він декілька разів показувався там, все ще був Секретарем ПУН, - та ні словом мені про те не сказав, тримався здалеку від мене...Трудно сказати мені тепер, яка була б моя постава, якби опозиція Бандери пробувала тоді притягнути мене до себе."[1] Інакше кажучи - хто перший був би тоді прийшов до Книша, за тим він був би пішов. Але, ні одна сторона, ні друга, ніхто з ОУН "чомусь" до Книша не звертався. Ніхто його, "преславного бойовика", не потребував тоді, коли, здавалося, йшла боротьба за кожного рядового члена ОУН

По кількох місяцях Книша з його дружиною перевезено до старого замку в Завберсдорфі біля Відня, що його для цілей ОУН винайняв був полк.Ярий. Цей будинок використовувала ОУН для учасників військових курсів, а коли не було курсів, то для тимчасового приміщення втікачів. Але й тут Книш скоро помітив, що він особа небажана. Інші, що приїхали з ним, Кравців, Янів і інші, скоро виїхали куди інде, куди їх було потрібно до праці ОУН. Залишилися інваліди Карпатської Січі, кілька жінок і Книш зі своєю дружиною. Наглядав на замку Ґабрусевич і - Книш вже по кількох днях попав з ним у конфлікт, бо Ґабрусевич відважився звернути Книшеві увагу, щоб був обережний з уживанням телефону, бо ґестапо підслуховує. "Ви мене конспірації не вчіть, я в тому письмі більш за вас учений!" - вибухнув обуренням Книш. Так зродилась ненависть Книша до Ґабрусевича. По виїзді Ґабрусевича нагляд перебрав Олекса Гасин і - знову Книш безгранично обурений. "На мене впала вся чорна робота: дрова рубати, вугілля носити, воду викручувати з криниці."[2] Із-за того врізалась Книшеві в душу ненависть до Гасина.

А найстрашніша, невгасима ненависть спалахнула тоді в Книша до полк. Ярого. Полк. Ярий як член ПУН завідував замком у Завберсдорфі, бував там нераз, бував теж у санаторії в Піщзанах і ніколи з нічим до Книша не звернувся, ніколи

---

1) "Перед походом на схід", стр.182-183.

2) Там же, стр.11-13.

з Книшем на розмову про справи УВО, ОУН не став, ніколи його на стрічу з полк.Мельником не повіз, ніколи ніякого посту в ПУН не запропонував. Часто вів ділові розмови з Ґабрусевичем, з Гасином, з Кравцевим, з Яневим, а з Книшем - ніколи! Книш сприйняв це як страшну, непростиму зневагу його, Книша, в його уяві - найбільшого і найславнішого бойовика УВО й ОУН. Від тоді й по сьогодні Книш при кожній нагоді як не повне відро, то хоч хлюпок знеславлювання виллє на ненависного Ріка Ярого.

Врешті вдалося Книшеві на початку 1940 року добитися окремої зустрічі з Сеником-"Грибівським", що його Книш залюбки зве "Гриб". Вислухав Сеник усі жалі Книша і після надуми запропонував йому - виїзд до Америки з рамени ПУН. Рік раніше Ярослав Стецько, як член ПУН, пропонував Мельникові, що він, Стецько, готов поїхати до Англії або Америки, щоб на випадок війни бути представником ОУН і ПУН перед західними аліянтами. Але ПУН тоді це відкинув, а Книш, згадуючи це у своїх писаннях після війни, висміває це як вияв дітвацької меґельоманії Стецька, бо він тоді не знав зовсім англійської мови й відносин в Англії й Америці. Але коли на початку 1940 р. Сич запропонував такий виїзд до Америки Книшеві, то Книш з захопленням прийняв це, хоч теж ні слова по-англійськи не знав і в відносинах в Англії й Америці не визнавався. Через Сеника - "Сича" Книш одержав потрібні гроші й організаційні зв'язки і разом зі своєю дружиною, завдяки зв'язковим ОУН, дістався до Юґославії. Звідси вже сам повинен був дістатися до Риму, де заходами ПУН ждатиме на нього віза до Америки.

Пройшло кілька місяців і на початку травня 1940 р. Книш зустрів Сушка - "Сича" у Кракові!...Про цю зустріч Книш пише:

"Входить Сич, моя поява для нього несподіванкою. Короткими словами інформую його про мою невдачу поїздки, прошу передати далі, нехай мені скажуть, що робити з собою, чи потрібна ще моя особа, чи маю вільну руку щодо того, як мені тепер бути. Бачу Сич стриманий і зніяковілий, виглядає, якби не міг зважитися щось сказати." [1)]

Ясно, що Сушко був безгранично заскочений і зніяковілий, побачивши Книша в Кракові по трьох місяцях, тоді як ПУН ждав від Книша листа з Ню-Йорку. Що ж сталося? Виявляється, що Книш просидів три місяці у Юґославії й не відважився без візи перейти до Італії, бо...на кожнім кроці заваджали йому зв'язкові Лебедя, Равлика й інших пізніших "бандерівців"! Як "заваджали", чому "заваджали?" Ну, просто напосілися були на нього, бо вони майбутні бандерівці, а він майбутній головний пропагандист ПУН; по трьох місяцях побуту в Юґославії він мав досить того, одержані від ПУН гроші розійшлися і він, Книш, вернувся до Кракова. Приголомшений таким геройським досягненням Книша, Сушко дав Книшеві картку до німецького мешканевого уряду, поміг приміститися у Кракові і залишив його в спокою. Перестали цікавитися Книшем і всі інші члени ПУН

Але тоді , власне, починається історичне "досягнення" Зиновія Книша: заініціювання, плянування і проведення "Розбрату" в ОУН, тобто відколення від ОУН горстки членів і створення нової організації під проводом полк. Андрія Мельника, яка присвоїла собі назву ОУН, а стала відомою під популярною назвою "м е л ь н и к і в ц і".Той свій подвиг Книш описав докладно, очевидно питомим йому стилем з безліччю перекручень і прямої неправди, в книжці "Розбрат", виданій в Торонто в 1960 році. Нею ми покористуємось як свідченням самого Книша, поруч з іншими його публікаціями.

Повернувшись до Кракова з невдалої виправи до Америки у половині травня 1940 року, Книш довідався від своїх знайомих, таких як він, що чомусь-то там від ОУН відстали, що в ОУН "щось діється". Їх було приблизно десять осіб:Ф.Яцура, Д.Попадюк, Павло Ґенґало, Микола Бігун й їм подібні, групка мальконтентів, про яку Книш пише, жаліючись: Керівники ОУН цю групку "легковажать, відмовляють їй революційности, називають зледащілою, зопортунізованою. Не притягають її до праці, відсувають від керівних місць...Ходили вони час від часу до Сича /Сушка/ з жалями і скаргами, той мовчки вислуховував їх, нервово скубаючи вусики, не давав ради, ні відповіді."/стр.151/3 отаких колишніх членів УВО, яких навіть Сушко-"Сич" і Барановський не хотіли притягнути до праці в ОУН, узявся тепер Книш творити "силу спротиву", на яку мав спертися

---

1) "Перед походом на схід", II,стр.94.

Барановський і шість членів ПУН, що його піддержували, проти цілої ОУН. "Хоч як слабий був наш грунт - пише Книш - і нашим особовим складом і нашою кількістю[1] і нашими об'єктивними можливостями, але на той час він був одиноким гніздом спротиву."/стр.183/ "Необхідно, - роздумує далі Книш, - щоб ПУН зачав якусь рішучу акцію, а ми /!/ його підопремо...Але, де він той ПУН і як до нього дістатися?"/стр.184/

Пішов Книш до члена ПУН Сушка-"Сича" жалітися: *"Які то собачі часи настали, навіщо здалося нам молодість свою в підпіллю перебути, і в тюрмі сидіти, і побої поліційні переносити - щоб тепер приглядатися, як усякі зарозумільці і смаркачі, що їм "булька під носом грає", не то що нами, старими членами УВО й ОУН помітують, але й руку свою на полковника Сича, ба, навіть на полковника Мельника підносять."/стр.162/ А тоді до Сеника-"Гриба". "Перейшов я на диверсантську болячку. Засипав його докорами, що так довго тримали справу в тайні передо мною!...Гриб сидів похнюплений і сумно кивав головою...Справу доручено Макарові /Барановському/ і Сичеві /Сушкові/, на жаль вони були засліплені силою диверсантів і реферували в ПУН, що поза і попри групу Степана Бандери годі що-небудь зробити, Сич дораджував за всяку ціну шукати з ними порозуміння."/стр.188-189/ Книш гарячкується: "Я приніс з собою меморіял до полк. Мельника, хотів би передати до його рук особисто. Треба якось отрястися з апатії, треба бути Проводом і показати диверсантам!...Запізно, каже Гриб. -Чому запізно? - Сьогодні ми підписали фінальний комунікат. Ось він! - І Гриб показав мені його копію." -Та це ж капітуляція, повна капітуляція!...-Я розпалився, аж кричав, Гриба це зденервувало і він вчувся вколений докором:"Криком тут нічого не вдієте!"/стр.190-193/*

Збувся Сушко Книша обіцянкою зорганізувати зустріч Книша з полк. Мельником. Тільки Барановський-"Макар" прийняв тепер Книша з захопленням як свого однодумця. Книш гарячкується, виготовляє пляни бою: Мельник має видати

---

1) Важливе свідоцтво Книша: На той час ядро майбутніх "мельниківців" складалося з шістьох членів ПУН і десять до двадцять колишніх членів УВО, проти кругло сім тисяч майбутніх "бандерівців" на чужині й поверх десять тисяч членів ОУН в Україні.

маніфест до всіх членів ОУН і до українського громадянства з виясненням , чому треба було показати "тверду руку" супроти Бандери і всіх членів Революційного Проводу ОУН, Сціборський повинен продукувати памфлети з доказуванням що вся акція, очолена тепер Бандерою, це "диверсія ,що вивелася в галицькому кублі."[1]/стр.210/ Сам Книш зорганізує насильне захоплення домівки ОУН у Кракові. Далі, пише дослівно Книш /стр.211/:*"Тої самої ночі арештуємо Степана Бандеру і стільки членів РП ОУН, скільки буде в нашій силі. Я на те людей не маю, можу дати тільки керівників для боївок, по одному на кожного диверсанта. Їм треба стягнути до помочі людей з веркшуцу, або з тієї частини, що нею Сич /Сушко/ командував на початку війни...Потрібно щонайменше двадцять людей - п'ять боївок по чотири особи, до кожного дам свого провідника, старого увіста."*

Отак Зиновій Книш, який ніякої участи в дії ОУН ніколи не брав, запропонував Мельникові - Барановському з їхнім ПУН-ом ліквідувати аж надто серйозний конфлікт у Проводі ОУН: при помочі двадцяти вояків українців з німецького веркшуцу, що були під командою полк. Сушка-"Сича", очолених п'ятьма колишніми членами УВО під проводом Книша, заарештувати Бандеру, всіх інших членів Революційного Проводу ОУН і стільки інших провідних членів ОУН, скільки тим боївкам Книша стане сил, і всіх їх постріляти.

В точці 11 /стр.212/ того ґеніяльного пляну Книш признає, що ПУН полк. Мельника абсолютно ніяких зв'язків до сітки ОУН в Україні не мав. Він пише:

"11. Можливо, що в часі тієї акції натрапимо на клички і зв'язки до Краю. Тоді пішлемо туди кур'єра, щоб поінформував Крайову Екзекутиву про чистку і про ліквідацію диверсії. Якби тих зв'язків у руки ми не дістали, мусимо вислати нових людей, що наново будуть ставити Організацію, стараючись по своїх силах перебрати те, що залишилося після диверсії".

---

1) Яка гидка демаґоґія Книша: Бандера і його однодумці, провідні члени ОУН, "вивелися в галицькому кублі". А в якому ж кублі вивелися Мельник, Барановський, Сеник, Сушко, і сам Книш з його п'ятьма колишніми членами УВО, що мали керувати арештуванням і розстрілом Бандери й інших членів РП ОУН?.

"Коли я скінчив реферувати - звітує далі Книш - тиша залягла в кімнаті. І Гриб /Сеник/ і Сич /Сушко/ непорушно сиділи на своїх місцях...Перший промовив Сич.- Це неможливо. Ми того не виконаємо.../Сушко:/ В нас нема ані стільки людей, ані сили, щоб ми прийняли цей плян."

Подана Книшем реакція Сеника і Сушка на його діявольський плян братовбивства дуже різко характеризує моральне обличчя членів ПУН-у, очоленого Андрієм Мельником. Ані один з них не підніс застережень морального чи релігійного характеру та політичної доцільности: чи згідне це з мораллю, з християнською релігією, на-холодно замордувати щонайменше десять найкращих, провідних членів ОУН, які від шкільної лавки віддали своє життя визвольній боротьбі українського народу в рядах ОУН, які Організацією Українських Націоналістів від перших днів її існування на Українських Землях творили, її боротьбою проти польських окупантів керували, стоячи в перших лавах боротьби, в ім'я тієї боротьби ОУН ішли на політичні тортури, тюрми, на смерть? Чи принесе воно користь ОУН і всій українській визвольній справі? За що мали згинути ті герої боротьби ОУН, відомі всім українцям, з рук катів ПУН? За те, що домагалися усунення з ПУН польського провокатора Барановського, що по розвалі Польщі став на службу гітлерівських "іберменшів" і вимагали від полк. Андрія Мельника як Голови ПУН, щоб він відкинув концепсію Барановського "Українську державу треба заслужити собі в Гітлера вірнопідданчою службою" і повів ОУН єдиноправильним шляхом безкомпромісової боротьби проти кожного окупанта України?

Ні одного слова таких застережень морального і політичного характеру проти кровожадних плянів Книша ніхто з членів ПУН, вірних Мельникові і Барановському, як свідчить Книш, не висловив. Єдиним аргументом їхнього застереження проти прийняття пляну Книша було - свідомість безсилля ПУН-у:

"Бандера майже ніколи не ночує сам, або в його кімнаті, або в сусідній спить його охорона, - втручається Сич.

"І ми замість показувати силу, покажемо п'яти, - закінчує Гриб."/стр.214/

Добився, врешті, Книш авдієнції з полк. Андрієм Мельником. Книш звітує про це /стр.195-196/:

"Ідучи на стрічу з Головою ПУН хотів я вилляти весь жаль, що накипів не тільки в мене самого, але й у моїх товаришів. Розкрити...що ми там в Кракові, хоч невеликий наш гурт і мале значення в Організації під теперішню пору маємо, але твердо стоїмо при ньому і вистоїмо до останку. Що ми очікуємо якоїсь акції від Проводу супроти людей, що проти нього збунтувалися...

"З такими думками входив я до кімнати 410 готелю...По перших кількох фразах я відразу приступив до своєї справи...Голова ПУН слухав мовчки і видно було, що ціла та справа для нього страшенне неприємна. В часі розмови завважив я, що він зчаста споглядає на годинник на своїй руці і це зробило на мені враження, що йому моє говорення нецікаве. А коли він сказав, що незабаром мусимо кінчати розмову, бо замовлена вже чергова зустріч з кимось іншим, неначе хто кригою серце мені торкнувся...Не міг я стримати жалю, що стільки я ждав на розмову з Головою ПУН, стільки собі від неї обіцював, і тепер не маю з чим вертатися до тих що мене сюди вислали."

Інтелегентна і чесна людина була б зрозуміла, що відповідь Мельника Книшеві ясна: Не пхайся туди де тебе не просять!

Але Книш усвідомив собі, що внутрішній конфлікт у проводі ОУН дає йому єдину й неповторну нагоду встрянути й виплисти на верхи ОУН. Тому своєї провокаційної роботи не закинув. Йому вдалося таки переконати Сушка й Сеника, що треба "щось зробити", щоб показати "тверду руку ПУН", беручи на початок - захоплення домівки ПУН-ом домівки ОУН у Кракові. Домівка, точніше кімната в мешкальному будинку при вул. Зеленій ч.26 у Кракові була зразу головною "канцелярією" ПУН, але що члени ПУН мали свої мешкання по інших містах, та організаційна кімната опинилася в руках Революційного Проводу ОУН. Ця кімната мала число 3, популярно звана "трійка." Поруч займав кімнату адміністратор будинку сот. Сулятицький, далі Сушко і Сеник. Захопити кімнату не було тяжко. Ніхто в той час і не стеріг її спеціяльно, бо ж було підписано домовлення ліквідації конфлікту. Але Книшеві запахло "бойовим героїзмом." У книжці "Розбрат" Книш на кільканадцятьох сторінках описує стилем Гомера той подвиг так, наче б ішло про здобуття го-

ІМПОТЕНТИ ЖАЖДУТЬ КРОВІ.

У своїм пашквілі "Розбрат" З.Книш розкриває свою макабричну пропозицію: "По стороні ПУН зроблено в тому часі багато помилок...Помилка: ПУН не схотів згодитися на арешт членів Революційного Проводу ОУН. Нехай, що схоплення їх усіх переростало наші сили. Але Бандеру, як Голову РП ОУН, ще бодай одного з його товаришів, ми не тільки могли, але за всяку ціну мусіли були схопити, відразу поставити під суд та покарати. Враження було б надзвичайне. Неможливо просто уявити собі, які колосальні наслідки мало б це для успіху акції ПУН. Безперечно, були б і симпатії до Бандери, були б жалі і докори - але сила, рішучість і енергія ПУН показали б диверсантам, що не переливки... Провідні диверсанти мусіли б іти в підпілля... Ідучи на арешт Бандери, ми брали б на себе риск, але - хочеш рибку їсти, мусиш в воду лізти."[1)]

Ця мимовільна сповідь Книша найкраще змальовує кровожадну здичавілість самого Книша і Барановського, які трошки пізніше зробили це при помочі ґестапа. Заміром Книша й Барановського було показати "тверду руку" супроти провідних членів ОУН, які посміли виявити свою критичну думку так, як в 1935 році Ребет, Бігун і Барановський поступили з Ковалюківною, Копачем, Мельником, Данчевським, доручивши постріляти їх за те, що посміли спротивитися призначенню Барановським Ребета Крайовим Провідником ОУН, а в 1939 р. з Крайовим Провідником Турашем-"Грабовським". Тепер в 1940 р. на доручення Барановського за порадою Книша мали б бути застрілені Бандера, Стецько й бодай вісім інших членів Революційного Проводу ОУН; десять найвизначніших членів ОУН, які від ґімназійної лавки віддали своє життя боротьбі за волю України в рядах ОУН. За те, що домагалися викинення з ОУН польського провокатора Барановського і не годилися іти за ним на службу гітлерівській Німеччині!

До того, твердження Книша, що "ПУН зробив помилку" і не згодився на таку розв'язку конфлікту на верхах ОУН, є нечесним намаганням закрити правду. ПУН такому плянові не спротивився. Навпаки, він його прийняв і намагався його здійснити. Тільки дійсність виявила, що ті неморальні садисти - імпотенти.

1) З.Книш. "Розбрат", стр.256-257.

Зараз після конференції Мельника як Голови ПУН з Бандерою і Тимчієм Мельник, не маючи ще вісток про долю Тимчія при повороті в Україну, усунув Тимчія-"Лопатинського" з посту Крайового Провідника і призначив на його місце майже нікому невідомого члена ОУН Олександра Куця. Куць перейшов з завданням перебрати провід ОУН в Україні, на терен окупованої большевиками Волині. Але, не маючи організаційного зв'язку, він дуже скоро попав у руки НКВД, на допитах заломався і став на службу НКВД. Щастя для ОУН було, що Куць організаційного зв'язку з членами ОУН в Україні не мав, поза кількома колишніми членами ОУН на Волині сітки ОУН не знав, Тому й не зміг нанести ОУН більшої шкоди.[1)]

6 квітня 1940 р. Мельник вислав Я.Стецькові, а день пізніше С.Бандері листа з повідомленням такого змісту: "Я, як Голова Проводу Українських Націоналістів і керівник українського націоналістичного руху, ставлю Вас перед Головний Революційний Трибунал Організації Українських Націоналістів." Коли йому став відомий повний склад Революційного Проводу ОУН, Мельник ередав такого самого листа й усім іншим членам Революційного Проводу ОУН. Але, цей крок Мельника залишався покищо в таємниці, тому коли з ініціативи Бойдуника почалися нові переговори, справа Революційного Трибуналу ОУН пішла просто в забуття. Коли ж в половині серпня 1940 р. у висліді захоплення "боївкою" ПУН під командою Книша домівки Революційного Проводу ОУН та повені "комунікатів" і "білих книг", що поплили вслід за тим, домовлення було перекреслено, Мельник під тиском Барановського й Книша повернувся до Революційного Трибуналу ОУН

У відозві з датою 13 серпня 1940 р. /фактично виданій кілька днів пізніше тієї дати /Мельник як Голова ПУН повідомляв:

"Я рішив поставити кінець цій внутрішній диверсії. Моєму Уповноваженому на Ґенерал-Ґубернаторство /т. зн. Сушкові -"Сичеві" -П.М./ доручив я привести - згідно з виданими йому інструкціями - порядок засобами, що їх він

1) Про цю справу буде мова пізніше.

буде вважати доцільними для приведення суцільности організації, її єдности і карности." [1)]

Згідно з тим зарядженням Мельника Сушко покликав до дії спеціяльний "Головний Революційний Трибунал ОУН", який позаочно засудив Степана Бандеру і дев'ять інших членів Революційного Проводу ОУН на кару смерти.

Виконання вбивства Степана Бандери доручив Сушко Іванові Мицикові, що в тому часі прийшов з Краю. Іван Мицик як член УВО застрілив був 16 червня 1931 року у Львові українського студента Євгена Бережницького, якого УВО обвинувачувала в агентурній роботі на службі польської поліції. Зловлений Мицик був засуджений на 15 років тюрми і від дня атентату аж до розвалу Польщі перебував у польських тюрмах. Тому в праці ОУН він ніякої участи не брав і у внутрішніх конфліктах ОУН зовсім не визнавався. Знаючи Барановського з УВО, Мицик зголосився тепер до нього і став одним з перших "стовпів" ПУН. Його й вибрано на того, що мав вбити Степана Бандеру.

Але він побоявся виконати це сам. Він пробував заанґажувати до цього знайомого йому бойовика ОУН Дмитра Маївського-"Косара" в переконанні, що "Косар" є теж вірний ПУН-ові. Але "Косар" поінформував про те Бандеру і коли Мицик прийшов на зустріч, щоб передати револьвер, "Косар" узяв револьвер, плюнув Мицикові в лице, вибив по лиці і прогнав. Мицик, лякаючись відплати зі сторони Революційного Проводу за те ганебне намагання вбити Степана Бандеру, всім відомого героя революційної боротьби ОУН, на наказ польського провокатора Барановського, деякий час крився, а тоді з доручення ПУН повернувся в Україну, для підсилення роботи Куця, а якщо Куць загинув, то щоб на місце Куця стати Крайовим Провідником ОУН, лояльним ПУН-ові Мельника. Він дійшов до свого села Синевідсько - Вижного і пробував дістатися до ОУН в Україні через своїх односельчан, членів ОУН, конкретно через Костя Цмоця. Але коли він почав знеславлювати Бандеру, Цмоць викинув його з хати, остерігаючи, щоб він не пробував далі втручатися в сітку ОУН, бо це буде прийняте як провокація і його, як ворожого провокатора , може зустріти дуже неприємна "несподіванка". Сконфужений Мицик сконтактувався після того з Куцем, а той, будучи вже на службі НКВД, видав Мицика большевицьким катам, які зліквідували мельниківського "Крайового Провідника ОУН" Івана Мицика, заки він вспів ще комусь крім Куця сказати, що він призначений Барановським новий "Крайовий Провідник ОУН".[1)] Невдача з виконанням морду Бандери Іваном Мициком не спинили ПУН, а вірніше Барановського, від дальших спроб. На чергу як убійник прийшов "шеф розвідки ПУН" інж. Федір Яцура. Але й він не відважився виконати це сам, а пробував занґажувати до того ганебного чину ПУН свого співробітника Юрія Івахова - "Сонара", бойовика ОУН ще з 1930-тих років, рослого і міцного, що закінчив польську старшинську школу. Але й Яцуру зустріла та сама несподіванка, що раніше Івана Мицика: Івахів виявився "підісланий бандерівець". Коли Яцура передав йому револьвер для вбивства Бандери і почав найбруднішими словами зневажати Бандеру, Івахів відповів ударом п'ястуком між очі і міцним копняком прогнав Яцуру. Яцура носив окуляри. Івахів розбив їх і шкло покалічило обличчя. Переляканий на смерть і закривавлений Яцура втік до бюра ПУН. На другий день ПУН видав пашквільну летючку алярмуючи, що "бандерівські бандити" вибили очі і мало-що не вбили бойовика ПУН, "відомого героя української революції" - інж. Федора Яцуру. [2)]

Такою ж невдачею закінчилися намагання Яцури отруїти Ярослава Стецька.

Невдачі вбити Степана Бандеру і Ярослава Стецька були

---

1) З.Книш. "Розбрат", стр.274

1) Про обставини загибелі Івана Мицика буде мова пізніше.

2) У книжці "Б'є дванадцята", стр.86-88, Книш переповідає цю історію як "розповідь інж. Яцури" у демаґогічній перекрученій формі. Це, каже він, був напад на нього "бандерівця", що прикинувся був прихильником ПУН під прізвищем "Чорнота" і став працювати у відділі Яцури, з "невідомих причин". "Казали: Яцура забагато знає і забагато бачить, треба його трохи притемнити." Книш зве цю відповідь на ганебне намовлювання застрілити Степана Бандеру "Цей акт канібальського варварства". Виходить, що застрілити недавнього Провідника ОУН в Україні Степана Бандеру й отруїти Ярослава Стецька - це, згідно з мораллю ПУН і самого Книша, висококультурний революційний акт патріотизму, але провчити мельниківського злочинця, це вже "канібальське братовбивство"!

відром холодної води на голову самого Мельника. Він усвідомив собі, що горстка його "бойовиків"це на ділі "бойові" імпотенти. Зиновій Книш, що тоді й опісля так голосно горлав про "конечність примінення найвищого виміру кари революційної організації супроти Степана Бандери й усіх інших членів Революційного Проводу ОУН", тобто вбивства їх усіх, сховався зі страху у мишачу дірку. Стати самому виконавцем присуду мельниківського "Найвищого Революційного Трибуналу" - вбити Бандеру і Стецька, якщо не всіх членів Революційного Проводу ОУН, Книшеві не стало відваги.

УСУНЕННЯ Полк. АНДРІЯ МЕЛЬНИКА З ОУН.

В квітні 1941 р. відбувся в Кракові Другий Великий Збір Організації Українських Націоналістів. Це був той Збір ОУН, що його 16 червня 1940 р. запропонувала "Внутрішньо-Організаційна Комісія", створена полк. Андрієм Мельником як Головою ПУН і його ПУН-ном з одної сторони і Степаном Бандерою як головою Революційного Проводу ОУН і очоленим ним РП ОУН з другої і пропозицію якої два дні пізніше, 18 червня 1940 р. апробували й підписали Андрій Мельник і Степан Бандера. Визначення черговости Збору - Другий чи Третій - Комісія не пропонувала, бо це питання мало бути вирішене Збором після проаналізування й вирішення цим, власне, Збором питання важности чи неважности Римського Збору. Цей Збір, скликаний однозгідно ПУН-ом і Революційним Проводом ОУН, мав теж видати обов'язуючу всіх членів ОУН оцінку організаційно-правного стану Проводу ОУН від смерти полк. Коновальця до цього Збору. Тому хоч після прийняття й підписання пропозиції "Внутрішньо-Організаційної Комісії" і Мельником, і Бандерою, Мельник протягав з виконанням узгідненої й апробованої постанови про негайне усунення з ПУН Ярослава Барановського, Омеляна Сеника і Чучмана та включення в ПУН всіх членів Революційного Проводу ОУН, то в часі від 18 червня до 13 серпня 1940 р. виглядало, що конфлікт у головному Проводі ОУН спинений, а на недалекому Великому Зборі буде остаточно зліквідований. "Бойова акція" Книша - захоплення десятьма "рятівниками ПУН-у" під проводом Книша в асисті ґестапо домівки Революційного Проводу ОУН у Кракові - всі ті сподівання перекреслила. Тим більше, що акцію Книша апробували члени ПУН Сушко, Сеник і Барановський, а сам Сушко підсилив ту акцію арештом при помочі ґестапа члена РП ОУН Олекси Гасина й забранням в нього всіх документів, що він мав у той момент при собі, та придержання при помочі ґестапа ще й інших членів Революційного Проводу.

"Настав наш час!" - пише захоплено про такі трагічні наслідки своєї дії Книш у своїх споминах "Розбрат" /стр.234/. Сам Мельник піддався намовам Книша, Барановського, Сеника й Сушка і перекреслив підписане ним домовлення. Замість спільної підготови Великого Збору, прийшла нова хвиля взаїмних пристрасних обвинувачень, Мельник видав свою відозву про неприняття ним узгіднених всіми членами "Внутрішньо-Організаційної Комісії" пропозиції і доручив дії, про які була вже мова: передання всіх членів Революційного Проводу ОУН на організаційний суд, видання на всіх них присуду смерти й доручення Сушкові виконати виданий присуд. Спроби інж. Бойдуника рятувати зломану Мельником згоду не вдалася. Наслідком такого звороту було те, що Краківський Великий Збір ОУН був підготований тільки Революційним Проводом ОУН без сподіваної співпраці ПУН, а на сам Збір не прийшов полк. Мельник і шість інших членів ПУН. Другий Великий Збір /Краківський/ проаналізував всі аспекти конфлікту і прийняв одноголосно таку постанову в цій справі:

ПОСТАНОВИ В СПРАВІ ДИВЕРСІЇ ПОЛК. А.МЕЛЬНИКА.

II. Великий Збір Організацій Українських Націоналістів, розглянувши діяльність Організації Українських Націоналістів від хвилини смерти сл. п. Вождя Євгена Коновальця, це є від 1938 р. до II Великого Збору Організації Українських Націоналістів, це є до 1941 р., стверджує наступне:

1. Фактична керма ОУН опинилась за кордоном по смерти сл. п. полк. Євгена Коновальця в руках людей, які діяли на шкоду ОУН.

2. Участь шкідників у кермуванні справами ОУН була загрозою для Українського Націоналістичного Руху

3. Обов'язком відповідального за долю ОУН активу Організації було перевести уздоровлення відносин у закордонних керівних колах ОУН.

4. Полковник Андрій Мельник не виявив ні зрозуміння, ні доброї волі для переведення без зовнішніх потрясень, уздоровлення відносин у закордонних керівних колах ОУН і співпраця організційного активу з полк. А. Мельником не могла для ОУН принести жадної користи.

5. Полк. А. Мельник виявив повну нездібність керувати революційним рухом.

6. Полк. А. Мельник виступив проти здорових починів активу ОУН, став явно по стороні зрадників і шкідників Організації, та очолював її шкідницьку роботу.

7. Акція полк. А.Мельника й його товаришів є диверсією проти ОУН, та змагає розбити одноцілий визвольний фронт Українського Народу.

8. Покликання Вужчим Проводом Українських Націоналістів полк. А.Мельника на Голову ПУН, який прилюдно проголосив дня 14 жовтня 1938 р. Ярослав Барановський, немає ніякого законного опертя в правному порядку ОУН і тому воно не може мати для ОУН обов'язуючої сили.

9. Полк. А. Мельник опинився на чолі ОУН в нелегальний спосіб, всупереч виразним приписам Устрою ОУН, які правом покликування Голови ПУН наділюють одиноко й виключно Збір Українських Націоналістів, а не Вужчий Провід Українських Націоналістів.

10. З'їзд Українських Націоналістів, що відбувся 27 серпня 1939 р., не відповідав вимогам приписів Устрою ОУН про ЗУН, цього з'їзду не скликано в формальний спосіб і в ньому не брала участи передбачена устроєм ОУН приписана кількість управнених ЗУН.

11. Постанови З'їзду Українських Націоналістів з дня 27. 8. 1939 р. винесені в характері постанов ОУН та всі акти, довершені полк. А. Мельником у характері Голови ПУН є протизаконні та позбавлені правних наслідків.

12. Сл. п. полк. Є. Коновалець не оставив завіщання відносно покликання свойого наслідниеа в особі полк. А.Мельника.

13. Твердження Омеляна Сеника, що сл. п. полк. Є. Коновалець оставив завіщання про свойого наслідника, є видумкою О. Сеника й Я. Барановського в цілі створення в ОУН такої ситуації, яка запевнювала б Сеникові й Барановському захоплення та закріплення за ними рішаючої позиції в ОУН.

14. Згідно з постановами устрою ОУН, Провід Українських Націоналістів творив Голова, як рішаючий чинник, разом з рештою членів ПУН, яким прислуговував лише дорадчий голос, супроти чого ПУН з хвилиною смерти Покійного Вождя перестав законно існувати.

15. Вихідною формально-правною точкою до уздоровлення відносин у закордонних керівних колах ОУН являється правний стан, що заіснував у хвилині смерти Покійного Вождя, то є дня 23. 5. 1938 року.

16. Одиноким правильним шляхом до уздоровлення відносин було усунення всіх деструктивних чинників із закордонних керівних постів ОУН.

17. Акт з 10. 11. 1940 р., яким покликано до життя Революційний Провід ОУН був історичною конечністю в розвитку Українського Націоналістичного Руху, яку актив ОУН виконав згідно з інтересами ОУН і волею членських кадрів.

II. ВЗОУН стверджує, що полк. А. Мельник потуряв зраді в Проводі Українських Націоналістів, діяв на шкоду ОУН і української справи.

II. ВЗОУН виключає тому полк. А. Мельника із членів Організації Українських Націоналістів.

Виключенню підлягають рівнож усі ті члени Організації, що після проголошення постанов II. ВЗОУН братимуть участь у акції А. Мельника проти ОУН.

II. ВЗОУН взиває полк. А. Мельника заперестати якунебудь акцію під назвою ОУН. Кожне відхилення від тієї перестороги Організація поборюватиме як диверсію.

II. ВЗОУН взиває всіх націоналістів, яких група А.Мельника втягнула в диверсію проти ОУН, зірвати з нею, підпорядкуватися Проводові ОУН та станути в карні ряди революційно-визвольного руху ОУН під проводом Степана Бандери.[1)]

Для кращого зрозуміння такої постанови Другого Великого Збору ОУН, текст якої ми навели повністю, потрібна пригадка наступних уточнень устрою ОУН з 1929 року.

1/ ОУН у світлі постанов Велнких Зборів, Конференцій та інших документів з боротьбн 1929-1955 рр. "Мюнхен" 1955. ст.45-47.

"УСТРІЙ ОУН УІІ. Розділ.

1. Законодавчим органом ОУН є /Великий/ Збір Українських Націоналістів.

2. Членами Збору є всі Секретарі Округ чи Держав, усі Провідники Країв чи Теренів, усі члени Проводу, всі члени Суду, Головний Контрольний і всі члени ОУН, що виконують ті чи інші самостійні завдання.

УІІІ.Розділ.

1. Виконним органом ОУН є Провід Українських Націоналістів.

2. Провід складається з Голови, якого покликає Збір, і вісьмох членів, яких на пропозицію Голови затверджує Збір."

Як бачимо, т.2 розділу УІІІ виразно говорить про те, що Голову Проводу ОУН вибирає Великий Збір ОУН. Нігде в Устрою ОУН немає найменшої згадки про якесь таємне призначування діючим Головою Проводу свого наступника на випадок своєї смерти. Згідно з обов'язуючим між Першим і Другим Збором ОУН устроєм, після смерти Голови Проводу ОУН полк. Євгена Коновальця тимчасовий провід повинен був перебрати Голова Першого Збору ОУН, що ним був інж. Микола Сціборський, для того, щоб негайно скликати Другий Збір ОУН для вибору нового Голови Проводу ОУН. Діючий Голова мав право лише залишити свою пропозицію щодо нового Голови на випадок його смерти і цю пропозицію повинен незобов'язуючо взяти до уваги найближчий Збір при виборі нового Голови. Таку пропозицію мусів би діючий Голова подати за свого життя до відома або всім членам Проводу, або хоч трьом: Голові попереднього Збору, Голові Суду і Головному Контрольному. Це мусіло б статися особливо у випадку призначення Коновальцем на свого наступника полк. Андрія Мельника, який аж до смерти Коновальця ніколи членом ОУН не був. Андрій Мельник став членом ОУН щойно тоді, коли на виклик Барановського приїхав 12 жовтня 1938 року до Відня, щоб з рук "Вужчого Проводу" перебрати пост Голови Проводу Українських Націоналістів.

Не було в тодішньому устрою ОУН такої установи, що звалася "Вужчий Провід ОУН." Таке тіло, зложене з трьох найактивніших членів ПУН, прозване "Вужчим Проводом ОУН," було створене Євг. Коновальцем як його дорадчий орган, який законно, згідно устрою ОУН, ніяких окремих

компетенцій не мав. Тому "Вужчий Провід ОУН," в склад якого входили тоді Ярослав Барановський, Омелян Сеник і Ріко Ярий, не мав права передавати посту Голови Проводу ОУН Андрієві Мельникові, який, в додатку, до того часу ніколи членом ОУН не був.

Незаконність встановлення Мельника Головою ПУН автоматично робить незаконним скликаний в Римі "Другий Великий Збір ОУН." Далі спосіб переведення того Збору був явно противний законам, статутові й духові ОУН. З протоколу Першого Збору, Віденського Конгресу в січні-лютому 1929 року, видно виразно, що Президію Збору було вибрано і 3 лютого 1929 р. вибрано голосуванням полк. Євгена Коновальця Головою Проводу ОУН, як теж вибрано членів Порводу, Суду і Головного Контрольного. І в прийнятому устрою ОУН, в наведеній вище УІІІ, т.2 виразно постановлено, що Голова Проводу покликає Збір, тобто вибирає, і членів ПУН затверджує Збір, так як це є з членами уряду ЗША. А тим часом на Римському Зборі ту обов'язкову виборність в кожному випадку заступлено, згідно з офіційним протоколом, так:

"Вождь покликав на голову Великого Збору ОУН Омеляна Грибівського /Сеника/...

7. Голова ВЗУН відчитав передане йому усно /!/ завіщання Вождя Євгена Коновальця про призначення Ним своїм Наступником Андрія Мельника. Приявні повстанням з місць, окликують Андрія Мельника Головою ПУН і Вождем Націоналістичного Руху трикратним: "Слава Вождеві Андрієві Мельникові!"...

10. Вождь покликує новий ПУН."

Отак Римський "Другий Великий Збір ОУН" подоптав стосований на Першому Великому Зборі ОУН - Віденському "Конгресові Українських Націоналістів"- і прийнятий ним як зобов'язуючий для Другого великого Збору, демократичний принцип конгресу і без якої-небудь законної зміни заступив його стовідсотково принципом "вождівства": Вождя не вибирають, а "окликують", Вождь призначує пресідника Збору і членів ПУН, призначений Вождем голова Збору призначує інших членів президії Збору. Ніякої дискусії, тільки оплески як вислів прийняття кожної пропозиції, поданої президією Збору. Тому, коли Перший /Віденський/ Великий Збір в

1929 р. тривав сім днів, а Другий /Краківський/ Великий Збір ще довше, то Римський тривав всього - три години!

Цинічно потоптано теж принцип складу Збору. Цитований нами уривок обов'язуючого Устрою ОУН УІІ розділ, т.2 постановляв: "Членами Збору є всі Секретарі /інакше Провідники/ Округ" ОУН. На Західно-Українських Землях ОУН мала тоді шість Округ: три в Галичині, дві на Волині й одна на Поліссю, отже на Збір мали бути допущені всі шість Окружні провідники ОУН, в додатку до Крайового Провідника, разом сім представників сітки ОУН на ЗУЗ. А тим часом були допущені лише два, а пляново не допущено Романа Шухевича і Лева Зацного,[1] які плянували представити Зборові всі застереження крайової ОУН щодо роботи ПУН і, особливо, відносно Ярослава Барановського.

Такі були причини й організційно-правні основи постанов Краківського Другого Великого Збору ОУН в квітні 1941 р. про а) фальшивку "заповіту" Є.Коновальця про призначення Андрія Мельника наслідником на пості Голови ПУН, б) незгідність з устроєм ОУН проголошування "Вужчим Проводом ОУН" когось нового Головою Проводу ОУН,[2] в) противність обов'язуючому устроєві ОУН проголошування на Великому Зборі предсідником Збору, замість вибору, нового Голови ПУН і г) визнання Римського "Другого Великого Збору ОУН" неважним.

Респектування постанов Збору, найвищого законодатного органу даної організації, є дуже важливе для кожної організації. Але для революційної організації важливішим як форма є дія. Тому, якщо б робота Андрія Мельника на пості Голови ПУН була виявилася корисною для української визвольної справи і для дії ОУН, то навіть такі дошкульні порушення ним Устрою ОУН були б прощені й полагоджені без більшого конфлікту. На жаль, якраз в тому, що робив Мельник і куди скеровував він ОУН, було ядро конфлікту. Прийняття

---

1) Про це подано на підставі свідчень Степана Бандери, Ярослава Стецька і проф.Степана Ленкавського в "Нарис Історії ОУН," т.І, стр.574: "Два представнники з ЗУЗ, Роман Шухевич і Лев Зацний, що чекали на покликання у Відні, не були допущені до участи простим технічним способом, не одержавши організаційних зв'язків до засекреченого місця нарад."

2) Навіть З.Книш признає /Перед походом на Схід, ч.І,стр.80/ що "Вужчий ПУН" формально в Устрою ОУН установа незаконна."

ним, як Головою ПУН, концепції Барановського: "Українську державу треба заслужити собі в Гітлера вірною службою" і унапрямлення політичної дії ОУН згідно з такою концепцією, виявлене в справі Закарпаття й у підготові до грядучих подій, несло необчислимі шкоди для всієї визвольної боротьби українського народу і моральну смерть для ОУН.

Тому, в додатку до вище наведеної постанови Великого Збору ОУН про організаційно-правний стан у Проводі ОУН в часі від смерти полк.Коновальця до Другого /краківського/ Великого Збору ОУН, Збір постановив одноголосно:

"17. Другий Великий Збір ОУН виключає тому полковника Андрія Мельника з членів Організації Українських Націоналістів.

"Виключенню підлягають рівно ж усі ті члени Організації, що після проголошення постанов II. ВЗ ОУН братимуть участь у акції А.Мельника проти ОУН."

Цією постановою ОУН в момент її проголошення було усунено з ОУН полк.Андрія Мельника, шість колишніх членів ПУН і горстки членів ОУН, що стали й залишалися по стороні А.Мельника, разом тридцять до п'ятдесять осіб. Решта членів ОУН, вісімнадцять до двадцять тисяч осіб, в Україні й поза Україною, залишилися незмінно в рядах ОУН під проводом Степана Бандери, що його Другий Великий Збір ОУН у квітні 1940 року обрав Головою Проводу Організації Українських Націоналістів, як законного наслідника полк.Євгена Коновальця.

ВЕРБУВАННЯ В МЕЛЬНИКІВЦІ: КОВБАСА, АБО КОНЦЛАГЕР.

Про "силу" сторонників Мельника в момент захоплення групою Книша в асисті ґестапа домівки Поводу ОУН у Кракові свідчить сам Книш:

"Коли я скінчив реферувати (про плян захоплення домівки) перший промовив Сич /Сушко/.

- В нас нема ані стільки людей, ані сили, щоб ми прийняли цей плян... Скільки тих людей? Ледве вистарчить, щоб обсадити організаційну централю, та й це ще питання!"[1]

1/"Розбрат", ст.213 і 215.

А про відношення групки Мельника до ОУН в Україні:

"Можливо, що в часі тієї акції натрапимо на клички і зв'язки до краю. Тоді вишлемо туди кур'єра, щоб поінформував Крайову Екзекутиву про чистку і про ліквідацію диверсії. Якби тих зв'язків у свої руки ми не дістали, мусимо вислати нових людей, що наново будуть ставити Організацію." [1)]

Немає найменшого сумніву, що в нормальних умовах та жменька "рятівників Мельника і його ПУН-ну" була б у дуже скорому часі самоліквідувалася і про неї скоро забули б і в ОУН, і поза ОУН. Але, часи були гірше як ненормальні. Захоплені гітлерівською Німеччиною терени недавньої Чехословаччини й Польщі опинилися в кігтях жорстокої гітлерівської партії, керівника Німеччини, і особливо кривавобезпощодного ґестапа, що готовилось іти на схід, щоб захопити всю Європу й перетворити її в німецьку колонію. В такій ситуації - як сьогодні три мільйоновий Ізраїль є пострахом для сто мільйонів арабів, бо сперся на повну піддержку політично-мілітарної над-потуги, ЗША, - так тоді жменька "рятівників Мельника" виявилася несподівано дуже серйозною силою в житті українців, бо сперлася на урядові чинники гітлерівської Німеччини і, особливо, на ґестапо.

Ставши покірним слугою тих чинників, та жменька дістала відразу до свої диспозиції два могутні засоби для вербування членів до нової організації мельниківців і для поборювання ОУН, яку тепер прозвано "бандерівцями": "ковбасу" і "батіг". Ковбасою стала принада наживи і безпеки, батогом - мариво передання "бунтарів" ґестапові для висилки в гітлерівські концлагери, чи просто на шибеницю або розстріл.

Принадною "ковбасою" були, насамперед, "тройгендерки" і "фервальтерки". Німці по захопленні Польщі в вересні 1939 р. зігнали всіх жидів у ґетта і сконфіскували, тобто перебрали на власність німецької держави, все жидівське майно. Два мільйони жидів у Польщі, переформованій в ГГ-Ґенеральну Ґубернію, були в основному купцями, 90% крамниць на тій території було власністю жидів. Тепер все це стало власністю Німеччини. Для адміністрування тим пожидівським майном німці створили окремий уряд, але для обсади керівництва тисячів по-жидівських крамниць і підприємств самих німців рішуче не вистарчало в умовинах війни. Тому німці звернулися за "фольксдойчами", польськими громадянами, що були німецького походження. Провірка чи хтось є дійсно німецького походження, була дуже поверхова, вистачало, щоб хтось заявив себе тоді "фольксдойчами". В Українців монополь на це дістали до рук - мельниківці. Треба було стати членом мельниківської організації і заявити себе "фольксдойчом" і в нагороду за це - "тройгендарка", що була прямо копальнею золота. "Тройгендер" мав списати майно й продавати його на видані німецьким урядом картки. Але кожний жидівський купець мав не більше половини товару в крамниці, решта в підвалах під крамницею. "Тройгендер" списував і продавав на німецькі картки те, що було в крамниці, а те, що в підвалах продавав на чорному ринку для себе. "Ковбасою ", яку можна було дістати, ставши мельниківцем, були теж керівні пости, а навіть звичайна праця в українських інституціях і організаціях. Все життя українців на окупованих німцями теренах опинилося під контролею ґестапа, на кожний пост, кожну відповідальну працю треба було апробати німецьких чинників. Виключне право пропонування когось з українців на добру працю, чи впливовий пост в громадській організації опинилось тепер в руках мельниківців: кого ПУН, чи то безпосередньо, чи через висланого ним до співпраці з ґестапом члена мельниківської організації, запропонував на дану позицію в українській установі, того німці затверджували, кого запропонував усунути, німці усували.

"Нагайкою", яку дістали мельниківці від німців до диспозиції, було марево концлагеру і шибениці: Якщо мельниківці вказали на когось з українців як протинімецького бандерівця, ґестапо арештувало його й засилало до гітлерівського концлагеру, з якого він не повинен був ніколи вийти живим, а згодом, в Україні, дуже часто прямо вішано, або розстрілювано.

В західній Україні між 1-ою і 2-гою світовою війною діяли поруч підпільної, революційної ОУН леґальні партії: УНДО, ФНЄ та УСРП в Галичині, а на Волині ВУО. Члени тих партій були українськими патріотами, але - "опортуністами", тобто стояли на становищі, що окупаційну владу конечно визнавати й респектувати і старатися використовувати кожну нагоду /по-латинськи "оппортунітас"/ щоб в рамцях того, на що дозволяє окупант, робити щось корисного для свого наро-

1) З.Книш. "Розбрат", ст.212.

ду. Коли в вересні 1939 р. Західню Україну окупувала большевицька Москва, всі ті леґальні опортуністичні, чи угодовецькі партії формально і фактично самоліквідувалися, а їхні члени масово втекли за Сян, головно до створеної німцями "Ґенеральної Ґубернії", ГҐ. Втекло тоді до ГҐ й дуже багато українців, що ніякої участи в українськім політичнім житті не брали, ні в ОУН, ні в легальних партіях.

На відновлення діяльности УНДО, ФНЄ, УСРП чи ВУО між українцями на під-німецьких теренах німці не дозволили.

Коли Андрій Мельник і горстка його "рятівників" не підчинилася постанові Великого Збору ОУН про усунення їх з ОУН, але створили свою нову організацію, привласнивши їй назву ОУН, хоч ні організаційно, ні морально, ні ідейно, ні політично вона нічого спільного з дійсною ОУН не мала, українці побачили єдино діючі дві ОУН: "Бандерівців", що була продовженням тогочасної ОУН, і "Мельниківців", що була новим творивом, ідейно і політично продовженням угодовецьких УНДО, ФНЄ, УСРП і ВУО. Бандерівці, дійсна ОУН, стояли далі незмінно на становищі безкомпромісової боротьби проти кожного окупанта України за Самостійну, Соборну Українську Державу; а мельниківці, як раніше УНДО, УСРП, ВУО й ФНЄ стали на принципі визнання і респектування окупаційної влади і використовуванню нагоди для здобуття чогось для українців в рамцях дозволу окупанта, отже на принципі повної, щирої і покірної коляборації з гітлерівською Німеччиною.

Відношення усіх опортуністів до дійсної ОУН, що тепер популярно звалася "бандерівці", було незмінно те саме, що й раніше: вороже, а що найменше неприхильне. Організацію Мельника, хоч вона і звала себе теж "ОУН", прийняли всі вони як продовження недавньої їхньої власної партії - УНДО, ФНЄ, УСРП чи волинського ВУО.

Таке сприйняття українськими угодовцями появи двох ОУН скріплювала свідомість , що приналежність до дійсної ОУН, неминуче зв'язана з небезпекою переслідування кровожадним ґестапом, маревом концлагеру або шибениці, а приналежність до мельниківців якраз навпаки - давала забезпечення перед таким переслідуванням зі сторони німецьких органів. Тому до дійсної ОУН, до бандерівців, не приєднався ні один угодовець-опортуніст, а до мельниківців посунули вони

масово і клітини організації Андрія Мельника почали з'являтися скрізь як моримухи по дощі. Коли в квітні 1940 року, в час появи організації Андрія Мельника, мельниківців було, як ми згадували, тільки 30 до 50, то напередодні німецького виступу проти СРСР їх було вже до п'ятсот.

Було теж кільканадцять випадків, що до організації Мельника перейшли дійсні члени ОУН. Причиною того було в кожному випадку що інше, найчастіше персональні проблеми праці в структурі ОУН. Між тими кільканадцятьма опинився й недавний член Крайової Екзекутиви ОУН, очоленої Л. Ребетом, Ярослав Гайвас, який в мельниківців зайняв відразу провідний пост. Про той випадок пише Книш:

" Потім за ПУН заявився Бистрий /псевдо Ярослава Гайваса/, Організаційний Референт Крайової Екзекутиви ОУН у Львові (за польської окупації), кількаразовий політичний в'язень, оточений ореолом сміливої втечі з львівських Бриґідок, недавно ще один із керівників організаційних вишкільних курсів у Карпатах, людина що їй можете закидати що хочете, але не браку відваги й революційности. Ну, що ж /говорили бандерівці/ хоч він і пішов до "мельниківців ", але він серед них довго не побуде, задушиться в тій атмосфері, він мусить їх покинути, бо він духом наш".

Серед членів ОУН організатори нової, мельниківської організації повели шалену пропаганду, щоб перетягнути когось з них у мельниківці. Але приставали тільки колишні члени ОУН, яких або з якихсь причин було усунено з Організації, або вони самі вже давніше відійшли з ОУН. Як приклад цього подає Книш героя своєї "розповіді", що він її опрацював і видав під заголовком "Вогонь родиться з іскри", Степан Касіян. Той Касіян оповідає про себе: Перед розвалом Польщі був він членом ОУН і дійшов навіть до посту повітового провідника в Снятинщині. Але, щось там сталося і окружний провідник ОУН усунув його з посту провідника. І -всі в ОУН перестали ним цікавитися. Прийшла польсько-німецька війна, Польща розлетілася, він опинився на Холмщи-

---

1) "Розбрат", ст.272. Так воно остаточно і сталося: хоч довго пробув Гайвас в організації Мельника, але таки не видержав тієї "атмосфери" і покинув ту організацію й став симпатиком "бандерівців".

Це була звичайна практика усунення з організації: Зірвання всяких зв'язків.

ні і - далі ніхто з ОУН найменшого зацікавлення ним не виявив. Аж як появилася нова організація Мельника, хтось із його давніх знайомих, що пішов у мельниківці, пригадав собі його і завербував в мельниківці.

Отак, як на початку десятка "спасителів Мельника і ПУН", що їх змобілізував Книш, це були колишні члени УВО або ОУН, так і між новими кругло п'ятсот, завербованими до організації Мельника, не більше тузина були раніше членами ОУН. Інші це були або колишні члени УВО, або недавні члени УНДО, ФНЄ, чи УСРП.

Одночасно з тим, пішла акція організаторів мельниківської партії підпорядковування при помочі німецьких чинників всього українського громадського життя "Вождеві" Мельникові і його організації: усування з усіх керівних постів членів і симпатиків ОУН, бандерівців, і настановлювання на їх місце мельниківців або мельниківських прихвостнів. Ту, в оцінці Книша і його однодумців "героїчну", а в оцінці кожної чесної української людини ганебну роботу тотального підчинення за посередництвом мельниківської організації всього організованого українського життя німецьким чинникам, зокрема ґестапа, описує Книш обширно у своїм "Розбрат"-і

Першою жертвою став УЦК - Український Центральний Комітет зі своїми відділами, що підлягали УЦК, але мали назву УДК - Українські Допомогові Комітети, на терені Ґенеральної Ґубернії.

Міжвоєнна "моцарствова" /могутня/ Польща розлетілася під ударами гітлерівської армії вже в другому тиждні вересня 1939 року. Декретом німецького "фюрера " Гітлера створено з польських земель окрему адміністраційну одиницю під назвою Ґенеральна Ґубернія з німецькою адміністрацією. Західні частини недавньої Польщі прилучено до німецького Третього рейху. Східні кордони Ґубернії визначено договором Молотова-Рібентропа, тобто гітлерівської Німеччини і большевицької Росії на лінії Керсона[1]- здовж Сяну і Буга. У висліді того, у межах польської ГҐопинилися західні окраїни української землі: Лемківщина, Засяння, Холмщина і Підляшшя, на яких жило пів до три чверти мільйона українців. Цю смугу України прозвано "Закерзоння".

1) Таку лінію запропонував в 1919 р. як кордон між Польщею й Західною Україною англійський політик лорд Керзон. В 1945 р. уряд СССР і Польщі прийняли її як кордон між Польщею й УССР.

Крім того автохтонного українського населення, на території ГҐ опинилося поверх 30.000 українських політичних втікачів з Галичини й Волині, головно членів ОУН. Вони й стали організаторами українського життя в ГҐ. Центром, де збиралися українські втікачі, став Краків, тому у Кракові й почалася та праця. Тут вже в жовтні 1939 року постав Український Комітет Допомоги Втікачам, а вслід за ними постали подібні Українські Комітети і в містах ГҐ, де зібрався більший гурт українських втікачів. По містах Лемківщини, Холмщини й Підляшшя постали скрізь Українські Допомогові Комітети. В листопаді 1939 р. на з'їзді представників усіх тих Комітетів було створено центральне, загально-українське "Українське Національне Об'єднання", назву якого опісля змінено на "Український Центральний Комітет" - У.Ц.К. Сітка Українських Допомогових Комітетів, як низових клітин Українського Центрального Комітету, охопила скоро всі ділянки організованого життя українців у Ґенеральній Ґубернії.

Ініціяторами й організаторами всего того були члени ОУН, що зразу концентрувалися в Кракові, але скоро розплилися організовано по всій Лемківщині, Засянню, Холмщині й Підляшшю. Але, так як раніше під польською окупацією, ОУН застосувала на відтинку легального життя принцип, що члени ОУН повинні перейняти на себе тягар дійсної праці, займаючи в УДК і в УЦК пости секретарів, організаційних чи інших референтів, а видні чолові пости давати українським патріотам, фахівцям у даній ділянці, але не-членам ОУН. Завдяки тому, до громадської праці було притягнено теж недавніх членів українських леґалістичних партій, які перед німецькою владою зберігали вимоги леґалізму, а фактично керівництво ідейно - політичною працею залишалося повністю в руках ОУН. Таку дійсність визнали всі українці природною, бо на відновлення діяльности тих недавніх українських партій німецька влада не дозволила, а на підпільне відновлювання й діяльність нікотра з тих партій не пішла.

Але , коли усунені Другим Великим Збором ОУН шість бувших членів ПУН під проводом Андрія Мельника, підсилені кільканадцятьма "Рятівниками ПУН," змобілізованими З.Книшем, створили нову організацію Мельника в оперті на офіційні чинники гітлерівської Німеччини, зокрема Ґестапо,

вони постановили перебрати УЦК й усі УДК під свою контролю. "До Кракова приїхав Ярослав Барановський. Бандерівці заметушилися."- пише Книш. - "Бандерівці почули, що в траві щось пищить."

Що ж то "пищало в траві ?" Гітлерівські власті і ґестапо, на службу яких за почином Ярослава Барановського стала відразу нова організація Мельника, нечесно, незаконно й неморально підшиваючись під ім'я вкритої славою ОУН,взяло все українське життя під свою контролю. Для дійсної ОУН і для всіх українців стало відразу ясно:Кожний дальший виступ проти мельниківської організації не є внутрішньою справою ОУН, але виступом проти властей гітлерівської Німеччини, проти плянів і доручень Гітлера, отже - визовом всемогучому, безпощадному ґестапові.

В усе організоване українське життя введено новий стиль, нову форму: "фюрерпринцип ". Кожну форму зліквідовано і замість того введено принцип вождівства, призначування й наказування згори. Андрій Мельник став з благословенства гітлерівських властей "Вождем Української Нації," якому мало бути підчинене все життя українців. Йому, "Вождеві" Мельникові і його організації, мусіло тепер бути підпорядковане безвідклично й УЦК зі своїми клітинами УДК, Українськими Допомоговими Комітетами. "Викінчувати ті справи в імені Організаційного Бюра /організації Мельника/ випало на мене."-пише З. Книш.[1]-"До цієї своєї нової ролі я не був підготований, спочатку не дуже чувся на силах. Здавалося мені, що йду навмання серед темної ночі, навпомацки шукаю дороги і кожної хвилі можу спотикнутися,"- признається далі щиро Книш.-"Почали виринати несподівані труднощі. Не було відповідних людей для обсади не то всіх, але й найважніших постів." Куди не гляне бідний Книш - скрізь бандерівці. Незаанґажований в українському політичному житті проф. Кубійович, що став головою УЦК, заявив льояльність і послух вождеві Мельникові. Але,- жаліється Книш,"хоч проф. Кубійович обіцяв на мої руки підтримку для акції Проводу /організації Мельника/, тепер, коли прийшло до діла, показалося, що дорога від обіцянок до їхнього виконання-дуже далека." Але піддержка гітлерівських чинників помагала

1) "Розбрат", стр.393 і далі.

мельниківцям завжди як казкова чарівна паличка. Тому вже в скорому часі виконавець тієї акції мельниківців З. Книш звітує гордо: "В складі Комітету найшлися тільки два націоналісти - Юрко Дачишин та Осип Улицький - решта інші. Бандерівця ні одного.[1]

Таке усунення бандерівців, тобто членів дійсної ОУН, провів Книш успішно в оперті на ґестапо теж в "Українськім Видавництві" та інших українських установах.

"До нашої диспозиції - пише далі Книш - ми дістали велику залю, чого дуже бракувало бандерівцям; через брак залі /і дозволу німецьких властей, - П.М./не могли вони влаштувати ні одного більшого публічного зібрання... В мешканях Равлика і Старуха скликали вони дискусійні вечори і запрошували туди листовно українських громадян, бо іншого способу реклями не мали." [2]

Таку саму акцію підчинення всього організованого життя українців Вождеві Мельникові перевів ПУН Мельника теж на терені Німеччини й у Чехії. Там уже раніше діяло "Українське Національне Об'єднання - УНО," яке сильно зросло кількістю членів по приїзді українських втікачів з окупованої большевиками Західньої України. Голова УНО підполк. Тиміш Омельченко, зорієнтувавшись у новій ситуації, беззастережно заявив льояльність "Вождеві" Мельникові і дозволив мельниківським політрукам усунути в усіх клітинах УНО з керівних постів бандерівців. "Переведена чистка на верхах дала нам цілий центральний провід УНО. Тим самим і орган УНО, "Український Вісник у Берліні... можна було залучити до нашої (т.зв. мельниківської - П.М.) пропагандивної машини."[3]

Зустрівши опір на студентському відтинку, ПУН відкликався до німецьких властей, які розв'язали ЦЕСУС - діючий від 20-тих років Центральний Союз Українського Студенства і усі українські Студентські Громади. Замість них створено

1) "Розбрат", стр.407. Як бачимо, Книшеві вдалося усунути усіх бандерівців, але назбирати на їхнє місце мельниківців не зміг, тому вдоволився двома мельниківцями: Дачишином із його "групи рятівників ПУН" і Улицьким, колишнім симпатиком ОУН, а рештою таких, що заявили лояльність "Вождеві" Мельникові.

2) Там же, стр.408-409.

3) Там же, стр.255.

підчинений ПУН-ові НСУС - Націоналістичний Союз Українського Студентства з його громадами. І в централі НСУС, і в усіх українських студентських громадах, голову, чи провідника й усіх членів управи призначував мельниківський ПУН із тих студентів, що стали членами нової мельниківської партії. Кожні студентські збори, а то й сходини українських студентів, починалися тепер бомбастичною заявою послуху "Фюрерові Нової Европи Адольфові Гітлерові і Вождеві Української Нації Андрієві Мельникові".

Таким способом усунені постановою Другого Великого Збору ОУН шість колишніх членів ПУН, очолених Андрієм Мельником, а фактично керованих Ярославом Барановським, підсилені жменькою зорганізованих З.Книшем "рятівників ПУН", віддавшись тілом і душею гітлерівським органам і діставши за те потрібну їхню піддержку, змогли в скорому часі заставити все організоване життя українців в ГҐ, Німеччині і Чехії до "послуху Вождеві Мельникові". Дійсну ОУН з її поверх сімома тисячами членів загнав мельниківський ПУН у підпілля.

На початку дії нової мельниківської партії пекучим питанням для її організаторів було - членство. Після Другого Великого Збору ОУН із кругло вісім тисяч членів на піднімецьких теренах поверх сім тисяч залишилися дисципліновано в рядах ОУН, очоленої Степаном Бандерою. З кількох сотень, що в тій пробі стали збоку, лише менше як пів сотні вступили в ряди нової мельниківської партії, не дивлячись на те, що для баламучення загалу вона присвоїла собі назву ОУН. Сподівання Книша і членів мельниківського ПУН, що "можливо, в часі тієї акції /т.зн.захопленні при піддержці гестапа централі ОУН у Кракові в серпні 1940 р./ натрапимо на клички і зв'язки до краю"[1] не здійснилися. ОУН в Україні залишилася всеціло вірною своєму проводові, очоленому Степаном Бандерою. Висланий ПУН-ном на Україну, без зв'язку, для перетягування членів ОУН до партії Мельника Олександер Куць попав дуже скоро в руки НКВД, на допитах заломався і став на службу НКВД, а висланий опісля так само Іван Мицик сконтактувався в Галиччині з Куцем, Куць передав його в руки НКВД, яке його зліквідувало. Тому й з нових втікачів з України, членів ОУН, ніхто в мельниківці не

1) Там же, стр.212.

пішов. Треба було ПУН-ові брати в ряди мельниківської партії відразу кого попало, з-поза ОУН.

Несподівану нагоду для такого набору в мельниківці дало переселення з Галичини і з Буковини "фольксдойчів" згідно з договором уряду Німеччини й СССР. Переселитися до Німеччини на підставі того договору мав право кожний з Галичини й Буковини, хто зголосився німецькій переселенчій комісії, що він "фольксдойч", тобто німецького походження. З того скористали і українці, не тільки ті, що дійсно мали в своїх жилах якусь каплю німецької крови, чи якесь посвоячення з німецькими колоністами в Україні, але, щоб рятуватися перед червономосковськими катами, й чистокровні українці і зголосилися як "фольксдойчі". Їх усіх було переселено до Німеччини до тимчасових спеціяльних таборів переселення. Цю акцію ПУН зручно використав для своїх цілей. Полк. Сушко мав ділові контакти з німецьким "Вермахтом", Барановський з ґестапом, Мельник з іншими німецькими чинниками, то й не було труднощів у домовленні ПУН-у з гітлерівськими чинниками, що опіку над українськими переселенцями в групі фольксдойчів перебирає виключно ПУН. Згідно з цим, тільки уповноважені мельниківської партії мали доступ до тих переселенчих таборів, ніхто інший з українців без дозволу уповноваженого ПУН контактуватися з переселенцями не смів. Можливість контакту з ними членів ОУН, бандерівців, було спаралізовано заздалегідь. Мельниківські політруки свобідно і єдині контактувалися з усіми переселенцями, сполокували їм мозги так, як їм треба було і вербували масово в мельниківці не тільки тих, що колись мали щось спільного з ОУН, але й тих, що раніше нічогісінько спільного з ОУН не мали. Так переселені як "фольксдойчі", українці з Буковини масово опинилися в рядах мельниківської партії. Мельниківські політруки вмовляли в них, що членство в партії Мельника дасть їм працю і забезпечить перед переслідуваннями, а будь-які контакти з бандерівськими "бунтарями" заведуть до німецької тюрми й концлагеру. А німецькі чинники потверджували, що це свята правда. Мельниківська партія у висліді того зросла.

ПОВОРОТ ОУН НА ПРАВИЙ ШЛЯХ.

Несподівана трагічна загибіль Голови Проводу ОУН полк. Є.Коновальця і "безголов'я" в ОУН, що наступило після того, дало змогу другому "темному духові ОУН" Ярославові Барановському /першим виявився його старший брат Роман/ внести до Проводу ОУН дезорієнтацію, розгубленість і неспроможність не допустити до того, щоб Барановський висунув на пост Голови Проводу полк. Андрія Мельника, що до того часу ніколи членом ОУН не був і під його плащиком скерував ПУН на шлях підпорядкування себе плянам гітлерівської Німеччини. Тільки рішучий спротив Крайового проводу ОУН та провідним "крайовикам" на Закарпаттю унеможливили Барановському скерувати на такий шлях під проводом Мельника цілу ОУН. Усунення Великим Збором ОУН в травні 1941 р. полк. Андрія Мельника й Ярослава Барановського та горстки тих, що пішли далі за ними, з ОУН дали новому Проводові ОУН змогу свобідно завернути всю дію ОУН на правий шлях безкомпромісової боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу проти кожного наїзника.

Другий Великий Збір насамперед підкреслив у своїх постановах, що ідеологія ОУН є всеціло еманацією духовности української нації й не має нічогісько спільного з чужими українській духовності програми гітлеризму, фашизму чи московського большевизму. У Програмових Постановах т. 10 сказано про це:

"ОУН іде в боротьбі за здійснення заповіту Валикого Пророка України - Тараса Шевченка, революційним шляхом Коновальця, шляхом Святослава, Володимира Великого, Хмельницького, Міхновського й Петлюри, шляхом за славу й велич Золотого Тризуба."

Одночасно дуже виразно підкреслено ціль і шлях боротьби ОУН. В тих же Програмових Постановах устійнено:

"1. Організація Українських Націоналістів визнає, що боротьба за силу й добро української нації є основою нашого світогляду; всесторонній розріст, сила, здоровля й добробут українського народу - це наша найвища ціль.

Др. ВОЛОДИМИР ГОРБОВИЙ.
****30 січня 1899 - † 21 травня 1984.***

ВОЛОДИМИР ГОРБОВИЙ, селянський син, народився 30 січня 1899 р. в селі Оболоння, пов. Долина. Середню освіту здобув у Стрию, правничі студії закінчив у Празі, в Чехії. Вояк Української Галицької Армії. Після першої світової війни повернувся до Галичини, нострифікував свої студії і працював як адвокат.

До Галичини повернувся як член УВО і деякий час був заступником Крайового Команданта УВО. По створенню ОУН перейшов як член УВО до ОУН. Відомий як оборонець /адвокат/ українських політичних в'язнів. Сам в'язень польських

тюрм і концлагеру в Березі Картузькій. На Варшавському і Львівському процесах проти членів Крайової Екзекутиви ОУН був оборонцем Бандери і Ярослава Стецька.

Після Другого Великого Збору ОУН весною 1941 др. Горбовий очолив комісію Державного Планування і зайнявся зорганізуванням Українського Національного Комітету, в якому його обрано заступником голови. Коли вибраний головою Ґен. В.Петрів відмовився обняти цей пост з огляду на надто непевну ситуацію, Горбовий перебрав цей пост і 22 червня 1941 р. проголосив Звернення УНКомітету до всіх українців з закликом до єдности й стійкости в боротьбі за відновлення самостійної, соборної Української Держави та Меморандум до німецького уряду з підкресленням, що український нарід бореться за Українську Державу і тому з німецькими чинниками співпрацюватиме проти СССР тільки тоді, якщо Німеччина визнає і респектуватиме державну суверенність українського народу. Заарештований за те, перебував у тюрмі Монтелюпіх у Кракові, але коли в липні 1942 р. українських політв'язнів перевожувано з тюрми до концлагеру Авшвіц, Горбового звільнено як важко хворого й піддано під нагляд /домашній арешт/ Ґестапа.

Після війни як громадянин Чехословаччини працював адвокатом у Празі. Але в 1949 р. чеська поліція його арештувала й видала полякам, а ті передали його московському НКВД, хоч Горбовий ніколи громадянином СССР ні раніше Росії не був. Його засуджено на 25 років ув'язнення у тюрмах і концлагерах СССР.

Як в'язень большевицьких концлагерів др. Горбовий здобув собі величезний авторітет серед усіх політв'язнів. Жиди і інші чужинці, що зустрічалися з ним в ув'язненні, згадують др. Горбового з найбільшою пошаною. Свідомі його великанського знання, большевики намовляли його весь час "розкаятись", засудити український націоналізм і ОУН, а за те він одержить високе становище в адміністрації УССР. Та він не заломився. Своєю твердістю був взірцем для всіх інших.

По відбутті кари йому не дозволили виїхати до сина, до дочки, ні до дружини. Його відставлено до його рідного села під нагляд і переслідування КҐБ і там він помер 21 травня 1984 року.

2. Тільки вповні Суверенна Українська Держава може забезпечити українському народові свобідне життя й повний всесторонній розвиток усіх його сил.

3. Тільки шляхом революційної боротьби з наїздниками здобуде український народ свою державу."

Це було гостре протиставлення настанові й напрямним дії ПУН-у, очоленого полк. Мельником і фактично керованого Ярославом Барановським: Добро і вільний ріст Української Нації, конечне для цього здобуття вповні самостійної Української Держави й безкомпромісова революційна боротьба за це проти кожного окупанта України, а не орієнтація на гітлерівську Німеччину й слухняне вислуговування їй в надії, що цим мож буде заслужити українському народові якісь права у гітлерівській "Новій Европі", а мельниківській партії керівне становище серед українців. Іншими словами - ОУН під проводом Степана Бандери стоятиме непохитно в революційному змагу за Українську Самостійну Державу, як стояла від свого початку під проводом полк. Євгена Коновальця.

З НІМЕЧЧИНОЮ, ЧИ ПРОТИ НІМЕЧЧИНИ?

Весною 1941 р. було очевидним, що мілітарний зудар гітлерівської Німеччини з большевицькою Московщиною це питання найближчих днів. Ясним було теж, що тереном тієї мілітарної розгри стане насамперед Україна. Як до тих грядучих подій повинен поставитися український нарід, а перш за все Організація Українських Націоналістів як керівна ідейно-політична сила українського народу?

В політичній дійсності після першої світової війни, коли український нарід опинився під нестерпним гнетом большевицької Москви на центральних і східніх, а під польським на західних землях України, Німеччина являлася логічно єдиним союзником в боротьбі проти Польщі і проти Москви. Західно-европейські держави й Америка в час важких змагань українського народу проти московських і проти польських наїзників в 1918-20 рр. відмовились дати Україні не тільки мілітарну й політичну допомогу, але навіть гуманітарну у формі ліків для української армії, коли вона впала жертвою тифу. Після війни вони визнали СССР та Польщу й не виявили найменшого співчуття для поневоленого українського народу і

його визвольної боротьби. Ціллю їхньої політики стало зберігати якнайдовше непорушність установленого по першій світовій війні політичного стану. Єдиним , все голоснішим, противником того стану виявилася Німеччина. Чимраз більш настирлива вимога Німеччини ревізії існуючих державних кордонів у Европі несла надію нової війни, а що змагання Німеччини скеровувалися проти Польщі і в дальшому проти СССР, то згідно з популярною тоді думкою "Ворог мого ворога є моїм союзником", Німеччина являлася природним союзником українців. Тим більше, що в 1918 р. Німеччина була дійсно союзником України. Тому покладані на Німеччину сподівання українців і симпатії до Німеччини як до природного союзника були тоді серед українців дуже сильні.

Таким настроям і сподіванням піддався після смерти полк. Коновальця ПУН і заколисаний ними дозволив Барановському прив'язати очолений полк. А.Мельником ПУН до воза гітлерівської Німеччини під кличем:"Україну треба заслужити собі вірною службою гітлерівській Німеччині, яка скоро стане володарем цілої Европи!"

Полк. Коновалець рішуче відкидав таку концепцію від часу появи гітлеризму до своєї смерти. Гостро спротивились прийняттю такої концепції теж Провід ОУН в Краю й "крайовики", що опинилися за кордоном, по смерти Коновальця

Провід ОУН, очолений Степаном Бандерою, у своїх інструкціях з травня 1941 р. п.з. "Боротьба й діяльність ОУН під час війни" уточнив цю проблему так:

"III. Вмарш чужих військ на Україну й українська державність.

3. Держави, які ведуть боротьбу з Москвою і не ставляться вороже до України трактуємо як природних союзників...

4. Основною передумовою того є визнання і пошанування з боку тих держав суверенности і соборности України та дійсно позитивне відношення до української державности. Плятформою тривких союзницьких взаємин має бути спільна боротьба проти большевицької Москви й обосторонні користи із союзницької політичної, мілітарної та господарської співпраці.

5. Дальше відношення України до тих держав залежатиме від того, як вони будуть трактувати права і життєві вимоги України."

Ці постанови Збору ОУН напередодні вимаршу армій гітлерівської Німеччини на схід визначували ясно напрямні дальшої дії Організації Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери. Думку, що "ворог мого ворога є моїм союзником " піддано основній ревізії, додаючи непорушну передумову: Ворог мого ворога є моїм союзником лише тоді, коли він визнає й респектує повну суверенність українського народу, оформлену у самостійну Українську Державу.

А настороження українців до плянів гітлерівської Німеччини було конечним не лише тому, що від початків гітлеризму до вимаршу на схід німецький уряд ніколи ні словом не висловив свого позитивного ставлення до відновлення державної незалежности України, але й тому, що в подіях на Закарпаттю, в час війни з Польщею і в німецькій політиці на окупованих теренах колишньої Польщі гітлерівський уряд, хоч скривано, але виразно виявляв дивну нехіть і ворожість до вимоги державної незалежности України. По війні, коли захоплено всі німецькі документи й на підставі їх розкрито всі дійсні пляни гітлерівської Німеччини, стала перед нашими очима жахлива доля українського народу, якщо б Гітлер був став переможцем. Західніми частинами України мали бути обдаровані союзники Німеччини: Закарпаття мадярам, Буковина й Басарабія та смуга на східньому березі Дністра румунам, а вся решта української території мала стати тереном поселення німців, "лебенсравм"-ом. В перших роках по війні вся здатна до праці частина населення, головно молодь, мала бути використана як невільнича, дарова робоча сила для повної відбудови знищеної війною Німеччини, а по виконанню того все українське населення мало бути виселене з України на Сибір. Так обезлюднена українська територія мала стати невід'ємною частиною Великонімеччини /"Ґросдойчлянд"/ і заселена німцями.

Свої діявольські пляни супроти України й українського народу гітлерівський провід приховував перед сторонніми. Але, кожна думаюча людина, що вміла й хотіла бачити дій-

сність тверезими очима, відчувала, що коїться. Тому й у жартівливій, популярній тоді, заввазі про німецькі пляни щодо України говорилося: "Від Кракова до Берліна - самостійна Україна; від Кракова ж по Урал - Дойчлянд, Дойчлянд іберал!"

Новий провід ОУН був вповні свідомий того стану. Тому, хоч у дозволеній тоді німцями пресі, цензурованій мельниківцями, вперто повторювано, що після розвалу Польщі залишився ще лиш один окупант України - большевицька Москва, то в постановах Другого Великого Збору й усіх інших інструкціях Проводу ОУН, очоленого Степаном Бандерою, послідовно говориться про майбутню боротьбу не проти одного, а проти к о ж н о г о окупанта України,про грядучу революційну боротьбу не з "наїздником", а з "наїздниками". Оце, висловлене конечною в тодішній дійсності "езопівською" мовою ствердження говорило ясно про грядучу конечність до боротьби теж проти гітлерівської Німеччини як нового окупанта України. На це звернено увагу й у першій точці "Політичних Постанов" Другого Великого Збору:

"Організація Українських Націоналістів продовжуватиме всіми силами революційну боротьбу за визволення українського народу б е з о г л я д у н а в с і т е р и т о р і я л ь н і з м і н и, я к і з а й ш л и б н а т е р е н і Х с і д н ь о ї Е в р о п и."

ЗА ФРОНТ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ СХІДНЬОЇ ЕВРОПИ Й АЗІЇ.

Кожний нарід шукає союзників, особливо в обличчі війни і в війні. Мусів розглядатися за союзниками й український нарід, тимбільше, коли над ним нависло мариво двофронтової війни, одночасно проти Москви і проти гітлерівської Німеччини як нового окупанта України. Аналізуючи цю проблему, ОУН висунула нову концепцію: Фронт Народів Східньої Европи й Азії. Згідно з цим, у "Політичних Постановах" Другого Великого Збору ОУН проголошено:

"1. Організація Українських Націоналістів бореться за Українську Суверенну Соборну Державу, з а в и з в о л е н н я п о н е в о л е н и х М о с к в о ю н а р о д і в С х і д н ь о ї Е в р о п и й А з і ї.

2. Шляхом до осягнення наших цілей є Українська Революція в московській імперії СССР в п а р і з в и з в о л ь н о ю б о р о т ь б о ю п о н е в о л е н и х М о с к в о ю н а р о д і в п і д г а с л о м: "С в о б о д а н а р о д а м і л ю д и н і."

Цю концепцію розроблено в ряді статтей і брошур. В часі війни для цього було зорганізовано в днях 21-22 листопада 1943 року Першу Конференцію Поневолених Народів Східньої Европи й Азії, в якій взяло участь 39 делегатів від 13 народів, а в системі Української Повстанської Армії було зорганізовано 15 національних куренів. Після війни для дальшого реорганізування цієї концепції спільної боротьби поневолених народів створено Антибольшевицький Бльок Народів, А.Б.Н.

ПОХІДНІ ГРУПИ О.У.Н.

Завернувши дію на правильний шлях, ПровідОУН приступив відразу до посиленої підготови до майбутньої дії ОУН на всіх відтинках революційної боротьби. Багато уваги присвячено пляновій розбудові сітки ОУН на центральних і східніх теренах України. Там вона почала творитися щойно після прилучення Західно-Українських земель до УССР. Підсилення цієї праці мали дати кадри членів ОУН, що по розвалі Польщі опинилися на теренах, окупованих Німеччиною.

Членів ОУН, що мали перейти з-за кордону на центральні й східні замлі України для розбудови сітки ОУН й підсилення там праці ОУН, зорганізовано в "Похідні Групи ОУН". До них включено кругло шість тисяч членів ОУН.

Цілість Похідних Груп поділено на три нерівні частини, достосовуючи пляново кількість членів ОУН до кількости населення на території, куди вони були призначені іти. Розміщені пляново по всіх частинах центральних і східніх земель, вони, беручи до уваги сподівану ворожість німецьких окупантів до українського самостійництва, мали на тих просторах створити таку мережу підпільних звен ОУН, яка існувала вже на західно-українських землях.

Найсильнішою числово була Північна Похідна Група. Її провідником був Микола Климишин, а по його арештуванню ґестапом в вересні 1941 р. Дмитро Мирон-"Орлик". Провід-

ником Середньої Групи був Микола Лемик-"Сенишин", а Південної Похідної Групи зразу Мирослав "Річка", а опісля Зенон Матла. Всі три провідники Похідних Груп ОУН були широко відомими провідними членами ОУН: Микола Климишин - учасник Варшавського процесу в 1936 р.; Микола Лемик - бравурний виконавець атентату на совєтський конзулят у Львові в 1933.; Зенон Матла - засуджений у 1934 р. за керівну працю в ОУН на кару смерти, замінену на досмертну тюрму . Усі три студенти університету, яким польська тюрма перервала студії.

Всі групи й рої мали свої клички й розпізнавчі знаки та шифрові числа. На умовленому місці убрання кожний член мав нитку краски тієї групи, до якої належав.

ДРУЖИНИ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ.

Багато уваги присвятив новий Провід ОУН військовій підготові ОУН до майбутніх завдань. Другий Великий Збір ОУН покликав до життя окремий Військовий Штаб ОУН, який у дальшому розвою подій в Україні перетворився у Головний Військовий Штаб Української Повстанської Армії. Його очолили Дмитро Грицай, Олекса Гасин і Роман Шухевич, а членами стали провідні члени ОУН, що мали закінчену старшинську військову школу у польській, німецькій, або котрійсь іншій армії, та відбули окремі старшинські курси, організовані Проводом ОУН переважно на терені Німеччини, або в Данцінґу. Всі три, що очолили Військовий Штаб ОУН, це колишні члени УВО й провідні члени ОУН від перших днів її існування, всі три абсольвенти університету.

Військовий Штаб ОУН провів низку військових вишколів членів ОУН та здійснив плян створення окремих військових частин, зложених з членів ОУН, як зав'язку майбутньої української армії.

Військові проблеми заставили Провід ОУН застосувати практично вже перед походом німців на схід зреформовану Другим Великим Збором ОУН засаду: "Ворог нашого ворога являється нашим природним союзником, тоді коли він дійсно респектуватиме суверенність українського народу й Української Держави." Ішлося про Німеччину: Чи можливо використати німецьку армію для військової підготови ОУН?

Гітлерівська партія мала дійсно величезні успіхи в опануванню населення Німеччини й Австрії. Нацистівська концепція вищости німецької раси, яка повинна опанувати якщо не цілим світом, то щонайменьше цілою Европою, дуже засмакувала усім німцям і тому щонайменьше 80% німців були переконаними нацистами. Але надсподівано малий успіх здобули німецькі нацисти серед верхів німецької армії. Вже сам факт, що Головне Командування всієї німецької армії мусіло безоглядно підпорядковуватися Адольфові Гітлерові, "фюрерові" партії, який у німецькій армії досягнув був заледви ступеня капраля, викликав у німецьких ґенералів почуття приниження. Як фахівці воєнного діла, німецькі ґенерали були свідомі неспроможности німецької армії перемогти і західних алі янтів, і СССР, ведучи війну одночасно на двох фронтах, та ще й без опертя на самостійні держави поневолених Москвою народів і створені ними національні армії. Тому, хоч при гітлерівському режимі було надто небезпечно виявляти якусь критичну до плянів Гітлера думку, тим, що визнавалися в існуючій тоді ситуації, було відомо, що між вищими старшинами німецької армії і гітлерівською партією включно з Гітлером існує дуже гостра різниця поглядів і методів зовнішної політики Німеччини.

В українському питанні Гітлер - як ми згадували - вирішив, що це має бути переходово німецька колонія, тотально підчинена німецькій окупаційній владі, що в дальшому реалізуванню гітлерівських плянів має бути очищена від українців шляхом виселення на Сибір і стати тереном колонізування німцями. Натомість гурт німецьких вищих старшин, що стояли у проводі армії з ґен. Бравхічом і адм. Канарісом на чолі вважали, що Німеччина повинна щиро респектувати Берестейський договір з лютого 1918 р. про визнання Німеччиною повної самостійности України і негайному творенню, згідно з цим, української армії для спільної боротьби проти Москви. Вони сподівалися, що після перших успіхів німецької армії на сході прийдуть важкі труднощі і дійсність змусить Гітлера змінити свої пляни й перейти на піддержку самостійницьких змагань поневолених Москвою народів.

Провід ОУН, очолений Степаном Бандерою, зайнявши гостро неґативне становище до гітлерівських чинників, постановив використати вище з'ясовану настанову командуван-

ня німецької армії. На такому саме становищі стояв весь час аж до своєї смерти полк. Євген Коновалець і з його доручення сотн. Ришард Ярий як член Начальної Команди УВО, а потім Проводу ОУН, удержував близький контакт з кругами німецької армії.

По проведенні чистки в Проводі ОУН й усуненні Ярослава Барановського й Андрія Мельника, з їхньою політикою переклеслення становища Коновальця й беззастережного підпорядкування ОУН гітлерівським чинникам, з Проводу ОУН і з ОУН взагалі, сотн. Ярий визнав вибраний на Другому Зборі ОУН з Бандерою на чолі єдиним леґальним Проводом ОУН; підчиняючись йому, сотн. Ярий запропонував свою допомогу в продовжуванні контактів Проводу ОУН з даними кругами старшин німецької армії при зберіганні повної суверенности політики ОУН.

Так прийшло в квітні 1941 р. до зорганізування Проводом ОУН при посередництві сотн. Ярого двох куренів "Дружин Українських Націоналістів". Формально, для німецьких властей, це були "спеціяльні частини не-німців у німецькій армії", що їх було багато /французькі, бельґійські,голяндські і інші./ Але в неписаному договорі Проводу ОУН з німецькими партнерами було дуже виразно зазначено, що це зав'язок майбутньої української армії, зложений з громадян Української Держави, що її Німеччина була визнала і німецькі партнери у творенню "ДУН" далі визнають самостійною згідно з Берестейським договором 1918 р. Згідно з цим члени ДУН складають присягу вірности не Німеччині й німецькому "фюрерові", але Українській Державі й Проводові ОУН.

Членами ДУН стало кругло 600 членів ОУН, з яких створено два окремі курені по три сотні і для німецьких чинників закодовано під назвами "Нахтіґаль" і "Ролянд". Дійсним командантом обох куренів став з рамені Проводу ОУН сотн.Роман Шухевич. Північний курінь /"Нахтіґаль"/, в якому був Шухевич, проходив вишкіл у Найгамері біля міста Саґан, а південний,/"Ролянд"/, командантом якого був майор Євген Побігущий, у Завберсдорфі біля Відня. В домовленні було теж виразно застережено, що з початком дій проти СССР обидва курені ДУН мають бути вислані в Україну й у ніякому випадку не сміють бути вжиті на західньому фронті Німеччини.

Подібну військову частину, відому під назвою "Леґіон полк. Сушка", створив був ПУН напередодні німецько-польської війни. Але по упадку Польщі полк. Сушко передав ту частину до диспозиції німецькій охоронній поліції "Веркшуц" для охорони фабричних споруд і в висліді того як українська частина вона перестала існувати. При творенню "Дружин Українських Націоналістів" не тільки що було в домовленні підкреслено повну самостійність частини, але й виразно узалежнено співпрацю частини з німецькою армією від постави уряду Німеччини до питання державної суверенности України І, коли гітлерівський уряд Німеччини виявив свою ворожість до відновленої 30 червня 1941 р. Української Держави, ДУН зірвали свою співпрацю з німецькою армією. З гітлерівською партією і гітлерівськими політичними чинниками формація ДУН /Дружини Українських Націоналістів/ ніколи ніяк не співпрацювала.

КОМІСІЯ ДЕРЖАВНОГО ПЛЯНУВАННЯ.

Провід ОУН, очолений С.Бандерою, покликав до праці окрему Комісію Державного Планування. Її завданням було провести підготовчу працю для створення адміністративного апарату відновленої Української Держави та напрямних і принципів його дії. Ярославові Стецькові припали в ній справи загально політичного характеру, др.Володимир Горбовий очолив завдання притягнути до праці фахівців різних ділянок, які не були членами ОУН, а мґр.Лев Ребет повинен був у співпраці з іншими правниками приготовити текст Проголошення відновлення Української Держави і проєкти різних розпорядків, що їх мусітиме негайно проголосити нова українська влада.

Згідно з цими плянами підготови, др.В.Горбовий довів до створення загально-українського представництва п.з. "Український Національний Комітет," який повинен був стати ядром майбутнього тимчасового уряду та державного апарату Української Держави. Леґальні українські партії тоді не існували. Колишні члени розв'язаних українських партій творили неформальні "середовища'. У висліді розмов др.Горбового з провідними членами усіх "середовищ" до У.Н.Комітету ввійшли представники усіх "середовищ", за

виїмком тільки "мельниківців", які вважали, що вони мають домовлення з німецькими чинниками про те, що група полковника А.Мельника є єдино уповноважена німцями репрезентувати й керувати всім життям українців згідно з кожночасно даваними їм німцями дорученнями. Головою У.Н.Комітету був обраний ґен.Всеволод Петрів, а його заступником др.В.Горбовий.

ШЕВЧЕНКОВІ "ДВА ІВАНИ".

У містерії "Великий Льох"Тарас Шевченко передає свою містерійну візію надзвичайно важливого фраґменту у майбутній історії українського народу: Народження "Двох Іванів". У розділі "Три ворони" перша ворона, символ злого духа України, сповіщає своїх товаришок:

"Та ще буде два дива твориться: Сю ніч будуть в Україні родиться близнята. Один буде, як той Гонта, катів катувати! Другий буде...оце вже наш!...катам помагати. Наш вже в череві щипає!...О! сміється і ридає уся Україна! То близнята народились; А навісна мати регочеться, що Йванами обох буде звати!"

Ця містерійна візія Шевченка відноситься повністю до подій внутрі української політичної еміграції напередодні воєнних дій гітлерівської Німеччини проти СССР, коли то родились дві зовсім протилежні організовані політичні сили,- близнята, бо обох їх породила мати Україна,- які, дивним - дивом, обі дістали те саме ім'я - О.У.Н.

По розвалі Польщі,- як уже було згадано,- усі леґальні українські політичні партії самоліквідувалися. На полі бою залишилася єдина Організація Українських Націоналістів, ОУН. Але на структуральному верху ОУН, в ПУН, жевріла іскра кофлікту від 1936 р., коли то на Варшавському процесі виявилось, що всі таємні документи ОУН, т. зв. "Архів Сеника", дістався в нерозгаданий спосіб у руки польської поліції і в зв'язку з тим і іншими загадковими справами виринуло в членів ОУН підозріння, що ті документи видав полякам Ярослав Барановський, член ПУН, бо він - польський провокатор. Крайова Екзекутива ОУН передала полк. Коновальцеві вимогу усунути Барановського з ПУН і поставити перед організаційний суд. Але несподівана загибіль полк. Конова-

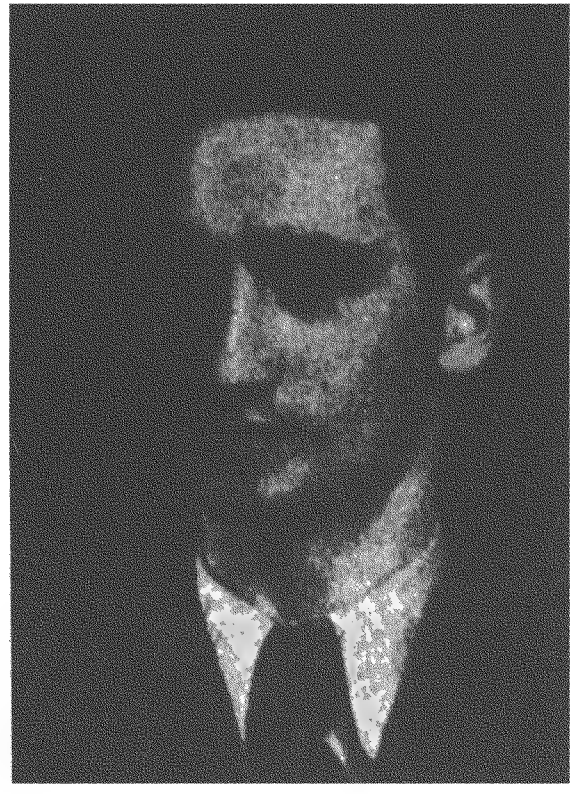

ІВАН РАВЛИК.
****1909 - † грудень 1941.***

ІВАН РАВЛИК народився 1909 р. у Новому Селі біля Чесанова. По матурі почав студії на Львівському університеті, але арешти і тюрма не дали змоги закінчити їх. Член УВО й ОУН від 1929 р. В часі студій у Львові організатор українського робітництва. Організатор великої демонстрації у Львові в часі процесу Лемика, в якій був пострілений. В'язень польських тюрм і концлагеру в Березі Картузькій. Член Крайової Екзекутиви ОУН, засуджений у львівському "Процесі Бандери" в травні 1936 р. на 5 років тюрми. Учасник 2-го Великого Збору ОУН. Член Проводу ОУН як керівник Служби Безпеки

/С.Б./ Співорганізатор Акту 30 червня 1941 р. Організатор Української Міліції в Західній Україні.

У грудні 1941 р. Равлика заманув на розмову про взаємини ОУН і організації Мельника Зиновій Книш, його "приятель" з праці у "Центросоюзі", і видав його в руки Ґестапа. В часі допитів Ґестапівський кат Вірзінґ закатував Равлика на смерть. У тому катуванню брав активну участь мельниківськкий фольксдойч Тютюник із Жовкви, головний помічник Вірзінґа в тортуруванню українських політв'язнів, і мельниківський співробітник СД Чучкевич.

льця урвала можливість доведення цієї справи до кінця. Гірше того. По смерти Коновальця Барановський став фактичним керівником ПУН і своїми вигадками й хитрими махінаціями посадив на пост ПУН полк. Мельника, що до того часу ніколи членом ОУН не був і став тільки безвольною лялькою в руках Барановського. Конфлікт загострився, коли стало видним, що Барановський став на службу німців, щоб цілу ОУН поставити на покірну службу Гітлерові для здійснювання пляну перебудови Східьої Европи в аспекті Гітлерового "Нового Ладу" в Европі, підчиненій Німеччині, подаючи українцям і, зокрема ОУН, клич "Україну треба собі заслужити вірною службою "вуйкові" Гітлерові!" Другий Великий Збір ОУН в квітні 1941 р. розтяв той вузол конфлікту "Александрівським мечем" - виявленням махінацій Барановського з вигаданим ним "усним завіщанням Коновальця" і видвигненням на пост Голови ПУН не-члена ОУН, полк. А.Мельника, та викиненням обох з ОУН. Збір поставив теж спеціяльний заклик до полк. Мельника:

ІУ, т. 17. "ІІ-ий Великий Збір ОУН взиває полк. А.Мельника заперестати яку-небудь акцію під назвою ОУН. Кожне відхилення від тієї перестороги Організація поборюватиме як диверсію."

Але в Андрія Мельника не знайшлося стільки політично-моральної сили, щоб підчинитися волі Великого Збору ОУН, і вирватися з-під тиску намови польського, а потім німецького провокатора Барановського та скомпромітованого члена УВО, авантюриста Зиновія Книша. Навпаки, коли вони створили нову організацію, Мельник погодився не тільки

на очолення тієї організації, але й на неморальне привласнення собі тією організацією назви ОУН.

Совісна аналіза поданого нами перебігу й розв'язки конфлікту в Проводі ОУН виявляє, що нова організація, очолена полк. Андрієм Мельником, абсолютно ніякого організаційно -правного права не має пов'язувати себе з ОУН і підшиватися під назву ОУН, бо ж ніхто із творців нової організації в час її творення членом ОУН не був:ні Мельник, ні усунений Великим Збором ОУН з ОУН Ярослав Барановський, ні Зенон Книш, ні ніхто з інших "рятівників ПУН-ну", сформованих Книшем. Всі інші члени ПУН-у перестали ними бути з моментом відкриття Великого Збору, який згідно з устроєм ОУН є єдино управненим вибирати нових членів Проводу ОУН. Колишні члени ПУН - Сеник, Сушко, Андрієвський, Мартинець, Сціборський, Чучман, на Другому Великому Зборі ОУН не були вибрані членами нового Проводу ОУН. Гірше того, вони не підчинилися Великому Зборові ОУН, репрезентантові всіх кругло 20 тисяч членів ОУН і тим, силою постанови Великого Збору ОУН, виключили себе з членства ОУН.

Тим більше не мали найменшого права члени нової організації чи партії, очоленої полк. Андрієм Мельником, підшиватися під назву ОУН під політично-моральним оглядом. Адже нікотрий із них до велетенського морально-політичного капіталу ОУН, здобутого революційною боротьбою проти окупантів на Рідних Землях, найменшого вкладу не дав. Про це у відношенню до тих членів ПУН, на яких мало спиратися право нової мельниківської організації нав'язувати себе до ОУН, висловився дуже виразно Зиновій Книш, що разом з Ярославом Барановським були дійсними творцями нової партії:

"Почавши від 1930 року...ПУН з кожним місяцем утрачає контролю над діянням ОУН в краю...Навіть не знати, як і коли це сталося, що ПУН став неначе дипломатичним представництвом ОУН за кордоном...Тихо, легко і спроквола ПУН фактично здав свої провідницькі позиції і перейшов на репрезентаційні." [1)]

Отож: Якщо ті члени ПУН, що творили нову організа-

---

1) З.Книш. "Розбрат". Стр.147 і 148.

цію під проводом Андрія Мельника, найменьшої участи в революційній боротьбі ОУН в Україні не брали, то яке моральне право могли вони мати твердити, щп ОУН це вони?

У виданому в 1955 році організацією Мельника збірнику "ОУН 1929 - 1954" тодішній член проводу тієї організації проф. Юрій Бойко писав:

"Націоналізм зі своєї природи максималістичний. Він не шукає ніяких компромісів коштом суверенних прав нації чи її території... Мотиви тактичного характеру ніколи в політичній практиці націоналіста не можуть бути причиною, щоб замовчувати священне право України на власну соборну державу. Націоналіст не сміє анґажуватися в такі політичні комбінації, які припускають неясне чи многозначне ставлення до реалізації ідеалу самостійної й соборної України." [1)]

А нова, мельниківська організація власне й зродилася із заанґажування себе на службу гітлерівської Німеччини, що ніколи ні словом не заявила свою позитивну поставу до самостійности України, а на практиці виразно змагала до шматування української території по своїй уподобі й повного перетворення України в німецьку колонію й це було причиною спалаху конфлікту ОУН з Мельником - Барановським.І таку "політичну концепцію" слухняного вислуговування гітлерівській Німеччині поставила та нова організація при оформлюванню себе в основу своєї майбутньої дії. Як же творці й члени тієї організації могли звати себе націоналістами, а свою організацію націоналістичною?

Фактично, нова, створена Ярославом Барановським і Зиновієм Книшем і очолена Андрієм Мельником організація, чи партія, своєю політичною суттю була крайньо опортуністичною партією на взір міжвоєнного УНДО. Кажемо "крайньо опортуністичною", бо колишнє галицьке УНДО, заявляючи свою льояльність Польщі і польській окупаційній владі, все таки часом зазначувало, що "максимальним ідеалом" для УНДО є самостійна Українська Держава; а новостворена організація полк. Андрія Мельника ніколи перед німцями не заявила, що вона змагає до створення соборної, самостійної Української Держави, але послідовно, в усіх своїх заявах, меморіялах і в щоденній дії виступала як якийсь український допомоговий комітет, на взір діючого то-

1) ОУН 1929-1954. Стр.86-87.

ді в ҐҐ УЦК, Українського Центрального Комітету. ПУН полк. А. Мельника ніяк не запротестував проти дарування Гітлером Карпатської України Мадярщині, а навпаки, вимагав від фактичних командирів Карпатської Січі без одного вистрілу капітулювати перед волею німецького "Фюрера"; провід мельниківської партії ніяк ніколи не запротестував перед німцями проти прилучення Галичини до Ґенерал-Ґубернаторства, ні проти дарування Гітлером частини України, Буковини й "Трансністрії," румунам, ні проти творення з решти України "Рейхскомісаріяту", німецької колонії найгіршого типу. І навіть на весну 1945 р., коли повна програна Німеччини була для кожного очевидною, провід організації Андрія Мельника не поставив урядові Німеччини вимогу визнати державну самостійність українського народу й соборність Української Держави і годитись на творення українського уряду, але далі заявляв свою вірнопідданчу службу гітлерівській державі й заходився творити тільки Український Національний К о м і т е т , всеціло підпорядкований німецьким чинникам.

Поява нової опуртуністичної партії, чи організації під проводом Андрія Мельника, навіть при її крайньому опортунізмі, не була б ще такою трагедією. В ніякого поневоленого народу не пішов увесь загал у революційне підпілля боротьби проти окупанта. В важких умовинах поневолення завжди велика частина виявлялася опортуністичною і появлялися опортуністичні організації, готові на льояльну співпрацю з окупантом. І вони могли принести якусь користь свому народові, якщо б вони знали й зберігали границі своєї вимушеної співпраці з окупантом. Страшним нещастям для українців і особливо для української визвольної боротьби стало те, що творці нової організації, Барановський і Книш, ставши самі як "фольксдойчи" на службу гітлерівських окупантів, заанґажували до такої роботи цілу нову організацію з бажанням помогти німцям виловлювати й винищувати безпощадно "бандерівців", безкомпромісових борців за волю України, за відновлення самостійної, соборної Української Держави! Під польською окупацією УНДО й ОУН стояли в політичному конфлікті, але якоюсь мірою завжди співпрацювали. Тепер, під жорстокою окупацією гітлерівської Німеччини, фізичне винищування українських самостійників - державників стало

головним завданням роботи супер - опортуністичної організації А. Мельника.

Як у кожного народу, були і в українців, хоч не в такій кількості, завжди зрадники, що добровільно ставали на службу ворога проти свого народу, як от Кочубей і Іскра за Мазепи, чи Роман Барановський у 1930-тих роках. Але це завжди були о д и н и ц і. Тепер таку ганебну роботу на службі окупанта взяла на себе ціла політична організація. Чуючи за собою всевладну силу ґестапа, Ярослав Барановський, Зиновій Книш, "Утьо" Соколовський, Богдан Онуфрик - "Коник" та інші комісарі організації А. Мельника залюбки пригадували членам своєї організації: "Пам'ятайте, що обов'язком кожного нашого члена є знищити хоч одного бандерівця!" [1)]

Було ясним, що новостворена організація А.Мельника своєю суттю, своєю настановою й своїми цілями була прямою протилежністю до Організації Українських Націоналістів, ОУН. Тому й повинна вона була прибрати собі свою,

---

1) Ярослав Барановський по смерти полк. Коновальця, як про це ми вже згадували, зв'язався через команданта концлагеру в Саксенгавзен, що мав прізвище Барановскі, з політичнними чинниками гітлерівської Німеччнин,зареєструвавшись зразу як "фольксдойч" /німець з походження/, а далі й "райхсдойч" /німецький громадянин/. А про Зиновія Кинша пише Ярослав Гайвас, який у творенню організації Андрія Мельника участи не брав, але згодом до неї пристав і там аж до 1970-тих років займав один з найвищих постів, у статті "За оздоровлення основ", "Визвольний Шлях", квітень 1983 р.,стр. 427. "А Книш? Ось що він пише на стр. 366 своєї книжки "Б'є дванадцята": *Але, коли вам на тому залежить, я цей папірець підпишу." Йшлося про заяву, якої вимагало від Книша ґестапо. І він ту заяву підписав...У короткому часі гітлерівці іменували його бірґермайстром у Калуші, а відтак найвищим співробітником крайсгавптмана у Золочеві...Жалко, що Книш не подав, що на тому "папірці" було ґестапом написано... Під кінець /війни/ Книш ... вигідно,в тепло нагрітому вагоні, приїхав аж до Дорнбірну на швайцарському кордоні."* А на стр. 426 у тій самій статті Я.Гайвас свідчить: *"За згодою Полковника Книш зорганізував з групи своїх однодумців ядро змови у Кракові, яке ненадійно захопило центральне організаційне приміщення, а в ньому значне добро, чималу техніку й різні організаційні засоби. Всю ставку тепер поставив Книш на знищення групи С.Бандери."*- Тож ясно, хто, як і для чого організував нову партію чи організацію полк. Андрія Мельника.

зовсім неподібну до "ОУН", організаційну назву. Але її творцям і провідникам дуже хотілося виступити перед українським народом у чужому, гарному пір'ю, в пір'ю вкритої славою і дуже популярної серед українців ОУН, Організації Українських Націоналістів. І, як москалі після перемоги над Мазепою проголосили себе єдиними, правдивими продовжувачами Руси, хоч ніякого права до того не мали, так тепер організація Мельника привласнила собі назву ОУН, хоч ніякого права до того не мала. І, як колись москалям удався трюк з привласненням собі назви "Русь" шляхом впертого повторювання своєї нахабної вигадки, бо за ними стояла сила московської імперії, так творцям мельниківської організації вдався нечесний трюк з привласненням собі назви ОУН, бо за ними стояла тоді сила гітлерівських чинників і ніхто їх за те притягнути до судової відповідальности не міг.

Цей політично й морально гидкий трюк творців мельниківської організації не має прецеденсу в історії українського політичного життя. Коли, наприклад, в 1925 р. усунено з УВО гурт "радянофілів" то вони, зорганізувавшись у нову організацію, назвали її ЗУНРО, Західно-Українська Революційна Організація; коли пізніше усунено з УВО Дмитра Паліева і його однодумців, вони зорганізувалися опісля в ФНЄ, Фронт Національної Єдности. Ні одним, ні другим і на думку не приходило назвати свою нову організацію УВО й твердити, що це власне вони є єдина, правдива УВО. Так було завжди у випадку інших організацій чи партій. Єдина організація Барановського - Книша, очолена Андрієм Мельником, поступила інакше.

Засмакувавши успіх такої провокації, мельниківці прийняли вживання такого трюку в основу своєї дальшої дії: в кожному випадку, коли в якійсь громадській організації виявиться, що мельниківці не можуть там верховодити, бо становлять дрібну меншість, вони творять свою організацію і крадуть для неї назву тієї організації, з якої їх викинено, чи самі вийшли. І так, коли зараз по війні українська еміграція почала організуватися, то в кожній місцевості, де постав Український Комітет, мельниківці творили свій Український Комітет; коли постали Українські Студентські Громади, мельниківці творили свої Українські Студентські Громади; коли відновлено ЦЕСУС, мельниківці створили свій ЦЕСУС;

коли до західної Німеччини прийшли частини УПА, мельниківці прголосили, що існує "друга" бульбівсько - мельниківська" УПА; такі ж герці ми бачимо й на відтинку УККА...

НЕ "РОЗКОЛ В ОУН" І НЕ "РОЗБРАТ" АЛЕ "КОНФЛІКТ І ЧИСТКА В ОУН".

Безсоромне привласнення собі назви ОУН новоствореною організацією Барановського - Книша, хитро прикритою шапкою "Вождя" Андрія Мельника, внесло поважну дезорієнтацію в українське політичне життя. Правда, загал скоро знайшов розв'язку для розрізнювання Шевченкових "Двох Іванів": Організації Українських Націоналістів дано назву "бандерівці", а новій організації Барановського -Книша назву "мельниківці". Українське громадянство дуже скоро збагнуло теж бездонну прірву, що відрізняла ті дві організації одну від одної: Безкомпромісовість революційної боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу проти кожного окупанта і тому трактування гітлерівської Німеччини як нового окупанта України "бандерівцями", тобто дійсною Організацією Українських Націоналістів і вірно - підданча служба гітлерівським окупантам "мельниківців", яка власне для такої служби окупантам й зродилася. Все ж, вперте вживання мельниківцями назви ОУН для своєї організації вдержувало, а то й поглиблювало плутанину назв.

В аспекті поглиблення такої плутанини ввели мельниківські публіцисти теж демаґоґічно баламутні окреслення "Розкол в ОУН" та "Розбрат", замість властивих "Конфлікт і чистка в ОУН". Бо як не було "розбрату" між Мазепою і Кочубеєм та між Богданом Хмельницьким і Яремою Вишневецьким, бо ні Кочубей Мазепі, ні Ярема Вишневецький Хмельницькому ніяким братом не був, так і не були "фолькс" і "райхс- дойч" Барановський та "фольксдойч" Зиновій Книш, вислужники ґестапа, братами Бандері й тисячам членів ОУН, що аж до своєї смерти залишилися вірними ідеї безкомпромісової боротьби за УССД. Про "розбрат" можна би говорити тоді, коли б розійшлися Книш з Барановським: два брати, бо оба "фольксдойчі", оба слуги ґестапа, оба "мельниківці".

Безглуздим є теж твердження про "Розкол в ОУН". Ми вже звертали увагу на те, що про той "розкол в ОУН" треба

б говорити насмішливою приповідкою, що "Відколовся дуб зелений від зісохлої гілячки". Про дійсний розкол в ОУН могла б бути серйозна мова тоді, коли б це дійсно одна частина, хоч кілька звен, стало по одній стороні, по стороні політичної концепції Барановського, а друга частина по стороні політичної концепції Бандери. Але сам Книш у своїх писаннях багато разів признає, що з поверх десяти тисяч членів ОУН в Україні ані одна організована частина ОУН, ані одна п'ятка, не відкололася від ОУН, щоб стати по стороні Барановського-Книша-Мельника. Така сама була постава майже десяти тисяч членів ОУН, що перебували тоді на під-німецьких теренах.

Фактично заіснував по смерти полк. Є.Коновальця конфлікт у Проводі ОУН із-за Ярослава Барановського, який виявився польським, а потім німецьким агентом; точніше конфлікт між Крайовою Екзекутивою ОУН як речником всієї ОУН в Україні та "крайовиками", тобто провідними членами ОУН в Україні, які опинилися поза Україною, з одної сторони і полк. Андрієм Мельником, якого Барановський обманно висунув на пост "Вождя", та його ПУН-ом з другої сторони. Конфлікт, який закінчився на Другому Великому Зборі ОУН в квітні 1941 р. усуненням Барановського і Мельника та ще кількох їхніх однодумців з ОУН. Отже:Дійсно це був не "розкол в ОУН", але така "чистка" в ОУН від пропагаторів коляборації з гітлерівською Німеччиною, як була в 1925 р. "чистка" в УВО від радянофілів з недавнім Крайовим Командантом УВО інж. Ярославом Індишевським на чолі, а трошки пізніше "чистка" в від УВО опортуністів з Д.Палієвим, членом Крайової Команди УВО, на чолі. Ні про одну, ні про другу "чистку" в УВО ніхто ніколи як про "розкол УВО" не говорив. Зовсім подібною до "чистки" в ОУН в 1941 р. була "чистка" в Союзі Української Націоналістичної Молоді" в 1928 р., коли то з СУНМ було усунено тодішнього голову тієї організації Осипа Боднаровича і кількох членів головної управи за намагання причепити СУНМ до УНДО з його опортуністичною політикою. І тоді ніякої мови про "розлам в СУНМ" не було.

Повторюємо і підкреслюємо ще раз, що ніякого р о з к о л у в ОУН не було. Створена Ярославом Барановським і Зиновієм Книшем і очолена Андрієм Мельником організація

була зовсім новим творивом , своєю суттю і настановою різко протилежним ОУН, Організації Українських Націоналістів і тому звати те новотвориво "відлам ОУН" чи "друга ОУН" це зневага дійсної ОУН і свідоцтво невіжества, або демаґогії.

ЗИНОВІЙ КНИШ РЕГАБІЛІТУЄ БАРАНОВСЬКОГО.

"Свідчився циган своїми дітьми".
/Народна приказка/

Головою проводу нової політичної організації, що її в квітні-травні 1941 р. сформували Ярослав Барановський і Зиновій Книш, був від її народження до своєї смерти полк. Андрій Мельник з титулом "Вождь". Але дійсним її керівником був від її народження до своєї смерти її природний "батько"- Ярослав Барановський, а Мельник у тій організації був завжди тим, чим у керівництві Англією є її кожночасний король чи королева:вивіскою. За тією вивіскою, що мала напис "Вождь полк. Андрій Мельник" вигідно ховався Барановський . Все ж і в такій обстановці видвигнені Організацією Українських Націоналістів проти Барвновського в ході конфлікту обвинувачення дуже заваджали і Барановському, і новій організації. Тому провід нової організації вирішив регабілітувати свого творця і дійсного керівника, Ярослава Барановського. Проведення такої штуки доручено - Зиновієві Книшеві. Книш описує все те докладніше у своїй книжці "Розбрат". "Не памятаю складу Трибуналу"-пише Книш. Та це не важне, бо ціла процедура була проведена на взір судів СССР: члени суду були лише театральними статистами, "висновки" і "рішення" того трибуналу були вже наперед виготовлені Зиновієм Книшем. Але, і при такій обстановці навіть Книш не міг заперечити деяких фактів і ми їх тут наведемо.

1. "Прислали копію протоколу-заяви д-ра Степана Шухевича, в якій він стверджував, що бачив оригінали документів /мова про документи польської поліції, в яких згадано Ярослава Барановського як польського агента в ПУН-П.М./ сумлінно їх оглядав і на підставі свого довголітнього досвіду судового оборонця в карних справах, зокрема в політичних процесах, висказує переконання, що ц і д о к у м е н-

МИКОЛА АРСЕНИЧ.
****1910 р. - † 23 січня 1947.***

МИКОЛА АРСЕНИЧ народився 1919 р. на Гуцульщині. Студіював на Львівському університеті і був активним у студентському житті. Член УВО і ОУН від 1929 р. Повітовий провідник ОУН Коломийщини. В'язень польських тюрм, у 1937-38 "староста", т.зн. підпільний провідник українських політв'язнів у львівській тюрмі "Бриґідки". Учасник Другого і Третього Великих Зборів ОУН. Від грудня 1941 р. член проводу ОУН на пості керівника Служби Безпеки аж до смерти. Член Головної Ради ОУН. За успішне поборювання агентури-НКВД нагороджений Головним Командуванням УПА Золотим Хрестом Заслуги.

23 січня 1947 р. оточений тічнею НКВД у своєму бункрі біля села Жуків, Бережанського повіту, загинув разом зі своєю дружиною, зірвавши бункер гранатами.

т и а в т е н т и ч н і. Потверджує теж, що фотокопії зроблені з предложених йому оригіналів."

2. "Відповідає правді, що не доставлено в Карпатську Україну зброї, що стояла до диспозиції ПУН."

Очевидно, до кожного признання правди Книш знаходив якесь "але", або заперечував правду очевидною вигадкою чи побрехенькою. Наприклад: Факти, що від "Варшавського" процесу в 1936 р. Крайова Екзекутива ОУН видвигнула обвинувачення, що це Ярослав Барановський був тим, що передав полякам сотні документів ОУН з "Архіву Сеника" і тому вперто вимагала усунення його з ОУН; що ті вимоги КЕ ОУН скріпилися по знайденню по розвалі Польщі документів польської поліції про агентурну працю Ярослава Барановського на службі польської поліції і що рішуча вимога усунення Барановського з ОУН із-за його про-гітлерівської орієнтації, в яку він намагається втягнути ОУН, Книш просто заперечує своєю безсоромною побрехенькою:

"Довір'я бандерівців до Макара-Барановського було таке велике, що вони всіми силами й намовами, а потім навіть і погрозами хотіли перетягнути його на свою сторону..."Це "недовір'я" почало проявлятися аж тоді, коли стало ясно, що Макар-Барановський не пристане до опозиційної групи Бандери."

Ось приклад логіки Книша: Бандерівці всіми способами хотіли мати Барановського в себе, бо... вважали його польським, а опісля гітлерівським агентом. Для чого? Хто ж тоді був другою стороною конфлікту і про що йшлося в конфлікті? Чому бандерівці мали таке величезне довір'я до Барановського, як твердить Книш, і так страшенно хотіли мати в себе того, кого вони вважали польським, а опісля гітлерівським агентом? Цієї загадки Книш і не пробує вияснити. Йому досить поставити найбільшу нісенітницю як "факт" і з нього робити "висновок", що Барановського бандерівці надзвичайно любили і безгранично шанували, доки він не сказав їм, що він до них не піде. Або: Книш не заперечує, що знайдені до-

---

1) З.Книш. "Розбрат", стр. 291-294.

кументи польської поліції, в яких згадується Ярослава Барановського як агента польської поліції, є автентичні, правдиві. Але... він уважає, що прізвище "Ярослав Барановський" було псевдонімом якогось іншого провокатора на польській службі, мабуть Ріка Ярого. На якій підставі таке припущення? Чому це мало б бути псевдо якраз Ріка Ярого, а не ,наприклад, Мартинця,який у 1928 р. був у руках польської поліції і його польська поліція на диво скоро випустила на волю, хоч знала добре, що Мартинець член Начальної Команди УВО й редактор "Сурми"? Або: у справі пляну втечі Степана Бандери з польської тюрми в 1938 р. тодішній Крайовий Провідник ОУН, Лев Ребет, у своїх споминах виразно свідчить, що виготовлений в Краю плян втечі був переданий Ребетом Я.Барановському для апробати ПУН-ом, гроші на підкуплення польської поліції, даровані Макогоном з Англії, були в депозиті Ярослава Барановського та що це власне Ярослав Барановський в останній хвилині і грошей не передав, і доручив Ребетові плян відкликати.[1] А Книш робить з усього того "правниче " заключення:"Ярослав Барановський не мав ніякого відношення до справи визволення Степана Бандери з тюрми. Справу організували і від неї в останній хвилі без подання причин відступили два теперішні члени РП ОУН Іван Равлик і Роман Шухевич." [2]

Чи може бути більш цинічний насміх над пошаною правди, над логікою, над серіозністю судового, об'єктивного розгляду справи?

3. Книш згадує, що формально покликаний для цієї справи Мельником "Головний Революційний Трибунал" остаточно "на внесення Ярослава Гайваса - "Бистрого"прийняв стилізацію не уневинення Барановського, тільки припинення справи проти нього." [3] Але в усіх писаннях ПУН, і Книш у своїх, прийняли "аргументи" Книша як - повну регабілітацію Ярослава Барановського і як подає сам Мельник, "останні три роки /Барановський/ ніякої референтури в ПУН не вів, залишаючись однак його членом". [4]

---

1) Докладніше про це гл. П.Мірчук, "Нарис історії ОУН", т. 1, стр.534-539.

2) З.Книш. "Розбрат", стр. 303.

3) Там же, стр. 307.

4) "ОУН 1929-1959", стр. 44.

МЕЛЬНИКІВСЬКІ "КУЛЬТУРНИКИ"-"ОЛЬЖИЧІВЦІ".

Ми наводили вже свідчення самих творців мельниківської організації - Книша, Сушка та інших, - що в період її народження вона була кількісно дуже дрібненька. "Скільки тих людей? Ледве вистарчить, щоб обсадити організаційну централю, та й це ще питання! - передає Книш оцінку кількости членів мельниківської організації при її формуванні Сушком - "Сичем."[1] "В нас нема ані стільки людей, ані сили, щоб ми прийняли цей плян." /Мова про плян захоплення центрального бюра ОУН/ - потвердив його оцінку Сеник- "Гриб".[2] Фактично, тих членів ПУН і зорганізованих Книшем "рятівників ПУН", які самі членами ОУН в той час, або взагалі, не були разом було около т р и д ц я т ь . Оформившись остаточно в квітні-травні 1941 р. в нову організацію під крадену назву "ОУН" вона мала дуже виразний характер Шевченкового "другого Івана": Це був той "Іван", що добровільно став на службу гітлерівських наїзників, що готовилися відібрати Україну від московських окупантів і зробити її своєю колонією. Перший Секретаріят тієї організації творила трійка: Ярослав Барановський, Зиновий Книш і інж. Володимир Мартинець, всі три перед українцями - "українські націоналісти", а перед німцями - "фольксдойч" - і на службі гітлерівських органів. На нижчому щаблі такими "вожденятами" стали пор. Остап Чучкевич, сот. С.Сулятицький, сот. Юріїв, Утьо Соколовський, теж усі "фольксдойчи", три перші в мундурах старшин гітлерівського СД.

Ми говорили вже про те, як то та горстка, діставши від німців до своєї диспозиції "ковбасу" і "палку", тобто змогу робити своїх членів "тройгендерами" по-жидівського майна, а своїх пртивників видавати в руки ґестапо на знищення, за кілька тижнів розрослась із кількадесяти до кількох сот. Правда, багато із тих, що завдяки приступленню до мельниківської організації стали нараз "тройгендерами" і "фервальтерами", задоволилися своїм вигідним становищем і до роботи мельниківської організації не мішалися. Але це ні трошки характеру мельниківської організації не міняло.

---

1) З.Книш. "Розбрат", стр. 215.

2) Там же, стр.213.

Щось зовсім нове внесла в ту організацію поява в її складі групи "культурників" або "просвітянців", що їх очолив молодий член ПУН др.Олег Кандиба - "Ольжич". Вже сам факт що Ольжич це був літературний псевдонім Олега Кандиби і він вніс його зі собою до ОУН, свідчило про його особливе заінтересування культурною і просвітянською працею в ОУН. Високоідейний, він намагався зберігати вірність націоналістичним ідеям і послух "вождеві" й ПУН-ові навіть тоді, коли це виглядало неможливим. Ту свою особливу настанову він виявив дуже різко в зв'язку з подіями на Закарпаттю, коли то як представник ПУН-у полк. Мельника він передавав Колодзінському-Шухевичеві-Косакові нагану за несубординацію ПУН-ві: "Як представник ПУН я передаю Вам гостру догану за організаційну несубординацію. А як український націоналіст я висловлюю вам глибоку пошану як правдивим українським націоналістам".

При такій своїй настанові, в ході конфлікту після розвалу Польщі Ольжич до конфлікту активно по нікотрій стороні не мішався і зберігаючи льояльність до ПУН А.Мельника, разом з Оленою Телігою, тісно співпрацював з С.Ленкавським, референтом культури Революційного Проводу ОУН.

"Александріїська" розв'язка конфлікту на Другому Великому Зборі ОУН, усунення Андрія Мельника й Романа Барановського з ОУН і створення Барановським і Книшем нової організації з "вождем" Андрієм Мельником на чолі змусили Ольжича прийняти рішення, де йому опреділитися.

Аналіза характеру обох організацій давала ясні зариси майбутнього: Безкомпромісова боротьба ОУН під проволом Бандери теж проти гітлерівської Німеччини як нового окупанта України віщувала жорстокий зудар українських самостійників революціонерів з безоглядним ґестапом, зудар, який унеможливить розгорнення легальної культурної і просвітянської праці серед широких мас українського народу. "Інтер арма сілент музе" - "Коли гримлять гармати, муза мусить мовчати!" - повторяв Ольжич. А натомість покірна співпраця мельниківської організації з німецькими окупантами давала вигляди на можливість ведення в Україні прсвітянської і культурницької праці на взір того, як це було під польською окупацією в західній Україні. Ольжич вірив, що в дальшому розвою подій беззастережна льояльність мельниківців до гітлерівської влади в Україні дасть змогу поширити їхню прос-

вітянську та культурницьку працю якоюсь мірою теж на політичну ділянку. Тому він, Ольжич, а за ним і Олена Теліга, вирішили стати в ряди новоствореної організації мельниківців тим більше, що та організація заявила, що вона - продовження ОУН.

Приступлення Ольжича до мельниківської організації принесла тій організації величезні користі. За міражем безперечно корисної просвітянської та культурницької праці на всіх прсторах України, яку, - здавалось, - мож буде свобідно розгорнути під охороною мельниківської організації, губилася дійсність характеру тієї організації як гітлерівсько-німецької агентури. Завдяки тому, мельниківська організація виступала перед українцями як єдина, німцями апробована організація, що продовжуватиме працю "Просвіти", "Рідної Школи", української кооперації, українських наукових установ, а то й вести політичну роботу на взір роботи УНДО в міжвоєнній Польщі: хай і крайньо опортуністичну, а все ж таки корисну для українського народу.

За такою концепцією пішло за Ольжичем більше осіб. Одним із перших між ними був Ярослав Гайвас. Він пише про це:

"Поза цим двоподілом стояла чи мала група людей, до яких належав і я...Наші товариші були по боці Бандери, але в Полковникові ми бачили стрілецьку традицію, тяглість визвольної боротьби... Після дискусій і аналізи положення ми пристали до групи Полковника /Мельника/. Нашою ціллю було засипати прірви, злагіднювати конфлікт, шукати полагоди посталих проблем. Одначе цього нам не вдалося осягнути" [1)]

Так з'явилось "друге крило" в мельниківській організації -група культурників і просвітянців, очолених Олегом "Ольжичем"-Кандибою і тому прозваних "Ольжичівцями". Я.Гайвас у своїх споминах кілька разів підкреслює, що між обома тими "крилами", особливо між Книшем і Гайвасом, від самого початку й аж по сьогодні існував і існує гострий, хоч запопадливо скриваний, конфлікт. Для організаційного поєднання тих двох "крил", Мельник переорганізував керівну

---

1) Я.Гайвас. "За оздоровлення основ". "Визвольний Шлях", квітень 1983, стр. 426.

"трійку", Секретаріят ПУН: її очолив Ольжич, а членами стали Книш і Мартинець, а Барановський став "сірою еміненцією", тобто невидимим, але фактичним керівником роботи мельниківської організації, зокрема ж її зв'язків з німецькими чинниками. Окремо вів своє "Сушко-штеллє" /бюро Сушка/ полк. Роман Сушко як член Мельниківського ПУН. Він організував спеціяльні українські, чи точніше зложені з українських охотників, "Вартівничі сотні"-"Веркшуц", що їх завданням було охороняти фабричні споруди, та виконував спеціяльні доручення для німецької розвідки. З того "Зушко-штеллє" [1)] члени мельниківської організації одержували спеціяльні посвідки, які охороняли їх перед "непорозуміннями" з німецькою політичною поліцією. Ті члени мельниківської організації, що -як Книш - заявили себе "фольксдойчами" і стали на працю в ґестапо чи в СД, мали свої окремі службові виказки й посередництва "Зушко-штеллє" не потребували.

Обидва крила мельниківської організації потребували людей. Але, з огляду на дуже різний характер їхньої майбутньої праці, спосіб їх вербування й затруднення був різний. Агентурне крило "барано-книшівців" достарчало своїх "дольмечерів" /перекладачів/ до окружних і повітових команд ґестапо й СД; до нижчих станиць тих німецьких установ мельниківська організація вербувала місцевих охотників, які для тих завдань ставали членами мельниківської організації. Тому на передодні походу німців на схід сітка барано-книшівських службовців в ґестапо й СД була нечисленна. Вона розросталася з поширенням засягу опанування німцями українських земель.

В зовсім інакшому положенні були "ольжичівці". Для плянового опанування роботи просвітянського і культурницького характеру на центральних і східних просторах України треба було галичан, обізнаних вже з такою роботою. В цій ділянці мельниківці постановили наслідувати бандерівців: організувати "Похідні Групи" мельниківців. Перешкод для такої праці зі сторони німців не передбачувано. Для того, щоб наперед виминути якісь непорозуміння, створено зареєстровану й апробовану німцями "Українську Допо-

---

1) Німці вимовляють "с" перед самозвуком як "з", тому "Сушко" вимовляли як "Зушко".

могову Акцію", УДА. Персональна виказка тієї мельниківської установи забезпечувала даного члена мельниківської організації від обмежень рухів, чи якихсь конфліктів з німецькими окупаційними чинниками. На організацію мельниківців спадала лише техніка доставлювання членів їхніх "похідних груп" до призначених їм місць та удержування їх там.

Та й під оглядом потрібних фінансів організація Мельника була відразу в незлому положенні. Мельниківські фольксдойчі Барановський, Книш, Чучкевич, Сулятицький, Соколовський та їм подібні були просто урядовцями ґестапо або СД й одержували німецьку платню, яка не тільки давала забезпечення їм і їхнім родинам, але й давала їм змогу давати свій "податок" ще й мельниківській організації. Головніших працівників мельниківського просвітянського сектора ПУН завдяки своїм зв'язкам з німецькою адміністрацією поприміщував на платних становищах в українських, або німецьких господарських установах. До того Книш у своїх споминах засвідчує:

"Гриб інформує, що організаційна каса збереглася перед Ярим." [1)]

А член проводу мельниківської організації Ярослав Шумелда уточнює це:

" Тут треба відмітити, що праця ОУН /тобто організація Мельника, П.М./ в 1940-41 рр., а зокрема на Наддніпрянщині була у великій мірі фінансована з фондів, що їх раніше зібрано в Канаді і ЗДА. Так заокеанські українці брали посередню участь у тих подіях. Цей факт відзначав часто Ольжич." [2)]

Відверто кажучи - це значить, що всі фонди, зібрані в час подій на Закарпатті, а потім на передодні німецько-польської війни від українців у Канаді й ЗСА на зброю для Карпатської Січі, а потім для українських повстанців ОУН, ПУН зужив у 1940-44 роках на організування нової партії мельниківців і їхньої дії в окупованій німцями Україні.

Врешті, й усі платні пости в усій сітці УДК, Українських Допомогових Комітетів у Галиччині /в "ГГ"/ і УДА, Української Допомогової Акції в "Райхкомісаріяті Україна", стояли до диспозиції виключно членам мельниківської організації.

1) З.Книш. "Розбрат", стр. 201.

2) Я.Шумелда. Похід ОУН на Схід. "ОУН 1929-1954", стр. 277.

Ясно теж, що усі члени мельниківської організації, що їх було відряджено до німецьких "Веркшуц"-ів та до згадуваного "Сушко-штеллє"були повністю забезпечені фінансово і могли реґулярно вплачувати свій "податок" до ПУН. Особливо ж добрими платниками податку до ПУН були усі "тройгендери" й "фервальтери", тобто директори по-жидівських маєтків, які власне завдяки проводові мельниківської організації дістали ті "копальні золота".

У зовсім інакшому положенні була ОУН, Організація Українських Націоналістів, очолена Степаном Бандерою. Ні сотика із фондів ОУН, що в час конфлікту були повністю в руках мельниківського ПУН, ОУН не одержала. Ніхто з "бандерівців" ні в ґестапо, ні в СД, не служив. З.Книш у своїх писаннях подрібно описує як то він з доручення мельниківського ПУН і в оперті на німецькі чинники повикидав бандерівців до останнього з УЦК, УДК й інших українських установ. Організація Українських Націоналістів, ОУН,очолена Степаном Бандерою, під кожним оглядом: концепційно, політично, дієво, фінансово, оперлася всеціло й виключно на власні сили, на щиру і жертвенну піддержку українського народу.

О.У.Н. ПРОТИ ОБОХ НАЇЗНИКІВ.

В половині червня 1941 р. для зорієнтованих політично українців не було вже найменшого сумніву, що похід гітлерівської Німеччини на схід проти СССР це питання найближчих днів. Як же до цих грядучих подій мають поставитись українці?

Ми говорили вже про те, що усунення полк. Мельника і Ярослава Барановського з Організації Українських Націоналістів рішенням Другого Великого Збору ОУН у квітні 1941 року було однозначним із рішучим відкиненням підчинювання дії ОУН плянам і дорученням гітлерівської Німеччини. Очолена Степаном Бандерою Організація Українських Націоналістів поставила це питання ясно: ОУН змагає до відновлення Української Самостійної Соборної Держави; у боротьбі за здійснення цього, ОУН і весь український нарід готові політично і мілітарно співпрацювати з Німеччиною в війні

проти СССР при умові, що Німеччина визнає і респектуватиме суверенність і повну самостійність Української Держави.

А які пляни відносно України й українського народу мала гітлерівська Німеччина та провід гітлерівської партії?

Осінню 1938 р. полк. Андрій Мельник як голова ПУН одержав був від німецьких чинників, з якими співпрацював, запевнення піддержки Німеччини для творення самостійної Карпатської України. Напередодні німецького захоплення Польщі в вересні 1939 р. Мельник одержав був від тих самих чинників запевнення, що по розвалі Польщі Німеччина піддержить створення з окупованих Польщею українських земель самостійної Західно-Української Держави і тому Мельник доручив був членові ПУН інж. М.Сціборському спішно приготовити проєкт конституції майбутньої Західно-Української Держави. На ділі - гітлерівська Німеччина ні одної , ні другої обіцянки не додержала і - дотичні гітлерівські чинники доручили Мельникові покірно підчинитися плянам і рішенням Гітлера. Це повчало, що ніяким обіцянкам гітлерівської Німеччини вірити не можна, тим більше, коли їх дають якісь таємничі "німецькі кола", а не урядові чинники німецької держави.

Плянуючи знищення СССР, ані офіційні чинники гітлерівської Німеччини, ані ніякі "німецькі кола" хочби найменших запевнень позитивної постави гітлерівської Німеччини до відновлення самостійної Української Держави будь-кому з українців не давали. Ані Гітлер у своїх промовах, ані гітлерівський уряд у своїх заявах, ані гітлерівська преса у своїх статтях ніколи ні словом не натякнули про відновлення на руїнах СССР самостійної і соборної Української Держави. Як ціль воєнних походів гітлерівської Німеччини подавано завжди - встановлення в Европі "Нойорднунґ", "Нового порядку" без будь-якого уточнення, що це таке, але з нескриваними натяками, що той "Новий лад" буде спертий на неограниченому пануванню німців на всіх теренах Европи, захоплених німецькою армією.

Такий стан мусів не лише насторожувати українців у відношенню до гітлерівської Німеччини, але й змушував українські політичні чинники своїми заявами й діями заставити німців розкрити німецьку настанову і німецькі пляни відносно України. Це мусів, насамперед, зробити провід ОУН. Тому

23 червня 1941 р. було доручено німецькому урядові членом проводу ОУН Володимиром Стаховим за підписом Степана Бандери МЕМОРАНДУМ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ. У тому меморандумі підкревслено спільність інтересів Німеччини й України у знищенні СССР, з якої повинна випливати природна співпраця обох народів і разом з цим звернено увагу на конечність опертя такої співпраці на пошані національного суверенітету обох партнерів.

У меморандумі не залишено найменьшого сумніву, що український нарід співпрацюватиме з Німеччиною у встановленні нового ладу на сході Европи тільки при визнанню Німеччиною і респектуванню Самостійної, Соборної Української Держави.

"Хоч населення України вітатиме німецьке військо як визволителів, ця прихильна настанова може незабаром змінитися, якщо Німеччина не прийде з метою відновлення Української Держави... Нові порядки в Европі немислимі без самостійної Української Держави, зокрема коли існує конкретна можливість допомогти українському народові здобути власну державність."... "Висновки: Військова окупація Східної Европи є на тривалий час річ немислима. Тільки державне вирішення, побудоване на національному принципі, може ґарантувати там здоровий розвиток. Тільки самостійна Українська Держава спроможна ґарантувати там збереження нових порядків." [1)]

Для наголошення, що таку настанову має і до такої цілі змагає нетільки очолена Степаном Бандерою Організація Українських Націоналістів, але й увесь український нарід, подібний меморандум передав німецькому урядові теж Український Національний Комітет, членами якого стали провідні члени всіх існуючих українських політичних напрямків за виїмком єдиних мельниківців.

Головою УНКомітету було обрано ґен. Віктора Петрова. Але, коли організатори УНКомітету звернулися й до ПУН з закликом, щоб і мельниківці стали членами всеукраїнського УНКомітету, мельниківці повідомили про цю акцію

---

1) Цей і наступний меморандум ОУН у справі Акту 30 червня збереглися в німецькому архіві. В перекладі на українську мову їх опубліковано у збірнику "УКРАЇНСЬКА СУСПІЛЬНО—ПОЛІТИЧНА ДУМКА В 20 СТОЛІТТІ", Сучасність, 1983. т.III, стр.25-35 і стр. 35-43.

На початку 1933 р. Степан Бандера перебрав пост Крайового Провідника ОУН. Під проводом Бандери ОУН розгорнула широку дію на всіх ділянках. У зв'язку з успішним атентатом ОУН на польського міністра Пєрацького в 1934 році Бандера був засуджений як Крайовий Провідник ОУН на кару смерти, замінену на досмертну тюрму. Надзвичайно геройська постава Бандери у часі слідства й на судових процесах у Варшаві і Львові вкрила славою не тільки його, а цілу ОУН і здобула пошану для боротьби ОУН за волю України теж серед чужинців.

По виході з тюрми по розвалі Польщі в вересні 1939 р. Бандера очолив процес очищення проводу ОУН від опортуністів, що намагалися прив'язати ОУН до чужого воза. Другий Великий Збір ОУН у квітні 1941 р., по усуненню Андрія Мельника з ОУН, вибрав Степана Бандеру Головою Проводу ОУН. На тому пості Степан Бандера залишився аж до своєї смерти. Під його проводом ОУН повернулася на шлях безкомпромісової боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу проти всіх окупантів. З його ініціятиви 30 червня 1941 р. ОУН, як організатор і керівник визвольної боротьби українського народу, проголосила відновлення Української Держави, а для її оборони створено Українську Повстанську Армію.

Тому, хоч весь час німецької окупації України Степан Бандера пробув у німецькому концлагері, а опісля опинився на еміграції, його визнали усі ідейним провідником всієї визвольної боротьби українського народу проти гітлерівських і проти московських окупантів України у час Другої Світової Війни і після неї. І для своїх, і для чужих ім'я "бандерівець" стало повним пошани окресленням незламного борця за волю України проти кожного окупанта.

15 жовтня 1959 р. Степан Бандера загинув у Мюнхені від спеціяльно спрепарованого пострілу отруйного газу на доручення головного проводу московського КҐБ.

лом трагедії України. Без того поєднання, самостійницька УЦРада під проводом М.Міхновського була б нестримно повела український нарід прямим шляхом до великої мети, до закріплення нашої Правди у своїй хаті, у своїй самостійній Українській Державі.

Так родилася й оформлювалася ідеологія новітнього українського націоналізму.

Приймаючи цю ідеологію новітнього українського націоналізму за свою, українська молодь, зокрема українські студенти в Західній Україні, почали творити таємні націоналістичні організації для підготови до боротьби за успішне завершення того, що не пощастило їхнім батькам і старшим братам. Серед старших учнів ґімназій постають "Організації Вищих Кляс Українських Ґімназій", а серед студентів університетів "Група Української Державницької Молоді", що об'єднуються в "Союз Української Націоналістичної Молоді". Провідну ролю в них відіграли: Степан Охримович, Богдан Кравців, Іван Ґабрусевич, Степан Ленкавський, Роман Шухевич, Зенон Коссак, Олекса Гасин, Степан Бандера, Дмитро Грицай, Василь Сидор, Іван Равлик, Володимир Янів, Богдан Підгайний, Михайло Колодзінський, Осип Тюшка, Дмитро Штикало, Ярослав Старух, Омелян Грабець, Ростислав Волошин, Дмитро Мирон, Іван Климів. Ті, що їх у 1940 році прозвано "Бандерівцями".

УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ — У.В.О

Складовою частиною ОУН вже при творенню ОУН стала теж Українська Військова Організація, УВО, тому - як я згадав у вступі, - для зрозуміння дальших подій в ОУН конечно розглянути коротенько і структуру та дію УВО.

Українська Військова Організація, УВО, почала діяти в 1920 р. Її виникнення і її характер були протилежними до постання і характеру згаданих вище націоналістичних організацій, зокрема Союзу Української Націоналістичної Молоді. Вони були вже в зародку і в розвою ставали все виразніше ідеологічно-політичними організаціями з дуже ясним обличчям, не анґажуючись глибше у бойову діяльність. Українська Військова Організація навпаки: від самих початків оформлювалася і діяла як революційно-бойова організація мілітарного характеру.Ідеологічно-політичні питання свідомо залишено на боці і тільки згодом, коли вони таки стали гостро перед організацією, пробувано звужувати у їх важливості. Згідно з

негайно німців і ґестапо почало свою інтервенцію. В виду цього, ґен. Віктор Петрів відмовився прийняти головство УНКомітету. 22 червня 1941 р. той пост перебрав заступник голови, др. Володимир Горбовий. За його підписом як голови УНКомітету ще того ж дня видано звернення до всіх українців з закликом виявити єдність і незламність у час важкої проби у боротьбі за відбудову Української Держави, та передано німецькому урядові Меморандум УНКомітету в імені усіх українців подібного змісту як Меморандум ОУН.[2)]

Письмової відповіді на ті Меморандуми німецький уряд не дав ніколи. Дієвою відповіддю було спішне покликання "на переговори" з представником німецького уряду Степана Бандери і поставлення його під "гоноровий арешт" /Еренгафт/ і др. В.Горбового, якого відразу заарештовано й відставлено до тюрми у Рабці.

Заарештування Степана Бандери і др. Володимира Горбового кілька днів перед початком воєнних дій Німеччини проти СССР не спинило ОУН від здійснювання запланованих дій. Все ж, спричинило поважні ускладнення.

ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

Напередодні пересунення воєнних дій Другої Світової Війни на українські землі Організація Українських Націоналістів, очолена Степаном Бандерою, задеклярувала перед українським народом і перед чужинцями свої цілі і свою настанову до грядучих подій. Основним в усіх тих постановах і заявах було: Відновлення Української Самостійної Соборної Держави. Коли ж з моментом спалаху воєнного зудару Німеччини з СССР на землях України почала творитися нова політична ситуація, треба було заговорити ділом.

Згідно з підготованим пляном ОУН, проголошення відновлення Української Держави мало відбутися в Києві в перших днях по його звільненню від большевицької окупації. Перевести це повинен був Український Національний Комітет, з членів якого повинен був бути створений Тимчасовий Уряд Української Держави. На становище президента Української

---

2) Меморандум УНКомітету досі не віднайдений. Про нього писав сам др. В.Горбовий.

Держави був пропонований тодішній голова Української Академії Наук проф. Богомолець. Ядро Тимсасового Уряду, створене з членів УНКомітету різних політичних поглядів, мало бути поповнене відомими спеціялістами різних ділянок життя Наддніпрянщини /" східняками"/.

Але, як було згадано, німецька реакція на створення Українського Національного Комітету і на меморандум ОУН та УНКомітету, - заарештування Провідника ОУН Степана Бандери і голови УНКомітету др. В.Горбового вже кілька днів перед початком воєнних дій Німеччини проти СССР - змусила Провід ОУН ревідувати приготовані пляни. Свою дію ОУН мусіла сперти на новостворену дійсність. Ярослав Стецько пише у своїх споминах:

"В нас було рішення проголошувати відновлення державности у Києві, а не у Львові. Але в наслідок розвитку подій сталося це у Львові, як вислід мого персонального рішення, коли я зорієнтувався, що немає іншої можливости після заяви Гітлера 22 червня 1941 р. з нагоди кампанії на Сході і в обличчі творених фактів німцями, які взагалі на ніякому урядовому поземі навіть не пробували вести з українцями розмов...

"На основі аналізи фактів немає ніяких даних на те, що німці сприятимуть нашій державності, теж немає підстави припускати, що нам вдасться проголосити відновлення державности як центральний акт в столиці України - Києві. Отже мусимо центрально діяти у Львові і наші пляни достосовувати до нової ситуації. Німці...можуть внеможливити нам здійснення нашого пляну - доконаних фактів у Києві." [1)]

Тому то, в дні 30 червня 1941 р., коли війська СССР відступили зі Львова, гурт провідних членів ОУН із Ярославом Стецьком на чолі, що прибув тоді до Львова, вирішив проголосити відновлення Української Держави негайно у Львові.

З їхньої ініціятиви відбулися вечером 30 червня 1941 р. в домі "Просвіти" у Львові "Національні Збори", на які були запрошені всі визначніші українські політичні й громадські діячі, що перебували тоді у Львові. Учасник тих Зборів Кость Паньківський, свідчить про це у своїх споминах:

---

1) Я.Стецько. 30 червня 1941. Торонто, 1967, стр. 152 і 180.

"Було около сотні присутніх, у тому числі представники Митрополита - тоді мітрат і ректор Духовної Академії - о.др.Йосиф Сліпий і деяке число відомих керівних людей...Ректор о. Сліпий привітав Збори в імені Митрополита." [1)]

Національні Збори одноголосно апробували пропозицію ОУН проголосити негайно відновлення Української Держави, та затвердили запропонований Ярославом Стецьком текст проголошення і склад Тимчасового Уряду. Зараз після того було проголошено із львівської радіостанції Акт Відновлення Української Держави, текст якого був опісля опублікований в українській пресі. Він такий: [2)]

АКТ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

1.Волею українського народу, Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери проголошує відновлення Української Держави, за яку поклали свої голови цілі покоління найкращих синів України.

Організація Українських Націоналістів, яка під проводом її творця і вождя Евгена Коновальця вела в останніх десятиліттях кривавого московсько-большевицького поневолення завзяту боротьбу за свободу, взиває весь український народ не складати зброї так довго, доки на всіх українських землях не буде створена суверенна українська влада.

Суверенна українська влада запевнить українському народові лад і порядок, всесторонній розвиток усіх його сил та заспокоєння його потреб.

---

1) Кость Паньківський. Від Держави, до Комітету. Ню-Йорк - Торонто, 1957, стр. 31-32.

2) Текст проголошення Відновлення Української Державн та проєкт Конституції відновленої Української Державн мав з доручення Комісії Плянувань УНКомітету виготовнти її член мґр. Лев Ребет. Але в останній хвилині виявилося, що він ні одного, ні другого не приготовив. Тому, як пише Я.Стецько, текст проголошення прийшлося писати в останній хвилнні Стецькові самому, "на коліні". Безперечно, текст можна сьогодні крнтнкувати, як критикується повний текст Четвертого Універсалу. Але суть справи не в формі, а в змісті обох Актів.

2. На західних землях України твориться українська влада, - яка підпорядкується українському національному урядові, що створиться в столиці України - Києві.

Українська національно-революційна армія, що твориться на українській землі, боротиметься дальше проти московської окупації за Суверенну Соборну Державу і новий, справедливий лад у цілому світі.

Хай живе Суверенна Українська Держава.

Хай живе Організація Українських Націоналістів.

Хай живе Провідник Організації Українських Націоналістів - Степан Бандера!

Льва - Город, 30 червня, 1941 року.

ЯРОСЛАВ СТЕЦЬКО
Голова Національних Зборів

Відновлення Української Держави Актом 30 червня 1941 року апробували Голова Української Католицької Церкви Митрополит Андрій ШЕПТИЦЬКИЙ та Голова Української Православної Церкви на Волині Митрополит ПОЛІКАРП. Оба вони видали з цього приводу окремі Пастирські Листи, опубліковані опісля в українській пресі. Їхній текст передаємо:

ПАСТИРСЬКИЙ ЛИСТ МИТРОПОЛИТА КИР АНДРЕЯ.

З волі Всемогучого й Всемилосердного Бога в Тройці Єдиного зачалася нова епоха в житті Державної Соборної Самостійної України.

Народні Збори, що відбулися вчорашнього дня, ствердили й проголосили ту історичну подію.

Повідомляючи Тебе Український Народе, про таке вислухання наших благальних молитов, взиваю Тебе до вияву вдячности для Всевишнього, вірности для Його Церкви і послуху для влади.

Воєнні часи вимагатимуть ще многих жертв, але діло розпочате в ім"я Боже з Божою благодаттю, буде доведене до успішного кінця.

Жертви, яких потреба конечно до осягнення нашої цілі, полягатимуть передусім на послушному піддані справедливим наказам влади, не противним Божим законам.

Український народ мусить у цій історичній хвилі показати, що має досить почуття авторитету й життєвої сили, щоби заслужити на таке положення серед народів Европи, в якім міг би розвинути усі Богом собі дані сили.

Карністю, солідарністю, совісним сповненням обов'язків, докажіть, що ви дорослі до державного життя.

Установленій владі віддаємо належний послух. Узнаємо Головою Державного Правління України пана Ярослава Стецька.

Від Уряду покликаного до життя очікуємо мудрого, справедливого проводу та заряджень, які узгляднили б потреби й добро всіх замешкуючих наш край громадян, без огляду на це, до якого віроісповідання, народности й суспільної верстви належать. Бог нехай благословить усі Твої праці Український Народе, і нехай дасть усім нашим Провідникам Святу Мудрість з Неба.

Дано у Львові при Арх. Храмі Св. Юра, 1.УІІ.1941 р.

†АНДРЕЙ—Митрополит.

ПАСТИРСЬКИЙ ЛИСТ МИТРОПОЛИТА ПОЛІКАРПА.

До всіх українців, сущих на Волині!

Мир вам від Бога Отця нашого і Господа Ісуса Христа!

Любі мої діти! Велике Боже милосердя і справедливість приблизилися до нас. Довгі роки терпів наш многострадальний нарід наруги і знущання над святою гідністю. В державі большевицького антихриста терор і жах дійшов до нечуваних досі розмірів, в порівнянні з якими бліднуть переслідування християн за часів римських імператорів Нерона і Діоклеціяна. Безбожники жахливо розправлялися з християнською вірою, мордуючи архипастирів, тисячами і сотками тисяч вірних християн, пастирів і проголошуючи закон зради й ненависти.

Оце на наших очах справедливість Божа сповнилася: Один Бог, одна нація і спільна краща будучність.

Сповнилась наша відвічна мрія. У городі князя Льва з радіовисильні несеться над нашими горами, нивами,ланами, над нашою так густо зрошеною кров'ю землею радісна вістка: проголошено Самостійну Українську Державу. Разом з українським народом радіє і наша многострадальна Церква. Відроджена у вільній українській державі - Українська вільна Православна Церква буде з народом одною нерозривною цілістю.

В цю велику хвилину звертаюсь до вас, любі діти, словами Св. Ап. Павла:"Благаю вас іменем Господа нашого Ісуса Христа, щоб те саме говорили ви всі і щоб не було між нами розділення, але щоб були з'єднані в одному розумінні і в одній думці". (Ап. Павло Корин. гол. 1, ст. 10).

Любити Бога, любити батьківщину - це найбільша чеснота. Служба батьківщині - найбільший обов'язок.

Нехай Господь милосердний допомагає Тобі, народе мій, і Тобі, Уряде наш, будувати Самостійну Українську Державу а моя молитва за вас перед Престолом Всевишнього буде за вами.

В цей великий час всі українці мусять об'єднатись, всі мусять працювати спільно, бо в єдності сила і ту єдність мусимо показати на ділі.

Не треба нам партій, не треба нам боротьби між собою. Всі мусимо об'єднатися при нашій Святій Православній Церкві, при нашому Урядові, при нашому Національному Проводі.

Признаю на весь Український Нарід і його державний уряд всемогуче Боже благословенство.

Дано в м. Луцьку на Волині, Року Божого 1941, місяця липня 10 дня.

† ПОЛІКАРП, Єпископ Луцький.

Тимчасове Державне Правління було під партійно-політичним оглядом урядом коаліційним. Поруч членів ОУН у ньому взяли участь теж члени діючих за польської окупації українських партій: УНДО, ФНЄ, та соціялістичних. Лідер Центру УНР Андрій Лівилький заявив спеціяльно висланому до нього членові УНКомітету Іванові Равликові, що він стати членом Тимчасового Державного Правління не може не з принципових причин, а з огляду на дуже непевну політичну ситуацію.

Персональний склад Тимчасового Державного Правління був такий:

Голова Уряду - Ярослав Стецько; перший заступник - др.Маріян Панчишин; другий заступник - мґр. Лев Ребет; військові справи - ґен. Віктор Петрів, заступник сотн. Роман Шухевич; охорона здоровля - др. Маріян Панчишин, заст. др.Олександер Барвінський; внутрішні справи - др. Володимир Лисий, заст. др. Кость Паньківський; зовнішні справи - Володимир Стахів; фінанси - Ілярій Ольховий; безпека - Микола Лебедь; судівництво - суддя Юліян Федусевич; народне господарство - інж. Юліян Павликовський, заступники мґр.Дмитро Яців і мґр. Роман Ільницький; культура й освіта - проф. др. Василь Сімович; залізниці - Н.Мороз; пошта й телеграф - радн. Антін Костишин; інформація - Ярослав Старух; політична координація - Іван Климів - "Леґенда"; директор канцелярії правління - др. Михайло Росляк.

Проголошення відновлення Української Держави викликало величезне захоплення в усіх українців. В усіх українських містах, звільнених від большевицької окупації, відбулись величаві маніфестації з відчитанням Акту 30 червня 1941 р. Скрізь приступлено відразу до організування адміністраційного апарату української держави. У Львові створено обласну управу, яку очолив др. Олександер Матірчак, заступником став мґр. Ярослав Спольський. Посадником міста Львова став проф. Юрій Полянський. Обласні і повітові Управи постали й у всіх інших містах. Справність нової української адміністрації в кожній ділянці була імпонуюча. Для вдержання порядку творилася скрізь українська міліція.

Бурхливе відродження проявилося відразу й на усіх інших ділянках. По всіх українських місцевостях творилися відділи молоді "Січ", нової формації, що мала пов'язувати вирощування фізичної справности української молоді з ідейним вихованням на базі українського націоналізму. Відроджувалася вільна українська преса. Оживали наукові і культурні організації й установи.

Дуже важливий документ настанови уряду відновленої Актом 30 червня 1941 р. Української Держави в актуальному сьогодні питанню українсько-жидівських взаємин подає у своїх споминах противник ОУН др. Кость Паньківський:

"Вже в першому числі органу управи /Львова/ "Українські Щоденні Вісті" появилася наступна об'ява: "Наказую всім оганам міліції і торговельних підприємств міста Львова

організувати під крамницями одну чергу громадян. Самовільний поділ на черги по віроісповіданні чи національності забороняється.-Управа Львова." [1)]

НЕ ВИЗВОЛИТЕЛЬ, А НОВИЙ ОСАТАНІЛИЙ ОКУПАНТ.

Командування німецької армії ставилося - бодай на початку походу на схід - прихильно до державницьких стремлінь українського народу. У політичних плянах гітлерівського проводу вони не визнавалися. Їхньою ціллю було знищення мілітарної сили СССР. А в тому аспекті пристрасна протимосковська настанова українців була дуже на руку німецькій армії. Тому то у багатьох місцевостях у святочному відчитуванню Акту відновлення Української Держави брав участь як гість представник німецької армії, який звичайно висловлював свою симпатію до державної самостійности України. Це й було причиною, що в перших днях українське населення витало німецьку армію на українській землі як визволителів.

Але вслід за німецькою армією ішли політичні виконавці плянів Гітлера: цивільна німецька адміністрація, СД /Зіхергайтсдінст - Служба Безпеки/ й ґестапо. З їх приходом картина відразу мінялася: Перед українцями на місце визволителів ставали осатанілі німецькі окупанти. Кость Паньківський, один із чолових українських опортуністів того часу, який від першого дня зустрічі з німцями у Львові до останнього дня війни намагався вірною службою німецьким окупантам вислужити щось для українців, після війни зрозумів:

"Великонімеччина приділила українські землі до свого життєвого простору - "Лєбенсравму", прирікаючи українство в недалекому майбутньому до загибелі. Сьогодні з німецьких документів бачимо, які були німецькі пляни на "одно тисячоліття". Тоді ми тільки із здивуванням дивилися на те, що творять німці, не розуміючи їх поведінки... Якби хтось був нам сказав тоді, що ґенерал - ґубернатор Ганс Франк, людина з правничою освітою, запише у своєму щоденнику сентенцію "Раз ми закінчимо переможно війну, то тоді, наскільки я в тому зацікавлений, вони можуть зроби-

---

1) Кость Паньківський. Роки німецької окупації. Ню-Йорк, 1965, стр.64.

ти з поляків і українців січене м'ясо. Ми зможемо робити, що нам подобається." - ми не повірили б тому, нам здавалося б, що це злісна ворожа німцям пропаганда."[1)]

Гітлер, довідавшись про проголошення незалежности Української Держави, скаженів. Він доручив своїм посіпакам негайно і безоглядно знищити носіїв ідеї державної самостійності України, отже, насамперед - ОУН, очолену Степаном Бандерою. Ясно, що ніхто з німців не зважувався протиставитися плянам і дорученням "фюрера" Адольфа Гітлера. Але, - завважує історик Джон А.Армстронґ - *"німці /т.зн. компетентні у цих справах німецькі урядові чинники, П.М./ постановили діяти обережно. Вони здавали собі справу з того, що спровоковані драстичними акціями проти провідників ОУН заворушення в Галичині можуть спричинити в критичний мент серйозні труднощі для маршуючих на схід німецьких армій... Як шеф Вінети, відділу східніх справ у міністерстві пропаганди, пізніше писав: "Бандеру і його товаришів було заарештовано,але розважним маневром виконання доручень ми запобігли повстанню".*

"Яких три дні після Акту /30 червня 1941/ до Львова прибув відділ СД - Айнзацґруппе. Гідне уваги, що в його складі був гурт українських "перекладачів", а між ними щонайменьше один провідний член організації полк. Мельника, Чучкевич."[2)]

Очевидно, усі ті "перекладчики" це були члени організації Мельника, відкомендеровані ПУН-ом, а точніше "трійкою" ПУН-у Барановський-Книш-Мартинець, до праці в СД і ґестапо.

До свідчення американського історика треба додати свідчення тодішнього члена проводу організації Мельника, Ярослава Гайваса, що той провідний член мельниківської організації, сот.Чучкевмч, парадував весь час у мундирі підстаршини гітлерівської СД - "Служби Безпеки". Зате інж.В.Мартинець ходив завжди у цивільному убранні, хоч і не скривав, що він близький співробітник Альфреда Кольфа, політичного референта у Львові.

3 липня 1941 р. Ярослав Стецько як голова уряду Української Держави переслав німецьким чинникам у Львові телег-

---

1) К.Паньківський. Роки німецької окупації. Ню Арк, 1965, стр.11.

2) Армстронг, стр. 82-83.

РОСТИСЛАВ ВОЛОШИН.
****1911 - † серпень 1944.***

РОСТИСЛАВ ВОЛОШИН народився 1911 р. у Рівному на Волині. Університетські студії закінчив на Львівському університеті. В часі студій дуже активний у студентськім житті, голова Союзу Українських Студентських Організацій /СУСОП/ та співредактор Студентського Вісника.

Член ОУН від 1929 р. В'язень польських тюрем та концлагеру у Березі Картузькій. В 1934-37 рр. ідеологічний референт Крайової Екзекутиви ОУН на ПЗУЗ /Волинь і Полісся/ і співредактор підпільного "Юнака" під псевдом "Березюк". В 1937 р. засуджений за те на 10 років тюрми. В час больше-

вицької окупації 1939-1941 у підпіллю, член Крайової Екзекутиви ОУН. Арештований Ґестапом у вересні 1941, був у 1942 висланий замість до концлагеру на примусову працю в Німеччині, з якої щасливо утік в Україну, де став членом Проводу ОУН. По створенню УПА став під псевдом "Павленко" членом Головної Касанди УПА як командир запілля УПА. Осінню 1943 з доручення Головної Команди УПА був організатором Першої Конференції Поневолених Народів Східньої Европи й Азії.

Голова Великого Збору УГВР, Української Головної Визвольної Ради, що відбувся 11-16 липня 1944 р. в Карпатах.

Загинув у бою з військами НКВД 22 серпня 1944 р. біля села Гаї Нижні, Дрогобицького району.

раму з побажанням німецькій армії перемоги над СССР і висловом готовости співпраці у тій війні української армії, яка повинна бути створена при визнанні і пошані Німеччиною самостійности України.

У відповідь на те, наступного дня Стецька відвідали два представники німецького уряду проф. Кох і барон фон унд цу Айхен. Вони вимагали не торкати політичних питань України, бо вони будуть вирішені Гітлером по перемозі над большевицькою Москвою, ніякої української армії не організувати, але лояльно виконувати всі доручення німецьких властей.

5 липня передано німцям Декларацію Уряду з підкресленням, що господарем української землі є український нарід, який від 1918 р. є в стані війни проти комуністичної Москви; він бажає бути союзником Німеччини у спільній боротьбі проти СССР, але тільки при умові визнання Німеччиною державної самостійности України. Одночасно вислано делегацію до ОКВ /Головного Командування Німецької Армії/, що перебувало тоді у Варшаві. Відповідь ОКВ була: Гітлер є проти творення Української Держави, тому ОКВ не може ні зайняти, ні висловити свого прихильного наставлення до Акту 30 червня 1941 р., як і взагалі займати слово в політичних питаннях щодо майбутнього Східньої Европи.

Одночасно йшов натиск німецьких властей на Провідника ОУН Степана Бандеру, щоб він як голова Проводу ОУН проголосив відкликання Акту 30 червня і доручив Стецькові,

щоб і він як голова уряду Української Держави проголосив відповідну заяву про відкликання Акту Державности України і заявив льояльність гітлерівській Німеччині. Бандера рішуче відмовився зробити це заявляючи, що проголошення відновлення Української Держави було виявом волі всего українського народу.Становище ОУН до цього уповноважений подати повний Провід ОУН, який це зробить.

Те своє становище подав Провід ОУН німецькому урядові як "Меморандум Українських Націоналістів /ОУН/ щодо вимоги ліквідувати Український Державний Уряд, створений 30 червня 1941 року у Львові", з датою 14 серпня 1941р. Для передання його змісту подаємо кілька характеристичних цитат з нього:

"Український народ бореться за незалежну державу. Ця боротьба ґрунтується на зовнішньо-політичній концепції перебудови Східньої Европи, ґрунтується на майбутній спільній боротьбі всіх поневолених Москвою народів на базі дружньої та відвертої співпраці держав цих визволених народів спрямованої проти московського імперіялізму...

"Досі з німецького боку не опубліковано жодного пляну щодо перебудови Східньої Европи... Існує можливість, що Німеччина не перетворить европейський Схід на основі державної свободи народів...

"Тільки ідея незалежности української держави спроможна викликати ентузіязм у відбудові спустошеної країни...

"Мета боротьби Організації Українських Націоналістів /ОУН/ - створення Української Держави як такої, але не держави, в якій керівну ролю мала б обов'язково відіграти ОУН. ОУН підпорядкується Українській Державі, а не навпаки...

"Ліквідація теперішнього державного уряду, який постав на українській землі з волі українського народу, - у відсутності становища щодо будівництва Української Держави з боку Німеччини, могло б вказувати на той факт, що німеччина не бажає постання Української Держави.

"Питання Акту 30 червня 1941 року має для української політики принципове значення та далекосяжні наслідки."[1)]

1/ Цей Меморандум зберігся в архівах німецького міністерства закордонних справ і в українському перекладі опублікований повністю у збірці документів "Українська суспільно - політична думка в 20 столітті," Сучасність 1983, ст. 35-43.

Як бачимо, в цій офіційній відповіді Проводу ОУН на німецьку вимогу відкликати проголошення відновлення самостійности Української Держави та скласти заяву льояльности німецьким окупантам України підкреслено ще раз, що відновлення і закріплення Української Самостійної Соборної Держави є основною ціллю боротьби ОУН і під її проводом всего українськрго народу і від цієї цілі ОУН ніколи не відмовиться.

Історичним документом постави ОУН в питанні ролі ОУН в державному будівництві є подана нами цитата з того меморандуму, що ОУН бореться не за якусь провідну ролю в керуванню Українською Державою, чи за якесь упривілійоване становище в ній, але за саму Українську Державу як зверхника ОУН.

Одержавши від Степана Бандери як Провідника ОУН 6 липня 1941 ясну і рішучу відповідь, що ОУН не відкличе Акту 30 червня 1941 і не зложить ніякої заяви льояльности Німеччині як законному власникові українських земель, ґестапо перевело його з "домашнього арешту", в якому він перебував під контролею ґестапа від 20 червня 1941, до звичайної тюрми.

11 липня 1941 німецька влада у Львові запросила Я.Стецька та кількох його співробітників на обговорення ситуації, що витворилася в Україні. Представників українського уряду прийняв професор Баєр і політичний референт СД /німецької Служби Безпеки/ у Львові унтерштурмфюрер Кольф. Вони заявили, що Гітлер на творення будь - якої української держави не дозволяє, тому український уряд мусить бути негайно розпущений, а Ярослав Стецько є арештований і має бути негайно відставлений до Берліна на переслухання. Разом зі Стецьком заарештовано й відставлено до тюрми в Берліні таж Романа Ільницького. Присутного з ним Лева Ребета тоді не арештовано. Стецько мав ще змогу шепотом передати Ребетові доручення, щоб він як заступник голови уряду негайно перевів уряд у підпілля, звільнивши з уряду усіх тих не - членів ОУН, що не погодяться на нелегальну, підпільну дію проти гітлерівської Німеччини.

"Запрошення" Стецькові на нараду з представниками німецького уряду приніс був провідний член організації Мельника Чучкевич, що прибув до Львова як член гітлерівської

СД /Служби Безпеки/ в ранзі СД - шарфюрера і в мундирі СД. Він був правою рукою Кольфа і він, власне,арештував і брав участь у переслухуванню Стецька на німецькій поліції.

Стецько був приготований на арешт. День перед арештом відбулася у Львові нарада тих членів проводу ОУН, що були тоді у Львові, для обговорення ситуації та застанови над дальшими кроками ОУН. Проводові ОУН був уже відомий наказ Гітлера безоглядно ліквідувати "бандерівців" як безкомпромісових борців за державну самостійність України. Думки учасників наради були поділені.[1] Крайовий провідник ОУН, Іван Климів-"Леґенда", та ще кількох, були думки, що в підпілля повинен негайно іти і сам голова уряду, Ярослав Стецько, і відразу як відповідь на повідомлення про рішення Гітлера, що ніякого творення самостійної Української Держави не сміє бути, проголосити Німеччину новим окупантом України і тому виповісти їй війну. Стецько натомість вважав, що він обов'язаний взяти на себе відповідальність за наслідки проголошення незалежности України і тому дати себе арештувати. В існуючій тоді ситуації про збройний спротив арешту членів уряду практично не могло бути мови. Перемогла думка Стецька.

Будучи приготованим на арешт, Стецько на тому засіданню передав свій пост заступника Провідника ОУН членові Проводу Миколі Лебедеві. Після арешту Стецька і раніше вже Бандери, Лебедь перебрав провід ОУН. Він відразу пішов у підпілля і доручив перевести якнайскоріше в підпілля цілу ОУН.

Гітлер був повідомлений про Акт 30 червня 1941 і про створення уряду Самостійної Української Держави 5 липня 1941 і відразу дав Гімлерові наказ "негайно зліквідувати банду", тобто український уряд і очолену Степаном Бандерою ОУН. Але згадана осторожність німецьких чинників у виконанню того наказу була причиною того, що перших кілька тижнів після проголошення відновлення Української Держави німці використали для намагання змусити авторів Акту до відкликання його і зложення заяви льояльности Гітлерові й німецькій окупаційній владі. З тією метою Степана Бандеру, як Голову Проводу ОУН, Ярослава Стецька, як голову

1) Я.Стецько. 30 червня 1941. Ню-Йорк, 1967, стр.261-262.

українського уряду та др. Володимира Горбового як голову Українського Національного Комітету вожено в тому "від Анни до Каяфи": від команди Ґестапо і представників уряду Німеччини до Головної Команди німецької армії, ставлячи їх то під "домашній арешт", то під "гоноровий арешт" /Еренгафт/, то до звичайної тюрми. Але постава голови українського уряду Ярослава Стецька, провідника ОУН Степана Бандери і голови УНКомітету др. В. Горбового була рішуча і непохитна: Проголошення відновлення самостійної, соборної Української Держави це вияв волі всего українського народу і тому ніхто не мас права того Акту відкликати; ніхто з трьох згаданих під ніякою умовою цього не зробить і ніякої заяви льояльности Гітлерові й Німеччині не зложить, бо це було б актом національної зради. І навіть старенький доктор Кость Левицький як голова Ради Сеніорів відмовився скласти якісь пронімецькі заяви і при спробі натиску на нього на погрозу, що німці с панами України й Україна залишиться частиною Великонімеччини на майбутнс тисячоліття, відповів уривком німецької поеми: "Чужинці приходять і відходять, а в хаті залишасться господар".

У вересні 1941 р. німецька Служба Безпеки /СД/ і ґестапо визнали, що їхня підготова до репресій вже задовільна і 15 вересня 1941 р. перевели в усіх містах Галичини, — прилучену офіційно 1 серпня до ГҐ /ґенерального ґубернаторства Польщі/ -масові арешти провідного активу "бандерівців," тобто очоленої Степаном Бандерою ОУН. Всі тюрми були переповнені. По переведенні поліційної перевірки частину звільнено, частину вивезено на невільничу працю в Німеччину, а кілька сот перевезено до тюрми "Монтелюпіх"у Кракові, а з неї по десяти місяцях до злославного "млина смерти" - концлагеру в Авшвіці. Бандеру і Стецька після згаданого вожения "від Анни до Каяфи," й одержанню вимаганої Розенберґом письмової заяви Степана Бандери про незмінність самостійницького становища ОУН і уряду Української Держави в питанню політичного стану України, відставлено 15 вересня 1941 р. до тюрми на Александерпляц у Берліні, а з неї згодом до концлагеру в Саксенгавзен. Разом з ним відставлено туди ж арештованих 15 вересня1941 р. Івана Ґабрусевича, Осипа Тюшку, Володимира Стахова, др. Нестора Процика і багато інших як і арештованого у Львові зі Стецьком Романа Ільницького. Арештованих

пізніше на території Німеччини сотні членів ОУН галичан відставлено до найближчого в даному випадку концлагеру в Німеччині. Арештованих на території Галичини держано у тюрмах в Галичині, за виїмком окремих випадків, і лише при відступі з Галичини багато сот із них відставлено до концлагеру в Авшвіці.

Плян переведення Державного Правління у підпілля після перших ворожих виступів гітлерівських чинників, прийнятий на нараді Проводу ОУН 10 липня 1941 р., не вдався. Передбачений на наступника Голови Уряду у випадку його заарештування др. Володимир Горбовий, голова Українського Національного Комітету, перебував від 23 червня в руках ґестапа і тодішні сподівання, що він буде скоро звільнений, не справдилися. А Лев Ребет, мимо переданої йому Стецьком у часі його арешту пригадки,доручення не виконав. Він почав доручувати звільнення з посту членам уряду без розбору і всупереч осторозі Лебедя пішов ще раз на розмову з представниками німецької влади, а його там заарештовано й відставлено до тюрми у Кракові, а згодом до Авшвіцу. Це було поважним неуспіхом, бо внесло загальну дезорієнтацію щодо дальшого існування і дії Державного Правління.

Не тим шляхом, що був вибраний, пішла Рада Сеніорів, переіменована на "Українську Національну Раду".

Раду Сеніорів було створено на громадській нараді 30 червня 1941 р. Її президентом обрано митрополита Андрія Шептицького, головою др. Костя Левицького, секретарем проф. Ярослава Біленького. Членами стало кільканадцять визначніших українських політичних, громадських, господарських та наукових діячів. Це мав бути тимчасовий зав'язок українського парляменту.

Але, більшість Ради Сеніорів становили нечлени ОУН. Коли прийшов перший удар німців проти української державности, вони політично захиталися. При кінці липня 1941 р. Кубійович поінформував членів Ради Сеніорів, що рішенням Гітлера Галичину прилучається до ГҐ /Ґенеральне Ґубернаторство Польщі/ як її п'ятий дистрикт, а з решти української території України, після подарування Закарпаття мадярам, а Буковини і "Трансністрії"румунам, буде створений "Райхскомісаріят "Україна". Тому він запропонував перемінити Раду Сеніорів на Українську Національну Раду як представ-

ника і речника українського населення в дистрикті Галичини перед німецькими властями. Після дискусії, його пропозицію прийнято, "щоб згідно з новою дійсністю рятувати, що мож", і перемінено "Раду Сеніорів" на "Українську Національну Раду", при чому такі опортуністи як др. Кость Паньківський, вживали вперто назву "Національна Рада" без додатку "Українська". У поширеному складі Ради зарезервовано по два місця "для обох ОУН", тобто для ОУН і для організації А. Мельника, що виступала теж під назвою ОУН.

Крайовий Провід ОУН видав у зв'язку з тим окрему заяву стверджуючи, що у такій формації, яка погоджується з німецькою окупацією України, для ОУН місця немає. ОУН допускає існування Української Національної Ради як тимчасового територіяльного представництва українців Галичини і такої ж Ради на Наддніпрянщині та остаточного злиття їх в одну Всеукраїнську Національну Раду, якщо вони стоятимуть на самостійницьких позиціях і не порушуватимуть державницького характеру змагань українського народу.

Ґенеральним секретарем Ради обрано др. Костя Паньківського, який послідовно і тоді, і опісля на еміграції вживав як назву тієї інституції "Національна Рада". Він ще того ж дня відбув нараду з представниками німецької влади.

1 серпня 1941 р. влаштовано німцями параду влучення Галичини як нового дистрикту до ГГ, частини "Великонімеччини". Митрополит Шептицький, що був почесним президентом Ради і др. Кость Левицький, голова Ради, в тій комедії участи не взяли. Ясно, що не взяв участи ніхто з ОУН. Натомість взяла участь більшість Ради з др. Паньківським на чолі та представники мельниківців. Описуючи ту "урочистість", др. Паньківський признає, що на ній ніхто з німецьких "достойників" ні разу не вжив слова "Україна" й "українці", а говорили тільки про "Ґаліцієн" і її мешканців.

На засіданню УНРади зараз після того було постановлено вислати спеціяльний меморандум до німецького уряду з дуже делікатно висловленими застереженнями до такої постанови німцями української справи. Виготовлений текст мав завести до Кракова секретар Ради др. Паньківський. Але вже у Львові політичний керівник німецької влади Кольф звернув увагу Паньківському, що німці ніяких політичних організацій, ні розмов на ті теми не дозволяють, Україна стає частиною

Великонімеччини і українці можуть творити лише допомогові комітети. Те саме почув Паньківський у Кракові, тому переробив меморандум, викреслив усі політичні моменти і через Кубійовича передав це як покірне прохання у соціяльних справах і після розмов з Кубійовичем погодився на перетворення Крайової Ради на Допомоговий Комітет. Склавши заяву лояльности Гітлерові й властям гітлерівської Німеччини, Паньківський став головою галицького Допомогового Комітету. Так перевів він і його однодумці українську справу - від держави до комітету. На службі німецьких окупантів узявся він переводити й усе українське життя "від держави до комітету". У своїх споминах він пише про це:

"Люди тяжко переживали перехід від "державности" до "комітету". Загальна опінія не могла погодитися з тією формою і була її противна".[1]

Поза Львовом, по всій Галичині ще довгий час проводилась праця в українськім самостійницькім дусі. Відновлювано українські товариства й установи, влаштовувано свята Державности, сипанням символічних могил вшановувано пам'ять жертв большевицького терору тощо. Паньківський згадує про дві такі величаві українські імпрези: 24 серпня Свято на Білій Горі у Підлиссі в пошану Маркіяна Шашкевича і 31 серпня Свято Зброї на горі Лисоні біля Бережан і передає своє звідомлення з тих обох імпрез, що і на привітальних брамах, і в усіх промовах говорилося тільки про Україну та висловлювано привітання Степанові Бандері, а ні словом не згадано ні фюрера Гітлера, ні Німеччини як нового пана Галичини.[2] Ляш представив ті величаві, масові імпрези у виразно самостійницькім дусі як роботу "бандерівців" у своїм звіті вищим німецьким властям і Паньківський думає, що це було спонукою до приспішення масових арештувань "бандерівців" ґестапом.

ПРОТЕСТ І РОЗВ'ЯЗАННЯ ДУН.

Як тільки почалися бойові дії Німеччини проти УССР, обидві частини ДУН, - Дружин Українських Націоналістів, - вирушили на схід. Південний курінь, "Ролянд" під командою

1) Кость Паньківський. Від держави до комітету. Стр. 98.

2) Там же, стр.90-92.

майора Побігущого-Рена, помаршував через Румунію на Одесу. Північний курінь, "Нахтігаль", під командою сот. Романа Шухевича, як частина першої фронтової частини німецької армії, попрямував на Львів. Курінь був у Львові вже першого дня після втечі большевиків і 30 червня 1941 року брав участь у проголошенню відновлення Української Держави. Обидва курені брали участь у боях і відзначилися в них виїмковою хоробрістю. Зі Львова курінь Шухевича вирушив вже другого дня на Київ.

Та скоро дійшли до них неймовірні вістки про те, що гітлерівська Німеччина відмовилася визнати незалежну Українську Державу, Українське Державне Правління на наказ самого Гітлера заарештовано, ще раніше заарештовано Провідника ОУН, Степана Бандеру, Галичину прилучено до "Ґенерал--Ґубернаторства Польщі", Закарпаття подаровано Мадярщині, Буковину Румунії. Політичний командир обох куренів ДУН, Роман Шухевич порозумівся з Проводом ОУН і командою Полудневого куреня і в імені обох частин було вислано до Головної Команди німецької Армії гострий протест проти згаданих рішень німецького уряду та повідомлення, що в такій ситуації обі частини ДУН не вважають далі можливим співпрацювати з німецькою армією. Як передумову дальшої співпраці поставлено вимогу негайного звільнення заарештованих членів Українського Державного Правління з Ярославом Стецьком на чолі і Степана Бандери та визнання самостійности Української Держави. Як відповідь на меморіял прийшло доручення стягнути оба курені ДУН з фронту до Німеччини на додатковий перевишкіл і заява, що порушені у меморіялі питання будуть вияснені пізніше, після нарад головної команди армії з урядом Німеччини.

При кінці серпня оба курені стягнено з фронту й перевезено до Франкфурту над Одрою. Тут злучено їх разом в один "леґіон". Формацію ДУН - Дружини Українських Націоналістів - формально розв'язано. Доля леґіону була кілька тижнів предметом нарад самих німецьких чинників і щойно в жовтні їм дано офіційно до вибору: підписати з німецькою адміністрацією однорічний контракт на працю як спеціяльна військово-поліційна частина для поборювання большевицьких партизанів, або погодитись на роботи в Німеччині, або перейти в диспозицію ґестапо як політичні в'язні.

Після глибокої аналізи ситуації й нарад командування і всіх членів леґіону подано як відповідь спеціяльний меморандум, підписаний усіма членами леґіону, такого змісту:

Члени Українського леґіону закликають дотичні німецькі чинники:

1. Привернути проголошення самостійности України.

2. Негайно звільнити всіх арештованих наших політичних провідників і Степана Бандеру.

3. Негайно звільнити з ув'язнення членів тимчасового державного правління з Ярославом Стецьком на чолі.

4. Забезпечити негайно членів найближчої родини учасників Леґіону і звільнити з ув'язнення їх близьких.

5. Реорганізований Леґіон може бути вжитий до дальших воєнних дій тільки на українських теренах.

6. Команда Леґіону і вишкільного його коша має бути українська.

7. Обов'язки і права командного складу будуть такі , як і в німецькій армії.

8. Члени Леґіону зложили вже присягу на вірність Україні і тому не можуть вже присягати на вірність іншій державі.

9. Реорганізований Леґіон може підписати умову однорічної контрактової служби, до кінця 1942 р.[1)]

10. Контракт підписує кожний член індивідуально і кожний одержує копію тієї двосторонньої умови.

Цей меморандум дуже виразно ілюструє характер Леґіону: Він, створений із розв'язаних двох куренів "Дружин Українських Націоналістів", є українською військовою частиною, яка склала присягу на вірність Українській Державі і тій присязі залишається вірною, тому ніякої присяги вірности ні Гітлерові, ні німецькій державі не складає. З командою німецької армії підписує лише умову праці. Щойно у жовтні 1941 р. Леґіон одержав повідомлення, що подані в мемурандумі умови праці технічного характеру прийняті, а порушені політичні питання передається для розгляду й полагодження компетентним у цьому німецьким і українським чинникам. Так умову, важну на один рік, підписано. Ніякої присяги вірности Німеччині, чи фюрерові німецького народу, Гітлерові, Леґіон не скла-

---

1) Дружини Українських Націоналістів в 1941-42 роках. Мюнхен, 1953, стр.55..

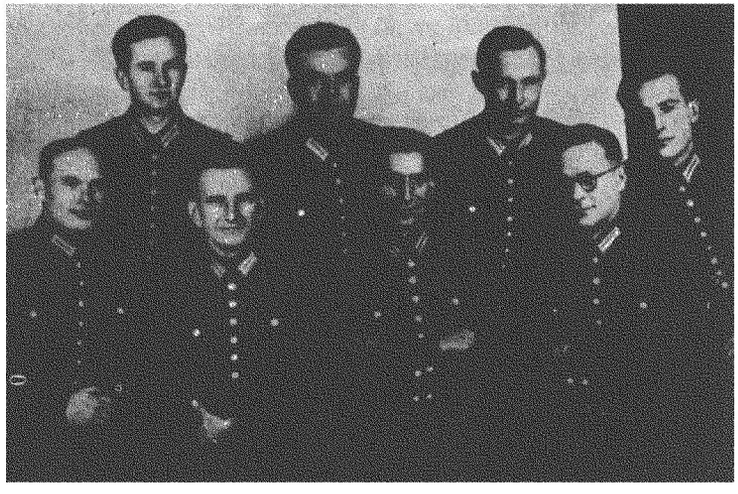

Група старшин ДУН-у. Сидить зліва: пор. Босий, сотн.ДУН Роман Шухевич; стоїть перший зліва: чот. Юліян Ковальський, пор. Линда. Останній зправа стоїть пор. Городиський.

дав. Він і на далі залишався вірним своїй присязі вірности Українській Державі.

У грудні 1941 р. Український Легіон силою 650 бійців перевезено із Франкфурту над Одрою на схід. Але,-не на українські землі, як було передбачено в умові служби, а на Білорусь. Легіон збув таке недодержання німцями точки узгідненої умови мовчанкою, бо вирішив зберегти єдність Легіону як української військової частини і на протязі року розглянутись добре у ситуації на Україні та в світі. Великим політично-моральним досягненням Легіону було, що він далі зберігав свій характер української військової частини, що склала присягу на вірність тільки Українській Державі.

СПИСОК БІОГРАФІЙ.

Микола Міхновський 11
Євген Коновалець 15
Степан Бандера 19
Роман Шухевич 23
Ярослав Стецько 27
Степан Ленкавський 31
Іван Габрусевич 35
Мирослав Тураш 39
Володимир Тимчій 43
Зеня Левицька 47
Іван Климів-"Легенда" 51
Микола Лемик 55
Дмитро Мирон-"Орлик" 59
Дмитро Грицай 69
Олекса Гасин 73
Василь Сидор 77
Роман Клячківський 81
Омелян Грабець 85
Михайло Колодзінський 91
Зенон Коссак 95
Анна Максимець 103
Осип Дяків-"Горновий" 113
Володимир Горбовий 167
Іван Равлик 179
Микола Арсенич 189

ЗМІСТ.

Від автора 3
До джерел 5
"Українська Військова Організація" - У.В.О..... 21
П.У.Н. - "Провід Українських Націоналістів"..... 25
Труднощі влиття УВО в ОУН..... 26
Роман Барановський - "Чорний дух" УВО..... 37
Могутній розмах праці ОУН 45
Варшавський процес і "Архів Сеника" 54
Смерть полк. Євгена Коновальця 67
Дві концепції політичної дії ОУН 83
Карпатська Україна-конфронтація двох концепцій ОУН 89
Два національні прапори..... 98
А.Мельник резиґнує з посту голови ПУН..... 100
Напередодні 104
"Відколовся дуб зелений від сухої гилячки" 109
Акт з дня 10 лютого 1940 р. 118
Спроба ліквідації конфлікту 125
Автор "Розбрату" - Зиновій Книш 128
Імпотенти жождуть крові 144
Усунення А.Мельника з ОУН 148
Вербування у мельниківці: Ковбаса або концлагер. 155
Поворот ОУН на правий шлях 166
З Німеччиною, чи проти Німеччини? 169
За фронт поневолених народів 172
Похідні групи ОУН 173
Дружини Українських Націоналістів 174
Комісія Державного Планування 177
Шевченкові "Два Івани" 178
Не "Розкол в ОУН" і не "Розбрат," але конфлікт і
чистка в ОУН 186
З.Книш регабілітує Ярослава Барановського 188
Мельниківські "культурники" - "ольжичівці" 192
ОУН проти обох наїзників 197
Відновлення Української Держави 200
Не визволитель, а новий, осатанілий окупант 207
Протест і розв'язання ДУН 217
Список біографій 221